MANUDUCTIO
AD CONVERSIONEM
MAHUMETANORUM,
PARS SECUNDA.

In qua

FALSITAS MAHUMETANÆ SECTÆ CONVINCITUR.

AUTHORE

Adm. R. P. THYRSO GONZALEZ DE SANTALLA, è SOC. JESU, IN SALmanticensi Academia SS. Theologiæ Professore Primario Antecessore Emerito,

Nunc verò

UNIVERSÆ SOCIETATIS JESU PRÆPOSITO GENERALI.

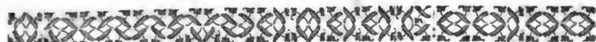

DILINGÆ,

Typis & Sumpt. JOANNIS CASPARI BENCARD, Bibliopolæ Acad.

Per DANIELEM KNAB.

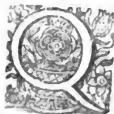
ANNO M. DC. LXXXIX.

PARS SECUNDA MANUDUCTIONIS AD CONVERSIONEM MAHUMETANORUM.

IN QUA FALSITAS MAHUMETANÆ secta convincitur, paritérque veritas Religionis Christianæ, quæ prima parte demonstrata est, novis iterum argumentis stabilitur.

PROOEMIUM.

QVAMVIS, quæ prima parte hujus operis diximus de Christi Divinitate, & veritate Religionis Christianæ, evidenter sectam Mahumetanam de falsitate convincant, specialiter in hac secunda parte placuit proponere argumenta illa, quibus sæpe usus sum ad expugnandam Mahumetanorum perfidiam, cùm ad illos publicè conciones haberem in pluribus Hispaniæ Civitatibus, nimirum Malagâ, Velez-Malagâ, Marvellâ, Gibraltar, Xerez de la Frontera, Puerto de Sancta Maria, Cadiz, San Lucar de Barrameda, Hispali, Rondâ, Arcos, & in Curia Matritensi. Nam his argumentis, gratiâ adspirante divinâ, in his locis ducenti permoti sunt ad abjurandum Mahumetismum, & Christianam fidem suscipiendam.

LIBER PRIMUS.

EXHIBENS BREVEM NOTITIAM DE Mahumeti vita & moribus, de Alcorani erroribus, & de artibus, quibus secta hæc introducta est.

CAPUT PRIMUM.

Brevis notitia de Mahumetanorum erroribus, & qua arte Mahumetus suam sectam invexerit.

I. LEGEM Mahumeti graphicè describit Card. Bellarm. serm. 5. de Fide, his verbis: *Nihil aliud est lex Mahumeti, ut ex lib. S. Joann. Damasc. de centum Hæresibus cognosci potest, quàm monstrum quoddam horrendum, informe, ingens, ex multis hæresibus, & superstitionibus conflatum. A Judæis habet horrorem carnis suillæ, multitudinem uxorum, libellum repudij, Circumcisionem, creberrima baptismata. Ab hæreticis Arrianis habet, Verbum non esse DEI Filium, neque Patri consubstantiale, sed creatum, & servum. A Nestorianis habet, Christum Dominum de Virgine quidem natum, sed solùm esse hominem, non etiam Deum. A Manichæis habet, Christum, nec passum, nec mortuum esse; & à vino perpetuò abstinendum. Ab Aristippo, & Epicuro habet, summam beatitudinem in hortorum amænitate, & uxorum multitudine, cibo & potu, aliisque corporis voluptatibus positam esse. Porrò jejunium religiosè colunt Mahumetani, sed ab ortu Solis usque ad occasum; noctu verò, quando periculum non est, ne saltem à sole videantur, liberum esse putant, comedere & bibere usque ad satietatem. Postremò, quod maxima stultitiæ signum est, cum Lege Moysis & Evangelio pugnat, & tamen Christum & Moysen, tanquam Prophetas sanctissimos, & veracissimos veneratur. Itaque Mahumeti propositum non fuit aliud, quàm difficultatem omnem profligare, quam Christiani homines in credendo, & operando patiuntur. Quia difficile est, una uxore contentum esse, & eam non posse dimittere, adhæsit Judæis. Quia difficile erat, credere, unam Essentiam in tribus Personis subsistere, adhæsit Arrianis. Quia difficile erat, unam Personã esse in duabus Naturis, adhæsit Nestorianis. Quia difficile erat, credere, DEUM Christum pati, & mori voluisse, adhæsit Manichæis. Quia difficile erat, propter spiritualia & futura, contemnere corporalia & præsentia, quæ videntur, adhæsit Epicuræis. Quia difficile erat postremò, Christum & Moysem tam perspicuè Sanctos, & DEI amicos, non recipere, & non minùs difficile erat, cum Lege Moysis & Evangelio Christi suam Legem conjungere, Christum & Moysem recepit, sed Legem & Evangelium repudiavit.*

II. Doct.

II. Doct. Martinus de Vivaldo Authore illius operis moralis, quod inscribitur, *Candelabrum aureum*, glossans librum, cui titulus, *Zelus Christi adversùs Judaos, & Sarracenos: compositum à Doct. D. Petro de Cavelleria*, fol. 131. n. 448. Catalogum contexuit errorum Mahumetanorum sub hac forma.

1. *Negant Trinitatem cum Sabellio, & Hebrais.*
2. *Christum creaturam esse affirmant cum Hebrais, Arrio, & Eunomio.*
3. *Christum non esse DEVM, sed Prophetam Sanctum, cum Cartoprace.*
4. *DEVM habere Filium, fatetur esse impossibile, quia uxore caret, cum Cerdone.*
5. *Quòd Christus non fuerit crucifixus, sed alius sibi similis, cum Manichais.*
6. *Negant Christi mysteria, qua à Christi Passione habent vim, cum Donatistis.*
7. *Damones in fine esse salvandos, cum Origene dicunt.*
8. *DEVM habere corpus, affirmant cum Antropomorphitis.*
9. *Felicitatem in voluptate collocant cum Cherinto.*
10. *Circumcisionem admittunt cum Ebionitis.*
11. *Vinum prohibent cum Tacianis.*

III. Eundem Catalogum contexuit Prateolus lib. 10. verb. *Mahumetes*, pag. 304. citàtque Authores agentes de erroribus Mahumetanorum, videlicet Ricoldum Ordinis Prædicatorum in libro, quem inscribit, *Confutatio legis Mahumetica*: Joannem Turrecrematam; Pium II. Papam in Epist. ad Mahumetem Turcarum Principem; Bartholomæum Hungarum; Guilielmum Postellum in libris de Sarracenorum, & Turcarum origine. Agit præterea contra Mahumetanorũ errores Euthimius Monachus in sua Panoplia orthodoxæ Fidei, part. 2. tit. 24. ubi enumerat centum, & tredecim fabulas, quas Mahumetus in Alcoranum congessit. Alios Authores, qui contra Mahumetanorum errores scripserunt, invenies apud P. Possevin. tom. 1. Bibliot. select. lib. 9. cap. 8. Copiosiùs verò contra Mahumet. scribit S. Petrus Pasch. Martyr, Gienensis Episcopus, è Sacra Familia B. Mariæ de Mercede Redempt. Capt. in speciali tractatu, quem scripsit Granatæ ann. 1300. incarceratus cùm esset pro Christo, & in vinculis ferreis constitutus: qui tractatus cum alijs S. Martyris operibus denuo excusus est Matriti anno 1676.

IV. Duos ego tractatus evolvi, qui mihi maximo usui fuerunt ad conversionem Mahumetanorum. Primus conscriptus est à Mossen Joanne Andrea lingua vulgari, & typis mandatus Valent. ann. 1515. duodecímque duntaxat continet capita, ejúsque titulus est, *Confusio, seu confutatio Mahumetana secta*, quem è Bibliot. D. Marchionis de Estepa eductum, Granatæ legi, & in compendium redegi ann. 1669. Fuit hic Author priùs Mahumetanus, & Mahumetanorum Alphaquinus, seu Sacerdos in Urbe Xativa: postea autem ad fidem nostram conversus, & prædicator Christi effectus multos in Valentiæ Regno ab impuro Mahumeto ad Christi Vexilla tra-

traduxit. Pervenit hujus ferventis viri fama ad Reges Catholicos, illúmque Granatam adduxerunt, ut suæ gentis homines à tenebris Alcorani ad Evangelij lucem transveheret; & ut majori authoritate Verbum DEI prædicaret, illum Ecclesiæ Granatensis Canonicum effecerunt: & jussu Regum librum illum edidit ad confutanda Mahumeti mendacia. Secundus tractatus, quo usus sum ad conversionem Maurorum, editus est in lucem ann. 1553. à Lup. de Obregon Abulensi Presbytero, & Parochiæ S. Vincentij Parocho, qué dicavit Illustr. D. D. Didaco de Alava, & Esquivel Abulensis Eccl. Episcop. & Supremi Senatus Granatensis Præsidi, fuitque approbatus à S. Inquisitionis Tribunali. In hoc tractatu diligenter depingit Mahumeti vitam, mores, & prædicationem, & Alcorani fabulas detegit, secretiores notitias Mahumetanæ sectæ à Joann. Andrea mutuatus. Hujus tractatus copiam manuscriptam habet Excellentissimus Marchio del Carpio in sua Bibliot. quam ego vidi Mantiti anno 1670. & ex illa selectiora quæque in meos codices retuli. Et hi duo Authores præ cæteris vitam Mahumeti diligentiùs scribunt, notitias haurientes ex ipsorum Mahumetanorum libris, quæ proinde apud Mahumetanos majorem fidem faciunt.

V. Mahumeti vitam describit Card. Baron. tom. 8. Annal. ad ann. 630. ex Annalibus Cedreni, & aliorum, & explicat, quo pacto nefanda hæresis excreverit: *Nimirum, quòd primùm ad eum concurrerunt Judæi, existimantes ipsum esse, quem expectarent, Messiam, decémque ex ijs ipsum sectabantur, quòd eum Circumcisionem amplecti scivissent: verùm cùm eundem immunda comedere cognovissent, nempe cameli carnem, à sententia recessêre: sed non cessârunt commovere eum in Christianos. Excogitavit autem ad sectam propagandam versutus nebulo illecebras ex voluptatibus carnalibus comparatas, fœminarum multitudinem suis concedens in hac vita, & in futura iisdem compositum Paradysum; in quo ipsis omnia ad cibum & potum lautè, abundéque suppeterent, & ad coitum pariter adfore pulcherrimarum multitudinem fœminarum; his verò potissimùm potituros fore, qui vel hostem occiderent, vel occiderentur ab hostibus; ista satis astutè proponens, quò suos in bello fortes efficeret.*

VI. *Ut igitur populos omnes alliceret, ex cunctis ferme aliqua miscuit, nempe ex Judæis Circumcisionem, DEI unius cultum, abstinentiam à carne suilla; ex Christianis Christi nomen, ita tamen ut eũ sicuti Arriani, sive Nestoriani coleret. Rursum verò ut omnes feces ejectas ad suã sectam alliceret, & sibi conjungeret, ex Manichæis etiam de Christo illud accepit, ut nequaquam Cruci affixum Christum diceret, sed umbram Christi, Crucem penitus abominatus. De eodem Christo insuper blasphemus ista confinxit, quæ his verbis recitat Damascenus; Christum autem, dicit, Verbum esse DEI, & ejus Filium, sed creatum, atque servum, eúmque fatetur ex Maria sine semine generatum. Ait enim, Verbum, ac Spiritum DEI, cùm in Mariam introiisset, genuisse Filium, qui DEI Propheta, & servus est: Judæos autem contra legem eum*

eum in Crucem agere voluisse, & cùm eum tenuissent, ejus quidem umbram egisse in Crucem, Christum autem, nec in Crucem actum fuisse, nec mortuum; DEUM enim ad se transtulisse in Cœlum, quòd ei esset charissimus. Hoc etiam commemorat, Christum, cùm in Cœlum pervenisset, à DEO interrogatum fuisse, an DEI Filium se esse dixisset? Eúmque facit hoc modo respondentem: in me, Domine, sis placato animo; scis, hanc meam orationem non fuisse, méque tuam non fastidire servitutem. Homines sunt isti, qui contra legem hoc me dixisse arguerunt, falsóque me circumvenerunt crimine, & vehementer errârunt. Tum DEUM hæc ei respondisse: Scio hanc tuam non fuisse orationem. Aliáque multa monstra similia in eo narrat Commentario, quæ ridicula sunt. Hæc Damascenus.

VII. *Ad hæc præterea alias circulator adjecit ineptias, nempe sibi, ut veritatis cultori fideli, tradendas claves Paradisi in die judicij. Fatum insuper asseruit, & sive ad bonum, sive ad malum homines destinari. Cultum præterea astri, quod* Cubar *dicunt, nempe Luciferi, sive Lunæ, commiscuisse tradunt, ne Gentilitiæ secta exors existeret. Hanc autem de cultu Luciferi fuisse Sarracenorum antiquam superstitionem, testatur S. Hieronym. in Hilarione. Ista itaque, & alia pudenda infarciens, ad omnium conservationem vafrum illud excogitavit; quòd enim satis intelligeret, cuncta, quæ miscuisset, perfacilè solvenda fore, si ad exactæ disquisitionis revocarentur examen, de traditis à se institutis vetuit disputari. Sícque miseros, quos decipiebat, conjecit in foveam, eosdémque, ne inde emergerent, excæcavit.* Hactenus Baronius.

VIII. Ut autem refert Guilielm. Totani in Fortalitio Fidei fol. 244. callidus iste impostor, ut faciliùs Judæos atque Christianos deciperet, dicebat, se esse Prophetam ad eorum salutem divinitus destinatum, ut legem Judæis ac Christianis datam, quia nimis rigida & severa erat, mitiorum præceptorum promulgatione temperaret. Quia verò Judæi palam obmurmurabant, Mahumetum non esse Prophetam à DEO missum, siquidem nulla edebat miracula in confirmationem suæ legationis, sicut ediderunt Moyses, & alij Prophetæ, finxit revelationem, quæ postea inserta est Alcorano lib. 2. Zorà, seu cap. 9. quæ ita habet: *Tu miracula non edis coram incredulis, quia ea ut rem otiosam explodent.* Dicebátque, quòd, petere miracula, erat DEUM tentare. Et cùm Judæi non cessarent, illum coram populo ut seductorem traducere, ne à suis parvi penderetur, aliam confinxit revelationem ibidem insertam, quæ ita habet: *Increduli, quamvis videant miracula, non tibi credent, nisi vi cogantur; semper enim opponent, te illa virtute diabolica conficere.*

IX. Unde suis persuadebat, se à DEO missum ad exterminandam idololatriam, & unius veri DEI cultum introducendum, quia DEUS alios Prophetas miserat, qui multis editis miraculis id præstare non poterant; & ideo à se gladio, & non linguâ, veram DEI legem introducendam, & propterea inseruit in Alcorano lib. 2. cap. quodam sub hoc titulo, *De ense, seu gladio*: in

quo

quo sic jubet: *Occidite omnes incredulos.* Quæ verba exponens liber *Zuna*, vel *Suna*, in quo dicta, vel facta Mahumeti continentur, & qui apud Mauros est paris authoritatis cum Alcorano, ad ipsúmque comparatur, sicut inter Christianos comparantur Acta Apostolorum ad Evangelia, inquit, *Omnes occidite, donec Mahumetani fiant.* Cùm primùm autem armorum vi Almedinam, & Mecham occupavit, Rex juramento inauguratus est, edictúmque promulgavit, in quo severè præcipiebat, ut omnes Gentiles, omnes Judæi, & omnes Christiani in illis urbibus commorantes eum ut Prophetam DEI acciperent, & legem ab eo promulgatam amplecterentur, sub pœna capitis, & confiscationis bonorum, & ita armorum vi sectam suam invexit.

X. Magna est dissensio inter Authores circa annos vitæ, & mortis Mahumeti. Bellarminus tom. 1. contr. lib. 3. de Romano Pontifice cap. 3. affirmat, Mahumetum natum ann. Christi 597. cæpisse autem se Prophetam appellare ann. 623. obijsse verò anno 637. Chronicum Math. Palmer. secutus; postea verò cap. 10. ait, secundùm Joannem Baseum in Chronico Hispaniæ mortuum esse anno 628. & secundùm Cedrenum in compendio Historiæ ann. 630. & in eodem ponit ejus mortem Baron. tom. 8. ad annum 630. Lupus de Obregon affirmat, Mahumetum natum anno 568. mortuum verò anno 631. ac proinde vixisse 63. annos, & idem affirmat Vir magnæ authoritatis, qui circa tempora Mahumeti vixit, ut testatur Dionysius Carthusianus in suo opere contra Alcoranum lib. 2. art. 1. in fine: *Vixit autem* (inquit Author ille) *sexaginta tribus annis, quorum viginti tres in sua prophetia expendit.* Georgius Almacinus celebris historiæ Sarracenicæ Scriptor Arabs, & professione Mahumetanus, de quo infrà mentionem faciemus, affirmat, vixisse 63. annos, & secundùm alios 65. mortuúmque esse anno undecimo Egyræ die duodecimo mensis Rabij prioris; id est anno Christi 632. die 16. Julij, ut exponit Thomas Erpenius in notis marginalibus ad historiam illam (quam ex Arabico Latinam fecit) pag. 5. & pag. 11. Petavius definire non audet, quot annos vixerit Mahum. solùm refert opinionem Theophanis affirmantis, decem annis occultam hæresim illum habuisse, ac novemdecim postea vi ferróque propagatam asseruisse: constanter tamen affirmat, obijsse anno 631. Archiepiscopus Rodericus in historia Arabum cap. 6. obijsse annis decem expletis, ex quo apud Damascum Regni sui ceperat Principatum: Ærâ DC. sexagesimâ sextâ, anno Heraclij XVII. & Scentillæ Regis Gothorum VII. id est anno Christi 628. Vitam alij duo supra quadraginta annos duxisse attestantur, quos inter eminet R. P. M. Petrus Abarca, qui in Salmantina Academia Primarius Theologiæ Antecessor nobis præluxit, ac modò in Regio nostro Collegio rei litterariæ præest, in suis Arragoniæ Annalibus, ubi miram rerum copiam ad severioris historiæ fidem exactam eleganti adeo sermonis brevitate circumscribit, ut verbis energiam videatur addidisse, ne rerum dignitati derogaret. Sanctus Petrus Paschasius affirmat,

firmat, eo anno, quo ipse scribebat Granatæ tractatum suum contra Alcoranum, nempe anno Christi 1300. Mahumetanos in Hispania existentes communiter asserere, quòd tunc esset annus 699. ab inceptione prædicationis Mahumeti: *Mauri* (inquit) *hac mea tempestate dicunt, quòd nunc sit annus sexcentesimus nonagesimus nonus ab inceptione prædicationis Mahumeti.* Ita habet pag. 47. num. 56. & secundùm hunc computum putat incepisse suam prædicationem anno Christi 600. paulò plus minúsve. Paulò autem antea, nempe pag. 44. num. 50. inquit: *Mauri dicunt, quòd Mahumetus, quando mortuus fuit, habebat septuaginta tres ætatis annos; & quòd vix in illius capite & barba viginti reperiebantur cani.*

CAPUT SECUNDUM.

Quo pacto Mahumetana secta introducta sit?

XI. Sed meritò quis scire desiderabit, quo dolo, quáve astutia Mahumetus se ut Prophetam inceperit venditare, aut quomodo aliquibus persuaserit tam insigne mendacium. Cedrenus apud Baronium sic rem accidisse narrat: *Cùm enim* (inquit) *à Dæmone exagitaretur Mahumetus, & comitiali morbo laboraret, uxorem suam, quæ gravem ex eo capiebat dolorem, quòd nobilis ipsa egeno homini, & vexationibus obnoxio nupsisset, ita demulsit, quòd diceret, se ad conspectum Angeli Gabrielis sibi apparentis concidere. Erat amicus ei mulieri Monachus quidam, qui ob falsam fidem ibi relegatus vivebat. Huic mulier totam rem aperit, Angeli etiam nomine propalato. Hic autem Monachus, ut opinionem eam prorsus in animo mulieris confirmaret, verum Mahumetum Prophetam dicere, ait; eum enim Angelum ad quemvis vatem mitti. Mulier verbis impostoris illius Monachi fidem habens, aliis suis gentilibus mulieribus fabulam enarravit, ab ipsis porrò ad viros alios dimanavit. Ubi verò semel innotuisse scivit, & creditum, se esse Prophetam, sibi ipsi per imaginem quædam effinxit, eadémque, ut divinitus accepta, curiosæ atque simplici populo facilè persuasit, ac volumen vanis figmentis plenum conscripsit, quod è Cœlo acceptum effinxit, suísque tradidit sectatoribus observandum: sícque factum est, ut ita error vanè conceptus, non miraculorum virtute, sed vi armorum, magis, magísque apud posteros atque etiam exteros invalesceret.*

XII. Sed rem hanc diligentiùs narrat Lupus de Obregon ex Joanne Andrea, & aliis Arabibus rem deducens, & historiam Mahumeti contexens. Ait enim, illum natum fuisse in Urbe Mecha in Arabia fœlice, ex patre gentili, & matre Judæa, ejúsque patrem nomine *Abdalab Motalib*, virum fuisse nobilem, & in ea Civitate Prætorem, seu Iudicem ordinarium, seu Merinum, ut loquuntur Arabes; exsibilátque eos, qui dicunt, Mahumetum fuisse servum, vel infimæ conditionis hominem; constat enim ex libro *Azear*, in quo vitæ Alcalifa-

califarum, seu Regum narrantur, & ex libro *Suna*, imò ex ipso Alcorano, Mahumetum, ejúsque fratres fuisse nobiles, & ex illustri inter suos stirpe: ejus mater, nomine *Imina*, illum peperit, mortuo jam Abdala, illúmque nutriendum tradidit Halimæ, cujusdam agricolæ seu pastoris uxori: post duos annos mortua est Imina ejus mater, ipséque in domo mansit suæ nutricis usque ad decimum sextum ætatis annum. Tunc verò domum nutricis deserens, suam operam locavit cuidam prædiviti mercatori, nomine Abdemonaphis, qui uxorem habebat *Hadixam* Mahumeti consobrinam, in ejúsque domum ut famulus admissus est, & mercium copiam in Cayrum, Persiam, & Syriam connexâ Camelorum serie transportavit simul cum domino suo, cui inserviebat, vel loco illius, novem annorum spatio. Post hoc tempus mortuus est ejus herus, & ipse matrimonium contraxit cum vidua Hadixa, illúdque agasonis, seu camelionis officium alijs tredecim annis exercuit. Cùm jam verò trigesimum sextum ætatis annum ageret, & se valde divitem videret, ab illo laborioso officio abstinuit, & camelorum gregem famulo suo Zeydin cõmendavit, & per illum mercaturam exercuit. Ipse verò vitam otiosam degens, in urbe commorabatur; & cùm esset ingenij curiosi, & novitatum amans, maximè delectabatur rebus novis audiendis, ut eas suæ gentis hominibus narraret. Libérque Azear, & Alcorani Glossatores narrant, hoc tempore familiariter egisse, sermonésque habuisse creberrimos cum duobus Christianis, gladiorum conflatoribus, qui ei exprobrabant idololatriam, & unius DEI cultum persuadebant: ille verò cùm esset acuto ingenio, ex Christianorum sermonibus facilè cognovit, unum duntaxat DEUM esse adorandum, & idolorum cultum certam esse ad æternam perditionem viam, & decrevit, non ampliùs ingredi famosum illius urbis fanum, in quo incolæ adorabant idolum quoddam, quod *Hallete Haluza* vocabatur, & zelo veritatis incensus, uxorem suam, & fratres, & consanguineos ab idololatria avertere satagebat, & identidem ingeminabat, in unum DEUM Creatorem Cœli, & terræ esse credendum; cultum verò idolorum esse cultum dæmonum. Mirificè autem delectabatur conversatione Christianorum, qui illi notitiam mysterij Incarnationis ingesserunt, & miracula, & opera mirabilia Christi Domini exposuerunt. Ille verò à Christianis instructus, quidquid ab illis audierat, uxori & vicinis suis narrabat. Referebat ipsis historiam creationis primorum parentum, & ipsorum lapsum in peccatum, captivitatem generis humani sub statu peccati: & quomodo DEUS misit *Verbum suum ad Mariam Virginem*, & quo pacto post salutationem Archangeli Gabrielis conceptus est in ejus utero Christus Dominus sine semine viri, operatione miraculosa Spiritus Sancti, quæ audientes idololatræ ipsum irridebant. Et sanè Mahumetus initio rectè de Christo videtur sensisse, ut docet Lupus de Obregon, ex Joanne Andrea: ut enim inquit P. Molina 1. part. quæst. 26. art. 1. disp. 1. inter alia hæc scribit in Alcorano: *Christus JESUS Filius est Mariæ,*

Mariæ, & Apostolus DEI, & Verbum DEI, quod in ea posuit per Spiritum Sanctum. Rursus inducit DEUM dicentem: *Dedimus JESUM Christum Filium Mariæ, ut faceret prodigia, & miracula manifesta, & perfecimus eum per Spiritum Sanctum sanctificatum, & non communi operatione, sed virtute DEI conceptum ex Maria Virgine Sanctissima & super omnes mulieres mundâ procreatum.* Et id quidem docet in Alcorano lib. 1. cap. 3.

XIII. Ut testantur Joannes Andreas, & Lupus de Obregon, & S. Petrus Paschasius pag. 65. num. 83. alias laudes Beatæ Virginis habet in Alcorano, inter quas illa celebris, quòd illam immunem facit à peccato originali, dicens: *Solam inter filios Adam Mariam non tetigit Satan.* Legatur Sanderus lib. 7. de visib. Monarch. Eccles. Hæresi 125. & Canisius lib. 3. de Deipara cap. 20. Quamquam verò initio de Christo vera prædicaverit, postea verò à Sergio Pseudo-Monacho hæretico Arriano deceptus, disertè docuit, Christum esse purum hominem.

XIV. Sed quidquid de hoc sit, ut ad historiam redeamus, Mahumetus non cessabat suis prædicare, DEUM Creatorem Cœli & terræ adorandum, & Christum Dominum Verbum esse DEI ex Virgine sine opera viri procreatum: & ut eos ad credendum flecteret, pœnas inferni eis minabatur, referens supplicia, quæ DEUS intulit Ægyptijs, & Sodomitis, aliásque historias veteris Testamenti referens, quas à Christianis audîerat. Cùm verò animadverteret, Mechæ incolas suis verbis fidem non dare, nec suam uxorem ipsi credere velle, depositis pretiosis vestibus, & paupere habitu indutus, urbe discedens secessit in montem vicinum, vitam solitariam acturus, ubi diu, noctúque animo versabat, quo pacto posset uxorem suam, suósque concives in cognitionem veri DEI adducere. Et hinc narrant Mahumetanorum libri, apparuisse Mahumeto Angelum Gabrielem, illíque annuntiâsse, ipsum à DEO electum in Prophetam, ut idololatriam destrueret. Ut autem verè refert Obregon, Diabolus animadvertens Mahumeti ambitionem, & ardens desiderium comparandi sibi nomen, authoritatem, atque in alios dominatum, illi persuasit, ut se Prophetam DEI proclamaret, promittens ipsi auxilium ad introducendam novam legem, qua populum illum, aliásque gentes suo subjugaret imperio, veríque DEI cognitionem inveheret, nihil curans, quòd Mahumetus hanç veritatem doceret, dummodo illam doceret conjunctam cum multis mendacijs, quæ homines certissimè ducerent in æternam perditionem, & illos abduceret à Christiana professione, in qua unicè est salus. Ut enim optimè observat Guilielmus Parisiensis lib. de legibus cap. 18. *In hac Mahumeti lege, & mendaciis multa vera inserta sunt, & malis bona commixta, malignitate fallendi; ut scilicet falsis propter vera crederetur, & mala propter bona reciperentur.* Si enim nullum bonum præciperet, nec ullum verum doceret, fidem non inveniret, sed dolus manifestè innotesceret. Igitur Mahumetus à solitudine & spelunca sua ad civitatem crebrò revertens, uxori

suæ narrabat, sibi apparuisse Angelum Gabrielem, & jactabat se Dei Prophetam esse, & ab ipso missum, ad exterminandam idololatriam. Illa verò hæc cum risu excipiebat, & seriò ei dicebat, illas esse diabolicas illusiones, vel Mahumeti somnia. Dicunt autem authentici Mahumetanorum libri, nempe liber inscriptus, *Azear*, & alius inscriptus, *Assifa*, Mahumetum hanc suæ uxoris reprehensionem, & derisionem tam acerbè tulisse, ut quadam die existens in sua solitudine se voluerit ex alta rupe præcipitare, eligens potiùs mori, quàm ex dilectissimæ uxoris suæ gratiâ decidisse: tunc verò ei apparuisse Angelum Gabrielem, & sic illum allocutum: *Lætare, ô Mahumete, & gaudio exulta, quia Deus te amicissimè salutat*, & *scito, te ab ipso electum in suum Legatum, Nuncium, & Prophetam, & jubet, ut legas.* Et cùm Mahumetus respondisset, se legere non posse, quia legere nunquam didicisset, nec litterarum caracteres cognosceret: Angelum reposuisse, nihil hoc obstare: *Quia Deus ipse* (inquit) *tuus erit Magister, & ipso Præceptore calamum sumens pulcherrimos efformabis caracteres, & deinceps legere, & scribere scies.* Hoc fabulantur Mahumetani, & hæc fuit prima revelatio, quam Mahumetus confinxit. Occasionem autem illam confingendi sumpsit ex contumeliis, quibus eum impetebat Hadixa, seu *Adissa* ejus uxor, sæpe ingeminans, Mahumetum somnia sua pro revelationibus venditare; se verò nunquam adducendam esse, ut crederet, Angelum illi loqui, nisi revelationem ab Angelo scriptam inspiceret. Tunc verò callidus impostor, ut uxorem deciperet, elegit in suum Secretarium juvenem Judæum, nomine Abdala Serralle, ex matre sibi cognatum, dicens, Angelum Gabrielē, sibi familiariter sæpe apparentem, hoc ita præcepisse, illique suggerebat, quæ secretò ab illis duobus Christianis audierat, illásque sententias eleganti stylo in Arabicum conversas, tanquam Dei revelationem, suo Secretario dictabat scribendas in quadam schedula: illámque secum deferens, uxori ostendebat, & coram illa recitans verba illa, quæ in schedula erant scripta, simulabat, se legere id, quod memoriæ tradiderat, & schedulas illas, tanquam è Cœlo delapsas, custodiebat in arca, quam *legationis arcam nuncupavit.* Tunc simplex fœmina credidit, maritum suum miraculosè à Deo edoctum scribere, & legere, illúmque ut Prophetam venerari cœpit; & quoties à dæmone arripiebatur, vel morbo comitiali correptus in terram cadebat, existimabat, ei Angelum apparuisse, quia callidus impostor dicebat, tunc temporis se secreta Cœlestia divinitus haurire, & notitiam mysteriorum accipere, quæ ipsis prædicabat.

XV. Primus Mahumeto credidit Zeidin, ejus servus, eum ut Prophetam veneratus, propter quod ipsum libertate donavit, & legem promulgavit, quòd à servitute liberarentur, quotquot ejus legem susciperent, ut hac arte plures sibi aggregaret. Post Zeidin credidit Hadixa ejus uxor, & horum exemplum secuti sunt viri alii primæ nobilitatis, nimirum Anza, & Alabez, Mahumeti patrui, vel avunculi, Vbequar, Ho-

Homar, Hozmen, Haly, & alii ex primaria nobilitate, quorum præsidio, & societate roboratus palam contra idololatriam prædicabat, & veritatem hanc, lumine naturæ evidentissimam, facilè persuadebat: revelationes verò fingebat, prout tempus postulabat, & prout expediebat ad devinciendos sibi eorum animos. Idololatræ verò ægrè ferentes cultum deorum prædicatione Mahumeti in dies minui, illum persequebantur; Judæi verò, quia magnas de Christo laudes publicabat, ignem accendebant. Interim Abdala Serrale, qui ei erat à secretis, ex Christianis gladiariis cognovit, quæcumque ipsi Mahumetus, ut revelata, dictabat, ab eis accepisse, & fraude detecta à Mahumeto discessit, & ipse Sergium Pseudo-Monachum hæreticum Nestorianum ejus loco substituit, qui ei suos errores circa Christi Divinitatem facilè persuasit. Abdala verò, postquam à Mahumeto abscessit, ejus patruis, & avunculis, *Coraxistas*, *& Haximistas* vocabant, & aliis viris primariis, qui ei vinculo sanguinis, vel amicitiæ conjuncti erant, apertè dixit, se Mahumetum deseruisse, quia clarè cognovit, eum non esse prophetam, sed impostorem, & ipsis narrabat, se apertè deprehendisse, Mahumetum, ut revelationem Dei, sibi scribendum dictâsse, quod de Christo audierat à duobus Christianis, cum quibus familiariter agebat; addebátque, ad fraudem detegendam, sæpe se substantiam eorum, quæ dicebantur, mutâsse, & hoc Mahumetum non animadvertisse, vel non curâsse, dummodo enim in schedula servaretur metrum, & versuum consonantia, de cætero nihil curâsse. Et hoc referunt authentici Mahumetanorum libri *Azear*, *& Assifa*, tanquam persecutionem magnam sui Prophetæ, asserentes, Abdala Serrale hanc persecutionem commovisse præ invidia, quia, cùm Judæus esset, ferre non poterat laudes Christi, quas Mahumetus prædicabat.

XVI. His accessit, quòd, cùm Mahumetus, à Sergio novo suo Secretar. seductus, cœpisset hæreses contra Christi Divinitatem prædicare, Christiani, cum quibus familiariter egerat, & à quibus acceperat ea, quæ tanquam Divinitus sibi revelata prædicabat, in Mahumetum invecti, palam publicabant, eum non esse Dei Prophetam, sed nunc contraria docere iis, quæ priùs docuerat. Hæc nova lex, quam nomine Dei promulgavit (quæ postea inserta est in Alcorano lib. 1. cap. 1.) quòd videlicet quilibet vir posset sibi legitimo matrimonio duas, tres, vel etiam quatuor fœminas copulare, si eas alere posset, contra id, quod idololatræ ipsi in ea urbe observabant, apud quos unus unam duntaxat fœminam, ut uxorem habebat, totam Civitatem valde commovit; quia bene noverant, hanc legem promulgâsse Mahumetum, quia unâ fœminâ contentus non erat, & probrosum erat, scorta & meretrices quærere, ei, qui se Dei Prophetam, & Dei nuntium proclamabat, ac proinde dicebant, eum sub honesto matrimonii titulo velle suam luxuriam obtendere; crevítque procella, cùm Mahumetus, non contentus quatuor uxoribus, alias octo sibi copulavit, fingens secum Deum dispensâsse, ut plures

res uxores habere posset, quàm aliquis alius, quia Dei Apostolus, & Nuntius erat: & hanc dispensationem, tanquam de cœlo delapsam, publicavit, & Alcorano inseruit lib. 3. cap. 17. His & aliis Mahumeti criminibus graviter offensi Mechæ cives, præsertim suorum idolorum destructione, & jam Mahumeti astutias timentes, arma parabant, ut illum vi comprehenderent, & capite plecterent. Cæterùm Mahumetus & sui, cognito eorum consilio, in celeres insilientes equos, fugâ noctu se subduxerunt, & in Almedinam à Mecha octo dierum itinere distantem se receperunt. Hanc fugam Mahumetus adornavit quadragesimo sexto suæ ætatis anno, ut refert Lupus de Obregon, decem annis postquam suas fictas revelationes vulgare cœperat. Degebant ea in urbe quinque Judæorum tribus, & inter eos non pauci gentiles idololatræ: prædives habitabat ea in urbe Ubequar Mahumeti Socer, & ex præcipuis ejus confœderatis, qui eum verum Dei Prophetam credebat; & hæc præcipua fuit causa, cur Almedinam confugerit.

XVII. Ibi, astutiâ & scientiâ Sergii adjutus, suam sectam extendere conabatur. Obsistebant Judæi, palámque dicebant, Mahumetum non esse Prophetam, quia nulla edebat miracula; ipse verò, ne apud suos notam incurreret, finxit revelationem, qua Deus præcipiebat, ne ederet miracula, quia increduli illa non erant accepturi, ut miracula, sed ut præstigias Dæmonum, finxítque, se à Deo missum, ut gladio cultum veri Dei inveheret, quandoquidem alii Prophetæ parùm profecerant editis miraculis; ut constat ex Alcorano lib. 2. cap. 9. cujus verba suprà dedimus. Ut autem Judæos sibi conciliaret, laudabat Moysem, & legem ab eo datam, & jussit, ut discipuli sui, dum orarent, faciem verterent versùs Hierusalem, ubi erat Dei Templum: præcepit, ut sui jejunarent more Judæorum, & ne porcinam carnem comederent, & ut Judæis placeret, circuncisionem ab illis sumpsit, aliáque multa, dicebátque, se id solùm in votis habere, ad quod exequendum fuerat ab ipso Deo sociatim deputatus, ut scilicet armorum vi idololatriæ vim repelleret. Judæi tamen palam obmurmurantes, Mahumeti famam minuere non cessabant. Ille verò ardenti odio illos aversabatur, & vindictam cogitabat, & ut æstimationem apud suos sibi adscisceret, finxit, se per scalam quandam in cœlum ascendisse, ducente Angelo Gabriele, & suis prædicavit fabulosum illum paradisum, quem Deus promittebat eis, qui eum adjuvarent in hoc magno negotio, quod moliebatur: & ut incredulos terreret, finxit se ab Angelo ductum in infernum, ut oculis suis inspiceret pœnas, quas Deus idololatris, & criminosis hominibus erat inflicturus, & sæpe inferni pœnas minabatur eis, qui unum Deum non adorarent. Hac arte novos sibi in Almedina discipulos adjunxit, & ut majorem sibi conciliaret authoritatem, hos secum extra urbem eduxit, &, ut constat ex Alcorano lib. 4. cap. 13. sub arbore quadam longum sermonem ad illos habuit, eis persuadens, voluntatem Dei esse, ut gladio

gladio idololatriam profligarent, & ut incredulos, qui legem sanctam Dei nollent recipere, interficerent, eorúmque bona diriperent: ut autem ad præliandum moveret, eis Dei nomine victorias promittebat, & ingentia hostium spolia, & commentitium illum paradisum post hanc vitam: dicebat, adeo dulcem fore mortem eorum, qui in hoc sancto bello occumberent, ut ii, qui morte naturali obiîssent, quamvis in Paradiso constituti, desiderarent in hanc vitam regredi, ut tam suavem mortem oppetere possent, &, ut refert Joannes Andreas cap. 12. sui operis contra Mahumetanam sectam: *Dicebat suis militibus, eos, qui in eo sancto bello occumberent, statim ad Paradisum evolare;* eis promisit Orbis imperium, eximiámque in hac & in alia vita felicitatem: facile esse, vi capere Almedinam, & Judæos sibi infensos jugulare, eorúmque divitias inter se dividere; vi Mecham occupare, & gentes sibi in dies aggregare, quibus veri Dei cultum per Orbem terrarum diffunderent. Hac oratione permoti, Mahumetum Regem renunciârunt, juramento se obstringentes, illi fidem servandi. Ille verò ex eis in Duces suos elegit Ubequar & Homar soceros suos, Hozmen & Haly suos generos (quorum tres primi suo ordine ei in imperio successêre) & alios septem, vel octo ex nobilioribus, dicens, eos à Deo electos, ut nomen suum per Orbem portarent, idololatriam exterminando. Consilium cum suis ducibus secretò iniit de subjuganda Almedina, & Judæis jugulandis; & ne Judæi conjurationem hanc subodorari possent, suos milites per pagos & villas regionis illius montanæ divisit; bonam autem occasionem nactus, eos congregans, civitatem illam omnino imparatam, & nihil tale cogitantem armorum vi expugnavit, & plerosque Judæorum sibi infensos jugulavit, spoliáque illius opulentæ urbis inter milites divisit, quò avidiùs similia aggrederentur facinora.

XVIII. Citò fama hujus victoriæ à Mahumeto obtentæ Mechá pervenit; cursorem enim illuc statim miserunt aliqui ex Mahumeti hostibus, qui moneret, ut celerrimè exercitum compararent, quo Mahumetum opprimerent, nî vellent eandem aleam cum Almedinensibus subire: exhorruerunt ad hoc nuntium Mechanenses, & Mahumeti iram timentes, citò citiùs quingentorum equitum turmam Almedinam mittunt, qui longis itineribus viam conficientes, Mahumetum inopinatò aggrederentur. Sed non defuit patriæ proditor, qui illum de exercitu citò contra ipsum venturo admoneret. Hac notitia instructus Mahumetus prope urbem in silvis suos milites abstrusit, quà erãt hostes transituri. Ad eum locum, in quo Mahumetus insidias paraverat, pervenerunt Mechanenses equites primâ noctis vigiliâ, omnino ex via fatigati, & ut vires reficerent, ex equis desiliêrunt & stationem ea nocte fixerunt, ut diluculo urbem invaderent: observabant omnia diligenter Mahumeti speculatores, & cùm eos somno sopitos viderent, ex insidiis prodeuntes Mahumeti milites, omnes jugulârunt, quin vel unus superstes maneret, qui Mecham funestum hoc nuntium

tium

tium deferret. Mahumetus quingentos hosce equos, quos ab hostibus ceperant, suos milites conscendere jubet, & incredibili celeritate exercitum movet in Mecham, eámque expugnat, & se Alcalifam, seu Regem coronat die seq. anno Christi 612. die Veneris, quem idcirco Mahumetani colunt, sicut nos diem Dominicam, & quia Almedinæ etiam primò Rex appellatus est die Veneris. Post Mecham captam, edictum promulgavit Mahumetus, ut intra octo dies omnes in ea urbe habitantes, sive Christiani, sive Judæi, sive Idololatræ, ipsum ut Prophetam Dei, & promulgatam ab ipso legem sub pœna capitis, & confiscationis bonorum susciperent; ut constat ex Alcorano lib. 2. cap. 3. & quia aliqui ex consanguineis ejus id detrectârunt, crudeliter occisi sunt. Captâ Mechâ, ad famam tantæ victoriæ, & liberalitatis, qua militibus spolia hostium largiebatur, novæ militum turmæ ipsi adhæserunt, exercitúmque formavit, decem millibus peditum, & totidem millibus equitum constantem, quo Arabiam subjugavit, & deinceps majora aggressus est. Quare, ut ait Clenardus apud Possevinum tom. 1. Bibliothecæ selectæ lib. 9. cap. 8. *Mahumetus primò novas leges, quas stupidis ea tempestate Arabibus imposuit, ad Gabrielem Angelum referebat, quo monitore se omnia mentiebatur gerere. Deinde postquam fraus in suspicionem venit, præsertim ob Judæos circa Mecham incolentes, quibus odorandi nasus non deerat, robur induit Tullanum, vim omnem in armis ponens, & quos arte capere non poterat, viribus in novum dogma subjugavit, atque ita deinceps propagata est hæresis, jacto quidem dolis fundamento, gladiis tamen postea sic prolato imperio, ut victoriis ingentem mundi partem occupârit.*

§. I.

Qualiter Arabum historici sui Prophetæ vitam & gesta narrent?

XIX. Georgius Almacinus, professione Mahumetanus, celebris Historiæ Sarracenicæ Scriptor, in compendiũ redegit Historiam Arabum concinnatā à Mahumete Abugjafuri, quem ipse virum Clarissimum, & Doctissimum appellat, & in meliorem formam redactam à Kemaluddino Armunæo, & ex omnibus Mahumetanorum Historiis suam breviter, & dilucidè composuit, in qua vitas, & gesta quadraginta novem Chalifarum, seu Regum, per tres libros narrat, incipiens à Mahumete sectæ Mahumetanæ institutore, & finem imponens in Atimedo Abulabaso Mustadiro Billa, qui floruit ad annum Christi 1118. & Chalifatum finivit anno solari ab Hegira Arabum 511. & ab orbe condito 6669. secundùm Chronologiam hujus Authoris, quam ponit ad finem suæ Historiæ, pag. 369. Hegiram appellant Arabes fugam Mahumetis à Mecha in Almedinam, quæ accidit, die decimo sexto Julii anno Christi 622.

XX. Hanc Historiam, antea Christianis Europæis incognitam, in Bibliotheca Serenissimi Ducis Bavariæ asservatam, Lati-

Latinam reddidit Thomas Erpenius, linguæ Arabicæ peritissimus, & typis mandata est Lugduni Batavorum in Typographia Erpiniana anno Christi 1625. simul cum Historia Arabum Archiepiscopi Roderici Ximenez. In hac Historia (quæ in magno pretio habetur ab omnibus hujus ætatis hominibus, qui Historica & Chronologica eruditione eminent) quem nos Hispanicè vocamus Mahomam, Latinè Mahumetum, vel Mahumetem, ipse appellat Muhammed. Et ita loquuntur Arabes: nam cùm ego Malacæ Mahumetanis prædicavi, anno 1670. nobilis vir, qui in urbe Oran diu commoratus fuerat, mihi narravit, Mahumetanos, qui me concionantem audiebant, contra me obmurmurare, quia eorum Prophetam *Mahomam* appellabam, existimantes id à me dici in ludibrium, & irrisionem sui Legislatoris, quem ipsi Muhammed accentu brevi nominant, & ita deinceps ego nominavi, ut benevolentiam illorum captarem. Mahumetanam verò sectam appellat *Islamismum. Religionem* (inquit) *Islamismi primus manifestavit, & observavit Muhammed Abulcasimus, Filius Abdalla: nomen matris ejus erat Emina, quæ Filia erat Vuahebi.*

XXI. Affirmat hic Author, natum fuisse in valle Lapidosa urbis Meccæ, circa auroram diei Lunæ, qui octavus erat mensis Rabii prioris (ita appellant Julium, Augustum verò Rabium posteriorem) anno 882. Alexandri Magni.

XXII. Afferit, obiisse patrē ejus duobus mensibus, antequam Muhammed nasceretur: matrem verò, cùm sex annorum esset. Eúmque educâsse avum suum Abdulmutalib, donec annum attigit octavum: post mortem verò avi educatum bene fuisse à patruo suo Abutalib.

XXIII. Ut autē annos implevit 40. vocatū fuisse ad munus Propheticum (nimirum, quia tunc incæpit suas fictas revelationes vulgare) die Lunæ, qui erat secundus mensis Rabii prioris, anno 922. Alexandri Magni, qui erat vigesimus Regni Cosroæ Filii Hormisdæ (Alexander autem Magnus secundùm supputationem Claudii Clementis in tabulis Chronologicis, natus est ante Christum 361. annis.) Primam in prophetiam ejus credidisse Chadigjam filiam patrui ejus: deinde ejus servum Zeidum: deinde Alim, postea Abubecrum (Ubequar appellant nostri Historici, Rodericus verò Archiepiscopus Toletanus appellat *Abubacar*) cum aliis quinque, videlicet *Otsmam*, Zubeiro, Abdurrhamam, Suado, & Obeidalla; *Atque ii novem* (inquit) *præiverunt ad Islamismum.* Anno autem 44. manifestâsse vocationem (id est fictionem) antea enim clanculum tantùm invitabat ad Islamismum: *Publicata autem vocatione* (inquit Elmacinus) *jussit credere in solum Deum, eúmque colere, & adorare, destruxítque Idolorum cultum; præcepit circumcisionem; sancivit jejunium mensis Ramadani; quinque orationes; munditiem; peregrinationem ad Templum Meccanum, & ne comederetur sanguis, morticinum, aut caro porcina. Atque eos, qui hæc non observabant, bello vexabat, & oppugnabat.*

gnabat. Jussit quoque credere veritatem Prophetarum, & Apostolorum, quique ad eos demissi sunt, librorum. Item Christum Filium Mariæ Spiritum Dei esse, & Verbum ejus, atque Apostolorum: approbavitque Evangelium, & Legem Mosaicam.

XXIV. Præterea ait, Coraisitas fortiter Muhammedi obstitisse, atque inimicitias adversùs eum denuntiâsse: patruum autem ejus Abutalib ipsum ab eorum insidiis liberâsse. Et refert, anno quinto credidisse Omarem, fidéque sua reliquos Muslismos (id est Muhammedis sectatores) confirmâsse: fuisséque quadragesimum, qui Religionem Islamismi suscepit, quia ante illum crediderant 39. Anno decimo vitâ defunctum esse Abutalib Muhamedis patruum in Religione majorũ, id est, in idololatria, & bene crevisse Coraisitarum impetum contra Muhammedem, & spem illum vincendi: accessisse hoc tempore ad Prophetam aliquos, tum ex Christianis, tum ex Judæis, tum ex Paganis, accepto priùs securitatis symbolo, & fidem ejus accepisse, & juramentum fidelitatis ei præstitisse; ea tamen lege, ut tributum ei solverent. Anno autem decimo Muhammedem, ut insidias Coraisitarum evaderet, Meccâ fugisse, & Medinam, seu Almedinam, ingressum esse die duodecimo mensis Rabii prioris. Notat autem Thomas Espernius traductor hujus historiæ in notis marginalibus, incidisse Hegiram, seu fugam Muhammedis in diem 16. Julii æræ Christianæ 622. in quo parùm differt à Chronologia Patris Marianæ, qui in suo opusculo de annis Arabum affirmat, annos Arabum, qui computantur ab hac Hegira seu fuga, incepisse die decima quinta Julii Feriâ 5. Almacinus asserit, accidisse die Lunæ, & secundùm alios die Jovis. Paulò aliter supputat Petavius Rationarii temporum partis primæ lib. 7. pag. 485. sic enim habet: *Illud constat, anno Christi 622. Iulii die 16. Feria 6. fugam eum arripuisse, cùm ob erroris novitatem de vita periclitaretur. Ab hac fuga, quam Hegiram vocant Arabes, idest persecutionem, nova illorum epocha proficiscitur.*

XXV. Refert deinde Almacinus varia Muhammedis prælia, & victorias, aitque, eum cepisse Mecham anno octavo Egyræ (Christi 619.) mortuum verò esse anno undecimo Egyræ (Christi 632.) *Obiit autem* (inquit) *die Lunæ, qui duodecimus erat mensis Rabii prioris, cùm natus esset annos sexaginta tres, aut secundùm alios sexaginta quinque.* Postmodum verò annos lunares ad solares reducens, Chronologiam instituit ab Adamo usque ad Muhamedem iis verbis: *Traditur itaque Muhammed obiisse, completis annis solaribus 6123. mensibus novem, & quatuordecim diebus; elapsis temporis Hegiræ annis lunaribus decem, & diebus septuaginta: id est annis solaribus novem, & undecim mensibus minùs uno die: primus enim Hegiræ dies fuit Jovis, & ultimus vitæ ejus, Lunæ.*

XXVI. Nullum hic Author de suo Propheta miraculum scriptis suis prodit: solùm eum appellat virum gloriosæ memoriæ: ejus autem virtutes his verbis describit: *Erat optimæ indolis, voce suavi, visitans & excipiens suos,*

suos, ut ipsum visitabant & excipiebant, pauperes munerans, Magnates laudans, conversans cum infimatibus, & petentem à se aliquid non repellens sine eo, aut sermone facili. Ex quibus verbis constat, Muhammedem solùm habuisse virtutes quasdam politicas, quæ utiles erant ad devinciendos sibi animos, & benevolentiam captandam, quò faciliùs imperium acquireret, & conservaret: tradit autem idem, Muhamedem in ultimo suo morbo dixisse: *Ne duæ in Arabia sint Religiones:* & propterea Omarem, qui fuit tertius Achalifa, Judæos inde ejecisse.

XXVII. Varios enumerat Almecinus Muhamedis scribas, & inter eos Abdallam, de quo ait: *Qui ab Islamismo deficiens Infidelibus se adjunxit: sed impunitatem tempore victoriæ ei petiit Otsman: quam & ei concessit Muhammed, postquam ejus sanguinem fundere decreverat. De Sergio mentionem non facit. De morte autem ejus & ægritudine hæc tantùm dicit: Cùm à peregrinatione Meccana redisset, & Medinæ substitisset ad diem 28. mensis Safari, ægrotare cæpit, & præcepit Abubecro, ut cum populo oraret, ac orârunt omnes orationes septemdecim: obiit autem die Lunæ,* &c. Et hæc adnotâsse sufficiat, ut Christi minister, qui Mahumetanorum conversioni intenderit, his notitiis instructus faciliùs possit cum illis de Religione agere.

§. II.

Aliæ notitiæ de Mahumeti vita, & moribus.

XXVIII. Nicolaus de Cusa Card. qui obiit A. 1464. vir doctus & pius, in suo opere contra Alcoranum, quod inscribitur, *Cribratio Alcorani*; in Prologo narrat, se exquisitam adhibuisse diligentiam, ut intelligeret librum legis Arabum, seu Alcoranum: & Basileæ invenisse translationem ejus factam à Venerabili Petro Cluniacensi, & disputationem duorum nobilium Arabum, quorum alter Mahumetanus, alter Christianus erat: Mahumetanus namque volens pertrahere Christianum ad Mahumetismum rationes pro sua Religione exposuit; eis verò Christianus, qui doctior erat, scripto satisfecit, clarè demonstrans falsitatem Mahumetanæ sectæ. Addit præterea citatus Cardinalis, se Constantinopolim pertexisse, ut pleniorem legis Mahumetanorum notitiam assequeretur, ibíque apud Patres Franciscanos Alcoranum invenisse, & ipsis exponentibus, aliqua puncta adnotâsse; & Dionysio Carthusiano persuasisse, ut contra Alcoranum scriberet, idque abunde præstitisse, opúsque suum misisse Nicolao Pontifici. Addítque, se postea Romæ vidisse libellum Fratris Ricoldi, Ordinis Prædicatorum, qui Arabicis litteris in Baldach operam dedit, & istum præ cæteris sibi placuisse.

XXIX. Et in secundo Prologo Cribrationis Alcorani, citans Ricoldum, & nobilem illum Arabem, qui cum Mahume-

humetano disputavit, & Dionysius Carthusianus lib. 2. in sectam Mahumetanam ar. 2. narrant, Sergium Monachum de Monasterio suo ejectum, Mecham applicuisse, ibique duos populos reperisse, Idololatras, & Judæos, prædicâsseque ibi fidem Christianam, prout Nestorius illam tenuit, ut Fratres suos Monachos, qui Nestoriani erant, placaret ad gratiam, si Idololatras ad fidem Nestorianam converteret: idque præstitisse, & inter alios Idololatras Mahumetum convertisse, & baptizâsse, & Nestoriana hæresi imbuisse. Tres autem astutissimos Judæos se Mahumeto adjunxisse, & illi multos errores persuasisse. Mortuo autem Mahumeto, omnes ejus Sectatores ad proprias sectas redîisse: Judæos autem illos Haly filio Habitalib, cui Mahumetus testamento legaverat suas collectiones (id est suas schedulas, suósve codices, fictas revelationes continentes) persuasisse, ut se Prophetam Dei appellaret, & obtinuisse: & à scriptis Mahumeti detraxisse, quod ipsis placuit, vel addidisse.

XXX. Post hæc narrata, subnectit Cardinalis hæc verba: *Videtur igitur, quòd Muhammed ab initio fundatus fuit per Sergium, ut esset Christianus, & legem illam servaret. Ab illa via non potuerunt Judæi ipsum amovere: sed, ut quantum possent, retraherent, addiderunt illa, per quæ videretur propria sectæ Propheta, & Veteri Testamento non minùs quàm Evangelio fidem dare.*

XXXI. Addit idem Author, capitula collectionis legis Arabum non continuari, vel connecti invicem, sed quodlibet per se integrum existere, & proprium esse rithmum, seu carmen plenè mensuratum: *In hoc enim* (inquit) *summum studium adhibuit compilator, ut blanditiis dictaminis (id est elocutionis) omnes alliceret, & in stuporem verteret, sicque dictata faceret divina videri.* Itaque certum est, Alcoranum scriptum esse stilo elegantissimo linguæ Arabicæ, & non oratione soluta, sed versibus constare.

XXXII. Dionysius Carthusianus in suo opere contra Mahumetanam sectam l. 2. art. 1. affirmat, inter historias à se lectas de vita, & gestis Mahumeti credibiliorem sibi visam fuisse narrationem, quam invenit in Epistola cujusdam perfecti Christiani; & est ea, de qua nuper mentionem fecit Cusanus, in qua continetur disputatio inter duos Doctores Arabes, alterum Christianum, alterum Mahumetanum, qui inter se erant amicissimi, & erant primi in Palatio Regis cujusdam Sarracenorum, cui ut famuli inserviebant: Mahumetanus Doctor scripsit Epistolam, invitans Christianum ad suam sectam, cui Doctor Christianus doctissimè & plenissimè respondit. Has duas Epistolas, seu disputationem in illis contentam apud se habuit Carthusianus, aítque, Epistolam Mahumetani quinque constare foliis in eo libro, quo ipse usus est; Epistolam verò Christiani foliis viginti.

XXXIII. In hac disputatione seu Epistola Doctor Christianus, qui (ut conjectatur Carthusianus) prope tempora Mahumeti vixit, Mahumeti vitam & facta narrat, ut rem apud Mahume-

tanos

tanos notam, ut inde convincat, eum non fuisse Prophetam, sed seductorem. In summa autem dicit, Mahumetum pupillum fuisse, in sinu patrui sui educatum: *cultorémque Idolorum in Mecha cum omni domo, & generatione sua; sicque vixisse, quousque pervenit ad servitium camelorum Hadigia, seu Chadigia, cujus mercenarius factus fuit: solitúmque cum camelis proficisci in Syriam aliásque regiones, donec duxit illam uxorem. Postquam verò dives factus est opibus uxoris, conatum fuisse, super gentem & patriam suam arripere Principatum: & cùm hoc ad exitum perducere non potuisset, cùm paucos adhuc haberet fautores, arte & ingenio usum fuisse, & quia se Regem facere non poterat, se Dei Prophetam, & Nuntium simulâsse. Et cùm hoc nomen Prophetæ usurpâsset, ingressum fuisse ad homines, qui tantò faciliùs qualibet astutia machinatione decipi poterant, quantò longiùs ab omni sapientia, & vita civilis honestate distantes, per agros & villulas sequestrati, quid Dei Propheta, & Nuntius esset, & in quo dignosci deberet, penitus ignorabant: ad hos autem decipiendos cujusdam Astrologi ope atque consilio non mediocriter adjutum; homines pestiferos, & viarum insidiatores, & homicidas sibi aggregâsse, quos ad devia silvarum, ad cacumina montium, & ad proxima fontibus loca mittebat, ut ex insidiis prodeuntes, mercatores & viatores interficerent, eorúmque camelos & merces diriperent; si qui autem ei contradicerent, aut palam obmurmurarent, cùm primùm per se, vel per suos capere poterat, eos crudeliter interfecisse.* Postquam hæc, & alia Doctor Christianus narravit, quæ Mahumetanus negare non poterat, statim ipsum alloquens subjungit: *Ego autem mirari non sufficio, quo pacto tibi persuasum est, Dei esse Nuntium, aut Prophetam hominem, cujus (ut breviter vitam facinorosam demonstrem) nulla fuit alia operatio, aut meditatio, quàm homines interficere, aliena diripere, incestus & adulteria perpetrare, qui etiam tale dedecus, inscriptum prophetia sua, sibi facere non erubuit, ut diceret, datum renibus suis à Deo, quadraginta viros potentissimos in coitu fortitudine libidinis adæquare. Ubi etiam rebus odoriferis, & mulieribus super omnia delectari se dicit. Præterea uxores ejus ingenuæ fuerunt quindecim, & duæ ancillæ. O quàm longè est ab ista impura, & turbulenta doctrina Mahumeti Christianæ disciplinæ sancta & pia Religio, quæ per gloriosum Apostolum Paulum ad Dei amorem, & sanctam castimoniam homines invitans, dicit: Qui habet uxorem, cogitat, quæ sunt mundi: si ergo una sola uxor à Dei amore impedit hominem, quomodo qui tantas habuit, & totus in earum libidine versabatur, quique prædas, latrocinia, & alia scelera exercebat, Dei Propheta esse potuit? Præterea in ultima sua infirmitate positus Mahumet, suis præcepit, ne eum mortuum sepelirent, eò quòd tertio die assumendus esset in Cœlum: ipsique observantes præceptum, cum magnis desideriis exitum expectârunt à Feria secunda, in qua obiit, usque ad vesperam quartæ Feriæ; & tam longa expectatione fatigati, cùm nihil aliud in eo nisi magnitudinem fœtoris crescen-*

crescentem cernerent, tandem sicut retulit Gumbram, nudum eum projecerunt; Gumbram tamen filius Elusam dixit, quòd lotus, & tribus vestibus indutus sepultus sit. Fuit autem per quatuordecim dies infirmus, & fertur, quòd per septem dies morbo pleuritico ægrotavit, amisitque sensum, quem septimo die recuperavit. Et iratus est Haly filius Abitalib, eò quòd perdiderit sensum. Aliâ verò septima die mortuus est, & intumuit venter ejus, & retro curvatus est. Quo mortuo omnes ab eo decepti reversi sunt statim unusquisque ad suam, quam antea tenuerat, sectam seu idololatriam præter paucos suæ cognationis, qui expectabant, se successuros in Regno. Verumtamen successor Mahumet omni ingenio atque astutia illos ad pristinas sectas reversos ad legem Mahumet revocavit. Vixit autem sexaginta tribus annis, quorum 23, in sua prophetia expendit. Hactenus Christianus ille Arabs apud Carthusianum.

XXXIV. Lupus de Obregon cap. undecimo sui operis contra Mahumetanos Mahumeti mortem in hunc modum narrat: Cùm Mahumet sexagesimum annum implevisset, Mecham recessit, ubi tribus annis, sine ullo bello transactis, extremum diem allaturus morbus illum oppressit, sexagesimum tertium annum attingentem, & cùm ultimum diem sibi imminere novisset, nobiliores duces ad se coëgit, illisque commendavit, ut legem ab ipso traditam servarent, addítque, ut pro comperto haberent, plurimas provincias à se debellandas, si placuisset illis, ipsas debellare: & ut ejus morti adessent rogavit: nam, adjiciebat, tertio die Archangelum Gabrielem restituturum illius corpori animum, & ita ornatum animo & corpore se in Cœlos ascensurum, ubi unicuique eorum sedem paraturus erat. Quod quidem ab illis facilè creditum. Invaluit morbus, insaniénsque Mahumet septem diebus elinguis permansit; eò vesania ejus pervenerat, ut brachia, manúsque suas insano furore discerperet; omnes ejus horribiles motus præsentibus metum ingerebant, energumeni instar frendebat, immanitérque dentibus stridebat: intumuit guttur, subindéque corpus universum. Die decimaquarta, postquam decubuerat, usu linguæ sibi reddito, adstantibus ejus uxore Haja, & nonnullis ex Mauris, ferociter vociferans diem extremum clausit: ita referunt testata apud ipsos monumenta Suna, & Alcoranus lib. 3. Azorâ 6.

XXXV. Mortuo, vigilias egêre Mauri, & præcipui Centuriones, ut eum suscitatum inspicerent: & trium dierum, & horarum exacto numero, cùm ne signa quidem resurrectionis viderent, abiêrunt Mauri, & ipsi quoque soceri, cùm fœtorem ex corpore exilientem ferre non possent: itaque duobus aliis diebus ita desertus ab omnibus jacuit, donec Haja duobus mancipiis præcepisset, ut illum in area subdiali sepelirent. At servi, cùm præ nimio fœtore efferre corpus non possent, illud in terram projecêre: sed gener ejus Haly servos compulit, ut illud humarent in area subdiali, ubi ipsum condiderunt. Pudore statim omnes ejus asseclæ Mauri suffusi sunt, cùm jam, aut mendacium

cium Mahumeti, aut illusio claré patesceret. Obiit Mahumet Feriâ secundâ duodecima die mensis (juxta Mauros) Rabeæ: anno Christi *631. Et ab orbe condito* 5331.

XXXVI. In Regnum ejus suffectus est Ubequar ejus socer, Hajæ parens, qui duobus annis elapsis morbo lethali, non violento, interiit. Huic alter Mahumeti socer successit Homar. Hic plures Provincias Imperio suo adjunxit, Damascum & magnam partem Ægypti subjugavit, Hierosolymam rebellem subegit, qui magìs Christi, quàm Maurorum legibus obstrictus vixit, quippe qui Christianis Presbyteris Templa restitui præcepit; Salomonis Templum denuo excitavit, dudum devastatum à Tito & Vespasiano Imperatoribus; plurimos census Templo donavit ad alendos Christi Sacerdotes: & postquam Christianis Hierosolymam reddidit, Mecham recessit, ubi mortuus est, & ex collo demortui Crux, Christíque Imago suspensa reperta est; ea propter infensus semper Mauris est, vel ex inctus. Illud de Templo Hierosolymitano, ædificato ab Homar, habet etiam Baronius ad ann. 643. num. 2.

XXXVII. Exempto rebus humanis Homar, ad Regiam dignitatem evectus est Hozmen gener Mahometi, qui cùm in legis Mahumetanæ observatione divisos Mauros animadverteret, domum Hajæ viduæ pergit, tanto malo adhibiturus remedium: quâ invitâ arcam reseravit, quam Mahumet arcam *legationis* appellaverat, in qua recondiderat præcipua dogmata, & capita, quæ Mauris tanquam è Cœlo immissa legerat (quæ nec ex theca educere Mahumet, nec in unum scripta voluerat congregari, ne sibi adversantia scripta patescerent) ex theca schedulas extraxit, & in domum suam relatas transcribi jussit: & ex omnibus librum compegit in quatuor partes distributum, & suis capitibus distinctum; sed hoc fecit absque ullo ordine, quin quod primò dictum fuerat, primum locum obtineret, posuítque sub eadem capitis inscriptione res inter se longè diversas, minimè capitis titulo congruentes. In quavis schedula diversa carmina legebantur, metrum Davidis Psalmorum imitantia. Singula autem capita appellantur Arabicè *Zuar*, vel *Zohara*, ut loquitur Archiepiscopus Rodericus in historia Arabum cap. *6.* vel Zorâ, ut loquitur Doctor Petrus de Cavalleria, vel Azoâ, ut loquitur Cardinalis Cusa. Totum autem volumen his capitibus compactum appellatur *Alcoràn*, vel *Alcoranus:* quod teste Joanne Andrea perinde est, ac *Congregatio Capitulorum*, seu Azorarum, vel Congregatio Psalmorum. Quod etiam affirmat Cardinalis Cusanus lib. 1. cap. 1. *Liber legis Arabum* (inquit) *Alcoràn*, ob præceptorum collectionem, atque *Alfurkan ob discretam capitum separationem nominatur.* Lupus de Obregon, ait, *Alcoràn*, idem apud Arabes esse, ac revelationem, titulúmque libri significare, quidquid in lege Arabum continetur, fuisse Mahumeto revelatum à Deo per Angelum Gabrielem.

XXXVIII.

XXXVIII. Dicunt autem quidam observatores hujus libri, (inquit Cusanus ibidem) illum aliter in Oriente, aliter in Hesperiis partibus distingui. Occidentales enim post orationem, quæ præmittitur, & mater libri nominatur, ajunt, totum librum Azoras, seu capita habere 125. Orientales verò dicunt primam Azoram durare usque ad *Soretamaran*, quod est quintum caput in libro Hispaniarum. Alcorân, ut illo utebantur in Hispania Mauri, teste Joanne Andrea, constat quatuor libris, quorum primus quinque; secundus duodecim; tertius novendecim; quartus tandem 175. capita complectitur, ac proinde totum constat 211. capitibus secundùm hunc Authorem. At secundùm Lupum de Obregon quartus Alcorani liber complectitur 160. capita, ac proinde totum volumen constat 196. *Capitibus*. Ut mihi autem narravit Matriti anno 1670. Christianus Arabs, qui sua sponte è Tuneto in Italiam fugit, ut Christianus fieret, & ab Eminentissimo Cardinali D. Paschasio de Aragon inter domesticos admissus est ad obsequia familiaria, Tunetani Alcoranum habent in quatuor libros divisum; Turcæ autem Constantinopolitani eo utuntur sine distinctione librorum, ut suprà notavi.

XXXIX. Agit autem Alcoranus, inquit Joannes Andreas, de his, quæ Mauri debent credere; de his, quæ debent in alia vita sperare, nimirum de gloria bonis conferenda, & de pœna malis infligenda; de iis, quæ debent agere, & de his, quæ ut illicita debent fugere, vel ut licita possunt facere: agit de creatione mundi, de peccato Angelorum, de expulsione primorum parentum è Paradiso, de missione Moysis in Ægyptum, & de miraculis, & prodigiis, quæ ibi operatus est: de Virgine Maria, & Jesu Christo, aliisque historiis Veteris & Novi Testamenti, quibus mille fabulas admiscet.

XL. Placuit dictis adjicere, quæ scribit in suo Apologetico Sanctus Eulogius Martyr, Episcopus electus Toletanæ Ecclesiæ, qui vixit tempore persecutionis Sarracenorum, qui Cordubæ Sedem Regni fixerant, & floruit ad annum 850. & Martyr occubuit anno Domini 859. *In illo igitur Apologetico exordia Mahumeti describens, inquit: Cùm esset pupillus, factus est cujusdam viduæ subditus: cúmque in negotiis discurreret, cœpit Christianorum conventiculis quotidie interesse, &, ut erat astutior, tenebræ filius cœpit nonnullas collationes Christianorum memoriæ commendare, & inter suos brutos Arabes cunctis sapientior esse. Libidinis verò suæ succensus fomite, cum patrona sua jure barbarico in ira congressus est (id est illa resistente, & ob injuriam indignante), móxque erroris spiritus in specie vulturis ei apparens, & os aureum sibi ostendens, Angelum Gabrielem esse se dixit, & ut Propheta appareret, imperavit.*

XLI. Cúmque repletus esset tumore superbiæ, cœpit inaudita brutis animalibus prædicare, & quasi ratione quadam, ut ab Idolorum cultu recederent, & Deum incorporeum in Cœlis adorarent, insinuavit. Arma sibi credentes assumere jubet, & qui novo fidei zelo adversarios gladio trucidarent,

darent, instituit. Occulto quoque Deus judicio (qui olim per Prophetam Habacuc cap. 1. dixerat: *Ecce ego suscitabo super vos Chaldæos, gentem amaram, & velocem, ambulantem super latitudinem terræ, ut possideat tabernacula non sua, cujus equi velociores lupis vespertinis, & facies eorum, ut ventus urens, ad arguendos fideles, & terram in solitudinem redigendam*) nocere eos permisit. Primùm namque fratrem Imperatoris, qui illius terræ ditionem tenebat, interimunt, & ovantes de triumpho victoriæ gloriosi effecti, apud Damascum Syriæ Urbem Regni principium fundârunt. Psalmos denique idem Pseudo-Propheta in ore insensibilium animalium composuit, vitulæ scilicet rubræ memoriam faciens. Araneæ quoque muscæque ad capiendas muscas historiam texuit. Upupæ præterea, & ranæ cantus quosdam composuit, ut fœtor unius ex ejus ore eructaret, garrulitas verò alterius in ejus labiis non desineret.

XLII. Alios quoque ad condimentum sui erroris, in honorem Joseph, Zachariæ, & genitricis D. Mariæ stylo suo digessit. Cúmque in tanto vaticinii sui errore duraret, uxorem vicini sui nomine Zeidi concupivit, & suæ libidini subjugavit. Quod scelus maritus ejus sentiens exhorruit, eámque Prophetæ suo, cui contradicere non valebat, permisit. Ille verò, quasi ex voce Dominica, in lege sua illud annotavit, dicens: cúmque mulier illa displicuisset in oculis Zeidi, & eam repudiâsset, sociavimus eam Prophetæ nostro in conjugium: quod cæteris in exemplum, & posteris fidelibus id agere cupientibus, non sit in peccatum. Post cujus tanti sceleris factum mors animæ, & corporis illius simul appropinquavit. At ille interitum sibimet imminere præsentiens, quia propria virtute se nullo modo resurrecturum sciebat, per Angelum Gabrielem, qui ei in specie vulturis apparere, ut ipse ajebat, solitus erat, resuscitandum se tertia die prædixit.

XLIII. Cúmque animam inferis tradidisset, solliciti de miraculo, quod eis pollicitus fuerat, arduâ vigiliâ cadaver ejus custodiri jusserunt. Quem cùm tertia die fœtentem vidissent, & resurgentem nullo modo cernerent, Angelos ideo non adesse dixerunt, quia præsentiâ suorum terrerentur. Invento igitur salubri, ut putabant, consilio sine custodia cadaver ejus reliquerunt: statímque vice Angelorum ad ejus fœtorem canes ingressi, latus ejus devoraverunt. Quod reperientes factum, residuum cadaveris ejus humo dederunt, & ob ejus vindicandam injuriam, annis singulis canes occidere decreverunt, ut meritò cum eo haberent illi participium, qui pro eo dignum meruerunt subire martyrium. Dignè ei quidem accidit, ut canum ventres tantus ac talis Propheta repleret, qui non solùm suam, sed multorum animas inferis tradidisset. Multa quidem, & alia scelera operatus est, quæ non sunt scripta in libro hoc: hoc tantùm scriptum est, ut legentes, quantus hic fuerit, agnoscant. Hactenus Divus Eulogius apud Baronium tom. 8. ad annum Christi 630.

XLIV. His relatis subdit Baronius: porrò hæc, & alia plura in detestationem sectæ nefandæ publicis scriptis ab eodem Authore vulgata, in oculis ipsorum Sarracenorum tunc grassantium in Hispanias liquet: ut planè non contemnenda ea sint scripta, quæ in opprobrium ipsorum Sarracenorum, de tali impostore, veluti Prophetâ, gloriantium, coràm ipsis objecta fuêre.

XLV. Venerabilis quoque Abbas Petrus Cluniacensis, qui D. Bernardo Coætaneus fuit, & floruit ad annum Christi 1130. cùm visitaret sui Ordinis Monasteria in Hispaniæ Regnis, legem, vitam, atque doctrinam Mahumeti de Arabico in Latinum transferri curavit, ut testatur Carthusianus lib. 2. art. 3. & inter alia scribit: *Mahumetum paulatim crescendo, contiguósque insidiis, rapinis, incursionibus frequenter infestando, quos poterat furtim, quos poterat publicè occidendo, terrorem sui auxisse, ac tandem ad Regnum gentis suæ aspirare cæpisse: cùmque universis resistentibus, videret hac via non posse se consequi, quod sperabat; Religionis velamine, ac divini Prophetæ nomine Regem fieri attentâsse: interim conjunctum ei Sergium Monachum Nestorianum, qui Scripturas Sacras secundùm Nestorii intellectum ei exponens Christianum Nestorianum effecit.* Atque ut tota iniquitatis plenitudo in Mahumetum conflueret, adjunctos illi fuisse Judæos, qui, ne verè Christianus fieret, dolosè præcaventes, homini rebus novis inhianti, non Scripturarum veritatem, sed fabulas suas, quibus nunc usque abundant, insibilârunt: sicque ab his Doctoribus Judæis, & Hæreticis instructum, Alcoranum suum condidisse, & tam ex Judaicis fabulis, quàm Hæreticorum figmentis confectam Scripturam barbaro suo modo contexuisse, *eámque sibi à Gabriele Angelo per partes allatam mentitum, gentem ignorantem lethali haustu infecisse, tandémque in Regem ab eis, ut concupierat, sublimatum esse: & languescente, immò penè deficiente Romano Imperio, permittente eo, per quem Reges regnant, Principatum Arabum, seu Sarracenorum hac peste infectorum surrexisse, vique armata maximas Asiæ partes cum tota Africa, ac parte Hispaniæ paulatim occupando, in subjectos, sicut Imperium, sic & errorem transfudisse: denique Mahumetum in virtute gladii se missum perhibuisse; cùm enim ipse legem suam prædicans perpaucos sibi attraxisset, idcircò tam ipsum, quàm sibi adhærentes concorditer statuisse, legem suam vi armorum inferre,*

quoniam ensis timor sæpe plus,
quàm rationis efficit amor.

Hæc ille.

CAPUT

CAPUT TERTIUM.

Mores, & instituta Mahumetanorum.

XLVI. UT Christi minister planè instructus notitiâ morum, & Religionis Maurorum, possit illorum conversionem faciliùs procurare, & avidiùs desiderare, utile mihi visum est, hîc describere modum, & formam vivendi, quam Turcæ Mahumetani tenent. Et totum hoc extraxi ex Prologo cujusdam Authoris Galli, Constantinopolim ad Turcam Regii Christianissimi legati, quem Prologum facit ad Alcoranum, Gallicè ex Arabico ab ipso versum: quod volumen mihi ostendit Excellent. Dominus Comes de Oropesa, & ipse ex Gallico Idiomate in Hispanum versa dogmata, & mores mihi dedit: & ita se habent.

XLVII. Turcæ in unum Deum credunt, sed unam tantùm personam, Creatorem Cœli & terræ, bonorum remuneratorem, punitorémque malorum, qui Paradisum condidit ad munerandos bonos, infernum ad ultimam & extremam punitionem delictorum.

XLVIII. Firmissimè credunt, Mahumetum esse maximum Dei Prophetam à Deo in orbem delegatum, ut homines viam salutis doceret: illi verò suo Idiomate seipsos vocant *Musulmanos*, quod idem est, ac in Deo resignati, aut salvati.

XLIX. Credunt Moysis Decalogum, & illum observare tenentur. Dies Veneris illis festus, sicut dies Dominicus Christianis: & hac die in Templum conveniunt ad habendum orationes suas, & preces. Tenentur quinquies in die orare, manè, meridie, vesperi, Occidente Sole, & unâ horâ post Occasum Solis.

L. In Mense, aut Lunâ, apud ipsos Ramazam, jejunium servant: & hoc tempore totum diem jejuni agunt, nec cibum, nec potum libant, usque dum Sol occidat; tunc verò ex omnibus comedunt, & cibis cunctis, & potatione multiplici se onerant, excepta tamen porcina carne, & vino: quæ res omni tempore illis interdictæ sunt. Hoc jejunio peracto celebrant festum Magni Bairam, sicut Christiani Pascha celebrant.

LI. Expendunt plurimum in ædificatione Templorum, & Xenodochiorum, obligantúrque pauperibus in eleemosynas decimam partem lucri anno præcedente facti, prima die anni elargiri.

LII. Persuadent sibi, post lotionem corporis, factam dicendo aliquam orationem huic ritui accommodatam, omnem maculam peccatúmque animi abstergi: quapropter sæpissimè lavantur, & præsertim antequam orationes suas recitent.

LIII. Præter circumcisionem alia Sacramenta non habent: dant operam, ut filii septimum annum, aut octavum agentes circumcidantur, & hoc statim ac proferre possunt hæc verba: *La illa illa Alha Mehemet Rasulalha*: *id est*: *Unus Deus tantùm est*: *Mahumet est ejus Propheta*, *& Apostolus.* Hæc est eorum fidei protestatio. Attamen in toto Alcorano de circuncisione non fit mentio; sed dicunt, se illam observare, imitantes Abrahamum, cujus legem venerando approbat Mahumet.

LIV. Credunt, Alcoranum missum fuisse è Cœlo per Angelum Gabrielem in diversis temporis intervallis Mahumeto, Mecham & Medinam habitanti: nam Judæi, & Christiani sacras litteras, & legem Dei corruperant.

LV. Permittitur illis simul quatuor uxores habere, & tot filios, & ancillas, quot alere possunt.

LVI. Uxores dimittere, ubi placuerit, possunt, soluta earum dote, & iterum alias ducere, prout illis libuerit; verumtamen fœminæ expectare tenentur, donec clarè constet, grossiores factas fuisse, quàm ante nuptias.

LVII. Mariti tenentur alimenta filiis præstare, & illorum curam agere.

LVIII. Filii ex ancillis suscepti ejus conditionis sunt, ac ex uxoribus suscepti, & omnes legitimi reputantur.

LIX. Habent Templa, & Xenodochia longo censu instructa. Habent Religiosorum cœnobia, qui austerè, & in exemplum aliorum vivunt; obediunt superioribus suis; ad fistularum, & aliorum musicorum instrumentorum sonitum saliunt, suas preces & orationes dicunt.

LX. Sunt apud ipsos alii Religiosi per orbem vagantes: hi sæpius nudi vagantur; utuntur interdum veste vesanorum illius plagæ; pellem in frusta dissecant; ut sancti coluntur; stipe collecta vivunt, quæ nunquam illis deficit. Utrique Religiosi *Drenis* vocantur, & noti sunt ob peculiarem vestem; tamen possunt religionem deserere, & uxorem ducere, ubi libuerit.

LXI. Nec credunt, Christum esse Filium Dei, nec credunt in Trinitatem. Ajunt, Christum esse magnum Prophetam, & natum fuisse ex Virgine Maria, illæsa ejus virginitate, ante & post partum, conceptúmque fuisse inspiratione, aut inflatione Divina sine Patre, sicuti Adamus creatus fuit sine Matre, Christúmque non fuisse crucifixum, sed assumptum à Deo in Cœlum, iterúmque venturum ad terras ante exitium mundi, ad confirmandam legem Mahometi: & asserunt, Judæos, arbitrantes, se Christum crucifigere, crucifixisse alium illi similem.

LXII. Preces pro mortuis fundunt: Sanctos suos invocant, quorum longam historiam habent; at Purgatorium esse minimè credunt: plurimi illorum sibi persuadent, animos & corpora simul in sepulchris condita jacere usque ad diem Judicii.

LXIII. Mecham, & Medinam Villas Arabiæ maximè venerantur; nam Mechæ Mahumet natus est, Medinæ Coronam Regni accepit. Frequentes peregrinationes factitant ad has civitates apud ipsos Sanctas: Hierosolyma quoque

quoque illis venerationi est, nam ibi orti, & commorati sunt plurimi Prophetæ.

LXIV. Campanarum usus apud ipsos non est: ad horam orationis in summum fastigium turris ascendunt Sacerdotes, quæ semper ad latus Templi porrigitur; hinc elata voce populum ad orationem congregant, precem aliquam fundendo in hunc finem dispositam. Hucusque Author Gallus.

LXV. Qui plura desideraverit de Mahumetanorum moribus, legat R. P. Fr. Antonium del Castillo, Ordinis S. Francisci in suo *Devoto peregrino, & itinerario Terræ Sanctæ*, lib. 3. cap. 6. ubi describit vitam eorum, quos Mauri Santones vocant; eámque coram Mahumetanis referre, sufficit ad confusionem magnam ipsorum; nemo enim rationis particeps, & in regione politica educatus est, qui non erubescat, & pudore suffundatur, cùm audit, ut Sanctos à Mauris haberi eos, qui talia agunt: & incredibile videretur, nisi à Viro Religiosissimo, & teste oculari eorum, quæ narrat, referrentur. Quid enim absurdius, quàm homines rationis compotes magnæ felicitati sibi tribuere, quòd Santones illi domos eorum ingrediantur, & cum ipsorum uxoribus congrediantur, vel eorum filias corrumpant; & de tanto dedecore gratulationes ab amicis, & à concivibus excipere, sibique persuadere, uxores suas, & filias ex hoc pudendo congressu sanctificatas manere? Et tamen ita revera est, ut refert Religiosissimus Author, qui multas Turcarum Civitates peragravit. Certè Mahumetani in Hispania, his auditis, ita erubescunt, ut dicere cogantur, illa ita non se habere, sed à Christianis confingi in opprobrium Turcarum. Sed hæc hîc scribere, nec vacat, nec libet: tu apud hunc Authorem lege.

LIBER SECUNDUS.

IN QVO CONTINENTUR APERTÆ aliquæ demonstrationes contra hanc sectam, quæ confirmantur ex mirabilibus quorundam Mahumetanorum conversionibus: specialiter verò falsitas Alcorani convincitur ex eo, quòd ponat ultimam felicitatem hominis in delectationibus corporis.

CAPUT PRIMUM.

Prima Demonstratio.

Inde petita, quòd ante Mahumeti adventum per sexcentos & ampliùs annos, homines in Christiana Religione salvari poterant: ex quo evidenter infertur, illam esse veram, & sectam Mahumetanam ipsi oppositam esse falsam.

I. ANC Demonstrationem ex dictis in tota disputatione circa Christi Divinitatem, sic conficio. Evidens est, Deum existere, & habere providentiam circa hominum salutem; neque eos creâsse ad comedendum, & bibendum, & quærendas delectationes corporeas, sicut quærunt bruta: sed ad hoc, ut ipsum tanquam Creatorem in hac vita colerent, & super omnia diligerent, & aliquam veram felicitatem in alia vita obtinerent: ergo evidens est, Deum tradidisse hominibus legem, per cujus observationem ipsum colerent, & æternam felicitatem obtinerent. Unde sicut evidens est, Deum semper fuisse, ita evidens est, post conditum universum semper habuisse in mundo aliquam veram Religionem, & legem, in qua homines salvari possent: cùm enim evidens sit, in omni tempore verè procurâsse hominum salutem, evidens quoque est, omni tempore providisse hominibus legem, & Religionem, per cujus observationem tenderent in felicitatem ultimam, ad quam sunt creati: nec enim Deus seriò potest desiderare, ut homines perveniant ad terminum, nisi præstituendo viam, per quam ambulando pervenire possint ad ipsum: nec potest seriò procurare finem, quin provideat mediū necessariū ad ejus consecutionē.

II. Ma-

II. Manifestum deinde eſt, ante adventum Mahumeti non fuiſſe legem à Mahumeto promulgatam: ergo cùm manifeſtum quoque ſit, ſexcentis annis ante adventum Mahumeti fidem Chriſti fuiſſe per totum orbem promulgatam: vel dicendum eſt, illis ſexcentis annis nullum hominem ſalutem æternam obtinuiſſe, immò nec obtinere potuiſſe, vel dicendum eſt, illam obtinuiſſe, vel obtinere potuiſſe, fidem Chriſti amplectendo, & ejus legem Evangelicam obſervando.

III. Probatur aſſumptum, quia ſi nulla erat tunc in mundo vera fides, veráque Religio à Deo data, nullus tunc ſalvabatur; quia ſine vera fide impoſſibile eſt placere Deo, & ſine obſervatione legis à Deo provenientis, impoſſibile eſt, veram felicitatem, ultimúmque finem conſequi: unde tunc Deus creâſſet homines dumtaxat ad comedendum, & bibendum in hac vita, ſicut beſtias, quod eſt per ſe falſum, & Deo indignum. Si autem erat tunc aliqua vera fides, veráque Religio, nulla alia eſſe poterat, quàm Chriſtiana. Nam ante adventum Mahumeti ſolùm erant in mundo tres Religiones, leges, vel fides: nempe Religio & fides Gentilium, qui idola colebant: Religio & fides Judæorum, qui Meſſiam expectabant: fides & Religio Chriſtianorum, qui Deum Unum, & Trinum colebant, & Chriſtum tanquam verum Deum & hominem adorabant: ex iis autem tribus fides gentilium erat manifeſtus error; nam Mahumetus ipſe in Alcorano ſæpe dicit, ſe eſſe Prophetam à Deo miſſum ad exterminandam idololatriam. Fides autem Judæorum erat etiam poſt adventum Chriſti omnino vana, & inutilis ad ſalutem: nam Mahumetus in Alcorano ſæpe repetit, Chriſtum eſſe Meſſiam in lege, & Prophetis promiſſum, & fuiſſe inſignem Prophetam, Virúmque ſanctiſſimum; Judæi verò illum ut Impoſtorem, & blaſphemum execrabantur, ac proinde erant certò extra viam ſalutis: quare, vel dicendum eſt, nullum hominem illis ſexcentis annis fuiſſe ſalvatum, vel dicendum eſt, ſolùm in Religione Chriſtiana fuiſſe ſalutem: cùm ergo primum ſit manifeſte abſurdum, & Deo indignum, debet neceſſariò dici ſecundum: ergo tunc Religio Chriſtiana erat apta ad ſalutem: ergo erat vera. Patet conſeq. quia lex falſa non eſt à Deo, neque deſcendit de Cœlo; lex autem, quæ non eſt à Deo, neque è Cœlo deſcendit, non poteſt ad Deum ducere, neque ad Cœlum evehere. Unde evidens eſt, fidem, in qua homines ſalvantur, eſſe veram, & eſſe à Deo. Ergo vera erant dogmata, quæ lex Chriſtiana tunc profitebatur, nempe Deum eſſe Trinum & Unum, & Chriſtum eſſe Hominem & Deum ſimul. Nam ſi hæc dogmata eſſent falſa, fides ipſa Chriſtiana falſa & erronea eſſet, ac proinde non eſſet à Deo, ſed à diabolo, neque ad Cœlum duceret, ſed ad infernum.

IV. Quodſi illis ſexcentis annis verum erat, Deum eſſe Trinum & Unum, & Chriſtum eſſe Deum & Hominem, evidens quoque eſt, Deum poſt adventum Mahumeti eſſe Trinum & Unum, & Chriſtum eſſe Deum & Hominem: ergo Alcoranus diſertè hoc

negans,

negans, non est lex vera, sed manifestè erronea, neque Deum habet Authorem, sed diabolum; & Mahumetus non fuit Propheta, sed impostor, & deceptor. Sequela est evidens: quia, cùm Deum esse Trinum, non sit accidens, sed substantia, si Deus aliquando fuit Trinus, semper necessariò est Trinus, & cùm propositio aliquid affirmans de præterito, si semel vera est, semper permaneat vera; sanè si illis sexcentis annis verum erat affirmare, Deum factum fuisse hominem, sanè id etiam modò verum est, sempérque erit verum. Et cùm Christus, qui tunc existebat in Cœlo, idem sit, qui modò existit ibidem, sanè si tunc erat Deus, etiam modò est Deus.

V. Hoc argumentum primum Deus mihi suggessit, cùm in Urbe Malaga è nostro Collegio tenderem ad Theatrum Comœdiarum ad concionandum Mahumetanis: hic enim locus consultò electus fuerat ad eas conciones habendas, in eúmque confluebat tota Civitatis nobilitas, tam Ecclesiastica, quàm sæcularis. Venerat ad concionem invitus quidam Mahumetanus cum sua uxore, & timens, ne illa peteret Baptismũ, mortem ei minatus est, & dum me concionantem audiebat, oculis torvis minas repetebat. Sed cùm hanc demonstrationem audivit, divinâ gratiâ repentè illuminatus, & filium parvulum, quem inter brachia complectebatur, dimittens, à sede prosiliit, & in tabulatum ascendit, alta voce Baptismum petens, cum ingenti Christianorum plausu, & maximâ uxoris mæstitiâ. Posteàque seipsum explicans dicebat: tres dumtaxat sunt domus, nempe domus Moysis, domus Christi, & domus Mahumeti: domus Moysis aliquando fuit domus Dei, sed postquam Christus venit, jam domus illa corruit, & jam non est domus Dei: domus Christi est planè domus Dei: domus autem Mahumeti postea superveniens nequit esse domus Dei, quia est domus contraria domui Christi, & Deus nequit sibi ipsi contrarius esse. Et hunc alióśque triginta duos infideles ad veram Christi fidem conversos, sacrísque mysteriis imbutos die Evangelistæ Joanni Sacrâ è Collegii nostri Ecclesia in Cathedralem ingenti comitatu ductos sacro fonte lustravit Illust. ac RR. D. D. Ildephonsus à S. Thoma è Sacro Prædicatorum Ordine, Episcop. Malacensis, quem dum memoro, gratum denuo animum pulsat effusissima illa humanitas, quâ tenuitatem nostram excepit, & de victu, vestitúque indulgentissima nobis largitate providit. Quæ cùm mente nequaquam exciderint, nec calamum subterfugere potuerunt, quin eorum rursus memoriam jucundissimè refricaret, figerétque monumentum nostræ adversùs tantum Virum observantissimæ gratitudinis.

CAPUT

CAPUT SECUNDUM.

Secunda Demonstratio.

Petita ex eo, quòd Mahumetus prohibuerit suis omnem de Religione disputationem, & voluerit legem suam gladio potiùs, quàm rationibus persuaderi.

VI. Alia deinde conficitur ratio ex dictis in tota disputatione, quâ falsitatis convincatur Mahumetana secta: nam cùm unus sit Deus, una tantùm debet esse vera fides, veráque Religio, in qua homines salventur, & omnes sectæ, oppositæ veræ Religioni, debent esse falsæ. Ergo cùm Deus velit omnes homines salvos fieri, vult omnes homines venire ad profitendam veram fidem, verámque Religionem amplecti. Ergo vera Religio, veráque fides debet habere signa & notas, quibus possit ab omnibus dignosci; & ideo dicitur Deus posuisse in sole Tabernaculum suum, quia nimirum veram Religionem, veram Ecclesiam, in qua homines salvari possint, ita conspicuam reddit, ut possit ab omnibus videri, si illam verè quærant. Unde P. Valentia 2. 2. disp. 1. q. 1. punct. 7. omnium Theologorum nomine sic sapienter pronuntiat: *Ab orthodoxis Doctoribus secundùm certissima, & clarissima Sanctæ Scripturæ testimonia Ecclesia visibilis dicitur, id est, sic in luce hominum, & in conspectu posita, ut quovis sæculo evidenter internosci, & quasi digito demonstrari queat congregatio illa, quam Ecclesiam veram determinatè credere possis, ac debeas.* Quare de vera Religione, veráque Dei Ecclesia, intra quam possunt homines salvari, debet verificari illud, quod dicitur Sap. 6. *Clara est sapientia, & quæ nunquam marcescit, & facilè videtur ab iis, qui quærunt eam.* Debet ergo vera Religio, veráque Dei Ecclesia habere argumenta evidentia credibilitatis, seu argumenta, quibus possint homines induci, & obligari ad credendum, illam esse veram Religionem, & à Deo datam. Si enim hæc argumenta non haberet, non esset civitas supra montem posita, nec esset Tabernaculum Dei in Sole, id est in clara luce positum, nec daretur obligatio illam suscipiendi, nec homines possent dignoscere, illam potiùs, quàm sectam ipsi oppositam, esse veram, ut eam amplecterentur: quod planè est absurdum, & impossibile; implicat enim, Deum velle, ut homines amplectantur veram Religionem, & non dare illis media, quibus dignoscere possint, quænam sit vera Religio, seu quænam sit à Deo. Ex hoc principio deducitur, Mahumetanam sectam, prohibentem disputationes in materia Religionis, & præcipientem, ne ratione persuadeantur homines illam amplecti, sed gladio, & vi cogantur, non esse legem à Deo latam, & Mahumetanos temere illam profiteri. Nam vel habent rationes, &

fundamenta, quibus sibi persuadeant, & aliis persuadere possint, Mahumetanam professionem Deum habere Authorem, vel non? Si non habent: ergo temere illam amplectuntur, nam magna est temeritas, aliquam Religionem seu professionem, ut divinam & à Deo datam, amplecti, quin præcedat prudens fundamentum, quo inducaris ad credendum, illam esse à Deo, & possis alios inducere. Si habet: ergo injustè prohibet ea fundamenta proferri. Sanè qui habet nummum aureum, non adulterinum, sed legitimum, & justi ponderis, illius examen non metuit, nec oculos refugit aurificis, qui explorandis ponderibus præfectus est. Si ergo Mahumetana Religio examen sapientium timet, & prohibet examinare, an à Deo fuerit data, non est lex à Deo data, sed à Pseudo-Propheta dolosè composita, ad subjugandos populos, & illos in propriam ditionem trahendos. Astutè prohibuit hic impostor suis, etiam sapientissimis, & in Alcorano peritissimis, cum Christianis vel Judæis disputare de veritate suæ sectæ, quia probè noverat, illius falsitatem vi disputationis manifestè detegendam, nec posse vi prædicationis persuaderi, Mahumetum fuisse verum Dei Prophetam, ab ipso missum ad promulgandam novam legem, cùm nec vitæ sanctitas, nec morum probitas, nec prophetiæ, nec miracula illi testimonium perhiberent: non vitæ sanctitas, cùm fuerit Mahumetus luxuriosissimus, adulter, & perjurus, & sceleratissimus regnorum deprædator: non prophetiæ, cùm nec in lege veteri, nec in Christi Evangelio fuerit promissus, licèt in Apocalipsi fuerit sub nomine Anti-Christi adumbratus, nec ullum miraculum fecerit ad probandum, se fuisse à Deo missum; quamvis enim in Alcorano aliqua miracula à se patrata narret, ea tamen narrat, quæ à nullo visa sunt, ne posset palam de falsitate redargui.

CAPUT TERTIUM.

Tertia Demonstratio.

Inde petita, quòd Alcoranus docet, unumquemque posse in sua lege salvari, Christianum in Christiana, Mahumetanum in Mahumetana, & Judæum in Judaica.

VII. Cardinalis Bellarminus tom. 1. Controversiarum lib. 4. de notis Ecclesiæ cap. 12. inter notas veræ Ecclesiæ Dei ponit sanctitatem doctrinæ, quæ in eo consistit, quòd nihil contineat falsum, quoad fidei doctrinam; nihil injustum, quoad doctrinam morum: unde in Psalm. 18. appellatur: *Lex Domini immaculata, testimonium fidele, præceptum Domini lucidum.* Atque, ex hac nota evidenter ostendi, nullam esse veram Ecclesiam, nisi nostram,

ſtram, nempe Eccleſiam Chriſtianam Catholicam Romanam: *Nulla eſt enim* (inquit) *ſecta, vel Paganorum, vel Philoſophorum, vel Judæorum, vel Turcarum, vel Hæreticorum, quæ non contineat aliquos exploratos errores, & rectæ rationi manifeſtè contrarios.* Et enumeratis erroribus Paganorum & Philoſophorum, ſubjungit: de Mahumetanis idem patet ex Alcorano: nam capite ſecundo docet, omnes ſalvari in ſuis legibus, ſi eas ſervent, Judæos, Chriſtianos, Turcas: cap. 5. 28. 47. 48. & alibi paſſim docet, beatitudinem futuræ vitæ conſiſtere in cibo, & potu, & uxorum multitudine, nec unquam in toto Alcorano mentio fit actionum ſpiritualium, viſionis, vel amoris Dei: & capite quadrageſimo tertio dicit, Deum & Angelos orare pro Mahumeto. Hîc adverto, Alcoranum apud Turcas haberi ſine diſtinctione partium, vel librorum, ut conſtat ex Alcorano, quem in linguam Gallicam tranſtulit Legatus Regis Chriſtianiſſimi Conſtantinopoli degens, quem è Gallico in Hiſpanicum idioma convertit Excellent. Comes de Oropeſa ann. 1672. ut Miſſionariis uſui eſſe poſſet, & ego codices manuſcriptos vidi, & in illis notavi, apponi titulos capitum, non exprimentes, quæ in capitibus continentur; & ſeriem capitum continuari ab initio uſque ad finem ſine diſtinctione librorum. Nam caput primum inſcribitur, *De bove ſeu juvencâ: ſecundum, de ſtirpe Joachim: tertium, de Mulieribus*, & ſic de aliis.

VIII. At apud Mahumetanos, qui olim Hiſpaniam occupârunt, Alcoranus legebatur cum diſtinctione librorum, totúſque Alcoranus dividebatur in quatuor libros, quorum primus quinque capita habebat: ſecundus duodecim: tertius novemdecim: quartus, centum, & ſeptuaginta quinque; atque adeo integrum Alcorani volumen continebat undecim ſupra ducenta capita. Ita tamen libri illi ſunt diſpoſiti, ut primus tantam faciat molem, quantam ſecundus; ſecundus verò tantam, quantam tertius & quartus. Hoc conſtat ex Moſſem Joanne Andrea priùs Mahumetano, qui in Prologo ſui libri teſtatur, Alcoranum in quatuor dividi libros, & idem teſtatur Lupus de Obregon ſuprà citatus. Hæc adnotare libuit, quia magna eſt varietas in citandis Alcorani capitibus, ſeu *Zoris*, & Cardinalis Bellarminus Alcoranum citat, ſecundùm quod eo utuntur Turcæ ſine diſtinctione librorum: fideliſſima tamen eſt ejus citatio. Nam Joannes Andreas refert Alcoranum lib. 1. cap. 2. aſſerentem: *Evangelia Jeſu Chriſti, & Pentateuchum Moyſis à Deo eſſe data hominibus, & in Cœlum ducere eos, qui doctrinam eam obſervant.* Idémque dicit de ſuo Alcorano, & cap. 4. iterum ait: *Toram Moyſis*, id eſt *Pentateuchum, & Evangelium Jeſu Chriſti eſſe legem, & viam ſalutis.* Idémque teſtatur S. Petrus Paſchaſius in ſuo tractatu contra Mahumetanos (cujus ſuprà §. 1. mentionem fecimus) pag. 30. num. 26. ubi hæc habet: *Multis in locis Mahumetus in Alcorano affirmat, Chriſtianos optimam habere, & colere legem, eſſéque in ſtatu ſalvationis, unde ſic ait: Certum eſt, quòd illi, qui in Deum credidêre, & Judæorum legem*

custodièrint, & sapientes, & Christiani, qui in Deum crediderint, & ultimum esse diem confessi fuerint, benéque fecerint, & operati fuerint, mercedē à Deo, & præmium accipient; error non erit super illos, neque formido, doloréque carebunt.

IX. Hinc evidens conficitur ratio, ad convincendum, Alcoranum non descendisse de Cœlo, neque ejus doctrinam esse à Deo traditam. Nam evidens est, doctrinam falsam non habere Deum Authorem, & evidens est, esse falsam hanc doctrinam, quæ asserit, utramque legem, tam Christianam, quàm Mahumetanam, esse aptam, ut in ea homines salventur. Nam evidens est, ex duabus doctrinis contradictoriè òppositis non posse esse utramque veram, sed alteram necessariò esse falsam: at doctrina Evangelii, & doctrina Alcorani sunt contradictoriè oppositæ, quod attinet ad mysteria Fidei: nam Evangelium docet, Deum habere tres Personas realiter inter se distinctas, Alcoranus hoc negat, unam dumtaxat Personam in Deo constituens: Evangelium docet, Christum Dominum esse Deum & Hominem, Alcoranus hoc negat, asserens esse purum Hominem: ergo vel est falsa doctrina Evangelii, vel doctrina Alcorani: ergo non est utraque à Deo: ergo Alcoranus, affirmans, esse utramque doctrinam à Deo, & utramque de Cœlo descendisse, mentitur, & manifestum continet errorem. Ergo lex in Alcorano contenta non descendit de Cœlo: ergo lex illa nequit in Cœlum ducere suos observatores: nam lex, quæ de Cælo non descendit, in Cœlum ducere nequit: ergo manifestè mentitus est Mahumetus, dum dixit, Christianum salvari in sua lege, si illam observet, nimirum credendo, quæ præcipit credi, & opere exequendo, quæ præcipit fieri: & simul salvari Mahumetanum in sua lege, si illam observet. Nam si uterque observet suam legem, uterque credit, quod lex ut articulum Fidei proponit: & cùm leges istæ articulos è diametro oppositos proponant, vel Christianus, vel Mahumetanus credit aliquid falsum, ac proinde falsam habet fidem. Qui autem falsam habet fidem, in ea salvari non potest, quia falsa fides non est Fides divina, siquidem fides est credere Deo loquenti: sine fide autem impossibile est placere Deo; est enim fides salutis fundamentum, & impossibile est, ut sine fundamento consistat salutis ædificium.

CAPUT QUARTUM.

Quarta Demonstratio

Inde petita, quòd salvatio in lege Christi sit certa ex dictis Alcorani, in Mahumetana autem sit dubia.

X. HInc manifestè cōvincitur, Mahumetanos ex ipsa doctrina Alcorani compelli ad deserendū Mahumetismum, & amplectendam Domini nostri

ſtri Jeſu Chriſti Fidem. Sic enim arguo: Alcoranus veſter, veſtráque lex palã fatetur, poſſe homines in Chriſtiana profeſſione ſalvari: econtra verò omnes Chriſtiani ut infallibilem Fidei articulum credimus, extra Chriſti Eccleſiam homines ſalvari non poſſe: quia ſicut unus duntaxat eſt Deus, ita unica duntaxat in mundo debet eſſe Religio vera, in qua homines ſuam ſalutem operari poſſint: reliquæ autem ſectæ, & profeſſiones illi contrariæ, neceſſariò ſunt falſæ, quia, quod veritati opponitur, falſitatem continet. Hanc autem Religionem unicam dicimus eſſe Religionem Chriſtianam; quia, hanc eſſe à Deo, evidentia convincunt argumenta, ut patet ex tota hac diſputatione. Vos probè nôſtis, Deum habere in mundo aliquam Religionem, ſeu profeſſionem, vel fidem, in qua homines ſalvari poſſint: probè item nôſtis, legem Moſaicam poſt adventum Chriſti jam non eſſe utilem ad ſalutem; quia ut articulum Fidei in Alcorano habetis, Chriſtum eſſe Meſſiam in lege promiſſum; perfidi autem Hebræi, qui modò legem Moyſis obſervant, hoc negant, & Meſſiam adhuc expectant: illi ergo meridiana in luce caligant, & omnes infallibiliter peribunt, niſi Chriſtum agnoſcant eſſe verum Meſſiam; ut ipſis palam dixit ipſe Chriſtus: *Si non credideritis, quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro.* Joan. 8. 24. Rurſus etiam nôſtis, profeſſionem Gentilium, qui verum Deum non agnoſcunt, eſſe certiſſimam ad æternam perditionem viam. Ergo palam fatemini, ad ſalutem æternam obtinendam neceſſarium eſſe, vel Religionem Chriſtianam, vel Mahumetanam profiteri. Inde verò ego evidenter concludo, vos eſſe ſtultos, & imprudentes, ſi Religionem Chriſtianam non amplectamini: quia ſtultum eſt, ex duabus viis, quæ in opinione hominum ducunt ad aliquem terminum, illam deſerere, de qua apud omnes convenit eſſe rectam, & ad terminum ducere; & illam capere, de qua dubium eſt, an ducat ad illum terminum, an ad ingens præcipitium. De Religione Mahumetana vos ſoli, ô Mahumetani, dicitis eſſe viam rectam ad æternam ſalutem: nos verò Chriſtiani omnes ut Fidei articulum credimus oppoſitum, & certiſſimum judicamus, illam non eſſe ſemitam ad cœleſtem Hieruſalem, ſed viam latam ad infernalem Babiloniam, neque ad optatum terminum ducere, ſed ad inferni præcipitium. De Religione Chriſtiana, & vos, & nos cenſemus, eſſe rectam viam ad ſalutem: ergo Religio Chriſtiana eſt via certa ad ſalutem; Religio verò Mahumetana eſt via ſaltem dubia. Quis autem non videat, ſtultiſſimum eſſe, quando de ſummo omnium negotio agitur, viam certam dimittere, per quam certiſſimè poſſumus ad ſalutis portum pervenire; & viam capere dubiam, quæ forſan pro portu ducit ad naufragium æternæ damnationis.

XI. Ut Barbari Mahumetani vim hujus rationis penetrent, èis exponenda eſt aliquo ſimili. Huc adeſto Haly, Amete, vel ſi aliud tibi nomen eſt: Si tuâ maximi intereſſet, Matritum pervenire, & ignorans viam, dubius hæreres in bivio, anceps, an tibi pergendum eſſet

esset per semitam, quæ est à dextris, an per illam, quæ est à sinistris, & tunc casu duo viri graves tibi occurrerent, ab eísque sciscitareris, quænam ex illis viis duceret Matritum? Et alter tibi diceret; amice, hanc, quæ à dextris est, elige, quia illam calcans certissimè Matritum pervenies; si autem sinistram elegeris, longè aberrabis, & præcipitium atque mortem invenies: alter verò tibi diceret, Amice, utraque via, tam dextra, quàm sinistra Matritum ducit; dextra tamen planior, & facilior est: elige, quam malueris. Quid tunc, quæso, faceres? Abs dubio, inquies, dextram eligerem: quia illa ex confessione, & consensione utriusque est certa, & secura; sinistra verò foret dubia, & illi me committens, præsentissimo periculo me exponerem errandi, & operam perdendi, immò & vitam. Rectè respondisti: sed nunc ex ore tuo te judico. Via Christianorum est via certissima ad salutem; quia tam Christiani, quàm Mahumetani credunt, eum, qui per illam incedit, perventurum ad Cœlestem Patriam. Via autem Mahumetanorum saltem est dubia: quia Christiani omnes credimus, certissimè ducere ad infernum, & soli Mahumetani creditis, ducere ad Cœlum. Tene ergo certum, & dimitte incertum, & noli te exponere manifesto periculo amittendi salvationem, & incidendi in æternam damnationem. Hoc argumento multi Mahumetani convicti sunt ad abjurandum Mahumetismum.

XII. Simili argumento permotus est inclytus ille Galliarum Rex, & strenuus Dux Henricus Quartus, ut Hæresim Calvinianam abjuraret, & fidem Romanam amplecteretur. Quæsivit enim à Magistris Religionis reformatæ, an in Ecclesia Romana esset salus? Et affirmârunt. Quæsivit à Magistris Parisiensis Academiæ, qui omnes erant Romanæ Ecclesiæ filii, an in Ecclesia reformata esset salus? Et omnes constantissimè responderunt, certissimum esse, neminem posse extra navim D. Petri, seu extra fidem Ecclesiæ Romanæ, naufragium æternæ damnationis effugere. Tunc prudentissimus Princeps conclusit: Ergo salus est certa in Ecclesia Romana, siquis firmiter credat, quæ credenda proponit, & opere exequatur, quæ facienda præcipit: in Ecclesia autem reformata, est dubia, quamvis quis, & credat, & operetur secundùm ejus præscriptum. Relinquamus ergo viam dubiam, & arripiamus certam.

CAPUT QUINTUM.

Quinta Demonstratio.

Petita ex eo, quòd ex confessione Alcorani Christus est Messias in lege Antiqua promissus, & Sanctissimus Propheta.

XIII. Mahumetani credunt, Christum Dominum esse Messiam in lege antiqua promissum, & esse Prophetam Sanctissimum; nam, ut inquit

inquit Sanctus Petrus Paschasius pag. 65. num. 83. *Mahumetus dixit, ac in suo Alcorano scribi fecit: quòd JESUS Christus Verbum fuit Dei, & Spiritus Dei.* Et ut testatur Joan. Andreas in sua confutatione sectæ Mahumetanæ, quam per tot annos professus est, cap. 11. Alcoranus lib. 1. cap. 3. vocat JESUM Christum: *Quali metu Allah, id est, Verbum Dei.* Item vocat illum, *Spiritum Sanctum Dei*, & in eodem capite inquit: *Non est aliud Messias JESUS Christus Filius Mariæ, nisi Verbum Dei missum Mariæ, & Spiritus illius Dei, & nuntius ipsius.* Et in eodem lib. cap. 2. dicit Alcoranus: *JESUM Christum cum corpore & anima ad Cœlos ascendisse.* Et lib. 1. Alcorani cap. 1. inquit: *Nos, Deus, dedimus Evangelia JESU Christo Filio Mariæ, & adjuvimus eum Spiritu Sancto.* Id testatur quoque Lupus de Obregon suprà citatus, & liber *Zuna*, seu *Suna*, qui magnæ est authoritatis apud Mahumetanos, & continet dicta & facta Mahumeti, affirmat, *JESUM Christum venturum, ut Judicem verum ad judicandum hunc mundum.*

XIV. Hoc supposito, sic argumentor: Christus Dominus fuit per vos Messias in lege promissus, ac proinde *Doctor justitiæ, & veritatis*, ut eum Hieremias cap. 23. appellat. Ipséque Mahumetus in Alcorano Zorâ 44. quæ intitulatur Zora Mariæ, vocat Dominum JESUM Verbum veritatis, ut testatur Doctor Petrus de Cavalleria in Zelo Christi. Fuit Propheta Sanctissimus, & à DEO missus, qui veritatem suæ doctrinæ innumeris confirmavit miraculis: ergo vera est doctrina, quam prædicavit. Atqui ipse dixit, se esse verum, & naturalem DEI Filium, verúmque DEUM, ut constat ex dictis in tota disputatione præcedenti; & dixit, in DEO esse tres Personas: ergo vera est hæc doctrina: ergo falsa est doctrina Alcorani, illi ex diametro opposita. Rursus Christus dixit: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum DEUM, & quem misisti JESUM Christum*, id est, hac sola via obtinenda est vita æterna, Fide Divinitatis, & mysterij Incarnationis, ut explicavimus disp. præced. sect. 2. Ergo nemo potest salutem æternam consequi, nisi cognoscat JESUM Christum esse verum DEI Filium. Ulteriùs: ergo nemo potest salutem æternam consequi, nisi Baptismum Christi suscipiat, nam ipse Christus dixit Joan. 35. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum DEI.*

XV. Quodsi Mahumetani responderint, hæc Christum non dixisse, sed ejus Discipulos hæc falsò scripsisse, & mundo prædicâsse: contrà manifestè est: quia vel id malitiosè fecerunt, & scientes illum fuisse purum hominem, mundum deceperunt, prædicantes esse verum DEUM, & falsò testificantes, de seipso hoc affirmâsse JESUM Christum: vel hoc fecerunt ex ignorantia, & quia non bene perceperunt Christi verba? Primum dicere non possunt Mahumetani, qui credunt cum Alcorano, Apostolos Viros fuisse Sanctissimos, ut testatur S. Petrus Paschasius pag. 19. suorum operum num. 17. & testatur Joannes Andreas in sua confutatione sectæ Mahumetanæ cap. 11. ubi ait Alcoranum lib. 1. cap. 2. lib. 3. cap. 18. multa referre mi-

racula Apostolorum, eósque vocare *Haguariyn*, id est mundos, & Sanctos, auri & argenti contemptores. Deinde penitus incredibile est, Apostolos malitiosè prædicâsse, ut Filium Dei, Magistrum suum, si scirent hoc esse falsum, & nunquam ab ipso assertum: quia hoc ipso sine ullo lucro, vel emolumento temporali enorme committerent crimen, dignúmque damnatione æterna, stultéque desudarent in persuadendo tam insigni mendacio, quod Judæis apparebat scandalum, Gentibus verò stultitia, nempe hominem crucifixum esse verum Deum. Multóque faciliùs potuissent mundo persuadere veritatem, nimirum JESUM Nazarenum esse Messiam promissum in lege, insignémque Sanctum, & injustè fuisse à Judæis occisum; cæterùm fuisse, & esse purum hominem, si scirent, hanc esse veritatem & mendacium esse, quòd Christus sit Deus: stultè ergo tam insigne mendacium prædicarent, frustráque tot peregrinationes & labores aggrederentur. Quid enim ex hoc lucrarentur? Sanè nihil aliud, quàm persecutiones & tormenta, ipsámque mortem in hac vita, & æternam damnationem in alia: ergo incredibile est, Apostolos tantâ constantiâ prædicâsse Christi Divinitatem, si scirent, hoc esse falsum, & voluisse tantum imponere crimen suo Magistro, si scirent, Christum nunquam dixisse, se esse Filium Dei. Ergo certum est, hæc nòn prædicâsse, vel scripsisse malitiosè. Deinde dici non potest, hoc ignoranter fecisse, quia Evangelista Joannes disertè narrat, Christum dixisse, se esse Filium naturalem Dei, & proptérea Judæos contra eum lapides sustulisse, & ideo illum crucifixisse, quia hoc de se dicebat: si autem hoc de se Christus non dixit; non ignoranter, sed malitiosè Evangelista scripsit. Deinde incredibile est, Deum permisisse, ut Apostoli per ignorantiam totum mundum deciperent, & quòd miraculis veris falsam fidem invexerint.

XVI. Quod ulteriùs urgetur: quia si Apostoli mundum deceperunt, falsa fuit fides, quâ ante Mahumetum mundus credidit, Christum esse verum Deum: ergo nullus mortalium in illis sexcentis annis ante adventum Mahumeti salvationem obtinuit: quia nec illam obtinuerunt, qui Moysis legem illis sexcentis annis observârunt, quia post adventum Messiæ jam lex Mosaica abrogata est, & qui illam profitentur, non habent veram fidem, siquidem credunt, Messiam nondum venisse: nec item Gentiles, ut patet; nec Christiani, quia falsam habuerunt fidem, credentes esse verũ Deum Jesum Christũ, si verus Deus non est: falsa autem fides nequit esse fundamentum salutis, quia sine vera fide impossibile est placere Deo. Est autem evidenter falsum, mundum caruisse vera fide sexcentis annis, & nullum hominem salutem tunc obtinuisse. Deinde si Christus non est Deus, nec unquam de seipso hoc affirmavit: ergo fuit planè mentitus, *cùm dixit* Petro: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam*; prævaluissent enim, si Apostoli falsam fidem in mundum invexêre, nam Ecclesia vera nequit esse fundata supra fidem falsam.

Quodsi Mahumetani respondeant (ut

(ut respondere solent, ne palam convincantur) Apostolos quidem sincerè, & juxta veritatem scripsisse Evangelia; Christianos tamen postea adulterâsse, & corrupisse illa, addentes ea, quæ de Christi Divinitate, & Trinitate personarum habentur in Evangeliis, & Apostolorum libris: postea latè hoc delìramentum impugnabimus, manifestè demonstrantes, non alia esse Evangelia, quæ modò habet Ecclesia, quàm illa, quæ Apostoli scripserunt, eáque pura, & incorrupta existere.

CAPUT SEXTUM.

Sexta Demonstratio.

Quòd vera Religio est illa, quam homines ad moriendum eligunt; sectam autem Mahumetanam nullus unquam Christianus ad moriendum prælegit; cùm interim passim Mahumetani eligant ad moriendum Religionem Christianam, quam ad vivendum nunquam suscipere voluerunt. Ubi narrantur mirabiles conversiones Maurorum in hora mortis.

XVII. Argumentor sextò: quia illa est vera Fides, veráque Religio, quam homines, in periculo mortis constituti, post sinceram orationem ad Deum fusam, ut eos viam veritatis doceat, ad moriendum eligunt sua sponte, & quin ab alijs cogantur: illa falsa, quam homines ob lucrum, vel commodum temporale, vel ob consuetudinem majorum eligunt ad vivendum, & à qua in hora mortis rem attentè considerantes recedunt. Cùm enim Deus sit summè bonus, & misericors, *& velit omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, ut ait Apostolus 1. ad Timoth. 2. v. 4. credi non potest de tanta pietate, quòd hominem, qui bene moraliter in vita se gessit, & honestè vixit, & in morte ad eum fidenter orat, ut viam veritatis ipsi aperiat, in morte deserat, & permittat, ut diabolus contra illum prævaleat, & in falsa secta finiat vitam, & damnetur. At quotidianâ experientiâ discimus, multos Mahumetanos, qui moraliter bene vixerunt in sua secta, in illáque per multos annos perseverârunt, quia eam quasi jure hæreditario à parentibus, avis & proavis acceperant, postea vel ante mortem, vel in mortis articulo, post preces Deo fusas ad inveniendam salutis viam, sectam illam deseruisse, & Christianæ Religioni nomen dedisse, unicè ob desiderium æternæ salutis, & quin ad ullum temporale emolumentum, vel lucrum intenti essent. Econtra verò à sæculo non est auditum, quòd aliquis legem Christi fideliter servaverit, & vitam bonam & honestam secutus sit; & quòd iste sua sponte, dum morti propinquus est, Christianam Religio-

ligionem deserat, & in secta Mahumeti velit mori. Ergo manifestum signum est, Religionem Christianam esse sanctam, & Deum habere Authorem, & esse rectam, & securam ad Cœlum viam eis, qui Christiana præcepta observant. Et econtra Mahumetanam sectam non esse sanctam, nec Deum habere Authorem, neque ad Cœlum, sed ad infernum ducere eos, qui illam observant. In Africa & alijs Regionibus à Mahumetanis occupatis sæpe contingit, ut Christiani captivi à fide deficientes Mahumetanam sectam profiteantur; id verò ideo evenit, quia gravibus peccatis irretiti, & à diabolo in captivitatem redacti, facilè à corruptione morum ad infidelitatem transeunt; abyssus enim abyssum invocat, & peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, in nova trahit peccata; hæc verò multiplicata mentem occæcant, & animam disponunt, ut radicem omnis sanctitatis, nempe fidem, amittat. Cùm enim peccata fidem quasi captivam teneant, nec sinant, ut in opera sancta prodeat, Deum provocant, ut permittat, illam radicem è corde evelli à diabolo. Sic multi propter nimiam avaritiam, & cupiditatem rerum temporalium erraverunt à fide, ut docet Apostolus 1. ad Timoth. 6. v. 10. *Radix omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes, erraverunt à fide.* Et ideo Apostolus Petrus Epist. 1. cap. 2. v. 6. testatur de quibusdam, quòd ob malam vitam amiserunt fidem, *derelinquentes rectam viam, erraverunt sequentes viam Balaam.* Et Paulus ad Timotheum scribens Epist. 1. cap. 1. v. 19. testatur, aliquos propter malam conscientiam naufragâsse in fide, *habens fidem, & bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt: ex quibus est Hymenæus & Alexander.* Et de quibusdam peccatoribus narrat, quia eis defuit charitas, Deum permisisse, ut crederent mendacijs contrarijs fidei 2. ad Thessalon. 2. v. 10. *Eò quòd charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent: ideo mittet illos Deus in operationem erroris, ut credant mendacio.*

XVIII. Deinde ob commoda temporalia mali Christiani sæpe apud Mauros ad sectam Mahumeti transeunt, quia frequens est apud illos, ut, qui Mahumetani fiunt, libertate donentur. Deinde lege sancitum est inter Mauros, ut servus, qui ex Christiano factus est Mahumetanus, unà cum filijs defuncti domini sui hæreditatem adeat, posśitque cum vidua matrimonium contrahere. Ita mihi narravit in Portu Sanctæ Mariæ anno 1671. Dominus D. Augustinus de la Cerda, antea Muley Larbe Gerife nuncupatus, Regis Tafileti in Africa ex fratre nepos, & legitimus illius Regni successor, qui à Deo ad Christi fidem vocatus, solemniter baptizatus est in ea Civitate, me præsente, ejúsque in Baptismo Patrinus fuit Excellentissimus Dominus Dux de Medinacœli. Ejus patruus Rex Tafilete tyrannus erat: quia cùm esset spurius, fratrem suum legitimum Regem per insidias occidit, & Regnum occupavit, quod jure sanguinis spectabat ad Muley Larbe, utpote primogenitum germani fratris è patre & matre Regis occisi; ejus námque parens, antequam Rex occideretur, vitâ functus erat morte naturali, ac proinde ipse legitimus

gitimus

gitimus erat Regni successor. Tyrannus verò timens, ne Muley Regnum invaderet, ei necem parabat; quam ut effugeret, ad arcem Christianam de Alarache confugit; cujus Gubernator, timens, ne per vim Rex Tafilete vellet arcem adoriri, ut fugitivum Principem caperet, eum in Hispaniam transmisit: & in custodia Portûs Sanctæ Mariæ servabatur, cùm ad Fidem à Deo vocatus est ex conversatione cum Religioso Augustiniano; & quia, ut ipse narrabat, ei apparuit D. Augustinus, qui Baptismum petere jussit. Inde eductus traditus est Religiosis Sancti Augustini in mysteriis Fidei instruendus, & in eorum Cœnobio commorabatur, cùm P. Joannes Gabriel Guillen, & ego è Gadibus ad Portum transfretavimus, vocati ab Excellentissima Ducissa ad Missionem habendam in ea Civitate; & ex ejus præscripto in sacro illo Cœnobio hospitio excepti sumus, & à Religiosissimis illis Patribus benignissimè & liberalissimè accepti. Princeps iste non modico nobis adjumento fuit ad conversionem Mahumetanorum, qui eum ut legitimum Regni successorem colebant, & antequam Fidem Christi susciperet, ei necessaria ad victum, & vestitum suppeditabant. Hujus conversionis conscia Regina Marianna Austriaca, quæ Hispaniæ Regna pro minoritate Caroli Regis filij sui gubernabat, regia liberalitate eum beneficiis cumulavit, & jussit, ut in Mediolanensi ditione Ducem cum duplici equitum turma ageret. Ab hoc igitur principe eam notitiam hausi.

XIX. His ergo de causis sæpe accidit, ut Christiani in Africa Fidem Christi deserant, & sectam Mahumetanam, exteriùs saltem, profiteantur. Nunquam tamen in Africa hoc monstrum visum est, quòd aliquis captivus Christianè inter Mauros vixerit, legem Christi fideliter servans, & in ea constanter perseverans, quin nec minis, nec promissis ab ea divelli potuerit; & tamen quòd morti propinquus sectam Mahumetanam sponte amplexus sit. Imò omnino nullus inter Mahumetanos unquam Christianus versatus est, qui Christianam & honestam vitam agens, ex desiderio suæ æternæ salutis, & non ex cupiditate temporalis lucri, & meliorem experiendi fortunam in hac vita, sua sponte circumcisionem Mahumetanorum subierit, & Mahumetanam sectam susceperit. E contra verò quotidie in Hispania invenire est Mahumetanos, qui, si à Christianis inviteantur ad nostram Sanctam Fidem, obstinatè sic respondeant: *Pater meus Maurus, avus meus Maurus, & proavus meus Maurus extitit, & in Fide Maurorum mortuus est; & ego quoque Maurus ero usq; ad mortem.* Sic in Bætica sæpissimè mihi responsum est à Mahumetanis, quos in familiari conversatione ad Christum pertrahere tentabam. Et tamen ij ipsi, cùm mortem appropinquantem vident, Baptismum petunt, & Christiani fiunt. Hujus rei aliqua exempla subijciam.

XX. Postquam Malacæ Mauris concionatus sum, & solemniter una die triginta tres baptizati sunt ab Illustrissimo Episcopo, præter alios, qui privatim sacro fonte lustrati fuerant, invaluit apud Mahumetanos perfidos fama, & per finitimas urbes, & oppida vulgata est, Sacerdo-

cerdotem Christianorum (Papacem ipsi vocant) fascinis infecisse Mahumetanos in Malaca degentes, & veneficiis eos ad Fidem Christi traxisse: caveréntque proinde reliqui, ne ab hoc insigni Mago, & venefico deciperentur, & amuletum pararent ad amovenda veneficia. Post Missionem Malacensem, & alias per finitima oppida peractas, Illustrissimus Episcopus à Marchione de Assentar Ceutæ gubernatore per litteras rogatus, nos in eam urbem misit cum tribus alijs Sacerdotibus sæcularibus, ut in ea de more Missioni incumberemus. Ea verò Missione peracta, P. Joannes Guillen amantissimus meus socius (quem per sex continuos annos in Missionibus comitatus sum, viri zelum, conscientiæ puritatem, & acrem animi contentionem ad indefessè laborandum in vinea Domini, illustrésque alias virtutes admiratus, ob quas meruit gratiam Baptismalem Cœlo inferre, ut testatus est Sacerdos nostræ Societatis, qui ejus confessionem generalem in nostro tyrocinio Matritensi, ubi Rectorem agebat, à Missionibus avulsus, ad extremum vitæ excepit: obijt Matriti 19. Januarij anni 1675. ætatis 48.) cum uno Sacerdote sæculari Esteponam profectus est: ego verò cum reliquis duobus Maruccam perveni: & vix illuc adventâram, cùm Mahumetanus quidam, inter suos magnæ authoritatis, & qui omnium sapientissimus habebatur, qui in illis maritimis oris captivi tenebantur (utpote qui in Fez Mauritaniæ urbe in Collegio quodam alumnus, & collega fuerat, & in Mahumetana lege peritus erat, totúmque Alcoranum memoriâ tenebat) Mahumetanos omnes ibi commorantes congregavit, illísque persuasit, me præstigiatorem, & veneficum esse; attendite, inquiens, hunc Papacem è pulpito prædicantem, & animadvertetis, eum brachia, & manus identidem movere, ut fascina & veneficia diffundat, & audientes seducat: gestus ipsos, & oratorias actiones præstigias interpretatus. Unde quoties movebam brachia, vel manus ad exprimendos mentis affectus, toties, dicebat, me virulentas incantationes spargere. Et quò illos faciliùs deciperet, convivium eis paravit, à singulis sponsionem, vel jusjurandum exprimens, non petendi baptismum: &, ne attenderent, &, quæ dicebantur, intelligerent, ante concionem ipsos inebriabat. Et ita obturaverunt aures suas, & nullus eorum ad Fidem Maruccæ conversus est, quamvis fortiùs ibi, quàm alibi prædicaverim.

XXI. Interim Esteponæ P. Joannes Gabriel Guillen, qui nunquam Mahumetanis prædicaverat, quadam die, dum ad Christianos de morte concionem haberet, in qua defuncti cranium populo ostendens, & hominem mortuum, qui ad vivos verba faceret, introducens, audientium animos vehementer commovebat: ad finem concionis pauca, sed ardentia ad Mahumetanos verba locutus, quinque, qui soli in eo oppido detinebantur, & concionem audiebant, ad Christum traxit, & Baptismum petere persuasit.

Sed

Sed ô divinæ misericordiæ abyssum! Illum eundem Mahumetanum, qui suos Africanos à Christo averterat, Clementissimus Dominus ad se convertit: post aliquot menses illum affixit lecto, gravem corpori ægritudinem immittens, ut animum sanaret: agnovit ille mortem jam appropinquantem, & in illo periculo constitutus, mentis oculos aperiens, Deum rogat, ut, si Mahumetana secta non sit bona ad salutem via, cor ejus commoveat ad Christi Fidem amplectendam. Hoc ego sæpe in concionibus, quas coram ipso habui, ingeminaveram, ut scilicet Deum Cœli, & terræ creatorem enixè rogarent, ut, si verum sit, quod Christiani dicunt, Christi Fidem esse unicam ad æternam salutem viam, & Mahumetanam Religionem ad infernum certissimè ducere, cor eorum inclinaret ad Religionem Christianam, sin verò Mahumetana Religio sancta, & è Cœlo delapsa sit, ut ipsi credunt, ab ipsis averteret cogitationem omnem petendi Baptismum. Audivit Clementissimus Dominus orationem illam; & ut, ubi abundavit delictum, abundaret & gratia, illuminavit hujus Mahumetani tenbras *ille, qui illuminat omnem hominem venientem in mundum.* Igitur sua sponte, & solo Deo internè prædicante, Baptismum petiit, & magnâ sui spiritus consolatione cœlestis lavacri aquâ lustratus paulò pòst moritur. Illustrissimus Malacensis Episcopus, qui obstinationem hujus hominis audîerat, &, quanto fuerat impedimento ad aliorum conversionem, noverat, pro sua in me benevolentia & benignitate, me de hac conversione per litteras certiorem fecit, sciens, faustum hoc nuntium mihi fore gratissimum. Quis non agnoscat hanc mutationem à Deo fuisse? certè hîc adimpletum est, quod ipse promisit Math. 7. & Luc. 11. *Petite, & dabitur vobis, quærite & invenietis, pulsate, & aperietur vobis: omnis enim, qui petit, accipit, & qui quærit, invenit, & pulsanti aperietur.* Quis de summa Dei bonitate credere possit, quòd hominem, ex toto corde ad se clamantem pro animæ suæ æterna salute, sinat à diabolo seduci, ut veram Religionem, in qua salvetur, deserat, & eam, in qua damnetur, eligat? Ut enim inquit veritas ipsa Luc. 11. *Si vos, cùm sitis mali, nôstis, bona data dare filiis vestris, quanto magìs Pater vester de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se?* ergo Religio Christiana, quam Mahumetani ipsi ad moriendum eligunt, postquam rem Deo impensè commendârunt, vera est, & à Deo. Quòd autem in vita Mahumetani sectam suam obstinatè sectentur, non probat, illam esse à Deo, sed probat, illam esse carni, & sanguini conformem; probat, connaturale esse, ut homines ægrè, & difficulter sua sponte deserant Religionem, in qua educati sunt, & quam à majoribus acceperunt. At quòd homines in secta aliqua blanda, & molli, atque concupiscentias carnis foventi educati, illam deserant, & Religionem amplectantur strictam, & quæ concupiscentias carnis cohibere, & crucem mortificationis amplecti jubet, & ea solùm exequi, quæ rationi consona sunt; hoc profectò probat, illam Religionem

Deum habere Authorem, & Deum ad illam capessendam internè movere.

XXII. Huic exemplo alia subjungam, quæ manibus contrectavi: dum Malacæ operam Missioni navarem, accidit, ut ægrotaret ad mortem Mahumetana fœmina, nomine Fatima. Erat nobilis, & pii Ecclesiastici ancilla, qui ejus conversionem sæpe tentaverat, sed incassum; erat enim obstinatissima, nec exemplo duorum fratrum suorum, qui simul cum illa in captivitatem redacti, Christi Fidem susceperant, quidquam mota est, nec de conversione ad Fidem Christianam verbum audire volebat. In reliquo vitam agebat honestam, & moraliter bonam, & fideliter domino suo inserviebat. Intimè dolebat bonus Sacerdos, ancillam suam in æternum perire; fratres ejus Christianos admonet, ut eam invisant, &, ut Baptismum petat, suadeant: & cùm illi nihil profecissent, ne aliquid intentatum relinqueret, me vocat, ut eam alloquerer. Adivi, Christiano more salutavi, & Christiana viscera ei ostendens, dixi: Soror Fatima, huc me duxit Christi charitas, & tuæ æternæ salutis desiderium, quia Sacrosancta Jesu Christi Fides, quam profitemur, jubet, ut proximorum nostrorum salvationem sicut nostram optemus, & illam pro viribus procuremus: ego autem à Deo vocatus ad procurandam æternam animarum salutem, tuam ut propriam exopto, & ejus desiderium huc me lubentem adduxit. Nihil temporale quæro: tu scis, quot sermones in hac Civitate fecerim, & quantum laboraverim, ut Christianos peccatores à vitiis ad virtutem avocarem: pro his curis, & laboribus nullam ego mercedem in hac vita requiro, sed unicè Dei gloriam, & proximorum salutem inspicio. Tu, quamvis Mahumetana, ad imaginem Dei facta es, sicut Christiani, & Christus pro te passus est, non minùs quàm pro nobis. Tuam proinde salvationem ardenter desidero, & paratus sum quoscumque labores temporales pro illa obtinenda subire. His præmissis adjeci: Tu Deum creatorem Cœli, & terræ adoras: tu scis, illum, quantum est ex se, velle, ut omnes homines salvi fiant, ac proinde non ignoras, Deum hominibus providisse legem aliquam, & Religionem, in qua salvari possint; cùm enim desideret, ut homines perveniant ad terminum, nempe ad gloriam Paradisi, debuit eis præstituere viam, quâ ad illum terminum perveniant: via autem ad gloriam est lex, & vera Religio; aliquam ergo habet Deus in mundo Religionem, in qua homines salvari possint. Hoc unum ergo maximi nostrâ interest, scire, quænam lex, & Religio vera, & à Deo descendens; lex enim falsa, & quæ à Deo non descendit, non potest ad Deum, & cœlum ducere. Et hoc omni animi contentione debemus sedulò quærere, & enixè à Deo postulare, ut nos illuminet ad cognoscendum, quænam sit hæc vera lex, in qua ipse vult coli, & per quam vult homines ad se ducere. Quatuor tantùm sunt in mundo leges; lex Gentilium, lex Judæorum, lex Christianorum, & lex Mahumetanorum: Tu benè scis ex tuo Alcorano, legem Gentilium nunquam fuisse ad

Cœlum

Cœlum viam. Etiam ſcis, legem Judæorum, poſtquam Chriſtus in mundum venit, jam non eſſe viam ad Cœlum. Hoc breviter, & dilucidè expoſui. Reſtat ergo, ut vera ſit, vel lex Chriſtianorum, vel lex Maurorum. Chriſtiani omnes firmiſſimè credimus, legem Maurorum eſſe falſam, & à Mahumeto confictam ad parandum ſibi Regnum & imperium, ſub honeſto & ſpecioſo Religionis titulo: certiſſimè ſcimus, & perſuaſi ſumus, eum non fuiſſe Prophetam Dei, ſed ſeductorem. Ac proinde ut quid indubitatum credimus, in ſola Religione Chriſtiana poſſe homines ſalvari. Vos Mahumetani creditis, Mahumetum eſſe Dei Prophetam, & vera eſſe omnia, quæ in Alcorano docet: in Alcorano dicit, in Deo non dari tres Perſonas, ſed unam duntaxat; Chriſtum fuiſſe quidem Prophetam ſanctiſſimum, ſed non eſſe Deum, nec pro hominibus fuiſſe crucifixum, nec tertia die ſurrexiſſe à mortuis; ac proinde vos creditis, rem ita ſe habere. Chriſtiani omnes oppoſitum conſtanter credimus, quia ita ſcripſerunt Apoſtoli, & Evangeliſtæ, qui cum Chriſto converſati ſunt, & ab ejus ore audiêrunt, dari in Deo tres Perſonas, & ipſum eſſe Deum: & qui eum viderunt in Monte Calvario crucifixum, & poſt tertium diem redivivum. Neceſſe eſt, ut ex his duabus legibus altera ſit vera, & altera falſa; quia impoſſibile eſt, ut utrumque ſit verum, & quod docet lex Maurorum, & quod docet lex Chriſtianorum. Si lex noſtra eſt falſa, omnes Chriſtiani damnamur: ſi veſtra lex eſt falſa, omnes Mauri ad infernum tenditis. Ego tibi in Dei nomine annuntio, quòd in æternum peribis, ſi Chriſtiana non fias. Si mihi non credis, hoc unum à te enixè rogo, ut Deum ſuper hoc negotio conſulas, & ex toto corde ab illo poſtules, ut, ſi vera ſunt, quæ tibi dico, tibi inſpiret efficaciter voluntatem, & deſiderium ſuſcipiendi Baptiſmum, & moriendi in lege Chriſti; ſin autem ſunt falſa, talem tibi cogitationem non injiciat. Bonus ſermo, reſpondit Fatima, optimè dicis, Pater; ego rem Deo commendabo, & lucem ab ipſo petam ad veritatem cognoſcendam, & cras tibi reſponſum dabo.

Præſtitit, quod promiſit; rem impenſè Deo commendavit, enixè lucem petivit, & ad januas divinæ miſericordiæ pulſavit, & primo mane divinitus tacta, clamat, ſe velle eſſe Chriſtianam, & Baptiſmum ardenter petit: admonitus de hac ſubita mutatione illuc advolavi, myſteria ad ſalutem neceſſaria docui; quid Baptiſmus conferret, expoſui, & quâ eſſet diſpoſitione ſuſcipiendus; & poſt ſufficientem inſtructionem baptizata eſt ingenti cum gaudio ſpiritus ſui. Attuli Imagines Chriſti, & Beatæ Virginis, & eas devotiſſimè oſculabatur, & pectori admovebat: petivit à me, ut ejus confeſſionem exciperem: ipſam docui, peccata ante Baptiſmum commiſſa, non eſſe materiam confeſſionis, ipſique expoſui, peccata venialia, in quæ homines incidunt poſt Baptiſmum, eſſe ſufficientem materiam confeſſionis, expoſuique, quænam ſint peccata venialia; & rogavi, ut conſcientiam diſcuteret, an poſt Baptiſmum

occa-

occasione dolorum in aliquam impatientiam incidisset, an verbum aliquod amarum protulisset, vel alicui malæ cogitationi consensum dedisset. Et postquam conscientiam discussit, post varias interrogationes altera die post Baptismum susceptum, materiam, quam potui, absolutionis eliciens, absolutionem Sacramentalem impertivi: paulò pòst magna cum devotione Sacram Eucharistiam accepit; & denique Sacramento Extremæ unctionis munita ad Cœlum evolavit felix illa anima. Accidit casus iste ad extremum anni 1669.

XXIII. Huic exemplo aliud adjicio. Anno 1672. cùm Hispalim vocati sumus ab Illustrissimo Archiepiscopo D. D. Ambrosio Ignatio de Espinola & Guzman ad iterum faciendam Missionem in illa urbe, & toto Archiepiscopatu (nam primam habueramus ann. 1669. tempore Illustrissimi D. D. Antonii Payno) monitus sum à viro nobili, & illius urbis in Consilio sæculari Senatore, esse in Parochia Magdalenæ Mahumetanum octogenarium gravi morbo oppressum, & in periculo mortis constitutum: illum visitavi frequenter, & de rebus Religionis cum eo collocutus, & confectis argumentis pro illius captu opportunioribus, tandem persuasi, ut enixè à Deo postularet lucem ad vitam finiendam in Religione vera, & à Deo hominibus datâ, eisdem ferme rationibus, quibus idipsum Malacæ persuaseram Fatimæ. Oravit, &, quod quærebat, invenit, & subitò mutatus est in alium virum, & toto corde cæpit abominari sectam Mahumetanam, & deplorare cæcitatem, in qua per tot annos vixerat: nam quadraginta integros Hispali egerat in Alcorani tenebris, & octogesimum primum ætatis jam agebat annum. Rogatus autem, quænam illa fuisset tam subitæ mutationis causa; respondit, se post preces ad Deum fusas, ut ipsum doceret viam bonam, in qua esset salus, in somniis vidisse in amænissimo horto duos Religiosos, pulcherrima colligentes poma, & ab eis postulâsse, ut sibi aliquod donarent; illos verò respondisse, poma illa esse Christianis reservata, & non posse Mahumetanis concedi: hinc verò cor suum inflammari cæpisse Baptismi desiderio, & hoc desiderium crevisse, quia post somnum, dum jam esset expergefactus, vidit prope lectulum suum imaginem magnam Christi è Cruce pendentis, & cùm ipse ad illam adorandam ad Christi pedes se abjecisset, eisque oscula magnâ cum devotione infixisset, Christus pedes retraxit, & subitò disparuit, quasi eum repelleret, quia Christianus non erat: ita narrabat ipse; & eam non fuisse imaginationis delusionem probavit eventus, quia ingenti cum gaudio Baptismum suscepit, & ingravescente postea morbo Sacram Communionem, quæ ipsi solemni cum pompa administrata est, certatim contendentibus primæ nobilitatis viris munia daduchorum, seu ceriferorum, & æditui obire, & accepta Extrema unctione, elicitis ferventibus Fidei, Spei, Charitatis, & contritionis actibus, animam Deo reddidit, cum ingenti totius Civitatis consolatione, & spirituali lætitia, anno 1672. mirantibus omnibus divi-

divinæ misericordiæ abyssum, quæ tot annos expectavit hunc felicem peccatorem, qui in Baptismo voluit Joannes Baptista appellari.

XXIV. His duobus exemplis recentibus addo aliud antiquius, quod narrat P. Ignatius de las Casas nostræ Societatis Sacerdos, qui ob peritiam linguæ Arabicæ missus est à Gregorio XIII. Summo Pontifice ad reducendum in unionem cum Ecclesia Romana Patriarcham Græcorum, aliósque Prælatos Schismaticos, de quorum conversione spes affulserat, plurimásque Provincias peragravit, & propria manu itinerarium scripsit, in quo fidelissimè narrat ea, quæ in tam longo itinere acciderunt; & data occasione interserit aliqua exempla conversionis Mahumetanorum, quæ ipse vidit. Hunc librum manuscriptum habet R. P. Petrus Hieronymus de Cordoua, secundò Provincialis Societatis Jesu in Provincia Castellana, dum hæc scribo, nempe mense Januario, anni Domini 1680. & cùm illum librum legerem, hoc & alia exempla ex illo manuscripto excerpsi. Ut autem constat ex illo itinerario, conversio referenda accidit post annum 1562. & ante annum 1570 nec enim ex manuscripto annum certum eruere potui. Rem narrabo verbis Authoris ex Hispano in Latinum conversis.

XXV. Canonicus quidam S. Corduvensis Ecclesiæ Africanum servum habebat, qui ei à viginti annis magnâ curâ & diligentiâ inserviebat. Apparebant in eo tot virtutum moralium signa, ut mihi dominus ejus seriò testatus sit, se nunquam in servo suo quidquam vidisse, quod gravem culpam redoleret. Propter has virtutes herus servum amabat, ejúsque æternam salutem enixè exoptabat. Ille verò sectam Mahumetanam tam constanter servabat, ut, quamvis bis aut ter quotidie dominum suum in templum euntem comitaretur, numquam iste ab illo impetrare potuerit, ut intra sacra limina ingrederetur, ne eo quidem titulo, quòd olim templum illud celebris fuerat Mahumetanorum Mezquita. Erat jam longævus, &, uti ajebant Mauri in ea Civitate commorantes, fuerat inter suos Alphaquinus, seu Sacerdos. Incidit in gravem morbum, & ejus herus de æterna servi salute sollicitus, Collegium Societatis adit, & superiorem rogat, ut mittat aliquem ex Patribus, qui illum Christo associet. Assignati sumus Pater Baena, & ego, ut ejus interpretem agerem. Illuc statim convolavimus, & quantum potuimus, laboravimus pro ejus conversione; sed frustra; quia ille non tantùm benignas aures præbere nolebat, sed amaris verbis, & indignatione plenis nos repellebat. *Ego verò ejus obstinationem videns: Non à te (inquam) postulo, ut sectam tuam deseras, vel quidquam contra illam agas, sed tantùm ut eam orationem ad Deum fundas, quam in Alcorano Mauri habetis & ita habet: doce nos Domine viam rectam, & bonam:* siquidem probè nôsti, omnes Christianos inconcussè asserere, Mahumetanos in æternum damnandos, si in sua secta vitam finiant. Roga ergo Deum, ut, si à vera Religione aberras, veram tibi ostendat salutis viam, & ad illam

capessendam cor tuum moveat. Annuit ille, & manus, & oculos ad Cœlum attollens, *Duc me Domine* (inquit) *per salutis viam.* Hoc audito, discessimus, quia spes non erat aliquid aliud ab eo eliciendi.

Sed cùm Dei proprium sit, cujus vult, misereri, vel quem vult, obdurare, die sequenti accitus sum, ut festinanter in domum ægrotantis Mauri descenderem. Cùm primùm cubiculum jacentis ingredior, illum conspicio, devotè Christum crucifixum amplexantem, & osculantem; & causam felicis hujus mutationis sciscitatus, ab ejus ore hoc responsum accepi. Petivi, inquit, juxta præceptum tuum à Deo, ut è Cœlo mihi lucem immitteret ad cognoscendam certam salvationis meæ viam; audivit benignissimus Dominus orationem meam; historiámque suæ conversionis texens, narravit, sibi vigilanti apparuisse duodecim feroces Æthiopes, ipsum circundantes, & è lecto rapere gestientes; tunc se expavisse, & interpellâsse Christianum, qui jussu heri sui illi assistebat, & Christianum facere satagebat. Accessit Christianus, & rogavit à Mauro, quid illud novi esset, quídve ipsum defatigaret? respondit ægrotus: Nonne vides hos duodecim Æthiopes, qui me è lecto eripere, & discerpere tentant? At verò Christianus (qui tamen nihil horum videbat) Crucifixum apprehendit, illúmque ante oculos ægrotantis objiciens, opem, inquit, posce à Christo, & à sanctissima ejus Matre Maria, qui ab hoc agmine Æthiopum, qui cacodæmones abs dubio sunt, te liberabunt. Tùnc sublatis in Cœlum oculis infirmus (uti narravit Christianus) stupenti similis hæsit, obfirmato obtutu prospiciens. Visibilem se illi ostenderat Deipara, & benigno vultu sic illum allocuta est Arabico idiomate: *Cave ab his Æthiopibus: Et scito, quòd, nisi Christianus fias, & credas, Jesum Christum Filium meum esse Deum, te violenter rapient dæmones isti.* Ille verò in se reversus, & ad Christianum conversus: citò, inquit, Sanctum Crucifixum mihi porrige, quia ego firmissimè credo, Jesum Christum esse verum Deum, qui pro me passus est: volo Christianus esse, & baptizari desidero. Testatúsque mihi est Maurus, Virginem sibi manifestâsse omnia, quæ credenda sunt ad salutem æternam obtinendam. Ego verò illum, quâ potui diligentiâ, in rebus fidei nihilominus instruxi, prout tempus, & morbus exigebant. Enixè ab hero postulavit, ut Baptismus ipsi, non in lecto, sed in Ecclesia, in quam nunquam intrare volebat, administraretur. Illi annuit herus, & candida serica veste indutus in sella gestatoria ad Ecclesiam Cathedralem vectus est: & coram Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, magnâ animi sui lætitiâ, & circunstantium gaudio, salutari lavacro tinctus est à suo hero, & in Baptismo appellari voluit Joannes Maria de Jesu. Et cùm morbus invalesceret, statim in domum reduxerunt illum: in via autem cùm liquato cibo eum reficere vellent, vix illum gustaverat, cùm cibum dimittens, & Crucifixum amplectens, & dulcissimum Jesu nomen invocans, spiritum illi tradidit in eadem sella, in qua Baptismum susceperat; lachrimantibus præ spiri-

ſpirituali gaudio eis, qui ſellam circunſtabant; nondum enim herus cum reliquo comitatu ſupervenerat. Ut autem felicitatem Mauri in Cœlum jam admiſſi cognovêre, in divinas laudes effuſi ſunt. Hucuſque P. Caſas.

XXVI. Hæc exempla cùm propoſuiſſem anno 1679. menſe Aprili, cùm in Miſſione Hiſpalenſi per ſex continuos dies ad Mahumetanos publicè concionatus ſum, eis auditis ſtatim me inviſit Illuſtris Dominus D. Alphonſus Verdugo Albornoz & Sotomayor, Alcantarenſis Militiæ Eques, & nunc Comes de Torrepalma, Vir nulli Hiſpalenſium Equitum ingenii acumine, judiciíque maturitate cedens, & pietate non minùs, quàm nobilitate clarus; & ut in ſimilibus concionibus poſſem Mahumetanos uberiùs confundere, ſingulare exemplum mihi narravit, quod totam Hiſpalim haberet in teſtem; ab ipſóque poſtulavi, ut ſcripto rem ad unguem traderet, ut palam poſſem illud exemplum Mahumetanis poſtea proponere: id quod diligenter præſtitit, hiſtoriam ſequentem tranſcribens ex libro funerali Parochiæ S. Andreæ, in quo memoria hujus mirabilis converſionis conſervatur: & ita ad verbum habet.

XXVII. Die vigeſima quarta Maii anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſeptimo Hiſpali evenit, quod referam. Vivebat in prædicta Civitate Maurus Almanzor nomine, ſervus D. D. Alphonſi Fernand. Marmolexo, qui cùm Mahumetanæ legis obſervator acerrimus eſſet, acriter inſectabatur, perſequebatúrque omnes, qui, perfida Alcorani fide relicta, ad noſtram, veram & Catholicam convertebantur: accidit quadam die, ut propè portam Domus Profeſſæ Societatis Jeſu in quemdam Neophitum Tingitanum offenderet, ſervum D. Marchionis de Algava, & cùm Neophitum incepiſſet contumeliis onerare, & conviciis, quòd avitam legem Mahumeti deſeruiſſet, ulteriùs veſanus proceſſit, manúſque injecit, quin ab iſto incepto precibus repetitis Neophitus eũ amovere potuiſſet; at cùm Chriſtianus Tingitanus effugere violentiam aliter non potuiſſet, pugionem extraxit, extractúmque in Almanzoris alvum illum percutientis adegit: tunc Almanzor humi ſternitur, viſceribúſque per vulnus emiſſis, mira res! vix ceciderat, cùm ſacram aquam Baptiſmi popoſcit, dictitans, ſe velle Franciſcum appellari: accurrunt undequaque prætereuntes, inter quos Presbyter Benedictus de las Heras acceſſit, Capellanus Didaci de Payva, qui juxta ipſiuſmet limina Baptiſmũ Sanctũ Almanzori miniſtravit. Hinc percuſſus Maurus, jam Chriſtianus, in domum ſui Domini D. Alphonſi Marmolexo curandus defertur. Habitabat tunc prædictus Dominus D. Alphonſus in ædibus Domini Comitis de Pennaflor, quæ ædes pertinent ad Parochiam S. Andreæ, cujus Parochus erat D. D. Laurentius de Maldonado (qui nunc inter vivos agit) qui cùm rectè noviſſet ab ipſo baptizato, & prædicto Presbytero Benedicto rem totam, & cùm animadvertiſſet actus fidei ferventes, quos eliciebat Franciſcus Andreas paulò antea baptizatus, pergit ad conſulendum Illuſtriſſimum Dominum D. Frat. Petrum de Tapia, an vulnerato, & recèns

Christiano posset Sacram Eucharistiam, & Sanctam Unctionem ministrare: responsum illi fuit ab Illustrissimo Tapia, tunc Archiepiscopo Hispalensi, licere, & expedire, tam Sancta Sacramenta morienti Francisco Andreæ præstare: & eadem nocte Sacro Viatico, & Extrema Unctione munivit jacentem. At vulneratus magna devotione, tantique beneficii Cœlestis conscius, ea Sacramenta excepit. Res quidem mira! Adeo ferventi spiritu, lachrimarúmque copiâ ignovit aggressori, & homicidæ, ut adstantes omnes stuperent, videri in recèns Christiano tot signa pietatis. Spiritum emisit inter hos pios, & ferventes divini amoris singultus. Adfuimus (inquit Perillustris Dominus Comes de Terrapalma) ejus funeri, omnes majoris notæ hujus Civitatis: quod quidem juramento firmabimus, quot quot nunc vivimus.

CAPUT SEPTIMUM.

Septima Demonstratio.

Ubi miræ vocationes Mahumetanorum ad fidem Christi enarrantur.

XXVIII. Hoc argumentum præcedenti affine est, sumitúrque ex alia experientia notissima: constat, nunquam aliquem Principem Christianum, immò nec ullum Virum nobilem, vel plebeium, patriam, uxorem, filios, divitias, & temporalia commoda deservisse, & in Africam trajecisse, ex desiderio salutis æternæ, ut ibi Mahumetanus fieret, & in secta Mahumetana moreretur. Econtra verò certissimum est, non paucos Mahumetanos reliquisse patriam, parentes, divitias, immò & regna, & ad terras Christianorum transfugisse, ex desiderio salvationis, & ut Christiani fierent, & in Religione Christiana vitam finirent; vel in captivitatem à Christianis redactos, posteà noluisse reverti ad patriam, ad patentes, ad filios, ad uxores, ad divitias, cùm facile possent illuc remeare. Hoc autem signum clarum est vocationis divinæ, intus moventis ad quærendam viam salutis: ergo in Religione Christiana unicè est salus; in Mahumetana verò certissima est æterna perditio. Hoc argumentum Christi prædicator facilè amplificare poterit.

XXIX. Ego hìc aliqua tantùm subjiciam exempla, quæ ad movendos Mahumetanorum animos non parùm momenti habent. Novi ego Matriti Christianum novum Africanum, qui inserviebat Eminent. Cardin. & Archiepiscopo Tolet. D. Paschasio de Aragon, & curam habebat argenteæ supellectilis illius principis; virum verè pium, & devo-

devotum, qui quotidie per duas horas vacabat orationi mentali, & singulis hebdomadis bis vel ter ad Sacram Eucharistiam accedebat ex consilio Patris Spiritualis. Hic Tunetanus erat, & à Deo illuminatus ex conversatione cum captivo Christiano, fugam ad terras Christianorum diu meditatus est, & cùm modum non inveniret, vota sua adimplendi, Deum ex intimo cordis rogabat, ut eum duceret in eorum terras: & ut à Christianis capi posset, voluntariè aggregatus est Mauris, qui in eorum terras navigabant ad captivandos Christianos, sperans fore, ut sic posset inter illos remanere. Ut tamen posset aliquo argumento comprobare, se non coactè, sed voluntariè illuc advenisse, in quadam insula maris Mediterranei, in qua extabat sacellum, seu ædicula sacra, reliquit syngrapham, seu schedulam propria manu exaratam, in qua nomen suum, patriam & desiderium suscipiendi Baptismum exponebat: reliquit autem sub pedibus Sanctæ Imaginis, cui sacellum illud dicatum erat. Deus vota ejus exaudivit; & in mari cum socijs à triremibus Christianorum captus est, & Neapolim ductus, Cardinalem Aragonium tunc Proregem adit, votum suum exponit; & ne existimaret, se narrationem confingere, ut libertate donaretur, affirmat, se in tali Insula reliquisse schedulam, ex qua veritas constare posset. Non fuit difficile rem explorare; compertum est, vera esse, quæ ille narrabat, & sic declaratum, eum non esse servum, sed liberum manere: & Eminentissimus Cardinalis illum solemniter baptizatum in suam familiam admisit, & postea secum in Hispaniam transvexit: & dum ego Matriti anno 1670. Missionem feci, cum illo familiariter egi, & illius operâ usus sum ad conversionem Mahumetanorum, quos ille ferventer adhortabatur ad Baptismum petendum, & vocationem suam ad Christianismum eis narrabat, quò illos faciliùs ad Christum traheret.

XXX. Aliud exemplum in suo Itinerario adducit P. Ignatius de las Casas cujusdam nobilis adolescentis Turcæ, qui cum parente suo, & alijs inter Turcas primariæ nobilitatis Viris à Christianis in navali prælio captus, Romam delatus est, ubi cor ejus B. Virgo ad Christi fidem ambiendam mirabiliter accendit. Rem sic narrat citatus Author.

Turca quidam duodecimum, aut decimumtertiū annum agens Romā delatus est, ubi unà cum parente, & alijs patricijs Turcis in Palatio nobili, non longè à Basilica S. Petri hospitatus est. Turcæ in custodiam traditi sunt Germanicis Prætorianis Papæ, qui adolescenti juveni inscio patre papiraceam imaginem B. Virginis Dominæ nostræ dedêre. Turca puerili genio ductus illam sæpius intueri gaudens, in pectore ipsam recondiderat, ne, si aliquis ex Turcis videret, raperet. Aliquibus diebus eam retinuerat, cùm Mater misericordiarū gratiam illi majorem fecit: apparuit enim illi per quietem, eodem habitu, quo in imagine visebatur, Virgo venustè ornata, Cœlesti stipata comitatu, & divinis splendoribus micans veniebat; inde adolescentem accessit blandè, benignéque illum aspiciens Turcico idiomate illi locuta est, docuítque ipsum, aliam salutis viam non esse quàm Baptismi Sacri. Ita edoctus

à Virgine fuit, ut illucescente die ex fenestra transeuntibus, ut rectiùs poterat, diceret, se Christianum esse velle: nec semel, sed iterum, atque iterum pater illum à fenestra removit, sed nec minis, nec blanditijs à proposito juvenem removere potuit; quin immò sæpius è fenestra vocitabat, clamitabátque, se Christianum esse velle. Pater eapropter asperè filium tractabat, donec re à Prætorianorum Germanorum Duce cognitâ, Dux causam originémque illius supplicij exquisivit, & tandem è manibus parentis, filium suffocare nitentis, abripuit adolescentem, clamantem *Christianus, Christianus.* Dux per interpretem ab adolescente, quid intenderet? rogavit. Turca, quod retuli, respondit: Dux Pontifici totum renunciavit, qui misit Cardinalem Guastavilanum ejus nepotem, ut veritatem rei inquireret; quâ compertâ Cardinalis eum in Palatium suum detulit, ubi, postquam rebus fidei satis instructus fuit, insigni pompa Baptismum suscepit, noménque sortitus D. Joannes Guastavilani. Et postquam idiomate Italico loqui, & scribere didicit, ad Seminarium Romanum delatus est: sed magìs ad arma, quàm ad litteras propensus evasit. (Ego familiariter cũ illo egi, & quæ narravi, ipsemet mihi retulit.) At ubi Turcæ patricij & nobiles redempti fuêre, pater adolescentis inter ipsos maximè nobiles in patriam suam redituus enixè Pontificem summum rogavit, ut cum filio loqui sibi liceret, dictitans, filium puerorum instar deceptum fuisse, & ut hoc clarum fieret, sinerent cum eo loqui, nam statim ac Patrem videret, omnia relicturum, & abiturum secum filium. Scivit Pontifex, minimè deceptum fuisse juvenem, & nullum adesse periculum, & ita copiam patri fecit, ut cum filio loqueretur coram aliquo honorato Viro, ne violentiam adolescenti inferret. Pater pervenit ad fores Seminarij Romani, quod tunc situm erat in ædibus D. Marci Antonij Colonnæ prope Templum Sancti Apostoli. Descendit Pater Claudius Aquaviva, tunc Rector Seminarij, & cum ipso aliqui ex Societate descendimus (& ego præcipuè comitabar D. Joannem Guastavilani, illúmque consolabar, ne deficeret) descendítque Paulus Ursinus Jordani. Magna erat frequentia rhedarum, carrhucarúmque Turcarum nobilium, & aliorum eos usque ad littus comitantium, in foro Sancti Apostoli: itaque jucundum omnibus, & mirabile spectaculum fuit. Accessit parens D. Joannis in rheda cum alijs nobilibus, loquutúsque est cum filio D. Joanne, qui nec amplexus parenti abituro concessit, nec ejus manum exosculari voluit, licèt nobis, ut faceret, persuadentibus; pater lachrimis madens dolorem suum aperuit, paréntisq; matris futurum, si filium non videret: adjecítque pater, sib facultatem concessam à Papa, ut illum secum abduceret; quapropter sine metu, & periculo in rhedam ascenderet: at juvenis, quò magìs ejus pater animi dolorem lachrimásque ostendebat, dictitando, *Deceptus fuisti, deceptus fuisti*, eò magìs animosus, despiciénsque paterni affectûs D. Joannes ostendebatur. Itaque animosè respondit, se minimè deceptum, sed potiùs à Cœlo edoctum, & illustratum fuisse, séque parvi habere parentes in

æter-

æternum arsuros in inferno: & cùm lachrimas inanes patrem fundentem aspiceret, quin cùm vellet amplecti, exoscularique manum (ut dixi) juvenis terga vertit, & parentem reliquit. Ego juvenem vidi lætè exultantem, scalam Seminarij ascendere, triumphanti similem, & sibi de victoria magna gratulantem. Hæc Pater Casas.

CAPUT OCTAVUM.

Mirabilis conversio Regis de Fez, postea Balthasaris de Loyola Societatis JESU.

XXXI. Nota est in Italia & Hispania mirabilis hujus Principis cõversio ad nostrã Sanctã Fidem, & ejus in Societaté nostram ingressus. Obiit Matriti anno 1667. omnísque Hispaniæ nobilitas supremis honoribus funeris exequias prosequuta est. Et R. P. Petrus Ésquex Concionator Regius ejus virtutes, & conversionem magno cum auditorum plausu, & admiratione è pulpito exposuit. Ejus vera effigies in Collegio Imperiali cum hac inscriptione appensa est.

P. BALTHASAR DE LOYOLA, Olim Muley, Mahumet, Athasi, Getise, Rex, Pater, & Filius Regum Fez, miraculosè factus ex Mauro Christianus; ex fortissimo Duce, qui armorum vi in suam potestatem redegit jam amissa Regna Tafilet, & Maroci, pauper miles Societatis JESU; ex observantissimo Alcorani Zelatòre Eximius Evangelii præco, missus à Summo Pontifice ad illud disseminandum in vastissimum Mogoris Regnum, diem extremum clausit in Collegio Imperiali Matritensi, ætatis suæ anno 37. à Baptismo suscepto 14. à Presbyteratu in Societate JESU 6. die 15. Septembris anni 1667.

Fuerunt, qui revocarent in dubium ejus stirpem, cùm præsertim ipse abstineret ab omni verbo, quod talem gloriam posset redolere, quod ipsum à malignis malè capiebatur. Quare ei Pater Spiritualis injunxit, ut scriberet genus suum, & vocationem ad Christianismum; ídque ipse præstitit fidelissimè, & ego epistolæ ab eo super hac re scriptæ exemplar ad verbum transcriptum apud me habeo, quod statim subiiciam. Et Pater noster Generalis, ut Fidem apud exteros posset facere minimè dubiam, curavit, à Patribus nostris, qui erant in Africa, perscribi: abesséme à Regno Fez filius Regis, fuisséque ductus à Melitensibus navibus captivus? Quomodo vocaretur? Quo tempore abiisset? A quibus responsum tulit omnino idem cum eo, quod P. Balthasar descripserat ex mandato Patris Spiritualis. Illud autem ita habet.

EGO

EGO BALTHASAR DE LOYOLA MENDEZ, INDIGNISSIMUS DOMINI nostri JESU Christi, ac SS. ejus Genetricis servus, hæc ad ipsorum majorem Gloriam.

XXXII. *CVM MIHI A PATRE meo Spirituali imponatur, ut rationem reddam de ijs omnibus, quæ ad me attinent circa res tam temporales, quàm spirituales, ejus imperio obsecuturus quoad memini, hæc omnia subijcio:* (Et plurima subdit infimæ animi demissionis, & altissimæ in Dominum laudis, quòd tam misericorditer secum agere dignatus fuerit, quæ operi intermiscet; ego brevitatis causâ omitto.)

In Vrbe Fez ortum duxi, fuitque mihi nomen datum Mahumed Attazi; Paréns que meus dicitur Agid, Aluaid, Intah, Mahumed, & in præsentia toti Regno Fez uti Rex dominatur. Partus iste precum fructus videtur posse dici; nam Parens mea vovit Deo, Cœli terræq; Creatori, si marem conciperet, se eum Divinæ Majestati consecraturam fuisse; & ita contigit. Cùm ad quinquennium perveni, dati fuerunt mihi Præceptores, ut me, & in litteris, & Religione erudirent. Sed accidit sæpius res mira, quòd, cùm ijs sacrilegis doctrinis imbuerer, sæpius ea intrinsecus execrarer, & blasphemiis insectarer. Quod coactè cùm agerem, quodammodo, displicebant inde mihi non paululum: Quin semel SS. JESV, & MARIÆ nomina protuli prorsus ignarus, quid illa significarent; & cùm Parens mea adesset, increpavit acerbè; & extorquere conata, undenam ea audivissem, timore fassum me, nec scire, quid sibi vellent, nec unquam intellexisse, monuit, ne ampliùs proferrem, cùm essent Christianorum Mahumet infensorum verba: in suo cubiculo me noctu quiescere volebat; noctu radios supra caput meũ, vel ut luctantes vidi, nec timens tegumento ullo valebam effugere illorum splendorem; & sæpius vidi mulieres pulcherrimas albis indutas vestibus. Cùm attigi 14. an. petij connubio jungi, & intra annum, qui præterijt, dum & tractaretur res, & pararentur festa, duxi Principem Dominam: sed inter hæc gaudia non cumulatè gaudebat cor meum, & bene jam novi, quid mihi deesset, cùm à Domino meo JESV abessem; qui solùm cumulata potest gaudia præstare. Incessit cupido, postquam binas ex uxore filias susceperam, invisendi Mecham, ut ea omnia spiritualia bona consequerer, quæ illuc euntibus largè impertiri à cæcis illis, ducibúsque cæcorum audiebam; & me præsertim incitabat, quòd sæpius intellexeram, qui Mecham non visisset, mortem oppetiturum, vel Judæum, vel Christianum. Ne igitur huic periculo subjacerem, illuc

illuc iter destinavi; sed incredibile est, quanta vi Parentes, uxor, Magnates id impedire conati sint: cò genitor devenit, ut mihi omnia negaret ad iter necessaria; sed ego contrà adeo flagrabam desiderio eundi, ut pœnè ignis esset meo in corde. Tantò hic magis inflammari, & corroborari videbatur, quantò ei aditus erat magis occlusus; adeo ut decernerem absque ulla re iter capessere: sed rogatus, ut per annum saltem differrem, æquitate postulationis flexus veni in hanc sententiam; & interim natus est mihi filius. Demum summa vi obstaculis omnibus superatis, quamvis, ut priùs, omnibus invitis, & sola genitrice mei miseratâ itineris viaticum suppeditante, suscepi iter. Perveni Tunetum; ubi magnificè fui exceptus, ibique fui per plures dies ob maris exagitationem vehementissimam: his diebus vidi noctu dormiens hominem albis indutum, qui me circumducebat variis Tuneti viis. Cui dixi: Quò me vis ducere? Et ille reposuit mihi: in Christianorum regiones, nam Deus vult te ibi mori. Dixi hanc rem variis, qui respondebant mihi, hanc diaboli fuisse impressionem, ut me deviaret; & ego revera intra me contemnebam: quomodo namque id futurum, si modò abeam? Et quidem abivi, sed non quò credebam: nam incidimus in naves Melitenses, quæ summa pace in nos impetu facto fecerunt captivos. Non deerat nobis, tum ob navium numerum, tum ob militum experientiam, quomodo resisteremus; sed Dominus voluit, ut non essemus simul, ut non timeremus, & (nescio modum certè) captivi duceremur, sed gloriosa captivitate nulli comparabili libertati. Ductus fui Melitam, & nihil ego de me dixi; aliquis tamen meorum dixit, quis ego essem. Propterea non siverunt me esse uti mos est, 40. diebus extra Melitam; sed statim fui oblatus ad magnum Magistrum, & statim confluxus equitum adfuit me interrogantium de Patria, & genere: sed dies mei tunc erant maximè tristes; semper enim eram in luctu, in suspiriis, in afflictionibus. Occurrebant Patria, Parentes, uxor, Filij, cognati, charique: displicebat mihi agere cum hostibus Mahumetis, & spem concepi, rem meam promovendi in his miseriis, restaurans labantem Melitæ apud Turcas Religionem Mahumetis; eram enim ego maximè peritus illarum sacrilegarum nugarum. Scripsi igitur Alcoranos, impugnavi Christi veri Domini, Patris mei, & Veri Regis sanctissimam doctrinam. Nunc bene novi, Domine, & scio, te mihi condonâsse hæc scelera, cùm fui lustratus Sacro Christmate. Quinque annis Melitæ fui semper in his tricis; libertatem quærebam, & non erat modus. Regio mea nimiùm aberat; qui redimeret, non erat nisi Rex Tunetanus, cui de me cura jam in itinere fuerat demandata. Sacra Equitum Religio nolebat indicere Redemptionis pretium. Demum facta fuit conventio pro me, ac meis 40. millium scutorum Melitensium, quæ Tunetanus Rex persolvit. Interim Melitæ videndam se mihi præbuit SS. Mater mea Mater Domini mei JESV Christi, quæ dormienti mihi dixit ter: Te in filium meum accipiam. *Expergefactus credidi id futurum post mortem: nam Turcæ B. Virginem, ut Messiæ Matrem, non tamen Dei credunt. Scripsi ad Regem Tuneti, ut expectaret me redeuntem, & iter*

iter inde prosequuturum ad Mecham. Respondit, ut proficiscerer: sæpius rebus ad iter adornatis reperi difficultates. Demum ad extremum discessurus, cùm noctem insomnem transegissem, antè me contuli in cubiculum, ut paulùm quiescerem, totus in his cogitationibus. Quid sibi volunt tot impedimenta, tot adversitates, in hisce annis? Aliquid à me quærit Dominus. In his curis obdormiscens, ecce videre mihi videor duo maria, alterum nigerrimum, alterum igneum; & quòd, cùm natâssem nigro, jam adventarem ad igneum; quapropter acerrimè cœpi inclamare: Adjuva me Domine. *Tum in altissimo monte vidi virum, manum porrigentem, inde extrahentem, & in tuto ponentem; petij ab eo, ecquisnam esset: ille mihi: ego sum Sanctum Baptisma: ego si tibi desim, nullus hominum salvum te reddere potest: te ideo Deus tot obstaculis in Christianorum finibus distinuit, ut Christianorum albo adscribaris. Sopore excussus, visus mihi repentè sum alter homo; negligere Patriam & Parentes, frigere cupiditas abeundi, detestari propositum visendæ Mechæ; abominari Mahumetem, & solùm habere curam de dando SanctæChristianorum Religioni nomine. Accidit id in pervigilio S. Antonij Patavini anno 1656. Ecquis festa, & admirationes equitum, ac Magni Magistri valeat referre? Sed difficile est, gaudia cordis mei exprimere, & quàm dulce sit, Domine, tibi servire, & quàm suavis conversatio tua & verè mandata tua dulciora super mel, & favum. Nihil sonabat in auribus meis tunc acerbius, crudelius, magísque abominandum, quàm iter, quàm Turca, quàm Mahumetes; & Equites illi de industria fingebāt, advenisse, qui me redimeret, gaudentes, cùm cernerent, me adeo ab illo mutatum. Sed mihi bellum exortum est inde cum meis antiquis sociis, famulis obtendentibus Fidem demandatam sibi de me; sed largitus erat Dominus constantiam ad longè graviora. Dicebant: Quomodo vives? Nespera à Patria; ne à Rege Tunetano. Sed ego: precariò vivam, & mendicus. Interim à meis derelictus, & rebus omnibus destitutus, adij, decretum meum cum eo collaturus, Dominum Balium de Mandola, qui auditâ re abjecit se in terram deosculans; & gratias agens Deo accepit me ut Filium, & suppeditavit largissimè omnia, ædes suas, famulatus, & dominium rerum omnium suarum, duxit me ad Magnum Magistrum: qui dixit mihi: Dominus esto rerum omnium, quæ sunt Melitæ. Et aliquibus è suis imposuit, ut quæcumque vellem, mihi darent, & inservirent. Non petij tamen ab ullo quicquam, affatim desideria præveniente D. Balio. Inde traditus fui PP. Societatis, ut instruerent me. Fuit assignatus Pater, qui me omnia docuit. Jussit in Patronum peculiarem accipere S. P. Ignatium apud Dominum Deum: accepi, & verè innumera beneficia suscepi. Et ejus die Festo bene instructum, sacrâ me aquâ tinxerunt in Missa solemni. Interim domestica persecutiones augmentum non contemnendum fecēre; nam præter eas, quas Melitæ usque ad mortem sustinebam (nam occidere me volebant) ab uxore mea tenerrimam epistolam accepi, quâ nunciabat mihi Patris obitum, & impatientiam, quâ (me ad Regnum vocans, ad quem jure spectabat) me præstolabatur. Sed omnibus*

bus

bus restiti, asserens me nihilomnino quicquam velle præter Deum; & cogitantibus Equitibus de conferenda mihi Cruce, nihil decernebam, idem perpetuò reiterans. Assignavit Religio 15. scuta Melitensia singulis mensibus, quoad vixero, & ut filium acceptârunt. Dedit mihi juxta ritum ensem, quem ad S. Virginis aram appendi post aliquod tempus in Domo Professa Messanensi: ubi habitum indui Clerici, & fui apud PP. in eorum Domo.

XXXIII. Et hîc desinit Autor. Addit autem Pater spiritualis, quæ sequuntur. Quorum omnium Fidem maximam præstat præclarissima ejus vita, omnibus ornata virtutibus, & quidem adeo eminenter, ut Religiosis, quibuscum vivit, & adeo parùm profecerunt, uti sum ego, sit pudori non exiguo. Ad obedientiæ signa promptissimus, in Refectorii pœnitentiis frequens, in recreationibus hilaris, sed semper de rebus divinis; & illustrationibus adeo vivis, adeo acutis, ut mirum sit. Sed quod semper præ omnibus admiratus sum, est candor, quo agit cum P. Spirituali: nihil decernens, quin ei primùm aperiat, & ab ipso approbetur; ne latum quidem unguem ab ejus voluntate discedat. Quæ omnia, qui in tali Viro non admiratur, injuriam inferre mihi videtur omnipotenti divinæ gratiæ, quæ sua pietate præstet, ut quotidie in eius sancto servitio crescat in mille millia, ut & omnes eius Fratres. Nam in Societatem JESU est jam adoptatus, quam tanto prosequitur amore, ut nemo possit amare magis.

Postquam in Societatem admissus, brevi annorum decursu tum in litteris, tum præcipuè in pietatis studio maxima sedulitate versatus, jam sapientiâ, ac sanctitate publico bono maturus, Sacrum B. V. Sodalitium servorum in Domo Professa Neapolitana, moderandum suscepit, in quo solerti, non minùs in concionibus, quàm in confessionibus curâ ingentem animarum fructum excipiens, magnum ardentis suæ in proximos charitatis exhibuit argumentum. Residenti in Portu Navali triremium classi assiduus aderat: Mahumetanos hîc maxima in copia emancipatos convocabat, quibus tanto rationum pondere, tantâ spiritus vehementiâ prava Mahumeti dogmata opponebat, ac refellebat, ut frequenti horum Maurorum conversione iratus Avernus, proditorio unius impij Mauri astu, qui deinde fidâ conversione, doli improbitatem in propriæ salutis argumentum convertit, veneniferam tanto Viro oblatam in flore mortem, ab ipso divini luminis monitu declinatam, intentaverit. Pari eventûs felicitate, sed non minori propriæ vitæ discrimine, Genuæ non paucos huiusmodi Mauros convertit. Nam cùm plurimos illorum ab errorum tenebris in lucem Catholicæ veritatis adduxisset; accidit quadam die, ut, dum in quadam triremi Genuensi magna circumstante Maurorum caterva concionaretur, Alcoranum confutaturus extraheret; primo Alcorani aspectu omnes, dimissis in obsequium frontibus, in faciem provolvuntur. Exarsit tali intuitu Patris Zelus, librum in terram proiicit, pedibus conculcat, conterit; diffringit, & vocibus divino spiritu afflatis in insanum tam perfidi Legislatoris volumen exoneratur. Accendit barbaros Maurorum animos Patris

in Alcoranum contemptus; quem ulturi, in ipſum efferato impetu irruunt, & proculdubio crudeli morte trucidâſſent, niſi adſtantes triremis milites diſtrictis enſibus invadentium Maurorum furorem retudiſſent. Italiam igitur tot eximiis ſuæ charitatis exemplis illuſtraverat, grandi animo in ſpem Africæ converſionis erectus, nulla laborum aſperitate detentus, nulla periculorum arduitate dejectus, nulla mortis ſevera fronte perterritus, omnibus votis ad maiora divinæ gloriæ incrementa anhelans, diſceſſum in Africam Divino Chriſti Imperio ſubmittendam meditabatur.

Suſcipit iter, cui ineunte æſtate maxima celeritate ſe committens ex Italia diſcedit; in Hiſpaniam tendens, quò brevi temporis intervallo pervenit, undique in itinere virtutis veſtigia imprimens Galliam pervadit. Nobilem non minùs Hiſpaniæ, quàm Europæ Urbem Matritum petit, ubi tum aſſidua longi itineris agitatione, tum exæſtuante tunc temporis calore concepto, viribus exhauſtus, inopino morbo corripitur, qui illico eò excrevit, ut omni ſalutis ſpe deſtitutus ad mortem celeriter properaret. Hæc inter Nobiliſſimus Aulæ Regiæ Eques, Mauro mancipio comitatus, Patrem viſurus adeſt. Admittitur, exceptus ab ægroto ea humanitate, quæ pietati non minùs, quàm nobilitati tanti viri debebatur. Poſt brevem cum tanto equite diſcurſum de ſuis in Africam votis, ad Maurum convertitur, quem tanto ſpiritûs fervore alloquutus eſt, ut omnes adſtantes, quantùm ipſius zelum mirarentur, tantùm Africæ infelicitatem intempeſtiva tanti viri morte, deplorarent. Nam paulò pòſt inflammatis Cœli deſideriis conflagrans, & veluti novus Paulus cupiens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, ſive cum Regio Pſalte lætatus, quòd in domum Domini ibit, totus æquo divinæ voluntatis imperio conformis, ex hac vita diſceſſit, eò magìs in poſterorum memoria immortalis victurus, quò liberaliùs vitam in viridi ſuæ ætatis flore, immatura morte reciſam, in animarum ſalutem immolavit.

Tam celebris fuit Principis huius fama in Matritenſi curia, in qua obiit, ut celeberrimus Poëta Comicus D. Petrus Calderon de la Barca ſelectiſſimam de eius converſione, & rebus geſtis Comœdiam ediderit, ſub hoc titulo *Magnus Princeps de Fez D. Balthaſar de Loyola*, quæ ingenti cum plauſu à Scenicis ſæpe in præcipuis Hiſpaniæ Urbibus repræſentata eſt.

CAPUT NONUM.

Alia Exempla.

XXXIV. His exemplis aliud adnecto, quod narrat Sanctus Eulogius Epiſcopus Toletanus, & Martyr in opere, cui titulus *Memoria Sanctorum*. Refert itaque Sanctus Martyr, eo tempore, quo Hiſpania Mauris ſubiecta erat,

trat, juvenem Cordubensem professione Mahumetanum sæpe rogatum esse ab amita Christiana, ut Christianus fieret; ejus autem consanguineos Mahumetanos solicitè curâsse, ut linguam Arabicam addisceret; quod cùm ille feliciter præstitisset, legisse Alcoranum, & ex ejus lectione clarè cognovisse, sectam Mahumetanam falsam, & inventionem hominum esse, & idcirco illam ex intimo cordis affectu execratum fuisse; Christianam Religionem cum Baptismo suscepisse, & eam palàm professum fuisse, & ob eam causam illustre martyrium subijsse à Mauris, qui illum crudeliter trucidârunt, quia cùm esset à parente Mahumetano genitus, à Religione parentis discesserat. Additque S. Eulogius, si aliquis Catholicus velit falsitatem sectæ Mahumetanæ clarè deprehendere, nullo alio opus ipsi esse, quàm cum sapientioribus Mahumetanorũ sermones de Religione miscere, & ab iis interrogare, quid credant: eis enim auditis, quæ ipsorum lex docet, statim cognoscet, illam esse mendacem, & Deo Authore indignam.

XXXV. Sed ut ab exemplis conversionis Maurorum ad alia transeamus: sanè mirabilis modus, quo multi, vel à Judaismo, vel à Gentilismo tracti sunt à Deo ad credendum firmiter, hominem crucifixum esse Deum; & Deum unum in essentia, esse in Personis Trinum, manifestè evincunt Religionis Christianæ veritatem. Talis fuit miraculosa Sauli conversio Act. 9. Eunuchi Candacis Reginæ Act. 8. conversio Constantini Imperatoris: conversio Augustini: conversio Æditui Idolorum, quæ legitur in vita S. Gregorij Taumaturgi: conversio Principis Josaphat à S. Barlaam, quam habes apud S. Joannem Damascenum, & apud P. Petrum de Ribadeneyra in extravagantibus. Conversio Pauli de Sancta Maria, qui cùm esset Hebræorum Rabbinus sapientissimus, legens glossas, quibus perfidi Hebræi contra veritatem Evangelij Sacras Litteras exponunt, agnovit, eas mendacia multa contra sacros libros continere; & sic Talmudi fabulas dimittens, ad Christum accessit, secum ad Baptismum pariter ducens filios; & quia uxori persuadere non potuit, ut ipsum imitaretur, ab ea discedens, factus est Christi Sacerdos, & strenuus Evangelij præco; & inter omnes suæ ætatis homines litteris, & sanctitate excelluit, & Episcopus Burgensis, magnúsque Cancellarius Regum Castellæ creatus est, & sapientissimè contra Judæos scripsit ad ann. 1430. Celebris quoque fuit conversio Rabbi Samuelis in secta Judæorum educati, qui cùm magno esset præditus ingenio, res suæ sectæ considerans, & veritatem Sacræ Scripturæ contemplans, clarè cognovit cæcitatem, quâ miseri Judæi laborabant, & Christianæ Religioni nomen dedit, validissimísque argumentis è Sacra Scriptura petitis probavit, JESUM Nazarenum, à majoribus suis crucifixum, esse verum Messiam, Judæis promissum, verúmque Deum, & hominem, qui mundum à captivitate peccati liberaturus advenit; ut refert Genebradus in Chronol. an. 1200.

XXXVI. Insignis etiam fuit conversio Magistri Andreæ à secta Judæorum; qui cùm magno ingenij acumine pol-

polleret, apertè cognovit, falsa & vana esse suæ sectæ dogmata, & cupiens veritatis semitam agnoscere, per quam ad æternam felicitatem tenderet, Hierosolymam peregrinationem instituit, precésque ad Deum fudit, ut mentis suæ tenebras illuminare dignaretur: & ea in oratione inspirationem accepit, ut doctrinam antiquorum Rabbinorum legeret, qui ante adventum Nazareni floruerunt. Quod cùm opere complevisset, clarè cognovit, eos Sacram Scripturam exposuisse, sicut eam exponit Evangelium, de Regno scilicet Messiæ, non temporali, sed spirituali, non de bonis terrenis, sed de spiritualibus à Messia adducendis. Quare Christum in Baptismo induens, peritissimus fuit Sacræ Scripturæ interpres, eámque publicè Romæ interpretatus est, accepto annuo stipendio à Summo Pontifice, qui Judæis præcepto injunxit, ut eum singulis sabbatis audirent, cum magno animarum fructu, sapientioréśque stupebant viri sapientiam, & in sacris litteris exponendis peritiam. Et vitam protraxit usque ad Pontificatum Sixti Quinti.

XXXVII. Sed maximè eminuit Romæ conversio Marii Victorini insignis Philosophi, & Oratoris præstantissimi, & Romanorum Senatorum Magistri, quam describit S. Augustinus lib. 8. confess. cap. 2. cujus exemplo se quoque arsisse affirmat ardore Fidei suscipiendæ: tanta ille claritudine apud Romanos Ethnicos floruerat, ut ex Senatûs-Consulto donari meruerit statuâ in foro Trajani, ut tradunt Augustinus, & Hieronymus. Hic talis tantúsque vir in senectute à Deo illuminatus est, ut cognosceret, Christum, à Judæis crucifixum, esse verum Deum, ejúsque Crucem libentissimè amplexus est. Quis hanc mutationem fecit, nisi omnipotentia Crucifixi?

XXXVIII. Denique ut alia omittam exempla, Justinus Philosophus, qui propè tempora Apostolorum floruit, post tentatas omnium Philosophorum sectas veræ sapientiæ adipiscendæ causâ, veram Christianæ Religionis sapientiam invenit, Christum crucifixum adorans, ut verum Deum; & hanc Fidem scripto defendit, & tandem pro illius veritate sanguinem fudit. Martyrióque coronatus est Romæ, anno Christi 165.

CAPUT DECIMUM.

Singularis Dei Providentia, quam Author expertus est in Maurorum conversione satis probat, Religionem Christianam esse necessariam ad salutem viam.

XXXIX. Fideliter narrabo, quod mihi accidit, circa conversionem Maurorum, ut hoc exemplo excitati alii Religiosi viri, majori virtute

ture præditi, in Deo totam suam spem collocantes, opus hoc intrepidè aggrediantur, & publicè ad Mahumetanos conciones habeant; quandoquidem ego, talento & spiritu carens, opus hoc ferè imparatus incæpi, & felicissimum exitum expertus sum.

Incubueram Missioni Granatensi, anno 1668. tempore Adventûs, & quamvis in illa Civitate plurimi sint Mahumetani, nunquam mihi occurrit cogitatio, concionem ad illos habendi. Transivimus postea Hispalim, & per quadragesimam in ea Civitate Missionem fecimus, & in aliis urbibus, & oppidis Hispalensis ditionis per vernum tempus. Æstatis autem tempore, quando ardentes calores Missiones intermittere cogunt, in Collegium Granatense nos recepimus: cùm autem appropinquaret jam tempus, iterum procedendi ad sacras has expeditiones, & quinque vel sex duntaxat superessent dies ante condictum è Collegio egressum, in familiari & Religiosa conversatione post prandium incidit sermo de lege Mahumetana, & tunc R. P. Thomas de Leon, Primarius Theologiæ Professor jam emeritus, dixit, se habere librum quendam adversùs Mahumetanam sectam, quem commodatum acceperat ex bibliotheca Dom. Marchionis de Estepa. Pulsavit statim animum cupido, librum illum legendi; petivi, obtinui, & legi, & in compendium redegi. Erat autem liber iste compositus à Joanne Andrea, de quo mentionem fecimus sectione 1. Egressi sumus ad finem mensis Septembris P. Joannes Gabriel Guillem, & ego ad sacras expeditiones continuandas: cæterùm antequam Malacam contenderemus, invicem separati sumus cum aliis sociis, ille Alhamam, ego Lojam profectus fui; & die Sanctæ Tereſiæ Sacro Malacæ convenimus, ubi Illustrissimus, & Reverendissimus Episcopus D. Fr. Alphonsus à S. Thoma nos benignissimè excepit. Missioni Malacensi operam dedimus per aliquot hebdomadas, in cujus decursu accidit conversio Fatimæ, quam suprà commemoravimus pag. 87. illâ verò inescatus, sensi cor meum vehementer pulsari desiderio concionandi Mahumetanis. Finita itaque Missione Christianorum, Illustrissimum Episcopum adeo, rem communicaturus: sentio, inquam, in corde meo, Illustrissime Domine, ardens desiderium habendi conciones publicas ad Mahumetanos; & puto, quòd hæc cogitatio à Deo sit; certus sum enim, quòd nihil temporale hîc quæro, neque lucrum, neque plausum: forsan Deus hanc cogitationem immisit, quia vult aliquos Mahumetanos hîc convertere per hoc medium, vel causam suam magìs justificare, quò minorem suę obstinationis in die judicii excusationem habeant, vel aliquã alium finem suæ gloriæ nobis occultum intendit. Respondet primò Illustrissimus Dominus, multùm se timere, ne in vanum laborarem, quia Barbari isti, inquit, nec attendent, nec intelligent, quæ dicentur. Cui ego: probemus, inquam, Illustrissime Domine, experiamur, & quasi periculum faciamus; quia lucrum sperare possumus, damnum timere non possumus; si labor iste non prosit illis ad conver-

sionem,

sionem, mihi proderit ad meritum: ego conciones istas ita disponam, ut, si infidelibus Fidem non persuaserint, fideles in fide confirment, quæ res in his oris maritimis, in quibus Christiani quotidie à Mauris captivi abducuntur, maximè utilis est; quia his concionibus auditis in fide ampliùs radicabuntur, & difficiliùs postea ab illa deficient. Approbavit consilium prudentissimus, & Religiosissimus Princeps; restabat eligendus locus opportunior ad has conciones habendas: non visum est Illustrissimo expediens, ut haberentur in Templo, ne infideles irreverentiam aliquam in Augustissimum Sacramentum ostenderent. Postea tamen experientia docuit, Mahumetanos non se irreverenter gerere in Templo, & ideo Gadibus, Xeræ, in Portu Sanctæ Mariæ, Matriti, & alibi in Templis conciones habuimus. Diu deliberatum est de loco his concionibus apto, & tandem prælectum est Scenicum theatrum; quò incredibili studio confluxit civitas ad has conciones audiendas. Eventus monstravit, cogitationem illam concionandi Mauris è Cœlo demissam: nam in prima concione quinque infideles publicè Baptismum petiêrunt, & in tabulatum ascenderunt, ad amplexandum concionatorem, & ab illo accipiendum Rosarium Beatæ Virginis, quod in signum desiderii, quo flagrabant, suscipiendi Baptismum, è collo pendulum gestabant. In secunda Baptismum petierunt octo: in tertia decem. Et sic completus est numerus viginti trium, qui solemniter eadem die baptizati sunt, ut diximus suprà pag. 61. præter alios non paucos, qui privatim Baptismum suscepêre.

XL. Jam suprà dixi, nos cum tribus Sacerdotibus sæcularibus missos ab Illustrissimo Malacensi Episcopo in Ceutam. Antequam illuc è Calpe navigaremus, stetimus in urbe hac per duos, vel tres dies, exspectantes navigiũ Ceuta mittendum, quo illuc deferremur; in eum námque scopum accensa fuit tæda in vertice montis Calpe, ad cujus radicem Civitas sita est, quo signo monebatur Ceutæ Gubernator, ut navigium transmitteret, quo veheremur. Interim Calpe brevem Missionem confecimus, in qua ego duos sermones habui in foro ad Mahumetanos; in eisque duo, vel tres conversi sunt. Postmodum cymbam conscendentes in Ceutam navigavimus, quæ à Calpe quinque leucis distat, sine cogitatione in Calpem regrediendi. Finita Missione Ceutica, in scapham aliam ascendimus, navigationem versùs Esteponam dirigentes, ad sinistram relinquentes Calpensem Portum. Sed ecce, cùm ad medium freti pervenimus, nauclerus nubeculam detegit, quæ ventum contrarium, & tempestatem portendebat; admonuit, ut ad fugiendum naufragii periculum in Calpensem Portum descenderemus: & illico scapham versùs montem Calpem direxit, ut ad ejus radicem navigantes securè portum possemus ingredi. Et ita incolumes eò pervenimus. Petivimus ab Excellentissimo Domino Marchione de la Laguna illius arcis, & urbis Gubernatore, ut nobis suppeditaret equos ad iter faciendum primo mane; instabat enim tempus

pus pergendi Matritum, quò nos vocabat Excellentissimus Marchio de Aytona, qui per litteras rogaverat Illustrissimum Episcopum, ut Patres Missionarios in Curiam Matritensem mitteret, ut ibi tempore quadragesimæ Missionem instituerent, jusserat tamen Illustrissimus Episcopus, ut per transitum duo illa suæ Diœcesis oppidà, ad oram maritimam sita, Esteponam scilicet, & Marvecam Missione lustraremus: nos autem cupientes jussa ejus adimplere, profectionem maturare satagebamus. Jam omnia parata erant ad nos itineri propè accingendos, pluebat tamen incessanter, & nos expectavimus aliquantulum temporis intervallum, ut pluvia quiesceret: & cùm non cessaret, nihilominus discessum meditabamur, sed pro sua in nos benignitate Dominus Marchio non permisit, ut illinc abiremus, donec Cœlum tantisper serenaretur; cùm verò jam meridies appropinquaret, decrevimus, illic ea die remanere. Vix hoc consilium remanendi inivimus, cùm subitò mutatus est ventus, & ab occidente perflans, nubes dissipavit, & Cœlum serenum reddidit. Tunc ad me accedens vir nobilis: non hoc casu, inquit, factum existimo; dum Paternitates vestræ non mutârunt consilium proficiscendi, Cœlum faciem non mutavit; nunc verò, quia melius consilium inierunt, hodie hîc remanendi, Cœlum ipsum se aperire cæpit, & serenum factum est: aliquid hîc, ut suspicor, intendit Deus; ego ancillam Africanam habeo, quæ mihi dixit, aliquas Mauras, postquam vestram Paternitatem concionantem audiêrunt contra sectam Mahumetanam, aliis jam oculis Christianam Religionem prospicere, & earum cor non parùm illis concionibus emollitum esse; contingénsque proinde esse, ut aliquæ convertantur, si aliam concionem ad Mahumetanos habeat: rogo ergo Paternitatem vestram, ut hoc vespere aliam concionem ad illos habeat. Visum nobis est hoc consilium à Deo venire: decrevimus, ut Pater Guillem concionem exhiberet Christianis, & ego per modum tradentis Catechismum, & doctrinam explicantis ante concionem Christianorum, pulpitum conscenderem, & cum Mahumetanis de Religione loquerer. Probavit consilium Dominus Marchio, & voce præconis per vicos & plateas edictum promulgavit, quo jubebat, ut omnes, qui ancillas vel servos Mahumetanos habebant, eos in Ecclesiam adducerent, quartâ post meridiem horâ. Congregata est tota Civitas, & ante concionem Patris Guillem ego de necessitate Christianæ Fidei ad salutem disserui per dimidiam horam, vel tres quadrantes: & ut omnibus clarè pateret, illam pluviam, quæ nos detinuit, à Deo speciali providentia ordinatam fuisse ad conversionem infidelium, quinque fœminæ Mahumetanæ, quæ ad audiendam concionem venerant, alta voce Baptismum in media Ecclesia postulârunt. Quis hîc non miretur Divinam Providentiam, quæ homines ad Religionem ita vocat? Signum ergo manifestũ est, Religionem Christianã, ad quam Deus homines ita trahit, esse verã, & rectã ad Cœlum viam.

Sequenti die, cùm esset jam tempus tranquillum, scapham iterum ascendimus, & versùs Esteponam navigavimus, ad cujus oram Patrem Guillem cum uno ex Sacerdotibus sæcularibus dimittens, navigationem continuavi Marvecam usque, cum aliis duobus, ut sic invicem separati citiùs Missiones illas absolveremus. Et hîc contigit, quod suprà pag. 83. narravi de obstinatione Maurorum, qui Marvecæ commorabantur, & facilitate, quâ omnes, qui Esteponæ habitabant, ad Christum conversi sunt. Et Malacam regredientes, accepta benedictione ab Illustrissimo Episcopo, ad Missionem Matritensem profecti sumus 2. die Februarii, anni 1670.

CAPUT UNDECIMUM.

Convincitur falsitatis secta Mahumetana ex eo, quòd ponat hominis beatitudinem in delectationibus carnalibus gustûs, & tactûs.

XLI. *Mahumetus in secundo Alcorani capitulo ita habet: Deum prædicate, bonos in paradisum inducturum, ubi dulcissimas aquas, pomáque multimoda, fructúsque varios, & decentissimas ac mundissimas mulieres, omnéque bonum in æternum possidebunt. Rursus capite seu Zorà* 28: *Credentes, & benefacientes sua non amittent opera. Illic namque paradisum fontibus amænum, & illic annulos, & torques aureos, & ornatus sericos virides & deauratos possidebunt, & in lectis aulæatis accumbent: & hæc est maxima merces, & interminabilis. Et rursus Zorà* 47. 48. & 62. *paradisi bona enumerat, nempe, mulieres mundas, fructus dulcissimos, aquas limpidissimas, lectos sericos, aulæa, pulvinaria, scyphos, pincernas, hortos, viridaria, fontes*, &c. Neque hæc mysticè, sed propriè, & corporaliter intelligi voluit, & omnes intelligunt.

XLII. Joannes Andreas, qui priùs fuit Mahumetanorum Doctor, & Alfaquinus, in suo opere contra Alcoranum cap. 9. affirmat, Mahumetum in Alcorano asserere, Deum creavisse septem paradisos, vel septem Mansiones, quarum singulæ paradisus appellantur; omnésque ex auro, argento, lapidibúsque pretiosis constare, multáque ibi esse palatia. Insuper testatur, Mahumetum asserere, paradisum promissum Mauris magnitudine æquare cœlos, & terram. Et meritò à Mahumetanis rogat, ut sibi exponant, ubinam futurus sit iste paradisus, si ejus amplitudo tanta est, quantam continent cœlestes orbes, & terra? Insuper affirmat, Mahumetum ponere in suo illo paradiso fontem quendam nomine *Alcauzar*, qui ipsius Mahumeti peculiaris est, tantæ magnitudinis, ut penès longitudinem & latitudinem septuaginta mille dierum iter contineat, ejúsque

ejúsque aquam esse lacte candidiorem, & melle dulciorem, tótque esse prope fontem illum vasa aurea, pateras, crateres, & scyphos ad hauriendam aquam, quot sunt in cœlo stellæ. Et in medio paradiso arborem ponere tantæ magnitudinis, & proceritatis, quantæ est ipse paradisus, quæ ramos proinde diffundat usque ad paradisi muros; ejúsque folia aurea, & argentea esse, & in singulis inscriptum esse nomen Dei, & nomen Mahumeti.

Insuper testatur, Mahumetum in Alcorano asserere, Deum in quadam paradisi Mansione, quæ appellatur *Genetu Alcoduz*, idest paradisus sancti, paraturum Mauris convivium magnum, lautúmque epulum, quod Arabicè appellatur *Aldrate Alcoduz*: mensam verò, in qua dapes sunt apponendæ, adamantem esse tantæ molis, ut pènes longitudinem & latitudinē septem mille dierum iter ambiat: dicit præterea, pincernas pulcherrimos, post alios cibos, ad extremū adductutos in mensam singulis convivis singula mala citrea, & ex eis prodituras Virgines pulcherrimas mirè ornatas, & unumquemque Maurorum suam Virginem arctissimè amplexaturum, & per quinquaginta continuos annos hunc amplexum duraturum; post hoc verò tempus Deum ostensurum illis faciem suam, amotis velis, quibus tegitur: postquam verò Dei faciem viderint, abituros ex illa Mansione paradisi in aliam, ibíque per totam æternitatem mansuros cum illis pulcherrimis feminis, ut ex cibo, potu, & mulierum consortio æternam capiant delectationem.

Quis hæc sine risu audire queat? quis non miretur, non stupeat, homines rationis compotes has fabulas, hæc ridicula somnia, ut articulum fidei credere, & tanquam magnum Prophetam venerari Mahumetum, qui talia confinxit? Certè Alcoranum ipsum sine alio argumento manifestè probat, legem illam non esse à Deo: & inexcusabiles sunt Mahumetani perspicaces, & ingeniosi, qui hæc legentes, non agnoscunt, has esse fabulas deridiculas, indignásque, ut eis ulla fides adhibeatur.

XLIII. Joannes Andreas, postquā hæc retulit, Mauros irridens, meritò animadvertit, latrinas & cloacas desiderari in illo paradiso, in quo tam splendidè epulantur, & bibunt Mauri. Rursúsque per jocum ait, feminas Mahumetanas meritò de suo Propheta conqueri posse, quia eis non assignat completam felicitatem in suo paradiso: si enim Virgines illæ, quibus fruentur Mauri, non sunt hujus generationis, ut Mahumetus docet, sed in paradiso de novo creatæ, & ab æterno Mauris præparatæ ad æternam felicitatem, quia sine usu feminarum arbitratur, non posse dari beatitudinem virorum; necessariò sequitur, feminas Mahumetanas non fore beatas, sed in æternum miseras, quia carebunt consortio virorum: quia si delectatio venerea necessaria est viris ad beatitudinem, etiam erit necessaria feminis: unde istæ erunt in æternum miseræ, & præ invidia tabescent, animadvertentes, feminas in paradiso creatas frui viris, quibus non inservierunt, se verò post tot labores ab illa felicitate repelli. Quare Mahumetus

cogitur alterum è duobus dicere, nimirum vel feminas non resurrecturas in corpore femineo, vel non habituras beatitudinem, si in illo resurgant: & utrumque est falsum. Primum quidem, quia cùm feminæ in corpore femineo sustinuerint dolores, ærumnas, & mortificationes propter Deum, ratio postulat, ut in eodem corpore resurgant, ut ipsummet individuum, ipsemet homo, qui laboravit, præmium recipiat; & ita meritò docent Theologi Christiani cum D. Thoma in 4. dist. 44. & 4. contra gent. cap. 88. & planè colligitur ex verbis Christi Joan. 5. *Venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem ejus, & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ, qui verò mala egerunt, in resurrectionem judicii.* Ergo femina ipsa, quæ in hac vita per corpus bona opera fecit, eademmet numero resurget, ut præmium in eodem corpore recipiat, in quo laboravit: & similiter de illa, quæ mala opera per corpus exercuit, &c. Unde S. Dionysius lib. de Ecclesiast. Hierar. part. 1. capit. 7. meritò dixit, eos, qui animabus aliorum corporum conjugia tribuunt, *quantum in se est, injuriis afficere corpora, quæ cum sanctis animáque laborárunt, sacris retributionibus privantes, quæ ad finem sanctissimi cursûs pervenerunt.* Et ideo Sanctus Job, cap. 19. seipsum, & suam carnem exhortabatur ad laborem, quia in ipsa resurrecturus esset, & visurus suum Redemptorem: *Quem visurus sum ego ipse, & non alius*, &c. Hinc Eximius Doctor P. Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 43. sect. 3. asserit, certum esse ex sententia omnium Theologorum, in resurrectione hominum servandam esse sexuum diversitatem, neque aliquem Catholicum id vertere in dubium, sed solùm illos hæreticos, qui humanum corpus organicum negârunt futurum esse in hominibus resurgentibus.

Secundum verò, nempe quòd feminæ in alia vita non habituræ sint plenam & veram felicitatem, si in hac vita piè & sanctè vixerunt, est manifestè falsum, & contra Dei justitiam. Cùm enim femina possit virum in hac vita excedere in sanctitate, esset contra justitiam, illam fraudare beatitudine, quæ conceditur viro.

Quare convincitur, Mahumetum in illo suo paradiso confingendo unicè fuisse intentum in captandam gratiam, & benevolentiam virorum, quia illis indigebat ad bella, quibus regnum sibi parare cogitabat; de felicitate verò feminarum non fuisse solicitum, quia illis non indigebat ad certamina: unde de illa neque verbum fecit.

XLIV. Docet autem liber *Suna*, qui apud Arabes paris est authoritatis cum Alcorano, Virgines illas in paradiso retribuendas Mauris, fore adeo pulchras & venustas, ut si aliqua earum se spectandam præberet, & in extima cœli parte appareret, totum mundum mira claritate illustraret: fore adeo suaves & dulces, ut si aliqua earum in mare salivam regereret, totam aquarum abyssum in aquam dulcissimam, & melleam converteret.

Dubium autem est, an Mahumetus in paradiso singulis viris multas feminas assignet ad plenam felicitatem, an singulis singulas duntaxat? S. Petrus Paschasius in suo tractatu contra Mahumetanos, pag. 68. num. 86. ait, unicuique virorum in paradiso assignare ex virginibus valde pulchris & decoris quatuor mille, & ex aliis octo mille. Certè de impurissimo Mahumeto, qui in hac vita contentus non fuit una uxore, sed plurimas simul habuit, credi non debet, quòd unam duntaxat pro alia vita, ubi gaudia & delectationes debent esse majora, suis promiserit. Joannes Andreas in sua confutatione Alcorani cap. 7. testatur, Mahumetum cum quindecim mulieribus matrimonium contraxisse, & eodem tempore undecim simul uxores habuisse, præter ancillas. Ita enim testatur liber inter Arabes magnæ authoritatis, cui titulus *Assameyl*, id est de bonis Mahumeti dotibus, & indole. Et liber *Azear*, testatur, quando Mahumetus obijt, novem simul uxores ejus viduas remansisse. Qui ergo in hac vita tot uxores habebat præter concubinas, exiguam putaret suam felicitatem, si unâ tantùm in alia vita esset donandus.

XLV. Hunc paradisum indignum esse creatura rationali, vel ipsi Philosophi Mahumetani cognovêre. Siquidem Averroës præstantissimus Philosophus, & Aristotelis commentator, quamvis professione Mahumetanus, fassus est, meliùs sensisse, & scripsisse Aristotelem, quamvis Philosophum Ethnicum, de ultimo fine, & felicitate hominis, quàm Mahumetum: nam Aristoteles posuit felicitatem hominis in excellentissima hominis operatione, nempe in contemplatione Dei: Mahumetus verò in abjectiore, & sordidiore, qualis est comedere, & bibere, & feminis uti. Quod nihil aliud est, quàm pro paradiso lupanar, & prostibulum constituisse; potiúsque appellari deberet paradisus bestiarum, quàm hominum. Unde meritò Guilielmus Parisiensis lib. de legibus cap. 19. inquit: *Quid est paradisus iste, nisi taberna indefessa ingurgitationis, & perpetua turpitudinis prostibulum? Et ad finem capitis: Manifestum est, quòd paradisus iste non est nisi volutabrum porcorum, & quòd vociferatio ipsius pecudum est, non hominum.* Avicenna verò vir magni ingenij, Philosophúsque & Medicus insignis lib. 9. de prima Philosophia, felicitatem hominis spiritualem esse debere agnoscit, non materialem, & corpoream, qualem posuit Mahumetus: *Lex nostra* (inquit) *quam dedit Mahumet, dispositionem felicitatis & miseriæ, quæ sunt secundùm corpus, attendit. Sed est alia promissio, quæ attenditur intellectu. Sapientibus verò Theologis multò major cupiditas fuit ad apprehendendam istam, quàm corporum, quæ quamvis daretur eis, non tamen attenderunt eam, neque in pretio habuerunt in comparatione felicitatis, quæ est conjunctio cum veritate.* Hæc ille. Quibus verbis satìs significavit, felicitatem consistentem in delectationibus sensuum & tactûs, non posse esse ultimum finem hominis, qui rationalis est.

XLVI. Maximæ olim inter Philosophos extitêre concertationes circa finem hominis, videlicet qua in re consistat hominis beatitudo, quódque sit sum-

mum ejus bonum. Tres autem hac de re fuerunt sententiæ celebriores. Prima, summum hominis bonum consistere in voluptatibus corporis. Hæc passim tribuitur Epicuro, ejúsque sectatoribus. Secunda, summum hominis bonum consistere in virtute, sive in eo, quod est *vivere convenienter naturæ & rationi*. Ita Stoici. Tertia Aristotelis, qui constituit beatitudinem potissimùm in perfectissima operatione præstantissimæ facultatis circa præstantissimũ objectum, hoc est in contemplatione Dei, & rerum Divinarum, quantum fas est homini.

XLVII. Ex his tribus Philosophorum sententiis prima Epicuri, & sequacium contemnitur à cordatioribus Philosophis; & nihilominus illam sectatus est Mahumetus, & quidem absurdiùs, quàm Epicurus. Nam iste, licèt posuerit felicitatem in voluptate, non tamen in voluptate solius corporis, sed in voluptate corporis, & animi, & utrasque voluit esse moderatas. At Mahumetus in solis voluptatibus corporis, illísque immoderatissimis beatitudinem, & felicitatem hominis collocat. Unde ejus sententia est absurdissima, & contra lumen rationis. Cùm enim homo sit animal rationale, & ab omnibus brutis differat essentialiter, non potest consistere ejus felicitas, & beatitudo in illis operationibus, quas habet communes cum brutis: delectatio autem, quæ capitur ex cibo & potu, & ex usu Veneris, communis est homini cum brutis: ergo in illa non potest consistere hominis beatitudo.

XLVIII. Hunc bestiarum paradisum multis impugnat Guillelmus Alvernus Episcopus Parisiensis, qui floruit ad ann. 1240. lib. de legibus cap. 19. qui inter alia argumenta, quæ contra illum conficit, arguit ab inconvenienti; quia cùm in homine sit pars superior, nempe ratio, quæ semper in hac vita pro virtute pugnat contra rebellionem appetitûs, & pars inferior, nempe appetitus & caro, quæ pugnant contra spiritum, juxta illud Apostoli: caro concupiscit adversùs spiritum, & spiritus adversùs carnem; esset planè injustitia, portionem inferiorem æterna felicitate donare, & partem superiorem sine beatitudine relinquere: *Sequeretur* (inquit) *ex hoc manifesta Dei iniquitas atque perversitas; pars enim ista semper rebellis est in nobis, dum hic vivimus, honestati, & repugnans Dei voluntati. Reliquum verò, quod est in nobis nobile atque præcipuum, semper pugnat pro honestate, & pro Dei voluntate contra residuum: hæc igitur esset manifesta Dei iniquitas, quòd servientem sibi partem in nobis, & pro eo semper pugnantem, non remuneraret propria felicitate & gloria: hæc verò perversitas, quòd inimicam sibi & honestati partem, vitiorúmque omnium fomitem remuneraret.*

XLIX. D. Thomas, qui paulò post Guilielmum Parisiensem floruit (siquidem natus est anno 1224. & obijt anno 1274.) lib. 4. contra gentes cap. 83. latè probat, post resurrectionem non fore usum ciborum, & venereorum. Evidentissiméque constat, felicitatem atque beatitudinem hominis non posse in illis delectationibus consistere. Quis enim non erubescat, & tanquam contumeliam excipiat, quòd ei dicatur: *Tu solùm ad comedendum, & bibendum, &*

vaca-

vacandum delectationibus venereis creatus es. Nulli autem potest esse probrosum, quòd ipsi exponatur finis, ad quem conditus est, ergo homo conditus non est ad vilissimum illum finem, bestiarum proprium.

L. Et sanè cùm beatitudo hominis sit res pretiosissima, & margarita maximi valoris, & supellex maximi pretij; & nullus sapiens gemmam pretiosam in theca sordida reponat, quomodo Deus sapientissimus beatitudinem in corpore vili, & non in spiritu nobilissimo collocaret?

Si delectationes venereæ, etiam licitæ, indecentiam quandam habent, & ideo naturâ duce homines latebras quærunt ad vacandum generationis operi; quomodo in eis beatitudo hominis consistere potest? Certè de adeptione sui finis, & de potissima suæ felicitatis parte, homo erubescere non potest. Erubescit autem de opere uxorio, ergo in illo nec in toto, nec in parte potest beatitudo hominis consistere. Si camelus & elephas, ut refert Aristoteles lib. 5. de Histor. Anim. cap. 2. latibulum quærunt ad coitum, & elephas post coitum iterum absconditur, quasi facti eum pudeat, & mox se abluit, quasi sordes contraxerit; quomodo beatitudo hominis potest in tam pudendo opere consistere?

Si Seneca, cùm esset Philosophus Gentilis, seriò dicebat Epist. 65. *Major sum, & ad majora natus, quàm ut corporis mancipium sim*, quærendo scilicet corporis delectationes, & gulæ, & Veneri indulgendo. Si Socrates interrogatus, in quo ipse differret ab aliis hominibus, qui delectationes gustûs immoderatè quærebant, respondit: *Alij vivunt, ut edant, ego edo, ut vivam.* Si Horatius lib. 2. Epist. 2. ad Lælium, homini, quem deprimere & humiliare volebat, per opprobrium & contemptum dixit, ipsum ad hoc solùm natum esse, ut comederet, *Nos numerus sumus, & fruges consumere nati*: quid isti Philosophi dicerent, si Mahumetum audirent prædicantem, supremam hominis felicitatem consistere in ventris ingluvie & venereis delectationibus? Certè dicerent, illum non hominum, sed pecudum Magistrum appellari debere.

Si Vir nobilis & honestus nollet in domo sua filios, vel famulos habere, qui tota die nihil aliud curarent, quàm ventrem cibo & potu onerare, & venereis delectationibus inhiare: quomodo Deus in purissima Empyrei domo ferre posset homines, qui in hoc ipsum unicè intenti forent? Profectò cùm homo substantia sit rationalis, intellectiva & volitiva, ejus suprema felicitas & beatitudo debet esse participatio quædam altissima illius beatitudinis, quâ Deus in se beatus, & summè felix est: Deus autem beatus est, quia seipsum contemplatur, seipsum amat, & de seipso summè gaudet, nec enim aliquid extra Deum potest esse beatitudo objectiva Dei, seu materia felicitatis Dei: ergo hominis beatitudo debet consistere in altissima Dei contemplatione, & amore, & gaudio de Divinis perfectionibus inde resultante: ergo nequit consistere in delectationibus sensûs & tactûs. Facessat ergo impurissimus ille Mahumeti paradisus, & longè sit ab hominibus rationalibus bestialis illa beatitudo.

LI. O quàm longè est ab hac cæcitate Divina Christi doctrina, qui Matth. 22. Saducæis negantibus resurrectionem, & ab incommodo arguentibus, quia si eadem fæmina successivè nupsisset septem Viris, in resurrectione non posset determinari, cujusnam de septem uxor futura esset; Dominus respondit: *Erratis, nescientes scripturas, & virtutem Dei. In resurrectione enim, nec nubunt, nec nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei in Cœlo.* Et Luc. 20. *Nec nubunt, nec ducunt uxores, qui digni habentur sæculo illo.* Meritóque dicuntur homines in beatitudine futuri sicut Angeli, quia, cùm conveniant cum Angelis penès intellectum & voluntatem, quæ sunt potentiæ spirituales, eorum beatitudo debet consistere in actibus intellectûs, & voluntatis, & in delectatione spirituali ex illis actibus resultante. Dubium non est, eò in hac vita quemvis esse perfectiorem, quò magìs assimilatur vitæ Beatorum: si ergo perfectio vitæ beatæ consistit in cumulo delectationum carnalium, nimirum in suavium ciborum sumptione, dulcium liquorum haustu, & in venerea delectatione, eò quis in hac vita melior, & perfectior existet, quò avidiùs hæc oblectamenta quæsiêrit, & pleniùs assecutus fuerit. Quis autem non videat, hoc esse absurdissimum? O quàm longè fuerunt ab hac sententia, vel ipsi Gentiles solius rationis naturalis ductu! Audiant Mahumetani celebre illud Catonis pronuntiatum, qui dixit, *Si sine uxoribus mundus esse posset, vitam nostram futuram esse, qualis est Deorum Cœlestium: quare eas malum esse, sed malum necessarium.*

Quis non videat, creaturæ rationalis perfectionem consistere in imitatione Creatoris, seu in eo, quòd, quantum fas est creaturæ, mores Divinos in se exprimere conetur? Unde Christus ajebat: *estote* ergo perfecti, sicut Pater vester cœlestis *perfectus est.* Idque cognovit Pithagoras Philosophus Gentilis, quando dixit: *Vita finis est Dei assimilatio.* Cùm ergo Deus incapax sit delectationum carnalium, cibi, potûs & Veneris, nequit hominis beatitudo in illis consistere; eóque perfectiùs homo Deum imitatur, quò ab illis magìs recedit, & magìs rebus intelligibilibus & spiritualibus inhæret.

LII. Sed placet in medium proferre elegantem & dilucidum discursum, quo Pater Lessius lib. 1. de summo bono cap. 4. in hunc Mahumeti Paradisum invehitur. Primò. Summum bonum hominis debet esse tale, ut hominem faciat meliorem & perfectiorem: immò debet efficere optimum & perfectissimum. Ideo enim dicitur summum bonum, quia summè perficit, & in summo dignitatis & perfectionis gradu constituit. At voluptas corporis hominem non solùm non facit optimum & perfectissimum, sed etiam reddit deteriorem. Nihil enim est, quòd æquè lumen rationis offuscet, ac mores corrumpat, atque voluptas: ut videre est in illis, qui ventri & libidini sunt dediti; nihil enim his stupidius, nihil ad sapientiam & divina percipienda ineptiùs, nihil moribus, & vitâ inquinatius. Idem testantur etiam Ethnici Scriptores: Cic. in Cat. *Divinè Plato escam malorum appellat voluptatem, quòd eâ videlicet homines capiantur,*

ut hamo pisces. Et Seneca Epist. 3. *Indulgere voluptati initium omnium malorum est.* Ratio est: quia, cùm voluptas mentem excæcet, ut virtutis pulchritudinem, & vitiorum fœditatem non consideret, & ex altera parte suis blanditijs affectum hominis vehementer alliciat, fit, ut nullum sit peccatum, nullum crimen adeo detestabile, in quod hominem non præcipitet.

Secundò, summum bonum priorem hominis partem, nempe mentem, perficere & ornare debet. At voluptas hanc non solùm non perficit, sed illius perfectionẽ, & functionem maximè impedit, ipsámque brutã & stupidã reddit.

Tertiò, summum bonum facit honore & veneratione dignum, quia summam homini excellentiam confert, & in summo dignitatis gradu constituit; ita ut altiùs conscendere, aut aliquid, quod sublimius sit, obtinere nequeat. Si enim aliquid sublimius posset consequi, hoc ipsum potiùs esset summum, non illud. Denique maximè elevat hominem supra se, facitque Deo simillimum: at voluptas facit hominem vilem, abjectum & despicabilem; qui enim voluptatibus deditì, passim contemnuntur, tanquam inertes, & gulæ, Veneríſque mancipia. Hinc illud Poëtæ:

Epicuri de grege porcus.

Facit enim similem porcis, qui ad pastum & libidinem abjecti; non Deo, qui longissimè ab omni corporali voluptate & contagione segregatus, contemplatione veritatis, hoc est sui ipsius, delectatur. Itaque voluptas hominem maximè dedecorat: *Quis hostis* (inquit Seneca) *in quemquam tam contumeliosus fuit, quàm in quosdam voluptates suæ sunt? quorum impotenti, & insanæ libidini ob hoc unum possis ignoscere, quòd, quæ fecêre, patiuntur.*

Quartò, si voluptas esset summum bonum, fas esset illam quærere in omni re, in qua reperitur, & ad eam obtinendam adhiberi possent quæcumque ad hoc opportuna. Itaque licita esset omnis libidinum turpitudo, licitæ comessationes & ebrietates, licita furta, rapinæ, homicidia, & omnia scelera, per quæ ad voluptates pervenitur: summum enim bonum in omni re, in qua reperiri potest, & omnibus medijs, per quæ obtineri potest, quærere licet. Idem suis moribus confirmant ij, qui in voluptate summum bonum constituunt: nullum enim scelus, nullam turpitudinem, si absit metus legum, recusant. Nihil illicitum, aut recusandum, quod summo bono est consentaneum, vel aliquid opis, commodíve adferre potest ad illud obtinendum.

Quintò, rursus si voluptas esset summum bonum, vita ista esset expetenda propter cibum, potum & venerea, in quibus consistit illa voluptas, & hæc non propter vitæ conservationem, aut naturæ propagationem, sed propter voluptatem, ordine planè inverso, & naturæ contrario, quæ statuit, ut cibo & potu utamur ad vitæ conservationem, re venerea ad naturæ propagationem. Adjunxit autem his functionibus voluptatem, tanquam condimentum & illecebram, ne propter molestiam negligantur. Itaque voluptas est propter has functio-

functiones; functiones propter vitæ & speciei conservationem.

Sextò denique, qui voluptatem statuit summum bonum, eo ipso suum ventrem statuit sibi Deum, juxta illud Apostoli: *Quorum Deus venter est.* Ratio est, quia illud cuique est Deus, in cujus obsequio & cultu sum̄um bonum suum constituit. Nihil enim agnoscit præstantius, aut quod huic sit præferendum: atqui iste summum bonum suum constituit in obsequio & cultu ventris; servire enim ventri & libidini, est illi summum bonum. Ergo venter est illi Deus. Confirmatur: quia illud cuique est Deus, ad quod omnia sua, etiam suam beatitudinem, ultimò refert & dirigit; ad Deum enim ultimò omnia referenda. Atqui hic omnia sua dirigit, etiam cibum & potum, &c. quorum fruitione se putat beatum, ad bonum ventris, ibique sistit: ergo, &c. Talis erat ille Cyclops apud Euripidem in Cyclope, qui dicebat, se Jovem non curare, sed maximum Deorum sibi esse suum ventrem: huic se assiduè sacrificare, &c.

LIII. Ex his manifestum est, voluptatem corporis non solùm non esse censendam sum̄um bonū, sed potiùs numerandam in malis, ac proinde sapienti, quò majori conatu poterit, fugiendam. Etsi enim per se sit quiddam adiaphorum, tamen tanta mala secum trahit, ut potiùs in malis, quàm in adiaphoris sit numeranda: nam mentem excæcat, virtutem elidit, in vitia præcipitat, corpus & animum enervat, naturam humanam dedecorat, molles, inglorios, viles & despicabiles efficit, brutis assimilat. Denique omnes hujus vitæ voluptates sunt valde imperfectæ, multis sordibus & fœtoribus inquinatæ, multis doloribus permixtæ, & pleræque dolorum & molestiarum duntaxat solatia. Voluptas enim edendi, solatium est molestiæ, quam affert fames; bibendi, quam sitis; Veneris, quàm incitatio libidinis: ac proinde pares illæ voluptates sunt voluptati, quàm leprosi & scabiosi, dum scabuntur, sentiunt. Præclarè hæc omnia confirmat Architas Tarentinus apud Ciceronem in Catone, cùm ait: *Nullam capitaliorem pestem, quàm corporis voluptatem, hominibus à natura datam. Hinc patriæ proditiones, hinc rerum publicarum eversiones, hinc cum hostibus clandestina colloquia nascuntur. Nullum denique scelus, nullum facinus esse, ad quod suscipiendum non libido voluptatis impellat. Stupra verò, adulteria, & omne tale flagitium nullis aliis illecebris excitari, nisi voluptatis. Cùmque mente nihil sit præstabilius homini à Deo datum, huic Divino muneri nihil esse tam inimicum, quàm voluptatem. Nec enim libidine dominante temperantia locum esse, nec omnino in voluptatis regno virtutem posse consistere. Quod quò magis intelligi posset, fingere jubebat animo quempiam maxima voluptate incitatum: nemini censebat fore dubium, quin tamdiu, dum ita gauderet, nihil agitare mente, nihil ratione, nihil cogitatione consequi posset: quocirca nil esse tam detestabile, tàmque pestiferum, quàm voluptatem. Siquidem ea, cùm major esset, atque longinquior, omne animæ lumen extingueret.* Hæc ille: qua sententia optimè ostendit, tantum abesse, ut voluptas sit summum bonum, ut potiùs sit dicenda summum ma-

malum, ac pestis quædam naturæ humanæ, cùm id, quod optimum est in homine, nempe lumen rationis extinguat, & ad omne malum animos incitet.

LIV. Denique Mahumetanorum sententia etiam multis aliis nominibus est absurda. Vel enim beati post hanc vitam egebunt cibo & potu ad corporis & vitæ sustentationem, vel non egebunt? Si egebunt, non sunt beati, nec immortales, sed corpore sunt labili, quod fame & siti cruciari possit, & dissolvi, sicut in hac vita: illisque edendum & bibendum erit, vitæ potiùs conservandæ causâ, quàm captandæ voluptatis. Si non egebunt, cur illis utentur? An ideo, ne videlicet careant hac voluptate? Ita planè illi sentiunt, quia nihil majus aut dulcius, gulæ ventrísque voluptate, animo concipere possunt. Sed comedere, & corpus purum sordibus implere, solius voluptatis causâ, naturâ id minimè postulante, res est absurda, rationi & naturæ adversa. Necesse enim est, hoc totum, cùm natura non postulet, verti in sordes & excrementa, & locum beatorum inmani fœtore compleri. Pari modo, vel erit procreatio post hanc vitam, vel non erit? Si erit, vel proles erunt beatæ, & immortales, & sic crescet numerus beatorum in infinitum; vel non erunt beatæ, sed mortales, ac proinde Cœlo exturbandæ, donec beatitudinem mereantur. Si non erit procreatio, quorsum usus Veneris? Solius enim voluptatis causâ uti Venere, brutorum potiùs est animantium, quæ cùm non possint intelligere, in quem finem usus Veneris sit institutus, solam voluptatem apprehendunt, & in illam cæco feruntur impetu, quàm hominum luce rationis præditorum, qui scopum cuique operi præfixum spectare, & opus ad eum dirigere debent. Solent Turcæ Christianos per convitium vocare *canes*, sed nullo fundamento, cùm Religio, & institutum Christianorum potiùs sit Angelicum, vel Divinum, quàm caninum. Longè veriùs & justiùs ipsi vocari possent *Porci & canes*, quorum summum bonum, sicut porcorum & canum in ventre est, & ijs, quæ sub ventre, nihilque spirituale continent.

LIBER TERTIUS.

IN QUO EX DICTIS ALCORANI, ET ex Scripturis Divinis, quas admittit, & ex Divinis visionibus, & miraculis probatur Divinitas Christi, & Trinitas Personarum. Ubi etiam apponitur longum colloquium, quod Author habuit cum arguto Mahumetano: & variis similitudinibus exponuntur mysterium Incarnationis, & Trinitatis; & docetur, quomodo agendum sit cum Infidelibus, qui ob difficultatem mysteriorum nostræ Fidei illam recipere detrectant: & demonstratur, legem Christi abrogari non potuisse per legem Mahumeti, quamvis lex Moysis sit abrogata per legem Christi.

CAPUT PRIMUM.

Demonstratur Divinitas Christi ex dictis Alcorani, ubi Christum appellat Verbum Dei, *& ex libris Divinis, quibus Mahumetus jussit haberi Fidem.*

I. MAhumetus in Alcorano cap. 1. clarè, & disertè asserit, *Christum Filium Mariæ esse Dei Verbum*; idque testatur etiam Georg. Almac. apud Arabes Author summæ authoritatis, ut vidimus suprà, qui lib. 1. hist. Sarracen. cap. 1. cujus titulus est: *Primus Muslimorum Imperator fuit Mahumet Abulcasimus gloriosæ memoriæ*, agens de his, quæ Mahumed jussit credere, inquit: *Jussit quoque credere Christum Filium Mariæ, Spiritum Dei esse, & Verbum ejus.* Muslimorum nomine intelligit Mahumetanæ Religionis professores, id est, Turcas, ut explicat Calepinus, sed ego suspicor hoc nomine aliud significari: nam Legatus Regis Galliæ Constantinopoli degens, qui Alcoranum in Gallicum idioma convertit, in Prologo illius operis refert, Turcas seipsos appellare, *Musulmans, id est, Deo addictos, seu in Deo resignatos, vel salvandos.*

II. Hoc supposito sic argumentor: Christus est Dei Verbum; sed Verbum Dei est Deus, ergo Christus est Deus. Maj. est expressa doctrina Alcorani. Min.prob. nam dum Mahumetus dicit, Chri-

Christum esse Dei Verbum, non loquitur de Verbo externo, & vocali, quo nimirum Deus externè cum hominibus, vel Angelis loquatur, vel formando & articulando voces significativas in aëre, vel infundendo verba interna mentalia, sicut loquutus est cum Prophetis: nam verba hæc, quæ extra Deum sunt, seu per quæ externè Deus loquitur, non sunt substantia aliqua, sed accidens, nec sunt persona, vel suppositum, sed sunt accidentia aliqua, quibus vel homo formaliter intelligit, vel ad intelligendum manuducitur, & excitatur: Christus verò non est accidens, sed substantia: ergo Christus non est Verbum Dei externum. Fuerunt olim Hæretici, quorum meminit Athan. homil. in illud *Missus est Angelus*, &c. qui dicebant, Verbum illud Angeli, quo locutus est B. Virgini in Annuntiatione, esse Incarnatum, & factum Carnem, quam hæresim ut delitamentum impugnant PP. quia illud Verbum fuit sensibile, in aëre formatum, transitorium, sicut nostrum, & quoddam accidens, quia sonus erat: at Verbum factum Caro, substantia est permanens, & insensibilis; verbáque Evangelistæ hunc errorem convincunt: nam hoc Verbum, quod Caro factum, idem est, quod in principio erat apud Deum, & Deus erat, & per quod omnia facta sunt: Joannes enim de eodem Verbo suam texuit narrationem, & de illo præmisit illa omnia, ut significaret, non incæpisse tunc illud Verbum, quod Caro factum est, quando factum est Caro, sed fuisse ab æterno, ac proinde esse unigenitum, & æternum Dei Filium, qui in tempore suscepit humanitatem, ut in illa pro hominibus pateretur, & per illam homines doceret, ergo certum est, Christum non esse Verbum Dei externum, sed Verbum Dei internum, & mentale. Et confirmatur: nam Verbum externum, vel conceptus mentalis creatus à Deo infusus, non est Apostolus, & Nuntius Dei; quia, esse Apostolum, solùm potest convenire personæ. At juxta Alcoranum hæc tria æqualiter competunt Christo, nempe esse Verbum Dei, esse Apostolum, & Nuntium Dei. Ergo sicut nomen Apostoli est nomen personæ, & non accidentis; ita nomen Verbi est nomen personæ: ergo Verbum, quod de Christo prædicatur, non est Verbum externum: ergo est Verbum internum Dei, quod Deus intra se producit; est Verbum per se subsistens, & substantiale. Ergo Christus est Verbum illud æternum, quod Deus intra se producit, dum seipsum, & alia intelligit. Sed Verbum mentale Divinum, quod intra Deum est, Deus est: cùm enim Deus sit entitas simplicissima, infinita, & compositionis incapax, quidquid in Deo est, Deus est. Ergo Christus est Deus. Quod ut Mahumetani intelligant, hoc ipsis explicandum est per similitudinem eorum, quæ in nobis inveniuntur. Sanè quoties nos aliquid intelligimus, & penetramus nostro intellectu, formamus intra nos imaginem quandam illius rei, de qua cogitamus, & quam intelligimus. *Quicumque enim intelligit, ex hoc ipso quòd intelligit*, (inquit S. Thom. 1. part. quæst.

quæst. 27. art. 1) *procedit aliquid intra ipsum, quod est conceptio rei intellectæ ex vi intellectiva proveniens, quam quidem Conceptionem vox significat, & dicitur Verbum cordis significatum Verbo oris.* Ergo Deus seipsum intelligens, hoc ipso quòd seipsum *intelligit*, producit intra seipsum imaginem suî expressam, & vivam, quæ suum principium repræsentat: quæ imago est partus quidam & conceptio, seu conceptus intellectûs divini: & cùm sit intra Deum, est Deus. Ergo Christus hoc ipso, quòd est Verbum Dei, est Deus.

III. Deinde ex Alcorano sic argumentor, & ex Scripturis, quas Mahumetus admittit, probo Christi divinitatem. Mahumetus in Alcorano præcipit Muslimis, seu Sarracenis: *Ut libris Moysis, Christi, Apostolorum, aliorúmque Prophetarum firmam adhibeant Fidem.* Ut constat ex cap. 1. Alcor. & ex Georg. Almac. Atqui libri Christi, nempe Evangelia, & libri Apostolorum, nempe Epistolæ Apostolorum, Acta Apostolorum, & Apocalypsis, & libri Prophetarum, Christum esse Deum apertè dicunt: ergo firmiter credendum est, Christum esse Deum: ac proinde Alcoranum hoc negans non est liber Dei.

Probatur minor ex Evangelio Joannis cap. 1. nam imprimis Evangelium Joannis apertè testatur, Christum esse Deum: sic enim incipit: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum; hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Ecce Evangelista Joannes apertè dicit, quòd in principio, seu rerum initio, quando Deus mundum condidit, & omnia ex nihilo creavit, jam erat Verbum; alludit enim ad illa Verba Genesis: *In principio creavit Deus Cœlum, & terram,* id est, in principio durationis & temporis: ergo planè significat, Verbum Dei non solùm esse in Deo nunc, sed quòd erat in Deo, antequam mundum conderet, ac proinde significat, Verbum Dei non esse aliquid creatum, quia omne creatum aliquando incæpit, ac proinde de nullo creato verificari potest, quòd jam erat in principio temporis & durationis, quando Deus mundum condidit. Rursus significat, Verbum Dei esse æternum; illud enim Verbum, quod jam erat, quando Deus mundum condidit, seu quando incæpit duratio rerum, non habet initium suæ durationis; de illo enim, quod aliquando habuit initium suæ durationis, verificari non potest, quòd jam erat, quando incœpit duratio rerum: quod autem non habet initium suæ durationis, æternum est: ergo Verbum illud, de quo Joann. loquitur, æternum est. Sic ipsa sapientia genita, seu Verbum, & Filius Dei dicit Prov. 8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio: nondum erant abyssi, & ego jam concepta eram.* Quare idem est, *In principio erat Verbum*, ac, *ante principium erat.* Parùm enim erat, in principio fuisse, si antea non fuisset: nam & Cœlum, & terra in principio erant, sed ante principium non erant, quia in ipso principio creata sunt: & ideo, quod hîc simpliciter dicitur: *In*

In principio erat Verbum, in lib. Salomonis explicatur, *Antequam quidquam faceret à principio.* De Verbo hoc æterno subdit, quòd *erat apud Deum*, quia cùm Verbum hoc sit productum ab æterno à Deo per actum intelligendi & dicendi, manet in suo principio, nempe in Patre, sicut Verbum mentis, quod producit homo intra se, dum seipsum intelligit, manet in intellectu ipsius producentis; unde duo sequuntur, nempe Verbum esse distinctum personaliter à principio, à quo producitur, nempe à Patre, quia cùm nemo propriè dicatur *esse apud seipsum*, dum dicitur Verbum *esse apud Deum*, significatur, in Deo esse personam distinctam à Verbo, nempe Patrem, à quo Verbum procedit (ut argumentatur Aug.) & in quo manet, tanquam terminus immanenter productus: rursus sequitur, Verbum esse unum cum Patre in natura, quia hoc ipso, quòd Verbum istud sit intra Deum, est Deus, & ideo subdit Evangelista, *Et Deus erat Verbum:* illud enim Verbum, quod jam erat, antequam mundus fieret, hoc ipso quòd erat in Deo, erat Deus: & Deus erat illud Verbum; nequit enim Verbum esse Deus, quin Deus sit Verbum, quia identitas debet esse mutua. Subdit, *Quòd omnia per Verbum facta sunt*, ex quo evidenter infertur, quòd Verbum illud non est factum, neque creatura, sed factor, & creator omnium: nihil enim potest facere, & creare seipsum: ergo si omnia per Verbum facta sunt, Verbum non factum, neque creatura est.

IV. Ex ijs evidenter probatur, Christum esse Deum; nam Evangelista per *Verbum* intelligit Christum; quod patet, quia de Verbo isto paulò pòst subdit: *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Ubi per eos, qui Verbum hoc non receperunt, intelliguntur Judæi, de quibus Mahumetus ipse in Alcorano dicit, ideo à Deo derelictos, quia Jesum eis missum non receperunt. Et patet rursus, quia de Verbo hoc addit: *Et Verbum caro factum est*, id est Verbum hoc indutum est carne, seu Verbum hoc factum est homo: ibi enim nomine carnis intelligitur homo. Sicut Isai. 40. *Videbit omnis caro salutare Dei.* Et Job. 12. *Spiritus universæ carnis.* Et Psal. 117. *Dominus mihi adjutor, non timebo, quid faciat mihi caro.* Et Psalm. 64. *Qui dat escam omni carni.* Et Luc. 3. *Ad te omnis caro venit.* Frequens est enim in Script. Sacr. Hebræorũ phrasis, qui per synecdochem nomine *carnis* totum hominem intelligunt, præsertim cùm humiliter ac modicè de illo loquuntur. Dum autem Verbum, quod est Deus, dicitur factum *homo*, non significatur, naturam Dei transiisse in naturam humanam, quasi per identitatem substantia Verbi sit humanitas: hoc enim est impossibile; sed solùm significatur, personam Verbi Divini unitam fuisse cum humanitate, ita ut Verbum, quod ab æterno habuit naturam Divinam, sibi communicatam à Patre per generationem æternam, in tempore incæperit habere naturam humanam, sibi communicatam à Matre per generationem temporalem: eatenus enim Deus factus est homo, quatenus facta est unio personalis & hypostatica inter hypostasim, seu personam Verbi, & humanitatem miraculosè formatam in utero Virginis sine semi-

femine, & operâ viri. Sicut enim, dum anima rationalis, quæ est purus spiritus, unitur verè & propriè, intrinsecè & intimè corpori, ex animâ & corpore resultat homo; ita dum persona Verbi Divina, verâ & physica unione intimè unita est cum natura humana, ex persona Verbi & humanitate intimè & physicè unitis, resultat Christus, qui est Deus & homo; quia est persona habens naturam Divinam & humanam; Divinam per identitatem, humanam per unionem. Unde cùm dicimus, *Deus est homo*, illa propositio non facit hunc sensum, *Deus est natura humana*: sed hunc: *Deus habet naturam humanam sibi hypostaticè, seu personaliter unitam*, sicut cùm dicimus, *homo est albus*, non significamus, quòd *homo est albedo*, sed quòd *homo habet in se intrinsecè albedinem*, quâ afficitur, & à qua denominatur, & in ratione albi constituitur.

V. Addit Evangelista, *& habitavit in nobis*, tum ut significaret, ideo personam Verbi Divini vestitam fuisse carne in utero Virginis, ut visibiliter posset cum hominibus conversari, & inter illos habitare, sicut dixit Propheta Baruch cap. 3. *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est*: tum quia volebat significare, se vidisse Verbum carne indutum, & testem illius rei oculatum esse: *Et vidimus gloriam ejus, gloriam, quasi Unigeniti à Patre*; quasi diceret, non ita Verbum factum fuisse carnem, ut ejus majestas penitus obscuraretur, sed potiùs multis indiciis ita se prodidisse, ut oculis ipsis videri posset. Ita enim in humanitate assumpta latebat Divinitas, ut per opera mirabilia, quæ per humanitatem faciebat, seipsam proderet & manifestaret. Unde gloriam ejus vocat signa Divinitatis, quæ multis in rebus in Christo manifestè apparebant. Et sic etiam Epist. 1. cap. 1. ait: *Quod fuit ab initio, quod vidimus oculis nostris, & manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ, annuntiamus vobis.*

Certum ergo est, Christum esse Deum: nam quæ Joan. in hoc 1. cap. dicit de Verbo Incarnato, seu Christo, verificari nō possent, si ille esset purus homo: nam si esset purus homo, non fuisset ante Mariam Matrem suam, sed ex ea sumpsisset exordium: ac proinde non fuisset in principio, nec omnia per ipsum facta fuissent, sed potiùs ipse fuisset post creationem Cœli & terræ, & incepisset ultra quinque mille annos post orbem conditum; siquidem juxta Chronologiam, quam sectatur Ecclesia in Martyrologio, Christus natus est anno ab orbe condito 5199. & ut Baronius ait, Ecclesia in hoc computu annorum secuta est sententiam Eusebij, & Chronologiam septuaginta Interpretum. Et hanc esse exactam, & certam, testatur Venerabilis Maria à Jesu, in sua Mystica Civitate Dei part. 2. lib. 3. cap. XI. n. 138.

Et hanc sententiam novissimè acriter tuetur insignis Mathematicus P. Joannes Baptista Ricciolus nostræ Societatis, tom. 1. Chronologiæ reformatæ, impresso ann. 1669. lib. 6. cap. 1. pag. 248. impugnans computum Chronologicum Petavij, Saliani, Tursellini, & aliorum.

Probatur tertiò, Ex illis verbis Christi: *Antequam Abraham fieret, ego sum.* Nam si esset purus homo, non potuisset præcedere Abraham, sicut ipse dixit Judæis

dæis Joan. 8. v. 58. & quasi juramento affirmavit: *Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.* Audite Tertullianum probantem Divinitatem Christi ex hoc loco: *Christus cùm ex Abraham sit, ante Abraham se esse dicit: mentitur igitur, & fallit, si ante Abraham non fuit, qui ex Abraham fuit.* At non fallit, si etiam Deus est, dum ante Abraham fuit: *Quod nisi fuisset*, consequenter, cùm ex Abraham fuisset, *ante Abraham esse non posset.* Fit igitur hoc dilemma: vel Christus mentitus est, dum dixit, se esse ante Abraham, vel verum dixit. Primum dicere non possunt Mahumetani, qui fatentur, Christum fuisse Prophetam Sanctissimum, & mendacium nunquam dixisse: ergo debent dicere secundum. Atqui secundum nequit esse verum, nisi sit Deus, & simul homo: nam si esset purus homo, unicáque esset ejus nativitas, fuisset 2023. annos natus post Abrahamum; totidem siquidem anni transiêrunt ex Nativitate Abrahami ad Nativitatem Christi ex utero Mariæ; siquidem Abraham natus est anno 1978. secundùm Chronologiam communiorem post creationem mundi: ac proinde fuisset unicè post Abraham, & non fuisset ante. At cùm sit Deus & homo, simul est simpliciter ante Abraham, quia est Deus; Deus verò est ante omnia, & ab æterno: & pariter, quatenus homo, est post Abraham, quia, quatenus homo, natus est ex B. Virgine, descendente ex Abrahamo.

VI. Audite Augustinum deducentem ex hoc loco, Abrahamum fuisse creaturam, Christum verò esse Creatorem. *Appende* (inquit tract. 43. in Joann.) *& cognosce mysterium. Antequam Abraham fieret, intellige*, fieret *ad humanam facturam*; sum *verò ad Divinam pertinere substantiam. Fieret, quia creatura erat Abraham; non dixit, antequam Abraham esset, sed antequam Abraham fieret, qui nisi per me non fieret, ego sum. Nec hoc dixit, antequam Abraham fieret, ego factus sum. In principio enim Deus fecit Cœlum & terram: nam in principio erat Verbum. Sed antequam Abraham fieret, ego sum. Agnoscite Creatorem, discernite creaturam.*

VII. Probatur quartò Divinitas Christi: nam Joan. 8. v. 25. Judæi interrogaverunt Christum: *Tu quis es?* Et JESUS respondit: *Principium, qui loquor vobis.* Additque Evangelista: *Et non cognoverunt, quia Patrem ejus dicebat Deum.* Quasi responderet: vos me interrogatis, *Quis ego sum?* Et ego respondeo vobis, quòd ego, qui loquor vobis, *Sum Principium*, nimirum per antonomasiam, absolutè & simpliciter, & sine addito diminuente, nimirum principium omnium rerum, quia sum Verbum illud, per quod omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil. Ita exponunt August. Ambr. Prosper, Bernardus & Rupertus apud Maldonatum: quasi diceret, non puteris me id solùm esse, quod exteriùs apparet, nempe solùm hominem, qui loquor vobis; sum enim prætereà Deus & primum principium: *Sum primus & novissimus* (Apoc. 1. 17.) primus, quatenus Deus, novissimus quatenus homo: vel quasi diceret, ut explicant August. & Beda: *Ego sum principium, qui cùm hujusmodi sim, tamen eò me*

me usque demitto, ut vobiscum loquar. Vel ut exponunt alij: *Ego loquor vobis, id est, quem loquentem auditis, sum principium, sum Deus, sum Author rerum omnium, quamvis vobiscum humano more loquar.* Ut autem Maldon. explicat, Christi responsio hunc reddit sensum: *Ego sum id, quod vobis à principio loquor, id est, quod jam inde ab initio, quod semper vobis dico, semper dixi vobis, me esse Christum, me esse Filium Dei, ab eo ad liberandos à peccatis homines missum, panem vitæ, mundi lucem, & cætera, quæ suprà sæpe dixit.*

VIII. Probatur quintò, quia si Christus homo tantùm esset, non posset verificari, quòd esset filius David, & simul Dominus David: cùm enim Christus, quatenus homo, natus sit 1082. annis, postquam David regnare cœpit, non potuit, quatenus homo, esse Dominus David, qui ultra mille annos antea floruit. Atqui ex Divinis litteris constat, Christum esse Filium David, & simul Dominum: primum constat ex Matth. 1. & 2. Reg. 12. *Juravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Secundum constat ex illis verbis Psalm. 109. *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Hîc enim Davidem loqui de Messia, seu Christo, fatentur Rabini apud Burgens. 1. part. Scrutinij Scripturarum dist. 9. cap. 9. & tanquam quid manifestum supponebant Pharisæi, cum quibus disputavit Christus, Matth. 22. v. 41. cùm enim ipsos interrogâsset, cujus filius futurus erat Christus, promissus in Scripturis, & ipsi respondissent, Davidis: statim eos obmutescere fecit hoc argumento: *Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo Filius ejus est?* Cui argumento respondere non potuerunt, quia falsò existimabant, futurum purum hominem: Et planè argumentum convincit, Christum esse Deum & hominem simul, ut ita verificetur, esse Dominum Davidis secundùm naturam Divinam; esse autem ejusdem filium secundùm naturam humanam. Si enim unam duntaxat haberet naturam, non posset simul esse Filius & Dominus Davidis: si esset solùm Deus, esset solùm Davidis Dominus, non verò filius: si esset solùm homo, esset Davidis filius, non autem Dominus: unde ut sit Dominus, & Filius simul, debet esse Deus, & homo simul.

IX. Prob. sextò, quia Christus Apocal. 1. v. 8. de seipso dicit: *Ego sum Alpha & Omega, principium & finis,* absolutè scilicet & simpliciter primum principium, & ultimus finis, sicut α & ω, sunt prima & ultima littera Alphabeti Græci, quod de seipso falsò diceret, nisi esset Deus. Solus enim Deus est Alpha & Omega, primum principium & ultimus finis. Quòd Christus sit, qui ibi loquitur, probat Alcazar in eum locum ex Nazianzeno, Athan. Ruffino, Idacio Claro, & Sebadio, Agennensi in Gallia Episcopo. Item probat ex verbis immediatè sequentibus: *Dicit Dominus Deus, qui est, & qui erat, & qui venturus est:* Verbum enim *dicit,* designat eum, qui Joanni Apocalypsin misit; hic autem fuit Christus, ut patet ex v. 1. *Apocalypsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus, palam facere servis suis, quæ oportet fieri citò, & significavit mittens per Angelum suum servo*

servo suo Joanni. Et probatur etiam ex verbis immediatè antecedentibus, v. 7. *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt.*

X. Prob. 7. ex his, quæ de Christi Conceptione, Nativitate, vitâ, & gestis testatur ipse Mahum. in Alcor. Illa enim satìs ostendunt, Christum non solùm esse Prophetam, sed plusquam Prophetam; non solùm esse Sanctum, sed Sanctum Sanctorum; non solùm hominem, sed etiam Deum. In primis enim Matrem habuit Virginem, quæ non operâ viri, sed Spiritûs Sancti operatione ipsum concepit, & sine detrimento suæ Virginitatis peperit, idque multò antea annuntiaverat DEUS per Prophetas, nempe per Isaiam, qui cap. 7. hoc annuntians inquit: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium*, id est Virgo manens concipiet, & pariet: *Et vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, Nobiscum Deus.* Ut inquit Matth. cap. 1. vers. 23. nam rem tam stupendam, & novam operatus est Deus, ut nobiscum esset, & nobiscum conversaretur visibiliter, naturâ humanâ indutus: quare Virginitas Matris concipientis, & parientis, probat divinitatem Filii; nec enim Deus ulli unquam Prophetarum talem Matrem destinavit, quæ Virgo manens Filium conciperet, & pareret, sed hanc mirabilem nativitatem reservavit Filio suo, ut in mundum veniens carnem sumeret de Virgine Matre; nec enim decebat, ut Filius Dei nasceretur, nisi de Virgine. Unde Augustin. serm. 23. de temp. *Videte miraculum Matris Dominicæ: Virgo concepit, Virgo parturiit, Virgo post partum permansit. Dignum enim erat, ut Deo nascente meritum cresceret castitatis, nec per ejus adventum violaretur integritas, qui venerat sanare corrupta, nec per eum pudicitia corporalis læderetur, per quem donatur castitas spiritualis.* Et Ambros. in tract. de symb. Apostolor. cap. 12. *Hic ergo unicus in Deitate Filius, in Nativitate etiam carnali, per quam hominem nostrum, ut salvaret, assumpsit, unicus invenitur. Solus enim natus ex Virgine, quæ neque Conceptionem de Viro, neque corruptionem sensit ex partu.* Et S. Leo Pap. serm. 2. de Nativit. cap. 2. *Nova autem Nativitate genitus est*, conceptus à Virgine, natus ex Virgine sine paternæ carnis concupiscentia, sine maternæ integritatis injuria, quia futurum *Hominem Salvatorem talis partus decebat, qui & in se haberet humanæ substantiæ Authorem, & humanæ carnis inquinamenta nesciret.* Et Bernard. serm. 4. de Assumpt. *Quæ jam poterit lingua, etiam si Angelica sit, dignis extollere laudibus Virginem Matrem, Matrem autem non cujuscumque, sed Dei? Duplex novitas; duplex prærogativa; duplex miraculum: sed dignè prorsus amplissiméque conveniens, nec enim Filius alius Virginem, nec Deum decuit partus alter.*

Certè tam ingens miraculum, & nunquam in mundo visum, nisi in Conceptione, & Nativitate Christi, ut fatetur ipse Mahumetus, Deus non faceret, nisi quia Christus non est solùm homo, sicut cæteri Prophetæ, & cæ-

teri Sancti, sed est simul Deus. Unde tam stupendum miraculum admiratus, Hierem. cap. 31. v. 22. inquit: *Creavit Dominus novum super terram: Femina circumdabit Virum.* Id est intra uterum gestabit fœtum, qui licèt sit ætate, & corpore infans, erit tamen sapientiâ, & intellectu vir, nimirum quia in Christo à primo suæ Conceptionis instanti fuerunt omnes Thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei. Hæc autem novitas unicè facta est in Nativitate Christi, & non in Nativitate cujuscunque alterius Prophetæ, & Sancti; quia solus Christus est Deus, & homo.

XI. Deinde ex confessione ipsius Mahumeti ad annunciandam Christi Conceptionem mittitur Angelus Gabriel ad Beatam Virginem. Eligitur in ejus Matrem Virgo sine labe culpæ originalis concepta, ut fatetur ipse Mahumetus, qui dixit: *Solam inter filios Adam Mariam non tetigit Satan*, *ut vidimus suprà.* Impletur gratiâ femina, quæ futura erat ejus Mater, & propterea ab Angelo salutatur: *Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus: ecce concipies, & & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum: hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David Patris sui, & regnabit in Domo Jacob in æternum, & Regni ejus non erit finis.* Luc. 1. v. 28. & 31. Apparet Pastoribus Angelus, & Christi Nativitatem eis annuntiat: *Nolite timere, ecce Evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo; quia natus est hodie vobis Salvator, qui est Christus Dominus in Civitate David,* In ejus Nativitate multitudo Cœlestis canit Deo gloriam dicens: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus.* Luc. 2. v. 10. & 13. Apparet in oriente stella Regibus, illósque mirabiliter ducit, ut Christum natum adorent: *Et ecce Magi ab oriente venerunt Hierosolymam, dicentes, ubi est, qui natus est Rex Judæorum? Vidimus enim Stellam ejus in oriente, & venimus adorare eum.* Matth. 2. v. 2. Assignatur Joannes Baptista, quem Mahumetani, ut Virum Sanctissimum colunt, & in cujus nativitate singulis annis festum celebrant, ut Christi præcursor: *Hic est enim, qui dictus est per Isaiam Prophetam dicentem; vox clamantis in deserto: parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.* Matth. 3. v. 3. Luc. 3. v. 4. & cùm Joannes tantus esset, tamen de Christo testimonium perhibens, inquit: *Ego quidem aquâ baptizo vos, veniet autem fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus; ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto.* Luc. 3. v. 16. & cùm præ humilitate non auderet Christum baptizare, tamen Christi verbis obtemperans, ipsum baptizavit in Jordane. Matth. 3. Et postquam Christus ascendit de aqua, vidit Spiritum Sanctum sub specie columbæ super eum descendentem: *Et testimonium perhibuit Joannes dicens: Quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de Cœlo, & mansit super eum: & ego nesciebam eum.* Sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: *Super quem videris spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu Sancto. Et ego vidi*

vidi, & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei. Ecce ô Mahumetani, magnus ille Baptista, quem vos tantopere colitis, de Christo testatur, esse Filium Dei, & illum digito demonstrans, dixit, esse Agnum Dei, qui tollit peccata mundi; tollere autem peccata soli Deo competit: *Vidit Joannes Jesum venientem ad se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Ubi notandum est cum Chrysostomo, non dixisse, *Ecce qui tollet*, sed de præsenti, *qui tollit*: ut significaret, Jesum naturâ suâ habere vim tollendi, & penitus auferendi peccata, ac proinde esse Deum, quia qui naturâ suâ vim habet tollendi peccata, Deum esse necesse est. Sic non dicimus, ignis calefaciet, sed ignis calefacit, ut significemus, naturâ quidem suâ, omni tempore, omni loco, omnem materiam, nisi quid obstet, calefacere.

XII. Ultimò omnia quæ de Christo narrant Evangelistæ, circa ejus Conceptionem, Nativitatem, Magorum adorationem, fugam in Ægyptum, Baptismum, prædicationem, Apostolorum electionem, miraculorum operationem, Passionem, mortem, & Resurrectionem, prænuntiata erant omnia singillatim à Prophetis multis retro sæculis, ut constat ex dictis disput. præcedenti sect. 7. ergo cùm Mahumetus in Alcorano fateatur miraculosam Christi Conceptionem, & Nativitatem, Pastorum & Magorum adorationem, testimonium Joannis Baptistæ de ipso, miracula ab ipso facta, & alia hujusmodi; & manifestè constet, hæc omnia fuisse multò antea prænuntiata à prophetis, cogitur concedere, hunc Prophetam aliquid specialissimum habere, quod in nullo alio reperitur, neque in Moyse, nec in Elia, nec in ullo alio Propheta: quorsum autem tantus miraculorum apparatus erga hunc Prophetam, si esset tantùm, sicut unus ex reliquis, id est purus homo?

XIII. Probatur octavò, quia Mahumetus in Alcorano docet, Christum esse Messiam Judæis promissum. Atqui Messias promissus Judæis in veteri testamento futurus erat Deus; ergo Christus est Deus. Major constat ex Alcorano Zorâ 2. quæ est Zora *Humbram*, & Zorâ 3. Idque probat Petrus de Cavalleria linguæ Arabicæ peritus in *Zelo Christi*, fol. 4. num. 19. & 20. ubi notat, in Alcorano Jesum appellari *Ice*, & Messiam appellari Arabicè *Maceh.* Constátque manifestè, esse inter Arabes articulum fidei, quòd Christus est Messias promissus in lege Judæis. Minor, in qua sola est difficultas, probatur 1. ex illo Isai. 35. *Deus ipse veniet, & salvabit nos; tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt, tunc saliet sicut cervus claudus, & soluta erit lingua mutorum.* Quæ verba de Christo, & de nullo alio intelligi debent. Perinde enim fuit dicere, Deus ipse veniet, & salvabit nos, ac dicere: ipse per se, & non per legatos veniet. Deus autem per se immediatè non venit ad salvandos homines, nisi quatenus factus est homo, & homo factus salvavit homines. Et negato Mysterio Incarnationis Filii Dei, nequit verificari, Deum ipsum per se

venturum, & salvaturum hominem. Ergo Christus est Deus. Et confirmatur, quia si Christus esset purus homo, & purus Dei minister in salute hominum procuranda, & non esset salvator, sed Dei salvatoris merum instrumentum, merúsque minister: inde Apostoli à Christo missi in universum mundum ad procurandam hominum salutem, essent comministri Christi, non autem ministri Christi. At constat, Apostolos se Christi ministros, non comministros appellâsse, siquidem Paulus 1. Corinth. 4. ait: *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*, planè significans, Christum esse verum hominum salvatorem, & non purum ministrum Dei, sed verum Deum, & mysteria ejus esse mysteria Dei.

XIV. Constátque apertè, Isaiam in illis verbis loqui de Christo: tum quia ipse Christus, cùm Joannes Baptista misit Discipulos suos ad ipsum, ut eum interrogarent, an ipse esset Messias in lege promissus, illa verba Isaiæ de seipso exposuit Matth. 11. v. 3. *Tu es qui venturus es, an alium expectamus? & respondens Jesus*, ait illis: *Euntes renuntiate Joanni, quæ audistis, & vidistis: Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt*, &c. Quæ erant signa, quæ Isaias assignaverat ad dignoscendum Messiam. Tum quia nunquam Deus per ullum Prophetam hæc signa fecit, de quibus loquitur Isaias, nisi per Christum. Nam qui tempore veteris testamenti miracula fecerunt, sunt Moyses, Josue, Elias, Elisæus, & ipse Isaias: nullus autem eorum fecit ejusmodi signa; quia nullus eorum illuminavit cæcos, surdos, mutos, claudósque sanavit. Tum quia Isaias loquitur de futuro, *Deus*, inquit, *ipse veniet*: omnes autem Prophetæ, qui signa aliqua fecerunt, ante Isaiam floruerunt. Ergo de nullo alio Propheta, nisi de Christo, illa verba intelligi possunt. Et propterea ipse Christus Joan. 15. v. 24. dixit: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem, & viderunt, & oderunt, & me, & Patrem meum.* Quibus verbis significavit, Judæos esse inexcusabiles, quia videntes in ipso concurrere omnia signa, quæ de Messia futuro prædixerant Prophetæ, nihilominus eum recipere noluerunt, sed persecuti sunt usque ad necem Crucis.

XV. Probatur secundò, Messiam promissum Judæis esse Deum, ex Baruch 3. *Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius ad eum, hic adinvenit omnem viam disciplinæ, & tradidit eam Jacob dilecto suo, post hac in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Hîc de Deo Israël clarissimè agitur; ut probant Cyprianus lib. 2. contra Judæos cap. 5. Ambros. lib. 1. de Fide cap. 2. Augustinus lib. 18. de Civit. cap. 33. Nazianzenus orat. 4. de Theologia, Basilius lib. 4. contra Eunomium, Chrysostomus in oratione, quòd Christus sit Deus, Hilarius lib. 5. de Trinit. & alii. Unde Athanasius lib. de Incarnatione ait, ideo Filium Dei factum esse hominem: *Ut homines ipsum intuentes, ex mirabilibus ejus operibus persuaderent sibi, non duntaxat*

homi-

hominem, sed etiam Deum, & veri Dei Verbum ac sapientiam: quemadmodum enim, quà minimè spectabilis est, ex creationis operibus cognoscitur: sic homo factus, & in corpus receptus ex operibus dignosci potest, Dei esse virtus, & Verbum; non homo (simplex) qui hac operatur. Et in Epistola ad Antiochenses, quam Alexandrina Synodus scripsit: *Cùm reverà Dei esset Filius (inquit) factus est etiam hominis Filius, idem & primogenitus factus est in fratribus. Ideo non alter quidem erat, qui ante Abraham fuit Dei Filius, alter verò, qui post Abraham extitit: alter ille, qui Lazarum excitavit; alter qui de illo sciscitatus est: sed idem planè erat, humano quidem more dicens: ubi Lazarus jacet? Divino autem, hunc à mortuis suscitans.*

Quare Propheta loquitur de DEO Israël, qui solus similem non habet, & qui, postquam tradidit disciplinam Israëli, idest legem in monte Sina, tandem homo factus in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.

XVI. Tertiò, quia Messias promissus erat ad salvandos homines à servitute peccati; ut constat ex dictis disputatione præcedenti, sect. ultima, & redemptio, quam allaturus erat Messias, erat redemptio spiritualis, eripiens homines à potestate diaboli, non corporalis, liberans eos à tyrannide alicujus Principis temporalis. Unde Deus loquens apud Isaiam cap. 49. cum Messia, inquit: *Parùm est, ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob, & fæces Israel convertendas. Ecce dedi te in lucem Gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.* Quod perinde est, ac si Deus Pater diceret Filio suo incarnato, seu Messiæ: Non mitto te ad salvandum duntaxat Judæorum nationem, sed totius generis humani redemptorem te constituo, & salvatorem: munus autem salvatoris spiritualis, solius Dei proprium est; salvatio opus est proprium Dei; ut ipse Deus testatur Isai. 43. *Ego sum Dominus, & non est absque me salvator.* Et cap. 25. *Deus justus, & salvator non est prater me.* Et Oseæ 13. *Ego sum Dominus Deus, & salvator non est prater me.* Tum sic: sed Christus est verè, & propriè salvator: ergo Christus est verè, & propriè Deus. Minor constat ex Matth. 1. *Vocabis nomen ejus Jesum, ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum.* Et Luc. 2. 11. *Angelus dixit pastoribus: Natus est hodie vobis salvator, qui est Christus Dominus.* Et Joann. 4. vers. 42. Samaritani post Samaritanæ conversionem factam à Christo, cognoverunt, ipsum esse verum mundi Salvatorem: *Scimus, quia hic est verè Salvator mundi.* Et Apostolus ad Titum cap. 2. vers. 11. *Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobriè, piè, & juste vivamus in hoc sæculo.* Et Petrus Epist. 2. cap. 1. v. 1. *Simon Petrus servus, & Apostolus Jesu Christi iis, qui coæqualem nobiscum sortiti sunt Fidem, in justitia Dei nostri, & Salvatoris Jesu Christi.* Et Joan. Epist. 1. cap. 4. v. 14. *Et nos vidimus, & testificamur, quoniam Pater misit Filium suum Salvatorem mundi.* Hinc Augustinus, serm. 81. de

de tempore: unigenitus Dei (*inquit*) *factus est hominis Filius, ut qui Creator mundi erat, fieret & Redemptor.* Et Ambrof. *lib. 3. de Fide cap. 2. Decuit enim, ut ille nos redimeret, qui creavit.*

XVII. Quartò, quia Isaias de futuro Messia loquens cap. 45. inquit: *Hæc dicit Dominus, labor Ægypti, & negotiatio Æthiopiæ, & Sabaim, viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt; post te ambulabunt, vincti manicis pergent, & te adorabunt, téque deprecabuntur; tantùm in te est Deus, & non est absque te Deus: verè tu es Deus absconditus, Deus Israël salvator.* Hæc tam manifestè dicuntur à Domino Deo de Filio suo incarnando, ut Hieronymus in hunc locum scribat, nullum esse effugium à laqueis hujus testimonii.

XVIII. Quintò, idem luculenter docet Isaias cap. 9. nam de Christo loquens inquit: *Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis: & factus est principatus super humerum ejus; & vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis, &c.*

Mitto alia plura testimonia, quia hæc sufficiunt; & ex omnibus concluditur ad hominem contra Mahumetum, Christum esse verum Deum; quia Mahumetus docet, vera esse, quæ Prophetæ scripserunt: at Prophetæ scribentes de Messia dixerunt, illum futurum esse Deum. Ergo Messias est verus Deus. Sed Mahumetus fatetur, Christum esse Messiam promissum in lege antiqua, & à Prophetis; ergo cogitur fateri, Christum esse Deum.

XIX. Probatur præterea, Christum esse Deum omnibus argumentis, quibus disputatione præcedenti ostendimus hanc veritatem. Primò, quia Christus palam dixit, se esse Deum, & in confirmationem hujus doctrinæ mortuos suscitavit, cæcos illuminavit, & alia miracula operatus est. Ergo hæc est veritas certissima. Secundò, quia Judæi eo titulo præcipuè Christum crucifixerunt, quia dixit, se esse Filium Dei naturalem, verúmque Deum: & tamen Deus illos propter necem Christo illatam severissimè punivit, & usque modò punit: quod argumentum manifestum est, Christum, dum seipsum appellavit Deum, non blasphemiam dixisse, sed veritatem certissimam. Tertiò, quia Deus Christum eo nomine crucifixum, quia Filium Dei se fecit, tertia die suscitavit à mortuis, hoc opere evidenter manifestans, illum vera dixisse. Quartò, quia Apostoli innumerabilibus miraculis mundo persuaserunt rem humanæ sapientiæ penitùs incredibilem, nempe hominem crucifixum esse verum Deum. Quintò, quia nisi Christus esset verus Deus, opere complere non potuisset, quod promiserat, dicens: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Sextò, quia Christus majora operatus est, postquam à Judæis crucifixus est, quàm dum viveret; quod argumentum manifestum est, eum non esse nudum hominem, sed hominem Deum. Septimò, quia Apostoli, innumerabiles

Martyres, utriusque sexus, & in omni ætate, constanter, & alacriter in testimonium hujus veritatis atrocissima tormenta passi sunt, & necem acerbissimam; Deúsque illos manifestis illustravit miraculis. Octavò, quia Fides falsa veram nequit generare sanctitatem; Fides autem hæc de Divinitate *Crucifixi* innumerabiles genuit sanctos. Christi prædicator Mahumetanorum conversioni intentus, enumeret Illustriores sanctos, qui in singulis Ecclesiæ sæculis floruerunt, illos præsertim, qui gloriâ miraculorum eminuerunt.

CAPUT SECUNDUM.

Probatur Divinitas Christi, & veritas Religionis Christianæ ex notis, & insignibus, quibus dignoscitur, illam esse à Deo.

XX. SAnè in Religione Christiana, tanquam primam basin statuente, Christum esse Deum & Hominem, mortuum & crucifixum pro salute humani generis, & tertia die resurrexisse à mortuis, atque in Deo dari Trinitatem personarum, tot concurrunt notæ & signa, ut credamus, illam esse à Deo, ut evidenter convincant, illam habere Deum Authorem, & posse ac debere hominem mysteriis ab illa propositis infallibili, & firmissimo assensu credere: notas autem, & signa ex dictis in hac, & antecedenti disputatione breviter hîc appendam.

1. Quòd mysteria nostræ Fidei in Scripturis Sacris spiritu prophetico tot sæculis antè fuerunt, & prænuntiata, & præfigurata.

2. Quòd à paucis hominibus plebeis, nulla doctrina sæculari instructis, solo Spiritu Divino afflatis, doctrina Fidei mundo sit persuasa, totâ sæculi potentiâ, & sapientia repugnante.

3. Quòd infinitis miraculis confirmata.

4. Quòd pro ea doctrina tot Martyrum myriades libentissimè, & fortissimè omne tormentorum genus subiêrint, & sanguinem profuderint.

5. Quòd eadem doctrina à sexdecem nunc sæculis jugiter toto penè orbe viguerit.

6. Quòd à sapientissimis viris, qui diversis temporibus, vel distinctis locis vixêre, summo consensu tradita.

7. Quòd omnes, qui vel sanctitate vitæ, vel gloriâ miraculorum clari fuerunt, eam sectati sint.

8. Quòd homines ad pietatem, justitiam, benignitatem, animi fortitudinem, vitæ puritatem, contemptum rerum terrenarum, innocentiam, at-

que adeo ad omnem virtutem informet & instruat.

9. Quòd nihil à recta ratione alienum contineat.

10. Quòd efficacissima præsidia, & incentiva ad rectè & innocenter vivendum, & ad peccatum vitandum suppeditet.

XXI. Hæc & alia signa & notæ clarè demonstrant, Religionem Christianam esse à Deo datam hominibus, ut in illa suam salutem operentur, & hoc velle de se credi, quod Christi Ecclesia Catholica Romana credendum proponit; & eo modo velle ab hominibus coli, quo illa tradit esse colendum. Cùm enim evidens sit, unum duntaxat esse Deum, evidens quoque est, unam duntaxat esse veram Fidem & Religionem in mundo: reliquas verò ipsi oppositas, quoad id quod de Deo, & divinis jubent credi, esse falsas. Quod lumine naturæ ductus agnovit Cicero, qui cùm in libris de natura Deorum proposuisset varias Philosophorum opiniones de natura Deorum, & de Fine, ad quem homo conditus est, sic concludit: *Quorum opiniones cùm tam variæ sint, támque inter se dissidentes, alterum fieri profectò potest, ut earum nulla, alterum certè non potest, ut plus unâ vera sit.*

CAPUT TERTIUM.

Iterum ostenditur Divinitas Christi, & pluralitas Personarum in Deo ex ipso Alcorano, & ex Scripturis, quas Mahumetus admittit.

XXII. Mahumetus in suo Alcorano hæreses renovavit, quas Ecclesia Catholica in pluribus Conciliis Generalibus damnaverat, nempe hæresim Arrianam, quæ negans intra Deum pluralitatem personarum, negabat consequenter, JESUM Christum Dominum nostrum esse naturalem Dei Filium consubstantialem Patri, consequenter negabat, esse verè & propriè Deum, & in hoc sequebantur Arrian iEbionem, & Cherintum Hæreticos, qui Divinitatem Christi primi negârunt tempore Apostolorum: renovavit quoque hæresim Nestorij, affirmantis, Christum fuisse, & esse hominem Deiferum, id est, in quo Deus moraliter habitavit, non tamen verum Deum, ac proinde Beatam Virginem non esse appellandam Matrem Dei, sed Matrem Christi, non Theotocon, sed Christotocon, Christum dividens in duos Filios, alterum Dei, alterum Virginis. Hos errores damnaverat Ecclesia in quinque Conciliis Generalibus. 1. Nicæno. 2. Constantinopolitano primo. 3. Ephesino. 4. Calcedonensi. 5. Constantinopolitano secundo. Et post hæc omnia Mahumetus hanc hæresim renovavit.

Siquidem in Alcorano Zorâ 4. in principio hæc habet: *Hæretici sunt illi, qui dixerunt, quòd Deus est Messias Filius Mariæ.* Et Zorâ 1. *Habuit Deus Filium? Absit ab ipso, laudetur ipse, sed omnia sunt*

sunt sua, quæ sunt in Cœlo & in terra, omnia sibi subjecta. Et Zorâ 4. negat Trinitatem his verbis: *Hæretici sunt illi, qui dicunt, quòd Deus est tertius de tribus*; intendens per hoc damnare Christianos, qui dicunt, Deum esse Unum & Trinum. Ita refert ex Alcorano D. Petrus de Cavalleria, linguæ Caldaicæ, Arabicæ & Hebraicæ apprimè peritus in suo *Zelo Christi*, fol. 129. quem librum eruditissimis notis illustravit Doctor D. Martinus Alphonsus de Vivaldo, anno Christi 1592. qui in Prologo testatur, se in illo libro glossando tres annos consumpsisse. Et ut testatur Carthusianus lib. 1. art. 2. Mahumetus in Alcorano cap. 19. sic ait: *Nihil præter opiniones sequuntur, dicentes Deum sumpsisse Filium, quo nequaquam indiguit. An habent rationes hoc demonstraturas? An hoc nescitum Deo imponunt?* Et in cap. 12. *Sciendum, eos incredulos esse, qui JESUM Filium Mariæ Deum esse dicunt.* Et iterum: *Omnes dicentes Christum, Mariæ Filium, Deum existere, mendaces inventi sunt, atque increduli, cùm Christus ipse dixerit: Filii Israël in Deum vestrum ac meum credite. Cui quicumque socium ac participem posuerit, ignem intrabit perpetuum. Et frequenter asserit, quòd Deus non habet Filium sibi æqualem, quia Deus non habuit uxorem: aitque, omnes, qui Deum Trinum asserunt in personis, tres Deos affirmare.*

XXIII. Hoc supposito probo, Alcoranum librum esse mendacem, & diaboli suggestione compositum. Primò, quia cùm ex ipso constet, Christum esse Verbum Dei, missum à Deo in hunc mundum, sequitur dari in Deo plures personas, nempe personam missam, & personam mittentem. Nam Verbum Dei Persona Divina est, ut manet probatum suprà; quia Verbum Dei est conceptus intellectûs paterni, & imago Patris intra Deum existens; quia conceptus mentis intra intelligentem est, & verbum seu sermo internus in loquente est. Persona autem Divina nequit seipsam mittere. Unde Augustinus lib. 2. de de Trinitat. cap. 5. dicit: *Quòd solus Pater nunquam legitur missus.* Quia neque potest dici missus à seipso, nec à Filio; quia in Divinis Persona, quæ mittitur, debet procedere à mittente. Et ideo Christus Dominus Joan. 8. dicebat: *Non sum ego solus, sed ego, & qui misit me Pater.* Quare ut rectè explicat magnus Christianorum Doctor S. Thomas 1. part. q. 43. art. 1. *Missio Divinæ Personæ convenire potest, secundùm quod importat ex una parte processionem originis à mittente, & secundùm quod importat ex alia parte novum modum existendi in alio. Sicut Filius dicitur missus à Patre in mundum, secundùm quod incapit in mundo esse per carnem assumptam; & tamen antè in mundo erat, ut dicitur Joan. 1.*

XXIV. S. Vincentius Ferrerius Domin. 3. post Pascha serm. 4. narrat, quòd cùm ipse prædicaret in quadam Synagoga Judæorum, accessit ad eum quidam Mahumetanus, Sarracenorum Alfaquinus, seu Sacerdos, illúmque interrogavit, quomodo Deus posset habere Filium? Cui sanctus respondit quadam interrogatione: *Tu credis, Deum esse æternum?* Et cùm ille annuisset, subjunxit S. Vincentius: credísne Deum esse mutum, aut credis eum loqui? fixũ habeo,

habeo, inquit, Deum non esse mutum, sed loqui. *Ecce igitur* (reposuit S. Vincentius) Verbum hoc æternum, quod Deus loquitur, & intellectu suo profert, hoc est Verbum, de quo loquitur S. Joannes, quando dicit: *Verbum caro factum est*; & istud Verbum est Filius Dei.

XXV. Sanè cùm Mahumetani credant, Deum ab æterno nihil creatum produxisse, quia in principio temporis initium habuit rerum creatio; si concedant, Deum ab æterno loqui, necessariò fateri debent, Deum ab æterno loqui intra se; nam locutio externa importat aliquid creatũ, quia repugnat Deũ ad extra loqui, quin ad extra aliquid producat. Deus ergo ab æterno ore suo, id est, intellectu suo loquitur: (cùm enim Deus non sit substantia corporea, non potest habere os materiale, sed tantùm spirituale, nempe intellectum) ergo Deus medio intellectu suo profert Verbum: hoc autem Verbum ab æterno intra Deum existens, Deus est, non minùs quàm Deus sit Persona Divina, hoc Verbum producens. Hoc ergo Verbum æternum est Filius Dei, quia est substantia vivens, quæ Patrem perfectissimè repræsentat.

XXVI. Nunc veniamus ad argumenta petita ex Scriptura. Nam Mahumetus ait, credenda esse, quæ scripsit Moyses, & scripserunt Prophetæ, & credendum esse Evangelio JESU Christi. Argumentor ergo 1. ex Psalm. 2. v. 7. *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Certum est, Prophetam loqui non de seipso, sed in persona Christi: nam ut probat Bellarminus, totus hic Psalmus est manifestissima prophetia de Christo; David enim in spiritu prænoscens Messiam venturum, & persecutiones multas adversùs eum exorituras, & eum tamen felicissimè regnaturum, incipit ab increpatione persecutorum illis verbis: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus*: & sensus est, frustra Gentiles & Hebræos, tum Principes, tum populos infremuisse indignatione contra Messiam, & cogitavisse rationem impediendi Regni ejus. Constátque manifestè, Davidem non loqui de seipso, sed de Christo, nam statim post illa verba: *Ego hodie genui te*, addit: *postula à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ*: quæ de Davide verificari non possunt: verificantur autem ad litteram de Christo, & eorum sententia est apertissima, ac si Deus Pater dicat: quia tu Christe Filius meus es naturalis, & virtute mea incarnatus, & à mortuis suscitatus, jure potes à me petere imperium in omnes gentes, tanquam hæreditatem tuam, & omnem terram usque ad ultimos fines ejus, tanquam possessionem tibi debitam. Ipsique Rabbini & Magistri Judæorum, qui floruerunt multis annis ante adventum Christi, fatentur, Davidem non loqui de seipso, sed loqui in persona Christi, ut testatur Paulus de S. Maria, qui priùs fuit Rabbinus Hebræorum, & postea ad Fidem Christi conversus, fuit Episcopus Burgensis, & floruit ad ann. 1430. & scripsit doctissimum librum adversùs Judæos, in quo probat, Jesum Nazarenum,

renum, quem Judæi crucifixerunt, esse Messiam, & Christum promissum per Prophetas, & inter alia argumenta id probat ex ijs verbis Psalmi, 1. part. Scrutinij Scriptur. dist. 9. cap. 9. affirmans, Rabbinos ipsos Hebræorum ea exposuisse de Messia venturo.

XXVII. Et Apostoli Christi, quos Mahumetus fatetur fuisse viros sanctos, & vera esse, quæ scripserunt, hunc locum exponunt de Christo, Actor. cap. 4. vers. 25. cùm enim Petrus in nomine Jesu Nazareni miraculosè curâsset hominem claudum, qui sedebat ad portam Templi Salomonis, quæ dicitur speciosa, ut peteret eleëmosynam ab introeuntibus in Templum, dicens: *Argentum aut aurum non est mihi; quod autem habeo, hoc tibi do: in nomine JESU surge & ambula. Et apprehensa manu ejus dextera, allevavit eum, & protinus consolidatæ sunt bases ejus & plantæ*, Actor. 3. 7. cùm hunc hominem, qui annorum erat ampliùs quadraginta, curâsset D. Petrus, magna persecutio contra ipsum suborta est, & contra D. Joannem, qui illum comitabatur, quia prædicabant populo JESUM Nazarenum resurrexisse: ipsi verò constanter dixerunt Scribis & Pharisæis: *Principes populi & seniores audite. Notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israël, quia in nomine Domini nostri JESU Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit à mortuis, in hoc iste stat coram vobis sanus.* Et allegabant varia Scripturæ testimonia, ad probandum, JESUM Nazarenum esse Christum in lege promissum: *Et non est* (inquiunt) *in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub Cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*: & ad probandum, JESUM Nazarenum esse Christum, adduxerunt verba Psalmi, quæ modò citavimus, & cum Deo loquentes dicebant: *Domine, tu es, qui fecisti Cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt: qui Spiritu Sancto per os Patris nostri David pueri tui dixisti: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? astiterunt Reges terræ & Principes convenerunt in unum, adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus; convenerunt enim verè in Civitate ista adversùs sanctum puerum tuum JESUM, quem unxisti, Herodes & Pilatus, cum Gentibus, & populis Israël, facere, quæ manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri.* Ergo Apostoli Spiritu Sancto pleni, quamvis essent ex se rudes piscatores, acceperunt à Deo lucem ad interpretandas Scripturas, & testati sunt, Davidem in illo Psalmo loqui de JESU Nazareno, qui est verus Messias, & verus Christus in lege promissus. Ergo certum est, verba illa: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te*, intelligenda esse de Christo: ergo Christus est Filius naturalis Dei, ab æterno à Patre genitus ex sua substantia. Perinde enim fuit dicere: *Ego hodie genui te*, ac: *ego in die æternitatis genui te, Deus Deum*, ut inquit Bellarm. Unde Origenes tom. 1. in Ioannem circa medium, hunc locũ exponens inquit: *Manifestè Filij nobilitas declaratur, cùm, Filius meus es tu, ego hodie genui te, dicitur ad illum à Deo, qui semper est hodie*

die. Neque enim est vespera Dei, neque mane; sed ipsi dies est hodie, in qua genitus est Filius. Et Augustinus exponens hæc verba, *ego hodie genui te*, sic habet: *Hodie, quia præsentiam significat, atque in æternitate neque præteritum quidquam est, quasi esse desierit, neque futurum, quasi nondum sit, sed præsens tantùm, quia, quidquid æternum est, semper est, diviniùs accipitur secundùm id dictum, ego hodie genui te, quo sempiternam generationem virtutis & sapientiæ Dei, qui est unigenitus Filius, Fides sincerissima & Catholica prædicat.* Et lib. 11. Confes. cap. 13. in fine: *Hodiernus tuus, æternitas, ideo coæternum genuisti, cui dixisti: Ego hodi genui te.* Et in Enchir. cap. 49. *Ego hodie genui te, non unum illum temporis diem, quo baptizatus est, sed immutabilis æternitatis ostendit, ut illum hominem ad unigeniti personam pertinere monstraret. Vbi enim dies nec hesterni fine inchoatur, nec initio crastini terminatur, semper hodiernus est:*

XXVIII. Nec potest locus ille intelligi de filiatione per adoptionem, secundùm quam omnes justi sunt Filij Dei, quia, ut observat Paulus Burgensis 1. part. scrutinij dist. 9. cap. 9. *Filium suum in singulari*, quem ipse genuerit, nullibi Deus appellat, nisi Christum; quia nimirum solus Christus est Filius Dei naturalis. Quare illud; *Filius meus es tu*, intelligendum esse de filiatione naturali, efficaciter confirmat D. Tho. 4. contra gent. cap. 7. initio, ex Paulo ad Hebræos 1. *ubi volens probare, quòd Christus est verus Deus, per quem fecit & sæcula, qui est splendor gloriæ & figura substantiæ ejus, portánsque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens*; quæ sunt certissima consubstantialis, ac veræ Deitatis indicia: ita argumentatur ex hoc loco: *Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te?* Ergo Christus est alia ratione Filius Dei, quàm sit quilibet Angelus, etiam sanctissimus: ergo non est Filius adoptivus, sed naturalis & consubstantialis Patri; nam si propter filiationem adoptivam dixisset Pater de Christo, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*; etiam posset dicere Michaëli, *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Ergo id dixit propter filiationē naturalem.

XXIX. Argumentor secundò, ex illis verbis Psalmi 109. vers. 4. *Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum; ex utero ante Luciferum genui te.* In quibus certum est, sermonem esse de Christo; quia de illo loquitur in hoc versu, de quo versu 1. dixerat: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Ut autem inquit Bellarminus in eum Psalmum: *certum* est, non alium hoc loco Dominum vocari, nisi Messiam, qui fuit Filius David secundùm carnem, & Dominus David secundùm Divinitatem: totus enim Psalmus id clamat, cùm neque Abraham, neque Ezechias (de quibus ridiculè Rabbini cæcorum Iudæorum id exponunt) sederint *ad dexteram Dei*, neque geniti sint ante Luciferum, nec Sacerdotes fuerint secundùm ordinem Melchisedech. Quare Iudæi interrogati à Christo Matth. 22. v. 42. quomodo David in spiritu vocet Messiam Dominum suum? non sunt ausi negare, Psalmum intelligendum esse de Messia.

Ex his verbis probant efficacissimè Patres Christi Divinitatem: quæ verba sic ad litteram explicat Bellarminus: dixerat: *Dominare in medio inimicorum tuorum*, quod intelligitur in hoc tempore, dum regnum Christi ab omnibus, oppugnatur: declarat nunc, quid erit in novissimo die, quando omnes inimici subjecti erunt, ut scabellum pedum ejus: *Tecum*, inquit, *principium in die virtutis tuæ*, id est, tecum erit principatus manifestus, tunc apparebit omnibus, tuum esse regnum, & apud te solum esse verum principatum. *In die virtutis tuæ*, in die videlicet novissimo, quando potentia tua Cœlum movebit, Cœlum obscurabit, terram concutiet, mortuos excitabit, & omnes ad Tribunal tuum adducet. *In splendoribus sanctorum*, id est, quando circumdatus eris sanctis tuis, qui omnes fulgebunt sicut Sol: *Ex utero ante Luciferum genui te*, id est, ideo tecum erit tantus principatus, quia ego Deus Pater omnipotens genui te, non ex nihilo, ut res creatas, sed *ex utero* meo, ut Filium verum, connaturalem, & substantialem, *ante Luciferum*, id est, antequam Stellas crearem, ante omnem creaturam, ante omnia sæcula. Hæc est communis expositio Patrum, Hieronymi, Augustini, Chrysostomi, Theodoreti, Euthimii.

Quodsi placet (inquit Bellarm.) non accipere principium pro principatu, sed simpliciter, pro principio, exponere poterimus: *Tecum principium*, idest tecum est principium omnium rerum, quia tu es in Patre, & Pater in te. Sed prior expositio videtur præferenda, utpote magis conformis textui Hebraico. *Ex utero.* Ex hoc verbo efficacissimè probant Patres Christi Divinitatem: nam si Christus creatura esset, non posset dici genitus ex utero: nemo enim dicit, se genuisse ex utero domum, vel scamnum, vel aliud quidpiam ex arte factum. Nec Deus dixit unquam, se genuisse ex utero cœlum, aut terram. Porrò per uterum intelligitur essentia Dei secreta, & intima; & quamvis uterus propriè ad matrem, non ad patrem pertineat: rectè tamen Deus Pater dicitur ex utero genuisse, tum ut clariùs ostendatur Filius consubstantialis genitori (clariùs enim Filius est ex substantia Matris, quàm ex substantia Patris) tum quia Deus opus non habuit uxore ad Filium gignendum, & pariendum. Unde dicit Isaiæ ultimo: *Nunquid ego, qui alios parere facio, non pariam? Ante Luciferum.* Hinc significatur æternitas Filii, qui penitus fuit ante Luciferi creationem, ac per hoc ante omnes creaturas. Sed posuit nomen Luciferi, quoniam ipse etiam Filius est quidam Lucifer increatus; est enim lux vera, quæ illuminat omnem hominem, & omnem Angelum.

XXX. Argumentor tertiò, ex illis verbis Ecclesiast. 24. *Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam.* Quæ Ambrosius, Cyprianus, Augustinus, & alii Patres communiter exponunt de generatione Verbi, quod est sapientia Divina genita; textus enim expresè loquitur de sapientia increata; ut autem expendit Lyranus: *Non loquitur de sapientia Divi-*

Divina essentialiter dicta, quia hæc non est generans, nec genita. Nec etiam de substantia quacumque creata, per hoc quòd dicitur, ante omnem creaturam. Nam sapientia illa quæ genita est ante omnem creaturam, creatura esse nequit: rursus sapientia illa est per se subsistens, seu sapientia sapiens, idest persona, id enim denotat illud, *Ego.* Ergo in Deo datur persona generans, & persona genita, sapientia generans, & sapientia genita. Ergo cùm nulla persona possit generare seipsam, concluditur dari in Deo plures personas. *Ex ore altissimi.* Per os Dei intelligitur intellectus fœcundus Patris, ex quo procedit Verbum. Cùm enim certum sit, Deum non habere os corporale, quo vocaliter loquatur, concluditur, ibi sermonem esse de ore spirituali, quo substantia spiritualis loquitur, nempe de intellectu, quo loquitur, dum Verbum mentale producit. Ergo in Deo datur Verbum substantiale æternum, & increatum, distinctum realiter à Patre.

XXXI. Simile argumentum sumitur à Patribus contra Arrianos ex illis verbis Prov. 8. *Nondum erant abyssi, & ego jam concepta eram; ante colles ego parturiebar, quando præparabat cœlos, aderam, &c. cum eo eram cuncta componens*, quæ de sapientia Divina æterna, & genita intelliguntur à Patribus, nempe de Verbo.

XXXII. Argumentor quartò, ex illis verbis Michææ 5. *Et tu Bethleem Ephrata parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israël. Et egressus ejus ab initio à diebus æternitatis.* Manifestum est enim, loqui de Christo; & ideo ipsi Judæi Principes Sacerdotum, & Scribæ populi interrogati ab Herode Matth. 2. ubi Christus nasceretur, responderunt, nasciturum in Bethleem. Ex hoc autem textu evincitur, duplicem esse Christi Nativitatem, alteram temporalem, & humanam in Bethleem, alteram sempiternam, & Divinam. Ergo Christus, qui nasciturus dicitur in Bethleem, quatenus homo; est simul Filius naturalis Dei, procedens ab æterno à Patre per spiritualem, & intellectualem generationem.

XXXIII. Omissis aliis pluribus, veniamus ad novum Testamentum, quod Mahumetus admittit, & jubet credi: ex quo manifestè constat, Christum esse verum Deum, ut liquet ex testimoniis allegatis disp. præc. Et nunc probatur 1. ex illo Pauli ad Philipp. 2. *Qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Ubi clarissimè explicatur, Christum esse verum Deum, cùm habeat formam, idest naturam *Dei*, & secundùm illam non sit rapinâ, sed naturâ æqualis Patri. Secundò ex illo Rom. 9. *Ex quibus Christus est secundùm carnem, qui est super omnia Deus benedictus.* Cùm enim super omnia nihil sit, nisi verus Deus, si Christus est super omnia Deus, sequitur esse verum Deum. Tertiò, ex illo 1. Joan. 5. *Vt simus in vero Filio ejus, hic est verus Deus, & vita æterna.* Audi Aug. *lib. 1. de Trinit. c. 6. Et Filius non tantùm Deus, sed & verus Deus, quod Joannes apertissimè in sua Epistola dicit: Scimus*

mus, quia Filius Dei venit, & dedit nobis intellectum; hic est verus Deus, &c. 1. Joan. 5. v. 20. *Audi & Cyrillum l.* 12. *Thesauri cap.* 23. *Quid* (inquit) *dicent Haretici ad hac Beati Joannis verba, quibus apertissimè Deus verus Filius appellatur? Nam si Deus verus est substantialiter, non participatione hoc ipsum est, sicut creaturæ.* Neque Mahumetani respondere poterunt, Christum ab Apostolis appellari Deum, quia erat ejus legatus. Sic enim non esset verus Deus, sed solùm Dei minister, & ut inquit S. Irenæus lib. 5. cap. 6. *neque Dominus, neque Spiritus Sanctus, neque Apostoli eum, qui non esset Deus, definitivè, & absolutè Deum nominâssent aliquando, nisi esset verus Deus.*

Quare Mahumeto quadrat illud, quod ait S. Joannes Epist. 1. cap. 4. *Omnis Spiritus, qui solvit Jesum, ex Deo non est, & hic est Anti-Christus.* Quid est enim, solvere Jesum, nisi dividere Jesum à Deo, dicendo Jesum non esse personam Divinam, sed creatam, non Deum, sed purum hominem? Mahumetus ergo Anti-Christus est, idest spiritum Anti-Christi habuit.

XXXIV. Denique probatur; quia Christus non dicitur in Evangelio utcumque Filius Dei, sed Filius unigenitus; est ergo Filius naturalis, consubstantialis Patri, & Filius unicus. Ergo non est Filius per adoptionem, quia sic non esset unigenitus. Assumptum probatur ex Joan. 1. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre.* Et paulò pòst: *Unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* Et cap. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Et paulò pòst: *Qui non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.* Et 1. Joan. 4. *Filium suum unigenitum misit DEUS in mundum.* Hinc Patres manifestè convincebant Arrianos. Sic Cyrillus lib. 10. Thesauri cap. 4. initio: *Non est unigenitus, nisi qui ita natus est, ut nullos habeat fratres.* Athanasius *oratione in illud dictum: Deus de Deo: Christus ideo unigenitus est, eò quòd nullus alius ex Patre sit genitus.* Et Cyrillus lib. 4. de Trinit. *unigenitus significat id, quod ex natura cujusdam genitum est.* Et lib. 5. Thesauri cap. 5. *Si Filius creatus est, non erit unigenitus, quem multi sequuntur similes; non enim quia primò creatus est, erit unigenitus: nam & Ruben principium factus est filiorum Jacob, nec tamen idcirco unigenitus, aut alienus à natura fratrum suorum.* Igitur Joannes, teste Cyrillo lib. 1. in Joan. cap. 22. *Unigenitum Filium appellavit, & in sinu Patris esse affirmavit, ut ab omni creatura eum disparաret, & ex Patre propriam substantiam habere, & in Patre esse ostenderet.* Denique Chrysost. hom. 14. in Joan. *Evangelista sinûs meminit, quo uno verbo multa, substantia cognationem, propinquitatem, parem Patri cognitionem, potestatem ostendit. Non enim diversam substantiam in sinu haberet Pater: sed neque ipse auderet, si servus, si ex multitudine unus esset, in sinu Domini versari. Ut autem no-*

tat Cyrillus, *Evangelista sinum pro substantia, per similitudinem corporum, quæ rebus intelligibilibus manifestiora sunt, posuit.* Et sanè cùm Filius hominis homo debeat esse, & filius equi equus, Filius naturalis, & unigenitus Dei, Deus debet esse. At Christus est Filius naturalis, & unigenitus Dei, ergo est Deus.

CAPUT QUARTUM.

Solvitur crassa quadam obiectio Mahumeti, & exponitur, quo pacto sine uxore propriè Filius Deo conveniat.

XXXV. Qualis est unusquisque, taliter judicat, ut docet Aristoteles: & ut inquit Paulus: *Carnalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritûs.* Carnalis nimis erat Mahumetus, & ideo non potuit nisi carnalem generationem apprehendere: objicit ergo, Deum non habere Filium, quia uxorem non habet, quæ ei Filium pariat æternum, & sibi consubstantialem. Ita enim loquitur in Alcorano *Zorâ* 5. paulò post medium: *Quomodo Deus haberet Filium, si non habuit uxorem, aut sociam?* Ut testatur *Zelus Christi*, fol. 131. pag. 1. Sed hæc objectio pinguis, & crassa est, & quæ magìs risum moveat, quàm solutionem postulet. Sed tamen res ipsa explicanda est.

XXXVI. Dum auditis Mahumetani, Deum habere Filium, elevare debetis mentes vestras supra fæcem omnis creaturæ, præsertim corporeæ. Quia Deus substantia est spiritualis, omnino purissima, simplicissima, molis corporeæ expers; ac proinde essentialiter incapax habendi Filium per generationem corporalem, quæ est propria animalium, quæ corpore constant. Unde generatio Filii, quæ Deo competit, non est carnalis, sed spiritualis, non corporea, sed intellectualis: cùm enim Deus sit substantia spiritualis intellectualis infinitè perfecta, non aliter filium generare potest, quàm per intellectum. Ideóque generat Filium, quia Deus Pater seipsum comprehendens, & in nitidissimo suæ divinæ essentiæ speculo se ipsum intuens, & contemplans, hac ipsa actione seipsum videndi, & contemplandi producit quandam vivam sui imaginem, cui communicat suam essentiam, suam omnipotentiam, suam sapientiam, & reliqua omnia attributa; & hæc imago viva, & vivens, producta à Patre seipsum intelligente, est Verbum Patris, & simul Filius. Quare idem est, Patrem generare Filium, ac producere intra se Verbum mentale, quo tota perfectio Patris repræsentatur. Illa enim imago repræsentans divinas perfectiones, quam Deus producit, dum seipsum contemplatur in speculo nitidissimo, & pellucido suæ essentiæ, est Filius: quia illa imago est per se subsistens,

ſiſtens, eſt imago ſubſtantialis, participans per identitatem eſſentiam Patris, ac proinde eſt, *Vivens à vivente, à principio conjuncto in ſimilitudinem naturæ*, quæ eſt definitio filii.

Id vobis exemplo exponam: Dum quis ſeipſum intuetur in ſpeculo, ipſa actione ſe intuendi producit imaginem ſui in ſpeculo, quæ ejuſdem figuræ eſt cum homine ſeipſum intuente, & illi ſimilis. Illa imago in ſpeculo producta non eſt filius ejus, qui ſeipſum intuetur, quia eſt imago mortua, non imago vivens, quia eſt accidens, non ſubſtantia, quia eſt ſimilitudo, ſpecies, effigies, & ſimulacrum hominis; cæterùm non eſt homo, quia non eſt quid conſiſtens & permanens, ſed ſtatim evaneſcens. Quodſi illa imago reſultans in ſpeculo eſſet verus homo, & ſubſtantia vivens, profectò eſſet verè filius hominis ſeipſum intuentis; quia ſi per actionem ipſam videndi communicaret ſuam ſubſtantiam illi imagini, & produceret hominem ſibi ſimilem, ut ſuas perfectiones repræſentaret, ſanè per ipſam actionem ſe videndi generaret ſibi filium. Deus ergo Pater, dum ſeipſum intuetur in criſtallino, & puriſſimo ſuæ divinæ eſſentiæ ſpeculo, producit quandam imaginem perfectiſſimam ſui, producit Verbum: *Quod eſt, & ſpeculum, & character, & imago Patris, in omnibus Patri ſimilis*: ut loquitur S. Clemens Papa, & Martyr, & Diſcipulus D. Petri in Epiſtola ad Jacobum. Hæc autem imago non eſt mortua, ſed viva, non eſt tranſiens, ſed permanens, non eſt accidens, ſed ſubſtantia, non eſt inhærens, ſed per ſe ſubſiſtens; ac proinde eſt imago manens intra Deum, quia eſt partus quidam, & conceptio intellectûs; conceptio autem, & partus intellectûs intra intelligentem manet; dum enim intelligimus, non producitur aliquid extra nos in exteriori materia, ſed intra nos producimus imaginem expreſſam rei, quam cogitamus: quidquid autem eſt intra Deum, Deus eſt, eſſentiámque Dei habet: ergo Pater Æternus, dum ſeipſum intelligit, ſeipſum cogitat, & intuetur, atque contemplatur, producit imaginem ſubſtantialem ſui, quæ Deus eſt, non minùs quàm Pater producens. Hæc imago eſt Verbum, & eſt Filius: immò ut loquitur maximus Chriſtianorum Doctor poſt Apoſtolos, in Africa natus, & educatus, & qui in Africa obiit, nempe S. Auguſtinus lib. 7. de Trinit. cap. 2. *Eo Filius, quo Verbum, & eo Verbum, quo Filius.* Dicitur enim Verbum, quia eſt ſimilitudo expreſſa, & producta ad repræſentandum objectum, nempe Patrem, & dicitur Filius, quia eſt ſimilitudo ſubſtantialis, per ſe ſubſiſtens, & ejuſdem naturæ cum principio producente.

XXXVII. Id alio exemplo explico: homo, dum ſeipſum cogitat, & ſeipſum internè contemplatur, producit intra ſe quandam imaginem ſui, quæ eſt Verbum mentis: hæc imago eſt imperfecta, quia eſt accidens, non ſubſtantia, ac proinde eſt Verbum accidentale, non ſubſtantiale, unde hoc Verbum non eſt filius. At Verbum Divinum, ut inquit Baſi. orat. 16. in illud Joan. *In principio erat Verbum*: *ideo Verbum dicitur, quia eſt imago genitoris*,

ris, *totum in se monstrans genitorem*: & quia est imago perfectissima, & substantialis, & per se subsistens, est filius: ut enim inquit S. Aug. lib. 6. de Trinit. cap. 2. *Filius*, *& imago*, *quò Filius*, & ut ait S. Anselm. in Monol. cap. 53. *Verbum*, *mox ut consideratur*, *se prolem esse ejus*, *à quo procedit*, *evidentissimè probat*, *promptam praeferendo Parentis imaginem.* Unde S. Athan. in Epist. de decret. Nicaen. Syn. *Quemadmodum* (inquit) *unus est Deus, necessarium quoque est*, *unam esse ejus imaginem*, *quae ipsius est Filius. Si eum imaginem nomines*, *filium hoc ipso eum esse judicaveris*; quid enim simile est Deo, nisi sua ipsius progenies? Et S. Greg. Nazianz. orat. Theologiae: *Brevis*, *& compendiosa*, *facilisque Paternae naturae declaratio est filius*; *omne enim*, *quod genitum est*, *genitorem suum tacita quadam voce definit.* Hinc S. Thom. 1. p. q. 27. art. 2. probat, Verbum in Deo esse Filium, *Quia Verbum est conceptio intellectûs*, *Conceptio autem intellectûs est similitudo rei intellectae*, & insuper Verbum in Deo *est in eadem natura existens.* In nobis Verbum, quod quis format de seipso, non est filius, quia cùm in nobis aliud sit intelligere, aliud esse; Verbum, quod homo format de seipso, *Est quidem homo intellectus*, *seu homo in esse intelligibili*, *quia est similitudo* expressa hominis ipsum repraesentans, non tamen est verus homo, sed aliquod accidens existens in homine. Caeterùm cùm in Deo idem sit, intelligere, ac esse, quia Deus per suam substantiam non solùm est potens intelligere, sed actu intelligens; ideo in Deo Verbum mentis, quod format de seipso, est Deus, quia non solùm est *Deus intellectus*, *seu Deus in esse intelligibili*, id est repraesentativo, & Imago Dei, sed est verus Deus, quia habet idem esse, & eandem essentiam cum Deo, quia, quidquid existit in Deo, Deus est. Ac proinde, non solùm est Deus intellectus, sed Deus intelligens, non solùm Deus in esse repraesentativo, & intelligibili, sed Deus in esse reali.

XXXVIII. Cur autem Verbum mentis appelletur proles, & conceptio, & partus intellectûs, explicat optimè idem S. Thom. opusc. 2. seu in compendio Theologiae cap. 37. ubi probat, ponendum esse Verbum in divinis: *Quia Deus seipsum intelligit*, *omne autem intellectum in intelligente est*; *unde oportet*, *Deum in seipso esse*, *tanquam intellectum in intelligente*; *intellectum autem*, *prout in intelligente*, *est Verbum quoddam intellectûs*; *hoc enim exteriori voce significamus*, *quod interiùs intellectu comprehendimus*: *sunt enim secundùm Philosophum voces signa intellectuum*: *oportet igitur in Deo ponere Verbum ipsius.* Postquam hoc probavit, subjungit in cap. 38. *Id autem quod in intellectu continetur*, *ut interius Verbum*, *ex communi usu loquendi conceptio intellectûs dicitur*: *nam corporaliter quidem aliquid concipi dicitur*, *quod in utero animalis vivifica virtute formatur*, *mare agente*, *& foemina patiente*, *in qua fit conceptio*, *ita quòd ipsum conceptum pertinet ad naturam utriusque*, *quasi secundùm speciem conforme*. *Quod autem intellectus comprehendit*, *in intellectu for-*

formatur, intelligibili quasi agente & intellectu quasi patiente. Et ipsum, quod intellectu comprehenditur, intra intellectum existens, conforme est, & intelligibili moventi, cujus quædam similitudo est, & intellectui quasi patienti, secundùm quod esse intelligibile habet. Vnde id, quod intellectu comprehenditur, non immeritò conceptio intellectûs vocatur. Rursus cap. 39. in hoc differentiam considerat. *Nam cùm id, quod intellectu concipitur, sit similitudo rei intellectæ, ejus speciem repræsentans, quædam proles ipsius esse videtur. Quando igitur intellectus intelligit aliud à se, res intellecta est, sicut pater Verbi in intellectu concepti; ipse autem intellectus magis gerit similitudinem matris, cujus est, ut in ea fiat conceptio. Quando verò intellectus intelligit seipsum, Verbum conceptum comparatur ad intelligentem, sicut proles ad patrem. Cùm igitur de Verbo loquamur, secundùm quod Deus seipsum intelligit, oportet quòd ipsum Verbum comparetur ad Deum, cujus est Verbum, sicut filius ad Patrem.*

XXXIX. Itaque dum Christiani credimus, Deum habere Filium, credimus, Deum, dum seipsum intelligit, producere Verbum quoddam internum, quod omnes ejus perfectiones perfectissimè repræsentat; & credimus, hoc Verbum esse personam distinctam à persona producente, & esse Filium Dei. Unde idem est formalissimè, in Deo dari Verbum productum ad exprimendas perfectiones personæ producentis, ac dari in divinis Filium. Sicut ergo certum est, Deum non indigere feminâ, ut intra se producat Verbum mentis; ita certum est, non indigere feminâ, ut habeat Filium sibi consubstantialem. Et ideo Evangelista Joannes illud Verbum, quod erat in principio, & per quod omnia facta sunt, postea appellat *Vnigenitum Dei Filium*, dum ait: *Et Verbum caro factum est, & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre.*

Non caret autem mysterio, quòd Joannes Filium Æternum Dei voluerit potiùs explicare nomine Verbi, quàm nomine Filij, quamvis re ipsa idem omnino sit Verbum Dei, & Filius naturalis Dei. Ut enim inquit D. Thomas ibidem cap. 40. *Ne aliquis audiens nomen Patris, & Filij, carnalem generationem suspicaretur, secundùm quam apud nos Pater dicitur, & Filius, Ioannes Evangelista, cui revelata sunt secreta Cœlestia, loco Filij ponit Verbum, ut generationem intelligibilem cognoscamus.*

XL. Rem hanc egregiè explicat S. Thom. opusculo tertio; interrogatus enim à Cantore Antiocheno, quomodo respondendum esset Sarracenis irridentibus Christianos, quia dicimus Christum esse Dei Filium, cùm Deus uxorem non habeat; respondet *cap 3. derisibilem esse irrisionem, qua nos irrident, quia ponimus Christum esse Filium Dei vivi, quasi Deus uxorem habuerit; cùm enim carnales sint, non possunt nisi ea, quæ sunt carnis & sanguinis, cogitare, & statim explicat modum, quo Deus sine uxore filium habere potest.*

Quilibet enim sapiens (inquit) *considerare potest, quòd non est idem generationis modus in omnibus rebus, sed in unaquaque re invenitur generatio secundùm proprietatem suæ naturæ. In animalibus qui-*

quidem per maris & feminæ commixtionem, in plantis verò per pullulationem seu generationem, atque in aliis aliter. Deus autem non est carnalis naturæ, ut feminam requirat, cui commisceatur ad prolis generationem, sed est spiritualis naturæ, sive intellectualis, immò magis super omnem intellectualem. Est ergo in eo accipienda generatio, secundùm quod convenit intellectuali naturæ. Et quamvis intellectus noster ab intellectu divino deficiat, non possumus tamen aliter loqui de intellectu divino, nisi secundùm similitudinem eorum, quæ in intellectu nostro invenimus. Est autem intellectus noster aliquando quidem in potentia intelligens, aliquando in actu: quandocumque autem actu intelligit, quoddam intelligibile format, quod est quædam proles ipsius; unde & mentis conceptus nominatur. Et hoc quidem est, quod voce exteriori significatur: unde sicut vox significans, verbum exterius dicitur, ita interior mentis conceptus, verbo exteriori significatus, dicitur verbum intellectûs, seu mentis. Hic autem mentis nostræ conceptus non est ipsa mentis nostræ essentia, sed est quoddam accidens ei, quia nec ipsum intelligere nostrum, est ipsum esse intellectûs, alioquin nunquam intellectus esset, quin actu intelligeret. Verbum igitur nostri intellectûs secundùm quandam similitudinem dici potest, vel conceptus, vel proles; & præcipuè cùm intellectus seipsum intelligit, in quantum scilicet est quædam similitudo intellectûs procedens ab intellectuali ejus virtute: sicut & filius habet similitudinem patris, procedens ab ejus generativa virtute. Non tamen propriè Verbum nostri intellectûs potest dici proles, vel filius, quia non est ejusdem naturæ, cujus est intellectus noster. Non autem omne, quod procedit ab aliquo, etiam si sit ei simile, dicitur filius, alioquin imago sui, quam aliquis pingit, propriè filius diceretur; sed ad hoc, quòd sit filius, requiritur, quòd procedens ab altero similitudinem habeat ejus, à quo procedit, & sit ejusdem naturæ cum eo.

Quia verò in Deo non est aliud, intelligere, quàm suum esse, consequenter neque Verbum, quod in intellectu ejus concipitur, est aliquod accidens, aut aliquid alienum ab ejus natura, sed ex hoc ipso, quòd Verbum est, habet rationem procedentis ab altero, & ut similitudo ejus, cujus est Verbum: hoc enim in Verbo nostro reperitur, sed istud Verbum Dei habet ulteriùs quòd non sit aliquod accidens, nec aliqua pars Dei, qui est simplex, nec aliquid alienum à Divina natura, sed quoddam completum subsistens in natura divina, habens rationem ab altero procedentis: sine hoc enim Verbum intelligi non potest. Hoc autem secundùm humanæ locutionis consuetudinem nominatur filius, quod procedit ab alio in similitudinem ejus, subsistens in eadem natura cum ipso. Secundùm igitur quod divina verbis humanis nominari possunt, Verbum intellectûs divini Filium Dei nominamus: Deum verò, cujus est Verbum, nominamus Patrem; processum Verbi dicimus esse generationem filij immaterialem, non autem carnalem, sicut carnales homines suspicantur; est autem aliud, in quo excedit prædicta filij Dei generatio omnem generationem humanam, sive materialem, secundùm quam homo ex homine nascitur: sive intelligibilem, secundùm quam Verbum

bum accipitur in mente humana. In utraque enim illud, quod per generationem procedit, invenitur posterius tempore eo, à quo procedit. Pater enim non generat statim à principio sui esse, sed oportet, quòd de imperfecto ad statum perfectum veniat, in quo generare possit. Nec iterum statim ut generationi operam dat, filius nascitur, quia carnalis generatio in quadam mutatione consistit, & successione: secundùm intellectum etiam non statim à principio homo est aptus ad intelligibiles conceptus formandos, sed postquam ad statum perfectionis venit. Unde non semper actu intelligit, sed potentiâ est intelligens tantùm, & pòst fit intelligens actu, & iterum desinit actu intelligere, & remanet intelligens in potentia, vel habitu tantùm. Sic ergo Verbum homine posterius invenitur tempore, & desinit aliquando esse, antequam homo. Impossibile est autem, ista duo Deo convenire, in quo nec imperfectio, nec mutatio locum habet, nec etiam exitus de potentia ad actum, cùm sit actus purus, & primus. Verbum ergo Dei coæternum est ipsi Deo. Est autem & aliud, in quo Verbum nostrum differt à Divino: Intellectus enim noster non simul intelligit omnia, neque unico actu; sed pluribus & diversis, & ideo verba intellectûs nostri sunt multa, sed Deus omnia simul intelligit, & unico actu, quia ejus intelligere non potest esse nisi unicum, cùm sit suum esse; unde sequitur, quòd in Deo sit unum Verbum tantùm. Ulteriùs est consideranda alia differentia, quòd scilicet Verbum intellectûs nostri non adæquat intellectûs virtutem, quia cùm aliquid mente concipimus, adhuc possumus alia multa concipere: unde Verbum nostri intellectûs imperfectum est, & in eo potest compositio accidere, dum ex multis imperfectis fit unum Verbum perfectius, sicut cùm intellectus concipit aliquam enuntiationem, seu definitionem alicujus rei: sed Verbum Divinum adæquat virtutem Dei, quia per suam essentiam seipsum intelligit, & omnia alia: unde quanta est essentia, tantum est Verbum, quod concipit, per essentiam suam, se, & omnia alia intelligendo. Est ergo perfectum, simplex, & æquale Deo, & hoc Verbum Dei Filium nominamus ratione jam dicta, quod ejusdem naturæ, cum Patre, & Patri coæternum, Unigenitum, & perfectum confitemur.

CAPUT QUINTUM.

Cur Evangelista non dixit, Verbum homo, *sed* Verbum caro factum est: *ubi refutantur variæ Hæreses contrariæ mysterio Incarnationis.*

XLI. PRiùs explicanda sunt verba illa: *Et verbum caro factum est*. Particula illa, *Et*, denotat illud ipsum Verbum, de quo paulò antè dixerat, *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, &c.* factum esse carnem. *Caro* autem ibi, ut suprà ostendimus, pro toto homine sumitur, ut idem sit, ac:

ac: *Verbum factum est homo*; frequens enim figura est, ut pars pro toto accipiatur, & sic sæpe accipitur in scriptura caro pro homine, ut Genes. 8. *Omnis caro corruperat viam suam.* Et Isai. 40. *Videbit omnis caro salutare Dei.* Et Rom. 3. *Ex operibus legis non justificabitur omnis caro.* Ut autem notat Cyrillus lib. 1. in Joan. cap. 15. Non dixit Evangelista, *Verbum venit in carnem*, ne sic Verbum esse in Christo intelligeremus, sicut est in Prophetis & justis. In hos enim per lumen prophetiæ, aut per gratiam venisse dicitur: sed dixit, *Verbum caro factum est*, ut significaret, unionem physicam & realem factam esse inter personam Verbi, & naturam humanam, ita ut incæperit in tempore esse homo, qui semper est Deus: & denotaret, in Christo convenire duplicem naturam, divinam & humanam, in eandem personam, ita ut Deus sit homo, & homo sit Deus, id est, eadem persona sit habens naturam divinam & humanam.

In illis tamen verbis impegerunt Hæretici. Nam in primis Arrius, ut testatur Ambr. lib. de Incarn. Domin. Sacram. cap. 7. asserebat, Verbum carnem solam assumpsisse, & in Christo Verbum esse loco animæ. Verùm Hæresis hæc, præterquam quòd in multis Conciliis Oecumenicis est damnata, & in symbolo Athanasij reprobatur, falsitatis convincitur ex illis verbis Christi Joann. 12. *Anima mea turbata est.* Et Matth. 27. *Tristis est anima mea.* Turbatio enim, & tristitia nequit convenire Christo ratione Verbi, quod incapax est tristitiæ; debet ergo convenire ratione animæ creatæ vivificantis carnem, nam caro capax non est tristitiæ & doloris, nisi informetur animâ. Deinde cùm Verbum assumpserit naturam nostram, ut eam sanaret, eam præcipuè debuit assumere partem, quæ plus indigebat sanitate; hæc autem est anima rationalis, quæ initium fuit peccati, & in qua peccatum immediatè existit. Præterea Apollinaris impugnatus à Nazianzeno Epist. 1. ad Clidon. sciens, carnem propriè dici non posse, nisi sit animata, concedebat quidem, Verbum assumpsisse carnem animatam animâ sensitivâ, non tamen animatam animâ rationali, ac proinde dicebat, Verbum assumpsisse animam sensitivam, non rationalem. Hæc etiam Hæresis in multis Conciliis damnata, manifestè impugnatur ex illis verbis Ioan. cap. 23. *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, ex quibus constat, Christum habuisse spiritum, id est animam rationalem, quem emisisse dicit Evangelista, dum expiravit, Matth. 27. v. 50. *JESVS autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum.* Et ratio facta contra Arrium, hanc etiam Hæresim jugulat. Et utraque apertè rejicitur; quia de fide est, Christum esse hominem, & Filium hominis, ut constat ex illis verbis Pauli Roman. 5. *Gratia unius hominis JESV Christi in plures abundavit.* Et ex illis 1. ad Corinth. 15. *Primus homo de terra terrestris, secundus homo de Cœlo Cœlestis: & per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum*; ex qua comparatione liquet, Christum verè & propriè esse hominem, similem Adamo quoad omnem perfectionem & proprietatem naturalem. Non foret autem homo, si non habe-

haberet animam rationalem; quia homo essentialiter est animal rationale. Habet ergo animam rationalem, quæ simul est sensitiva, & munus etiam vegetativæ exercet in vita mortali.

XLII. Hoc supposito inquirimus, cur Evangelista dixerit, *Verbum caro factum est*: nec enim existimandum est, carere mysterio, quòd ita loquatur, cùm potuerit faciliùs, & non oblatâ occasione errandi Arrio, & Valentino, dicere: *Verbum homo factum est*. Varias rationes assignant Patres, & Doctores, quas referre expedit, ut Christi minister possit pleniùs mysterium Incarnationis explicare.

Cyrillus lib. 1. in Joann. cap. 15. ait, ideo usum fuisse Evangelistam illâ loquendi formâ, ut significaret, humanam carnem, quæ per peccatum mortalis facta fuerat, per conjunctionem Verbi, id est, naturalis & immortalis vitæ, immortalitatem esse consecutam. Augustinus; ut commendaret Christi humilitatem, qui nostræ salutis causâ carnis nomen sibi indignum non putavit. Theophilactus; ut singularem Dei erga homines benevolentiam declararet, qui propter ipsos caro, id est, res omnium ferè vilissima, factus est.

XLIII. Alias rationes satis congruas adducit Toletus: Prima est, ut sic magìs exprimeretur extremorum distantia; sicut enim cùm dixit, *Verbum*, natura spiritualis & intellectiva significatur, quam vox *Filius* non ita indicabat: sic dum dicit, *caro*, ostendit, quod sensibilius est, & magìs remotum à natura intellectuali; atque ita duorum extremorum maxima distantia describitur, dum dicitur, Verbum intellectuale, spirituale & invisibile ad carnem sensibilem, corporalem & visibilem descendisse, factámque esse unionem inter extrema adeo distantia: quæ enim major dissimilitudo, quàm ea, quæ intercedit inter summum spiritum, & corpus? Altera causa est, quia sic magìs declaratur conjunctio Verbi cum natura nostra. Si enim dixisset, *Verbum homo factum est*, posset existimari, hoc esse factum, quia Verbum assumpsit animam rationalem existentem in carne, non tamen quia immediatè sibi univerit carnem: at dum dicitur, *caro factum*, non relinquitur dubitandi locus, an assumpserit animam. Si enim univit secum carnem, à se maximè distantem, dubitari non potest, quòd univerit animam, quæ cùm sit immortalis & spiritualis, minùs ab ipso distat. Ultima denique causa fuit, quia illo loquendi modo significare volvit, Verbum naturam humanam assumpsisse ex illa eadem massa, in qua erat peccatum; seu carnem derivatam, & descendentem ab Adamo, qui peccavit, id est carnem mortalem, & passibilem, similem nobis; sine peccato quidem, sed tamen *in similitudine carnis peccati*, ut loquitur Paulus Rom. 8. Ante peccatum non appellatus est homo caro, post peccatum verò vocatus est à Deo *caro* in contemptum, & opprobrium, ut agnósceret, quantum dignitatis amiserit per peccatū; quia enim sprevit rationem, & Dei mandatum, subjectus est carni rebelli, & passibili, dictúmque ei est, *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est*. Ut ergo signi-

ficaret Evangelista, Verbum non assumpsisse carnem aliquam è Cœlo delapsam, dicit, *Verbum caro factum est*, id est, factum est homo similis Adamo, & nobis, qui in pœnam peccati *caro* dicimur: quamvis enim Christus segregatus fuerit à peccatoribus, & rebellionis appetitûs incapax fuerit, tamen assumpsit carnem passibilem, similem nostræ in omnibus, uno excepto peccato.

XLIV. Maldonatus arbitratur, veram rationem, ob quam Evangelista usus est illo loquendi modo, fuisse, quòd hominem Verbo opponere voluerit, id est infimum summo. Propterea Filium Dei, qui homo factus est, non Filium, sed Verbum appellavit (inquit) quod summam declarat potentiam: *Tribuitur enim potentia Verbo Dei, quia omnia, quæ vult, Verbo facit. Omnipotens* (inquit Sap. 18. v. 15.) *sermo tuus exiliens de Cœlo à regalibus sedibus, durus bellator in mediam exterminii terram prosilivit*. Et Hebr. 13. *portans omnia Verbo virtutis suæ. Ideo hominem è contrario, non hominem, sed carnem vocavit, quod verbum summam subjectionem, summam significat infirmitatem, ut appareat, quantus Deus quantillus sit factus homo.*

XLV. Nec ex eo quòd Evangelista dicat, Verbum factum fuisse carnem, sequitur, divinam Verbi naturam conversam fuisse in carnem, ut somniârunt Hæretici, quos impugnat Ambros. lib. de Incarn. Domin. Sacr. cap. 6. ut enim inquit Gregor. Epist. 61. hanc hæresim impugnans, *Verbum carnem dicimus factum, non immutando, quod erat, sed suscipiendo quod non erat, nostra auxit, sua non minuit.* Sic ex eo quòd dicamus, hominem factum esse sanum, non sequitur, hominem conversum esse in sanitatem, sed solùm sequitur, recepisse sanitatem, manente natura hominis, & natura sanitatis. Sic cùm Genes. 2. dicitur, *Factus est homo in animam viventem*, non significatur, conversum esse in animam viventem, sed solùm significatur, suscepisse à Deo animam viventem. Ex eo ergo, quòd Verbum caro factum sit, non sequitur, quòd conversum fuerit in carnem, sed solùm sequitur, quòd manente propriâ naturâ, suscepit carnem, seu naturam humanam sub unitate personæ, uniendo personæ divinæ naturam humanam, à qua Deus denominatur homo, ad modum quo homo à sanitate denominatur sanus, & ab albedine denominatur albus. Quamvis enim humanitas sit substantia, dum tamen unitur Personæ divinæ, comparatur ad illam quasi entis ens, quia jam illa humanitas non est sui, sed est Verbi, cui tribuuntur operationes illius, sicut operationes accidentis tribuuntur substantiæ, ut explicui t. 3. selectarum Disputationum ex universa Theologia Scholastica, disp. 27. sect. 5. & 6. Verbum enim est, quod denominatur homo, & non ipsa humanitas, quia Verbum est suppositum habens humanitatem, & per illam tanquam per instrumentum sibi conjunctum operatur, siquidem mediante unione hypostatica impeditum est, ne humanitas illa sit suppositum, & persona, quia mediante unione hypostatica factum est, ut existat

in

in alio digniore se, cui tribuantur ejus operationes; foret autem homo, si per se ac separatim existeret, ac proinde tunc foret persona creata: at dum est in Christo, non est persona, sed existit in alio, tanquam in supposito, & personâ.

XLVI. Et ex illis verbis: *Verbum caro factum est*, confutatur Hæresis Valentini, qui, ut refert Tertull. lib. 1. de Carne Christi, dicebat, corpus Christi esse naturæ & substantiæ cœlestis, non de nostra substantia. Confutatur eitam Hæresis Eutychetis, qui asserebat, ante Incarnationem duas fuisse naturas, Divinam, & humanam; post unionem verò utramque fuisse permixtam, & unam tertiam ex utraque resultâsse naturam; quam hæresim damnavit Concilium Calcedonense sub Leone I. anno 451. quod fuit quartum generale, & Oecumenicum. Confutatur, inquam, quia, si Verbum caro factum est, manet post unionem natura carnis, & non est in tertiam conversa naturam. Quodsi conversa esset in tertiam naturam, Christus nec esset Deus, nec esset homo, quia nec haberet naturam Divinam, nec humanam, sed aliam, à qualibet ex illis distinctam. Fides ergo vera docet, Divinam naturam & humanam in Christo verè & propriè reperiri sine confusione, & permixtione destruente distinctionem.

XLVII. Confutatur etiam ex illis verbis Hæresis Manichæorum, qui teste August. lib. de Hæresib. cap. 46. veritatem carnis negaverunt in Christo, affirmantes, illius carnem apparentem fuisse, non veram: nam si res ita se haberet, falsum dixisset Evangelista.

Item impugnatur Hæresis Cherynthi, qui teste Irenæo lib. 1. cap. 25. affirmavit, Christum esse purum hominem, & tunc incepisse, quando natura humana in utero Virginis concepta est: contra quem Joannes scripsit Evangelium, & dum dixit, Verbum fuisse ante omnia, & per ipsum omnia creata facta fuisse, & postea ait, hoc Verbum factum esse Carnem, apertè definit, Christum esse illud Verbum æternum indutum carne, id est naturâ humanâ, ac proinde apertè significat, Personam Christi non incepisse, quando incepit ejus natura humana, sed ab æterno fuisse in natura divina, & in tempore extitisse in natura humana, illam sibi physicè uniendo.

XLVIII. Denique illis verbis confutatur hæresis Nestorii, damnata in Concilio Ephesino sub Cælestino I. anno 431. qui, ut perhibet S. Gregorius lib. 4. Epist. 32. duas personas in Christo ponebat, Divinam & humanam, increatam & creatam, negabátque, duas naturas, Divinam & humanam, convenisse in eandem personam. Confutatur, inquam, quia si *Verbum caro factum est*, id est, si Verbum factum est homo: ergo persona Verbi, quæ ante Incarnationem erat præcisè Deus, incepit esse homo in ipso instanti Incarnationis, quia incepit habere naturam humanam, sibi verè & physicè unitam: idem enim est, esse hominem, ac habere naturam humanam verè & propriè, sive per identitatem, ut illam habet purus homo, v.g. Petrus, vel per unio-

nem physicam & realem, ut illam habet Verbum. Nec enim homo solùm habet verè & propriè animam, cùm qua identificatur inadæquatè, sed etiam habet verè & propriè accidentia, cùm quibus unitur, & habet brachium continuatum per physicam unionem cum corpore, quo amputato, manet nihilominus essentia vera hominis. Illa autem verba, *Verbum caro factum est*, denotant veram & physicam unionem inter hypostasim Verbi, & naturam humanam; posita autem hac unione physica, non potest dari in Christo, nisi unica persona cum duplici natura: & ideo S. Cyrillus Alexandrinus, qui præfuit Concilio Ephesino, ut Legatus Sedis Apostolicæ, dixit, fore in Ecclesia Dei pacem, si Nestorius admitteret veram, & physicam unionem inter Verbum & humanitatem, & non tantùm unionem moralem per conformitatem voluntatum, ut dixi t. 3. select. disp. 27. num. 56.

CAPUT SEXTUM.

Ostenditur contra Mahumetanos pluralitas personarum in Deo, & Christum esse Filium naturalem Dei, verúmque Deum, ex Divinis testimoniis, visionum, & miraculorum.

XLIX. QUÆ supra rationem sunt, rationibus persuaderi non possunt, sed Deo revelanti credenda sunt: sicut autem *qui citò credit, levis est corde*; ita qui credere non volunt, ubi sunt urgentissima credendi fundamenta, quæ morali cum evidenia probant, mysterium aliquod esse à Deo revelatum, inexcusabiles sunt apud Deum. Et in utroque Mahumetani peccant, qui sine ullo fundamento credunt, Mahumetum fuisse verum Dei Prophetam, & vera esse, quæcunque in Alcorano scripta reliquit: & credere nolunt, Christum esse Deum, & dari in Deo Trinitatem personarum, quamvis dentur evidentia argumenta credibilitatis, quæ manifestè convincunt, illa mysteria fuisse à Deo revelata, si attentè, & sine præjudicio considerentur. Ideo postquam authoritate Scripturarum, quas Mahumetus non negavit, apertè probavi Divinitatem Christi, & pluralitatem Divinarum Personarum, placuit adjicere argumenta petita à divinis visionibus, & miraculis, quibus Deus confirmare voluit fidem Catholicam contra Arrianos, & Nestorianos, quorum hæresim, toties damnatam in Ecclesia Christi, Mahumetus renovavit, quæ ut majorem fidem faciant, hîc narrare libet verbis sapientissimi, & venerabilis Cardinalis Bellarmini, qui contra Hæreticos quosdam modernos sui temporis, eamdem hæresim renovantes, ea scripto tradidit tom. 1. Controversiar. lib. 1. de Christo cap. 12. fidelissimè omnia referens. Sic ergo ait.

L. *Pravidens Spiritus Sanctus Arrianã hæresim sæpius renovandam, & plurimum Ecclesiæ nocituram, testatissimum esse voluit, eam verissimam esse Hæresim.*

Primò igitur annis circiter quinquaginta ante exortam Arrij hæresim apparuit S. Gregorio Thaumaturgo Virgo Maria, & cum ea S. Joannes Evangelista: & Virgine imperante, Joannes tradidit Gregorio eam fidei confessionem, in qua prædicatur Verbum Deus verus, æternus, invisibilis, increatus, & Trinitas consubstantialis. Refert hanc visionem Gregorius Nyssenus in oratione de laudibus ejusdem Thaumaturgi.

Secundò paulò ante Arrianam hæresim revelavit Deus S. Antonio, ut Athanasius scribit in ejus vita, horribilia illa mala, quæ Arrius in Ecclesiam invecturus erat. Ex quo factum est, ut Antonius nullum Arrianum ad montem suum ascendere pateretur, sed ut pestem quandam ex toto illo monte fugaret.

Tertiò, circa idem tempus S. Petro Martyri Episcopo Alexandrino, cùm jam prima semina Arrianæ Hæresis apparere cæpissent, apparuit in carcere Christus veste scissa à summo usque deorsum; & cùm S. Petrus rogaret, quid hoc sibi vellet, responsum accepit: Arrius hoc fecit, quia populum meum à me separavit. Scribunt Beda & Ado in Martyrologiis 25. Novembris.

Quartò, Arrius ipse Constantinopoli in publicis latrinis subitâ ventris solutione occupatus, intestina omnia cum vita profudit. Scribunt hæc Athanasius in oratione prima contra Arrianos, Ruffin. lib. 10. Histor. cap. 13. Gaudentius in Epist. ad Paulum. Epiphanius in hæresi 68. 69. & alij. Addit Athanasius in Epist. ad Serapionem fratrem, antequam hoc fieret, Arrium Constantino jurejurando affirmâsse, se Catholicam fidem colere; à Constantino autem audivisse. Si recta est fides tua, bene jurâsti; si autem impia est, & tamen jurâsti, Deus te pro juramento condemnet. Deinde cùm vellet Arrius vi in Ecclesiam intrare, scribit ibidem Athanasius, S. Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum orâsse Deum, ut, si permitteret Arrium ingredi Ecclesiam, tolleret se de hoc mundo: sin autem Ecclesiæ parceret, tolleret Arrium.

Ex quo intelligimus, non casu factum fuisse, ut tam fœda morte Arrius extingueretur, sed planè Dei providentia singulari, qui ea ratione implere voluit, & pij Principis comminationem, & S. Pontificis orationem. Ipse Dominus, inquit Athanasius, Judicem se præbens, Arrianam hæresim condemnavit.

Quintò, cùm Lucius Episcopus Arrianus Catholicos ubique persequeretur, Monachi his verbis miracula faciebant. In nomine JESU, quem Lucius persequitur, surge, & ambula. Scribit Ruffinus lib. 11. histor. cap. 4.

Sextò, S. Hilarius ab Arrianis in exilium relegatus, Insulam quandam solo imperio, & præsentiâ suâ à serpentibus liberavit, postmodum etiam mortuum ad vitam revocavit, ut scribit Fortunatus in ejus vita.

Septimò, cùm S. Martinus, ut Sulpitius scribit, quia adeo vehementer Arrianis resistebat, publicè virgis cæsus, &

à patria expulsus esset, interim innumerabilibus quotidie miraculis coruscabat.

Octavò, S. Basilius, cùm quæstio esset de quadam Ecclesia, utrùm eam Catholici, an Arriani possidere deberent, conditionem illis obtulit, ut Ecclesia firmissimis repagulis clauderetur, & eorum esset, qui juxta suam fidem orantes, solo verbo, nullâ vi aliâ externâ adhibitâ eam aperirent. Accepta conditione priores Arriani diu orantes juxta fidem suam nihil efficere potuerunt: deinde Basilio cum Catholicis orante tanta vi continuò fores Ecclesiæ apertæ sunt, ac si verba illa tonitrua quædam fuissent. Scribit hoc Amphilochius in vita Basilij.

Nonò, cùm Justina Imperatrix Arriana cum suis Ambrosium & Catholicos persequeretur, revelavit Deus eidem Ambrosio corpora incorrupta S. Gervasij & Protasij, & per ea cæcum illuminavit, multáque alia edidit miracula. Fuisse autem hæc ad Arrianorum confusionem, docet Augustinus lib. 6. confess. cap. 7. & idem etiam patet ex eo, quòd Arriani, quantum poterant, ista miracula calumniabantur, ut ipse Ambrosius testis est in sermone de S. Gervasio & Protasio.

Decimò, scribit Victor Uticensis lib. 1. de persecutione Wandalica, cùm SS. Martyres pro fide Catholica ab Arrianis flagellarentur usque ad ossium denudationem, sæpe accidisse, ut sequenti die divino miraculo incolumes conspicerentur. Lib. 2. idem Author scripsit, à S. Eugenio cæcum illuminatum eo ipso tempore, quo Arriani Catholicos maximè vexabant. Lib. 3. scribit, aliquot Catholicis hominibus jussu Regis Arriani linguas radicitus evulsas fuisse, & eos tamen semper loquutos optimè, quousque vixerunt. Cujus miraculi meminit etiam S. Gregorius lib. 3. dial. cap. 32. ac dicit, se loquutum cum quodam Episcopo sene, qui unum ex illis viderat sine lingua loquentem.

Undecimò, idem Gregorius eodem lib. 3. cap. 29. 30. & 31. tria mirabilia narrat, quæ suo tempore acciderunt. Primum accidit in Urbe Spoletana: cùm enim Arrianus Episcopus in Ecclesiam S. Pauli intrare, & suo errori eam Ecclesiam dedicare vellet, Catholici metuentes, Ecclesiam lampadibus omnibus extinctis diligentissimè clauserunt: sed cùm accederet Arrianus, cum suorum grege impetum facturus, continuò omnes portæ simul magno fragore edito per se patuerunt, & effuso cœlitus lumine lampades omnes accensæ sunt, sed simul cæcitate Episcopus percussus est, tantóque terrore omnes affecti, ut intrare ausi non fuerint, sed Episcopum suum cæcum effectum in domum suam confusi retulerint. Secundum Romæ accidit: nam cùm Ecclesiam quandam, quæ Arrianorum fuerat, ipse B. Gregorius introductis Sanctorum reliquiis reconciliâsset, diabolus in specie horrenda suis exivit. Item nubes lucidissima super altare descendit, & simul ingens suavitas odoris in eum omnem locum effusa est, lampadésque omnes accensæ divinitus. Tertium in Hispania; ubi cùm Hermenegildus Regis Filius à Patre Arriano propter fidem necatus esset, visæ sunt noctu circa eum lampades accensæ,

censæ, & Angelorum cantus à multis est auditus.

Duodecimò, ut scribit Gregorius Turonicus lib. 2. Histor. Franc. cap. 3. cùm in Africa Cirola quidam Patriarcha Arrianorum Catholicos persequeretur, & eodem tempore tres Sancti Episcopi, Eugenius, Vindemialis & Longinus, qui præter cæteros ei resistebant, omnes miraculis coruscarent, voluit etiam hæreticus miraculum facere: itaque cuidam quinquaginta aureos numeravit, ut se cæcum fingeret; sed dum, transeunte per viam Cirolâ, ille cæcum se simulans Cirolæ auxilium postularet, accessit Cirola, & oculos ejus tetigit, imperans ut videret, in signum veritatis, quam prædicabat: repentè verò tantus ardor oculos illius miseri occupavit, ut coactus fuerit manibus eos comprimere, ne è fronte exilirent: tum verò detexit dolum & fidem Catholicam alta voce confessus, à Sancto Eugenio signo Crucis repentè curatus est.

LI. His igitur, aliísque divinis testimoniis satìs apertè probatur, eorum sententiam Deo inimicam esse, qui Dei Filium Deum verum esse negant. Hucusque Bellarminus. Idque ipsum aliis miraculis comprobatur, nimirum omnibus illis, quæ Sancti ediderunt in nomine JESU Christi Filii Dei vivi, & quia credebant, Christum esse Deum. Talia sunt omnia miracula, quæ operati sunt Martyres & Confessores in testimonium Fidei Christianæ, & quæ operati sunt Apostoli. Adducat in medium Christi Prædicator illustriora ex iis, quæ leguntur in Breviario Romano in lectionibus Sanctorum: ut in lectionibus S. Clementis, S. Cæcillæ, S. Cathatinæ, S. Priscæ Virg. & Martyris, S. Agnetis, S. Gregorii Thaumaturgi, S. Nicolai Episcopi, S. Martini Episcopi, S. Pauli Eremitæ, S. Antonii Abbatis, S. Sylvestri, S. Stanislai Episcopi, S. Ildephonsi, S. Bernardi, S. Xaverii, & aliorum Confessorum & Martyrum, qui gloriâ miraculorum manifestâ floruerunt.

Quibus addo miraculosam vindictã, quam Deus sumpsit de quodam Præfecto Ægypti Mahumetano fratre *Abdulmelici* Regis Sarracenorum, quem Rex ipse præfecerat Ægypto, & vocabatur *Abdulazizus.* Ægrè ferebat Barbarus iste, quòd Christiani Imagines Christi, tanquam Filii Dei, & Imagines B. Mariæ Virginis, tanquam Matris Dei venerarentur: & sacrilegè expuit in Christum & ejus Matrem; & statim cœlestis vindicta venit super eum. Rem narrat Georgius Almacinus Mahumetanus historicus summæ authoritatis apud Turcas lib. 1. historiæ Sarracenicæ cap. 12. pag. 81. his verbis: *Habent autem vita Patriarcharum (Alexandrinorum Jacobitarum) Abdulazizum ingressum Templum Monasterij Hulivanensis vidisse figuram Dominæ habentis Dominum Christum in ulnis suis, & spuisse in eos: atque ea nocte in somno suo vidisse Dominum Christum jubentem, ut occideretur, séque illico lanceâ in latere suo transfossum, indéque mox experrectum valde fuisse consternatum, & expiravisse eadem nocte.* Hæc ille, quam historiam, dum non reprobat, approbat Author iste Christianorum inimicus. Accidit hic casus anno Ægyræ Maurorum 85. & Christi 734.

LII. In-

LII. Innumera etiam miracula, quæ B. Virgo Maria, invocata ut Dei Mater à Catholicis, omni sæculo patravit, clarè probant, illam esse Dei Matrem, & consequenter Christum ejus Filium esse verum Deum; neque enim alia ratione est Dei Mater, nisi quia est Mater Christi, qui est verus Deus & homo. Inter hæc miracula celebre est illud, quod operata est cum Sancto Joanne Damasceno, cui accusato de proditione apud Regem Sarracenorum amputata fuit manus dextra, anno Christi 728. sed ipse domum se recipiens, in oratorio suo ante Imaginem Dei Genitricis provolutus, magna Fide excisam manum pristinæ suæ commissuræ admovit, & ferventibus orationibus à B. Virgine ejus integram restitutionem expetijt, ut posset illius ministerio Christi Domini, ejusdémque ipsius Matris laudes celebrare. Nec mora, cùm obdormiisset, visione potitus S. Dei Genitricis, experrectus manum sanatam reperit, lineâ tantummodo quadam relictâ, quâ locus exscissionis demonstraretur. Quâ re cognitâ, cùm vellet eum Rex dignitati pristinæ restituere, ipse impetrata ægrè missione, cunctis bonis suis in pauperes, propinquos & Ecclesias distributis, Hierosolymam primò profectus est; inde Syriæ petens eremum, apud S. Sabæ Lauram, monasticam vitam egregiè excoluit: ut narrat Baronius ad ann. 728. ex Joanne Patriarcha Hierosolymitano, qui in ejusdem Sancti Damasceni vitâ id fusiùs scribit.

LIII. Huic miraculo annectam aliud modernum evidentissimum, quod ultra octodecim mille testes habuit, quod operata est B. Virgo Cæsaraugustana, vulgo del *Pilar*, quod typis vulgavit Matriti Petrus Neurath Germanus, Medicinæ Doctor, in confirmationem Fidei Catholicæ, & confusionem hæreticorum, & in fronte libelli expressa est vera effigies B. Virginis supra columnam marmoream stantis, & coram illa effigies juvenis crure carentis, cum hac inscriptione: *Crus puero abscissum Virgo Sanctissima reddidit Cæsaraugustæ 29. Martij ann. 1640.* Cujus miraculi testis ocularis fuit P. Joannes Gabriel Guillen, è nostra Societate, meus per sex annos in Missionibus Socius, ut dixi in præfatione hujus operis: qui sæpe vidit Cæsaraugustæ ad januam Ecclesiæ B. Virginis del Pilar adolescentem uno crure truncatum, eleëmosynam petentem, & postea eundem intuitus est utroque crure insistentem, & crus à B. Virgine redditum manibus suis contrectavit. Hoc miraculum sæpe coram Mahumetanis prædicavimus, & Malacæ, Hispali & Matriti non paucos testes invenimus, qui illud oculis suis spectârunt. Et ideo illud placuit hîc subijcere illius Authoris verbis.

CAPUT SEPTIMUM.

Narratur miraculum Divæ Virginis, quæ Cæsaraugustæ crus puero abscissum restituit anno 1640.

LIV. NE tam mirâ rerum varietate, ordine & majestate, quæ in universa hac machina splendet, humanum obrueretur ingenium, & creaturam pro Creatore coleret; supremus ille mundi Dominus quædam præter rerum ordinem, & omnem naturæ vim exsuperantia omni ævo patrare solitus est. In Genesi, ubi orbem ex nihilo condidit, & naturæ primas leges dixit, Adamum operum suorum testem constituit; primis Patribus coràm loquutus est, & abdita rerum penitùs revelavit: Prophetas factis mirandis comprobavit: Moyses mare scidit: Josue solem detinuit: Helias ignem de Cœlo evocavit: Helisæus puerum ad vitam reduxit: Angelus postremò inter Judæos, ægros in piscina sanavit. Ipse Christus haud minoribus ostentis se Filium Dei asseruit: Lazarum putrescentem è sepulchro resurgere jussit: cæco à nativitate visum dedit: quid alii in intimis cordis penetralibus absconditum gererent, cognovit. Et talia quidem facta veræ Ecclesiæ suæ symbola esse voluit: sic enim loquitur, Marci 16. *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eijcient: linguis loquentur novis: serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit; super ægros manus imponent, & bene habebunt. Et Dominus quidem JESUS, postquam loquutus est eis, assumptus est in Cœlum, & sedet à dextris Dei. Illi autem profectì prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.*

Horum igitur signorum patratio solis in Christum credentibus data est, non aliis (neque enim rationi consonum est, supremam illam Majestatem sigillum illud, quo suos signavit, adulterari ullo unquam tempore voluisse) sed nec singulis fidelibus (quod Julianus Apostata cavillabatur) talia concessa sunt. Ecclesia universa eis semper claruit, & hunc usque in diem claret: idque jure meritò, si enim hodie æquè ac olim multis ignota est, signo certè aliquo supernaturali opus habet, quo se semper eandem à Christo electam sponsam universo orbi ostendat.

LV. Constans apud omnes Hispanos traditio est, Divum Jacobum Apostolum Cæsaraugustæ primum Deo Templum, sub Deiparæ Virginis nomine, consecrâsse: in eo columna marmorea, atque super illam Divæ Mariæ statua visitur. Sacellum est celebertimum, & totius Hispaniæ antiquissimum, quod Maurorum etiam tempore substitit. De eo Calixtus Tertius Romanus Pontifex in Bulla, 23. Septembris, an. 1456. datâ, sic ait: *Beata Maria, antequam ad Cœlos assumeretur, cum JESU Christo Filio suo, & Domino nostro, B. Jacobo Maiori in columna marmorea apparuit,*

& ob hoc ipsa Ecclesia nomen Beata Mariæ de Pilar assumpsit: ac inibi quamplurima & infinita miracula divinâ provisione dietim fiunt. Hisce nostris diebus juveni crus abscissum ibidem restitutum est.

Erat autem juvenis ille Michaël Joannes Pellicer annorum novemdecim, Calandâ ortus (pagus Arragonum est, Ordinis Calatravæ) filius Michaëlis Pellicer agricolæ, & Mariæ Blasco ejusdem pagi incolarum. Hic dum Castelloni de la Plana (pagus Regni Valentiani est) avunculo suo Jacobo Blasco serviret, ex curru, in quo triticum vehebatur, excidit, atque crus illi dextrum ab rota confractum est. Cúmque & ipse, & avunculus ejus pauperes essent, Valentiam ad domum hospitalem delatus est: ubi cùm variis tentatis remediis nihil proficeret, magnum illud Cæsaraugustæ nosocomium petijt, & se Joanni de Estanga chirurgo expertissimo, & medicinæ publico ibidem professori commisit; qui crus ex toto corruptum videns, ad quatuor digitos infra genu abscidit, ac terræ mandavit. Juvenis cicatrice obducta, ædem Sanctæ Mariæ adijt, ibíque nunc opem Virginis implorans, nunc stipem à prætereuntibus petens, biennio integro omnibus se notum fecit. Anno 1640. ut parentes inviseret, Calandam patriam suam petivit, unde ad vicina oppida proreptans, sibi, parentibúsque victum quærebat.

Die vigesima nona Martij, anno à Virginis partu millesimo sexcentesimo quadragesimo, fœnum colligendo fessus, ad focum assistentibus patre, matre, aliísque duobus conterraneis, ligneum crus deposuit, ac cubitum ivit. Undecimâ noctis horâ mater cubiculum intrans, duos in filij lecto pedes mirata est, & militem (eorum enim cohors ibidem tunc morabatur) esse suspicata, ad maritum cucurrit, qui filium agnoscens excitavit; ille verò in hæc verba prorupit. Somniabam, me in sacello Divæ Virginis de Pilar lampadis oleo crus ungere. Et pater: gratias Deo redde, Deipara tibi crus restituit; hoc enim juvenis eousque ignorabat.

Stupendum hoc factum mox illâ ipsâ nocte divulgatum est, & omnes incolæ oculati testes id arbitrati sunt. Die sequenti juvenis à frequenti populo ad Templum ductus est; ibi pes (quem Virgo sanctissima distortum, ut omnes miraculum intuerentur, reliquerat) situm naturalem recepit: agnoverúntque eum verè bipedem, quem pridie altero crure destitutum viderant: cui scriba publicam fidem tunc quidem dedit; juvenis autem Cæsaraugustam adductus est; res in judicium vocata, datus caussidicus, examinati testes, causa ventilata, & tandem die vigesima septima Aprilis, anni millesimi sexcentesimi quadragesimi primi sententia, qua factum illud verum, & omnem naturæ vim excedens dicitur, lata est ab Illustrissimo & Reverendissimo Domino Domino Petro Apaolaza, Archiepiscopo Cæsaraugustano, subscribentibus Domino Antonio Xavierre, Priore Sanctæ Christinæ, Domino Joanne Perat Vicario Generali, & Officiali Canonico S. Metropolitanæ Ecclesiæ Cæsaraugust. Domino Vito de Vera Archidiacono Cæsaraugust. Domino Ioanne Plano à Frago

Officiali,

Officiali, Domino Philippo Bardaxi, Sac. Canonum primario interprete, Domino Didaco Chueca, Canonico Magistrali Cæsaraugust. Domino Martino Irribarne, Canon. Lectore Cæsaraug. Frat. Bartholomæo Fojas, Provinciali Ordin. S. Francisci, Frat. Antonio Ortin Abbad, Provinciali Ordin. Minimorum S. Francisci de Paula, Domino Domino Cebriam, Cathedr. primario Theologiæ Cæsaraugust. Promulgata est sententia à juris utriusque Doctoribus, Domino Philippo Bardaxi, Domino Ægidio Fuster, & Michaële Cipres Caussidico, & Notario. Signata ab Antonio Alberti *Zaporta*, Notario Apostolico, & Scribâ principali Curiæ Ecclesiasticæ Cæsaraugustanæ. In Annales verò retulit Dominus Thomas Tamayo de Vargas, Hispaniarum, ac Indiarum Historiographus regius, in eis, quæ addidit Enchiridio temporis R. Patris Frat. Alphonsi Veneri, Ord. S. Dominici, Compluti nuper linguâ vernaculâ editis.

Videant hæretici, si hoc tam facilè explodent, ut illud S. Joannis Damasceni, & reliqua, quæ à majoribus accepimus, quæque apud Indos hodie fiunt. Hoc enim, & nostro sæculo, & coram multis oculatis contigit, Cæsaraugustæ in Civitate frequentissima, & Arragonum Regiâ, spectantibus Hispanis, & Gallis: testes examinati, causa per integrum annum agitata, & sententia ab Archiepiscopo juridicè lata est. Quòd si rei tam notæ contradicere ausint: quis illos non impudentes, & Judæis magis incredulos incusabit? Huc usque Author ille. Hoc insigne miraculum Beatæ Virginis *del Pilar* succinctè narrat Pater Jacobus Masenius è nostra Societate in opere illo, quod inscribitur *utilis* curiositas de humanæ vitæ felicitate, excuso Coloniæ Agrippinæ, anno 1672. c. 25. num. 6. ubi plura addit, quæ ejus verbis referre placet.

CAPUT OCTAVUM.

Alia Beatæ Virginis miracula, ex certis historiis à P. Jacobo Masenio narrata, quibus probatur, illam esse Dei Matrem, & Christum esse verum Deum.

LVI. IGitur hic Author in eo cap. 25. à pag. 514. num. 4. sic loquitur: *In Catholica Ecclesia* miraculorum virtus nunquam deficit. Omne ævum, omnísque Ecclesiastica Historia eisdem referta est. Jam triginta, & ampliùs tomos (quorum octo jam vidimus) moliuntur Belgæ Patres, Bollando, & Henschenio auspicantibus, ubi per singulos anni dies, & superiora usque ad Christum sæcula, infinita penè deprehendimus miracula ex ipsis plerumque auto-

autographis locorum, aut certè coætaneis scriptoribus deprompta, ne authoritas deesset. Neque hac etiamnum ætate gens, aut natio Catholicæ Religioni addicta reperitur, quæ non aliqua celebrata miraculis loca possideat. Imò vix ulla, quæ singulari Deiparæ Virginis Patrocinio in gravissimis etiam morborum, ac mortis casibus non perfruatur. Quis enim ignorare potest in Italia Lauretanam, in Hispania Cæsaraugustanam, in Germania Oetinganam, in Belgio Aspricollensem? Quorum miracula locorum non solùm Europæ incolis, sed Barbaris etiam nationibus, & innotuêre, & quandoque etiam communicata sunt, ut constat Turcarum Bassam Coreum anno 1552. Constantinopoli ex pectoris apostemate in extrema jam vitæ linea constitutum, consilio servi orthodoxi, ad Lauretanam conversum Virginem, sanitati redditum, quod in chirographo his Arabicè verbis testatum reliquit: *Quod* (inquit) *bonum, fortunatúmque bonum nobis esse velit magnus, & misericors Dominus mundi. Cùm mihi ipsi Divinitus quiddam evenerit, ego Coreus Bassa rem omnem ordine exponam. Ortum erat atrox apostema in pectore, jámque haud dubium imminebat exitium: cùm desperata à Medicis salute meus me servus adiit, & sanè fidenter: si mihi libertatem pollliceris, inquit, Dei mei Matrem exorabo, ut pristinam tibi restituat valetudinem. Itaque ego confestim accersito tabellione, libertatem ei promisi, si ipse promissa præstaret. Extemplo servus positis humi genibus, & quadam super se signa ducens manu, cogit, ut semet verba praeuntem sequar: inde ipse praire his verbis cœpit: Ego Beatæ Mariæ Lauretanæ opem imploro. Monenti obsequutus triduo pòst, DEO favente convalui. Ergo servo in libertatem vindicato, hoc chirographum dedi cum votivis donis, quæ mea observantiæ, gratíque animi monumenta sint Beatæ Mariæ parenti præpotentis Dei, qui nos salvos velit.* Venit Lauretum cum donis servus, obtulítque præter argenti non vile pretium rari operis mantile, pharetrámque cum sagittis, ac cereos ingentes. In Gallia meminit Gregorius Turon. excitatam à Constantino Magno Ecclesiam Deiparæ raro, visendóque opere, pro quo excisæ columnæ pedum in ambitu sedecim, cùm levari nulla arte possent, D. Virgo per quietem artifici machinam ostendit, quâ, tribus solùm è schola adhibitis, quò luberet, columnas traduxit. Sed memorandum in primis Cæsaraugustanum in Hispania B. Virginis Templum, quod vulgò dicitur nostra Domina de *Pilar*, *&c.* & hîc breviter refert historiam à nobis fusè cap. præcedenti descriptam, atque ab Historiographo Regis Joanne Tamayo de Vargas in Regni Annales relatam, & statim num. 7. subjungit, in una quandoque regione plura Deiparæ Virginis loca miraculis illustria reperturus es. Diœcesis nostra Treverica in parte inferiori Antonacensem Ecclesiam in Monte Carmeli, & Travvenkirchanam, haud procul in silva dissitam S. Genovefæ, castissimæ Principis memoriâ, & tutelâ Deiparæ celebrem, deinde Borenhoffensem, ac denique Blei-

Bleidembergensem utramque peregrinationibus frequentatam censet, ut Bischoffsteinianam epilepticis propitiam omittam. Superior duas, in primis Burichianam, & Clusanam, dignitate, ac miraculorum gratiâ præcipuas, numerat. Ex quibus hæc longè frequentissima integro mirandorum eventuum volumine est celebrata, testibúsque idoneis, mortuorum quoque suscitationem confirmantibus, honorata. Horum, in Annalibus Trev. quædam dedimus, & in Metropoli nondum editâ, nonnulla exhibemus. Unum ex viginti, quos censent, excitatis mortuis, recentius ex hoc sæculo, rarúmque apponam. Barbara ex Wehlen Mosellano pago oriunda, Oppenheimij in Palatinatu viro ducto consederat; hæc prolem enixa, sed mortuam, fuit, de cujus æternâ magìs, quàm temporali salute anxia, cùm jam sepulturæ mandanda esset, D. Virgini Clausanæ peregrinationem, ac cereum offerendum promisit, si proles vitæ reddita Baptismi capax fieret. Bis, térve idem ardenter precata, vivere prolem comperit, quæ Baptismo admota, cùm idem Barbaræ nomen accepisset, bis quodammodo à matre genita, rursus inflexis in mortem oculis Cœlo adscripta est, Matrémque voti ream, non sine Calvinistarum, natos sine Baptismo superis asserentium, confusione reliquit. Idem recentiùs anno 1641. Margaritæ Joannis Schillingi conjugi in Pruttig, mortuam prolem enixæ, pridie S. Jacobi contigit, quæ dum Baptismi solam gratiam postulâsset, vitam illi constantem impetravit. Quid? quòd vidimus anno 1640. Rudolphum Baronem de Ulmena, cùm ex desperata valetudine, ac morte imminente Annam Magdalenam Missigel Lutzemburgensem conjugem voto ad Deiparam Clausanam facto, vitam recepisse conspiceret, ejurato Clusæ Lutheranismo, Catholicam Religionem amplexum, ne indignus beneficio viveret.

LVII. Hinc si ad Belgas transeamus, præter Aspectum Collem plura istic miraculis frequentata loca reperimus. Hallensis virgo prodigiis clara, & Justi-Lipsii calamo exornata est: ex quo, ut lepore aliquo seria aspergamus, constat, quòd, cùm Oliverius Tempelius Hallam invaderet, Joannes ibi Kechius miles ipsius jactare auditus sit, se muliercul æ Hallensi (Deiparam indicare voluit) nares amputaturum. Nec impunè hæc scurra; nam plumbea mox glande sibi è vultu nasum sensit ablatum, risúmque deinde movit sociis, qui sæpius eum postea Hallas ad repetendum nasum ablegabant. Graviùs eadem expeditione alter graviorem quoque contumeliam luit. Is Joannes Kisselmannus fuit, qui medio sese Bruxellensi (unde egressi erant) foro, statuam Hallensem crematurum minatus est, sed haud multò pòst grandioris tormenti globo secundùm os impium verberatus, animam scelestam ardenti consumptus pulvere evomuit.

LVIII. Verùm ejus generis innumeris insistere, actum esset agere. Cupidum talium lectorem ad mille Scriptores Orthodoxos remitto, & ad quædam perpetua in eodem Belgio (Hæreticis, quò ignorare nequeant, septo)

to) miracula transeo, meis etiam oculis, quantum brevi temporis, viæque transitu licuit, usurpata.

Atrebati in Gallo-Belgica non vulgari Deipara cultu, sodaliúmque frequentiâ honoratur: originem celeberrimæ istic Congregationi Deiparæ rarum, ingénsque beneficium per duos oblatum citharœdos dedit. Itierus unus, alter Normannus dictus fuit Oti, quàm amici quondam ludendi contubernio, tam deinde hostes capitales ob illatam germano Itieri à Normanno necem. Ibat annus Christi 1105. & gravissimâ urbs tota conflictabatur pestilentiâ, humanísque erat remediis desperatum, quando implorata Deipara per Itierum, Normannúmque conciliatos, offerre opem decrevit. Illi igitur, atque huic divisim agentibus apparet, jubétque adire Episcopum loci, id temporis Lambertum, ac monere, ut primo Sabbati diluculo adesset cum eis in Templo; se quoque præsentem istic adfuturam, malóque grassanti ostensuram exitum. Normannus, ut loco propior, convenit primus, visúmque exposuit; sed Episcopus pro somnio habuit, neglexítque. Interea supervenit aliunde Itierus, de Normanno ignarus, idémque mandatum sibi refert: tum Episcopus, & Normannum paulò antè proposuisse hoc ipsum, ac num fortè colludant? subjicit: Normannus (excipit Itierus) fratris mei sicarius, cui hunc gladium, & mortem debeo, hoc loco adsit? Peribit mea manu; tum Episcopus nonnisi destinatione hos Divinâ sibi offerri ratus, periculi admonet, Christíque exemplo suadet ignoscendum, ac persuadet denique, ut accersito & deprecanti Normanno amore Christi ignosceret. His conciliatis, prima Sabbati luce Templum subiit: quibus præsentibus Deiparæ Virgo cœlesti circumfusa lumine, succensum manu cereum deferens, adfuit, ex quo defluentes ab igne guttas aquâ excipi, & hanc laborantibus propinari jussit, quæ innumeris repente mortalibus saluti fuit. Cereus in honorem Divæ asservatus, ejúsque solemnibus festis succensus inconsumptibili hactenus per annos quingentos, & ampliùs cerâ ardet, defluæque quotannis ex eo in aquam guttæ colliguntur, aliósque, atque alios conficiunt cereos, pro insigni munere ad proximas Ecclesias submittendos. Aqua guttis tacta toto anno incorrupta perstat, ac salutis gratiâ à diversis bibitur: inde & ego post expectatum cereum hausi. Hic, ne qua fraus interveniat, à juratis Ecclesiastici, civilísque ordinis viris custoditur, neque sine testibus exhibetur; quod verò nonnunquam ab igne consumi, ac decrescere visum, hoc ubi ex capsa, cui includitur, rursum profertur, insensibili accessione velut subcrevisse videtur. Ut verò in oculis omnium ejus perstet custodia, amplæ, antiquæque in foro pyramidi inclusus servatur, Sodalitatíque ejus loci hominum, quam vocant *ardentium*, commissus quotannis publicâ, solemníque processione circumfertur.

LIX. Huic alia affinis, neque minoribus celebrata prodigiis Congregatio apud Bethunienses eodem in Belgio sub patrocinio B. Eligii Handuorum Aposto-

Apostoli est instituta. Is anno 1188. duobus ferrariis fabris (ut Fabrorum patronus est) alteri Bethuniæ in urbe, alteri Beuriaci in pago, facilè passibus mille dissito, per visum noctu apparuit, jussitque avertendæ luis, quæ passim invaluerat, gratiâ, cereum conficere, & ad aram offerre. Simul hunc ad urbem, illum ad pagum transire voluit, communicatísque cum primùm obvio consiliis, quid agendum sit, deliberare. In via igitur, cùm mutuò sibi Fabri occurrunt, & mandata promunt, visum est pro rebus consultò transigendis, Rogonem Bethuniensis suburbij Priorem, virum id temporis sanctitate celebrem, adire, ejúsque stare judicio. Hic expensis mandatis cereum imperatum jubet conficere, quem solemni deferendum, offerendúmque processione suasit, quo facto lues sedata est. Ex hoc cereo festivis temporibus accenso nihil unquam deperire visum est. Fraternitas subinde instituta est, cujus magistratus ex viginti honoratissimis urbis viris lectus, quibus cura est, mortuorum, pestilentiæ in primis tempore, curare funera, quod citra omne contagionis à se contrahendæ periculum, jam pluribus sæculis præstant, eis solùm demptis, qui aliquid ex domo mortuali secum auferunt, quod impunè non audent. Fraternitas hæc sub patrocinio S. Eligij, *Charitatis* ab hoc dicta officio, est, cui aliquando in Templo ad Sacrificium collectæ interfui, beneficiíque loco habetur, si quis, aliquo viginti virorum morte sublato, accenseri his possit. Cereus immortali hactenus lumine sacris solemnibus jam quingentis propemodum annis lucet, Fraternitásque à pestifera contagione innoxia sub uno Præposito, alíisque quatuor viris regitur, quorum imperio cæteri ad domus pestiferas & funera curanda destinantur.

LX. Nunc ad tertium, quem & ipse præsens lustravi, perpetuis celebratum miraculis locum transeo, S. Hubertum videlicet, Andainæ Inarduenæ recessu, & monasterio Patrum Benedictinorum gloriosè cultum. Huic per Angelum stola à Deipara Virgine, cùm Romæ à Sergio consecraretur Episcopus, suppeditata, clavísque à D. Petro cum gratia sanitatum, rabiosis lunaticísque potissimùm impertiendâ, cælitus oblata est, quibus innumeri ad hodiernum diem usque mortales curantur, remedio non minùs, quàm sanitatis eventu cunctis, qui hæc vident, norúntque, obstupescendo. Stola enim hæc etiamnum durat, licèt octingentos penè annos in dies aliquid resecta ex parte dematur; nam si aliquibus diebus cessetur, aliis frequentiori sectione opus est. Particula verò solemni more quotannis ad medij digiti latitudinem de stola, latitudine propè tridigitalis, amputatur, quæ minutim divisa curandis rabiosis adhibetur: quis hanc tamen non obstupescat tot sæculis perstare inconsumptam? Vidi ego mensuram ex funiculo demptarum particularum, quam per quingentos circiter annos signârant custodes, & præputatores stolæ, quæ plurium stolarum æquaret magnitudinem. Unde à ducentis, & ampliùs annis nullo, ut credebant, mensurandi operæ pretio, cessaverant. Stolæ quoque residuum in capsa (è qua evolvi ad dimensionem non patiuntur) arbitratus, tam candida lyso, fulgen-

fulgentíque, quo intertexta mirabiliter erat, auro, comperi, ut si recèns ex artificum manibus prodijsset. Ratio per Stolam sanandi hæc est. Præputata ex illis particula è filo, scissa in fronte rabiosi pelle, inter hanc, & carnem inseritur, frónsque per novendium obligatur, quæ decima à Sacerdote die solvitur, post quos vulnus coaluit, naturâ (quod in nullis aliis humana caro patitur) filum neque consumente, neque reijciente. Dies verò noveni certo pietatis, victúsque, qui præscribitur ritu, inviolabiliter transigendi sunt, & si quid neglectum, repetendi.

Ita Curatus læsi rabiem per quadraginta dierum inducias bis, térve, & sæpius, si res & persona exigat, potest suspendere, dum limina D. Huberti curandus subeat, ipse etiam à bestia rabiosa iteratò læsus, tridui oratione, & abstinentiâ præscriptâ domi suæ usus, rabiem ampliùs non contrahit. Vulnera à rabiosis inflicta clave adusta curantur: cujus adustio variis etiam animantibus ad medelam à rabiosis morsibus adhibetur; uti & panis ad S. Hubertum benedictus. Accedit potestas in dæmoniacos, intoxicatósque, atque lunaticos, sive insanientes, qui magno hîc numero per exorcismos, cibósque benedictos curantur, fuerúntque eâdem, qua aderam, septimanâ, quibus restituta est sanitas. Et mulier haud multò antè ex intoxicatione catenam ferream, clavósque trabales, vix faucibus transmittenda (adeo crassis hærebant ansis) evomuerat. Neque obscura hæc curationum fama solum Belgium, Germaniámque, sed Galliam, Sabaudiámque jam olim pervagata, ipsum Calvinum rabioso afflictum filio, quamvis hostem venerationis Sanctorum (cùm alia omnia remedia deficerent) eò inflexit, ut Genevâ filium Andainum destinaret, qui, ut intelligas, Divina etiam beneficia obvenire ingratis, S. Huberti Stolâ, ritúque pietatis novendiario sanitatem recepit, Patrísque ejurata hæresi Catholicorum avitæ religioni immori constituit, non animo minùs, quàm corpore restitutus, cujus æternum Bartholomæus Honorius monumentum elegiaco versu exaratum superesse voluit, quod in historia Leodiensi, & Hubertina reperies.

LXI. Hæc de Stola, ejúsque virtute miramur, & fortè cum stolidis etiam Hæreticis ridemus? Sed cur non aliud æquè, quod gravissima authoritate olim D. Paulinus Episcopus Nolanus ad Severum, missâ pro consecratione basilicæ Dominicæ Crucis particulâ, his verbis testatur? *Quæ, quidem, ait, Crux in materia insensata vim vivam tenens, ita ex illo tempore innumeris quotidie hominum votis lignum suum commodat, ut detrimenta non sentiat, & quasi intacta permaneat, quotidie dividuam sumentibus, & semper totam venerantibus; sed istam imputribilem virtutem, & indestruibilem soliditatem Dei de illius profectò carnis sanguine bibit, quæ passa mortem non vidit corruptionem.* Affine huic est, multísque, ut refert Botius Eugubinus ipse loci popularis, quod Montoni in Italia, haud procul Eugubio in Spina Coronæ Dominicæ evenit: hæc quondam in omnium conspectu flosculos ex arido pullulantes acumine, cum tenuibus florum capillis, ut spinarum

rum sunt, emittit, simúlque sudoris copia ab hora sexta ad nonam usque defluit. Id tamen evenisse, maximè in conferto populorum accursu, frequentiorique Dominicæ passionis cultu, observatum est. Quod scribente hæc, & petente Botio, Paulus Maurius Episcopus Caliensis publico instrumento anno 1472. sub novem testium juratorum fide per Moscardinum Notarium ritè confecto, testatus est. Alia passim nota, celebratáque Orthodoxæ fidei perpetua miraculorum observantur signa, ut stillans è D. Catharinæ in Monte Sinai, & Walpurgis in Bavaria, Sanctíque Nicolai Mirensis sepulchro, quod Barij est, oleum, morborum diversorum remedium.

Sola Neapolis in Italia plura quotannis in Martyrum sanguine miracula conspicit. S. Joannis Baptistæ sanguis, qui lapidis instar in ampulla concretus est, Festo Præcursoris die, dum sacra peraguntur officia, illâ, qua caput censetur amputatum, horâ, colliquescit, efferveścitque. Idem spectaculum sanguis D. Stephani, per Orosium Hispaniensem allati, ibidem solemnis tempore sacrificij, tertia Augusti die exhibet, mirúmque est, quòd restituto à Gregorio Papa XIII. Kalendario, decendium cum eodem, ceu correctione hac divinitus approbatâ, anticipet: quod in D. Joannis ampulla pariter observatum est. De Januarij Martyris Beneventani Episcopi virtute quid dicam? Sanguis illius phialæ inclusus, qui in pilæ formam collectus induruit, quo die solemni processione Neapoli circumfertur, ubi in capitis ejusdem Divi conspectum venit, repente solutus liquescit, & velut modò ex vulnere fluens solvitur; capite verò remoto, in prioris figuræ sphæram rursum coactus obdurescit. Et hæc toti orbi, ejúsque in primis regionis notitiâ fruitis, explorata sunt.

Verùm non arbitror, quemquam tam fore impudentem, qui hæc, aliáque, quæ per omne ævum spectantur miracula, aut neget fieri, aut illudente solùm dæmone, perpetrari asserat: nisi veterem juxta, novámque Christi Ecclesiam infinitis propè testimoniis, aut mendacem arguat, aut cæcam, & diabolicâ prorsus amentiâ infatuatam simul affirmet.

CAPUT NONUM.

Probatur Trinitas personarum contra Mahumetum: & demonstratur, ipsum falsò imposuisse Christianis, quòd tres Deos colerent: & stultè negâsse hoc mysterium, quia demonstrari non potest. Ejus cum Simone Mago similitudo: ubi quomodo Augustinus inductus fuerit ad deserendum errorem, in quo erat, quòd videlicet nihil credi debeat, quin firma priùs ratione probetur.

LXII. PRobatum manet efficaciter, in Deo dari plures personas; hoc autem semel admisso, facile erit persuadere, esse tres. Nunc verò probandum est ex Alcorano ipso, in Deo dari tres personas. Nam Alcoranum Zorâ 1. sic Deum loquentem introducit: *Fecimus venire JESUM Filium Mariæ, & adiuvimus eum cum Spiritu Sancto*: & insuper ait, *quòd JESUS Christus est Verbum Dei positum in Maria.* Ergo Mahumetus admittit personam Divinam mittentem Verbum suum ad Mariam, id est Patrem, mittentem Filium suum unigenitum in uterum Virginis per Assumptionem carnis: rursus admittit Spiritum Sanctum, qui sit quoque persona Divina. Dum enim dicit, Deum adjuvare JESUM Christum, seu Verbum incarnatum Spiritu Sancto, fateri debet, Spiritum Sanctum esse personam Divinam; Deus enim Verbum suum seu Filium suum sibi consubstantialem adjuvare non debuit personâ aliquâ creatâ; cùm enim Filius sit omnipotens, adjuvari non debuit à persona aliquâ finitæ virtutis; dicitúrque illum adjuvisse Spiritu Sancto, quia misit Spiritum Sanctum, qui hominibus testificatus est Divinitatem Filij, id est, qui Apostolos implevit, ut Christi Divinitatem mundo manifestarent. Et confirmatur, quia ille Spiritus Sanctus, quo Deus dicitur adjuvisse JESUM Christum, non est accidens aliquod, sed substantia; at non substantia creata, quia hæc non est proportionata, ut dicatur adjuvare Filium unigenitum Dei: ergo increata: ergo dantur in Deo tres Personæ, nempe Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.

Deinde probatur: quia cùm Christus fuerit juxta Alcoranum legatus Dei, eiúsque Nuncius, non potuit falsa annuntiare, neque aliquid Deo tribuere, quod in ipso non detur. At Christus mittens in mundum universum Apostolos suos, planè significavit, dari in Deo tres Personas, dicens: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Matth. ultimo. Nam dum dixit: *In nomine, & non in nominibus*, unitatem authoritatis & essentiæ significavit in tribus illis Personis. Neque si solus Pater esset Deus, & Filius & Spiritus Sanctus essent Personæ creatæ, habentes naturam finitam & limitatam, jussisset Christus baptizare in nomine Patris, & Filij, & Spiri-

Spiritus Sancti, sed jussisset baptizare in nomine solius Patris: quia valde turpe esset Deo, quòd ad salvandas animas indigeret auxilio Spirituum creatorum. Dum ergo in nomine Trium Baptizari jussit, planè significavit, illas tres Personas esse Divinas, ac proinde habentes eandem naturam: Natura namque Divina, cùm infinita sit, multiplicari non potest, planéque repugnat, dari plures Deos, erravítque planè Mahumetus, & falsum testimonium imposuit Christianis, dum in Alcorano scripsit, eos, qui ponunt in Deo tres Personas, ponere tres Deos. Utrumque enim Ecclesia Christi fatetur, & Deum esse Unum in Essentia, & esse Trinum in Personis, quod significavit Joannes Epist. 1. cap. 5. dicens: *Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt.* Ipséque Christus palam dixit Joan. 8. Personas Divinas esse plures, & tamen non esse, nisi unum Deum: *Ego* (inquit) *& Pater unum sumus.* Nam quatenus dixit *sumus*, pluralitatem personarum significavit; quatenus dixit *unum*, unitatem essentiæ. Nec enim locutus est solùm de unitate metaphorica per unionem & conformationē voluntatis suæ cum voluntate Patris, sed de unitate propria in eadem natura; ídque vel ipsi Judæi intellexerunt: *Quia audito verbo hoc, sustulerunt lapides, ut jacerent in eum, tanquam in blasphemum*, quia probè cognoverunt, Christum iis verbis significâsse, se esse Deum, quod ipsi blasphemiam existimabant; ídque manifestè ex scopo, quem sibi proposuit Christus; nam ut probaret, non perituras oves suas, fecit hoc argumentum: *Nemo potest* rapere oves meas de manibus Patris mei, quia ipse maior omnibus est; ergo nec potest ullus rapere de manibus meis: *Quia ego, & Pater unum sumus.* Quod argumentum esset nullum, si loqueretur de unitate per charitatem; ex eo enim, quòd nemo possit rapere oves de manu Dei omnipotentis, non sequitur, quòd nemo possit rapere de manu puri hominis, quantumvis justi, & per charitatem uniti cum Deo. Ergo loquitur de unitate in natura. Unde Augustinus ex his verbis tract. 37. in Joannem, debellat duplicem hæresim, alteram negantem pluralitatem personarum, alteram astruentem multitudinem personarum cum pluralitate naturarum: *In errore Sabellianorum* (inquit) *unus est solus ipse Pater, qui Filius: in errore Arrianorum alius est quidem Pater, alius Filius, sed ipse Filius non solùm alius, sed etiam aliud est. Tu in medio quid? Exclusisti Sabellianum, exclude Arrianum, Pater Pater est, Filius Filius est, alius non aliud, quia* ego, & Pater (*inquit*) unum sumus. Cùm audit *sumus*, abscedat confusus Sabellianus; cùm audit *Vnum*, abscedat confusus Arrianus: gubernet Catholicus inter utrumque Fidei suæ navigium, quia jam cavendum in utroque naufragium.

LXIII. Erravit itaque turpiter Mahumetus, dum in Alcorano Zorâ 19. scripsit: *Nihil præter opinionem sequuntur, dicentes, Deum sumpsisse Filium, quo nequaquam indiguit. An habent rationes hoc demonstraturas? An Deo nescitum imponunt?* Quibus verbis significavit, nihil in Deo admittendum esse, nisi illud,

quod humana ratio demonstraverit. Hoc autem est manifestè falsum, quia cùm Deus sit infinitus, & mens humana sit finita & limitata, evidens lumine naturæ est, Deum habere perfectiones aliquas, quas mens humana per discursum naturalem assequi nequeat, solúmque eas possit cognoscere per revelationem ipsius Dei, quia nimirum Deus illas voluit manifestare per Prophetas, & per Unigenitum suum, quem in mundum misit, enarrare: ut enim inquit Evangelista Joannes cap. 1. v. 18. *Deum nemo vidit unquam; unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* Quare dum Christiani affirmamus, Deum habere Filium, & dari etiam tertiam Personam, quæ vocatur Spiritus Sanctus, non imponimus Deo nescitum; sed de Deo affirmamus illud, quod de seipso dignatus est nobis revelare. Affirmamus quidem id, quod per discursum naturalem non assequimur, & captivamus intellectum in obsequium Fidei. Deo enim loquenti debemus credere, etiamsi nobis dicat aliquid, quod est supra humanum captum: ubi enim per fundamenta, & signa sufficientia certum nobis fuerit, Deum esse, qui loquitur, clausis oculis discursûs nostri, firmissimè debemus credere, verum esse, quod nobis dicit; licèt per discursum capere non possimus, quo pacto id possit esse, imò quamvis id nobis videatur impossibile: quia evidentissimum est, Deum esse infinitè sapientem, qui falli non potest, & infinitè bonum, qui fallere nequit. Ac proinde ubi per argumenta & signa credibilitatis nobis constiterit, Deum esse, qui loquitur, debemus firmissimè credere, quæcumque dixerit; & quamvis mysteria revelata sint altissima, & quæ omnem vim intelligendi creatam supergrediantur, debemus in obsequium Dei loquentis intellectum subijcere & captivare. Sicut enim ubi Deus est, qui præcipit, debemus Deo præcipienti subijcere voluntatem, quamvis ardua præcipiat, sicut præcepit Abrahæ sacrificare Filium suum unigenitum, quem diligebat: sic ubi Deus est, qui loquitur, debemus ipsi loquenti assensum firmissimum præbere, licèt ea loquatur, quæ nobis difficillima appareant, & intellectui destituto lumine Fidei impossibilia videantur. Unde quando Deus est, qui loquitur, & nobis per sufficientia argumenta constat, Deum loqui, nihil ampliùs examinare, aut inquirere debemus. At quando homo loquitur, oportet examinare, an absurda & repugnantia dicat, quia potest aut per ignorantiam inculpabiliter falli, vel per malitiam culpabiliter fallere, unde ne falsa ut vera credamus, oportet res ipsas examinare; ut docet D. Thomas in 3. dist. 24. q. 2. art. 3. q. 2. ad 1.

LXIV. Unde hæc est inter Fidem & scientiam differentia, quòd mysteria fidei sumenda sunt, sicut pilulæ amaræ, quæ non manduntur, sed devorantur, & degluttiuntur uno haustu, quin dentibus atterantur: quia videlicet, ut mysteria divina credamus, non debemus ea minutatim discurso nostro, & examine discutere & degustare, in examen vocando, quomodo possint esse; sed integra debemus uno quasi haustu deglutire, id est, assensu firmissimo credere, hoc uno contenti, quòd nobis sufficienter con-

stet,

ftet, Deum esse, qui loquitur. Veritates autem naturales comparantur cibo, qui non sumitur, nisi priùs dentibus comminuatur, & ore degustetur, quia nimirum illis assensum prudenter præstare non possumus, nisi priùs conferendo prædicatum cum subjecto detegamus, illud convenire isti. Errat ergo manifestè Mahumetus, dum infert, Deum non esse Trinum in Personis, quia hoc demonstrari non potest per discursum naturalem. Satis enim est, quòd nobis constet, Deum hoc dicere, quia Deo dicenti debemus credere; ut enim inquit S. Clemens Alexandrinus lib. 5. stromat. initio: *Quis est adeo impius, & à Deo alienus, ut Deo non credat; & probationes à Deo quærat, sicut ab hominibus?* Deum autem hoc revelâsse, manifestum est, quia manifestum est, Christum hoc docuisse: Christus autem manifestè probavit, se esse Deum; Deus autem mentiri non potest, neque per ignorantiam decipere. Ipséque Mahumetus concedit, Christum esse Prophetam sanctissimum, & veritatis Magistrum. Ergo cùm nobis constet, hoc Christum dixisse Apostolis, & Apostolos hoc scripsisse, & prædicâsse in universo mundo, credere hoc debemus, licèt demonstrari non possit per discursum humanum, nec Angelicum.

LXV. Mahumetus similis est Simoni Mago, qui, ut refert S. Clemens Romanus lib. 3. recognitionum, voluit ante omnia cùm S. Petro disputationem instituere de immortalitate animæ; quia nisi anima sit immortalis, frustra (ajebat) laborabimus in inquisitione veræ Religionis. Si autem priùs demonstretur, animam esse immortalem, tunc cum fructu investigabimus, quænam sit vera Religio, in qua anima immortalis salvari possit, & pervenire ad æternam felicitatem. At D. Petrus disputationem detrectavit: *Non metu, sed jure* (inquit S. Clemens) *útque utiliter negotium conversionis gereret*; quia non est ritè dispositus ad recipiendam Fidem, quæ inter alia docet immortalitatem animæ, qui non vult credere animam esse immortalem, quin hoc priùs rationibus demonstretur: nam iste, postquam illi probata fuisset immortalitas animæ, probationes postularet ad credenda mysteria reliqua, & sic nollet credere, nisi quod rationibus probaretur: quod est contra rationem Fidei, ad quam videlicet sufficit, quòd probetur, Deum esse, qui loquitur; hoc enim semel probato, obligamur credere Deo loquenti, etiam si loquatur mysteria, quæ sint supra omnem discursum, *& quæ captui nostro appareant, quasi impossibilia: Et ideo* (inquit S. Petrus apud Clement.) *ante omnia Fidem Prophetæ omni cum examinatione oportet probari; quem cùm cognoveris esse Prophetam, de reliquo cuncta ei credere oportet; nec ultrà eum discutere per singula, quæ docet, sed habere firma & sancta, quæ dicit; quæ quamvis Fide suscipi videantur, antehabitâ tamen ratione creduntur: cùm enim semel ab initio veritas Prophetæ exáminata constiterit, reliqua verò fide audienda sunt, & tenenda.*

LXVI. Et sanè Mahumetus ipse volebat sibi credi historias, quas referebat ex Veteri, & Novo Testamento, quin

quin ratione probaret res illas ita evenisse; & propterea volebat ante omnia credi, se esse Prophetam à Deo missum, quia existimabat, si semel hoc crederent auditores, facilè postea adducendos, ut crederent omnia, quæ ipsis testificaretur. Et tamen nullo argumento probavit, se esse Dei Prophetam. Cur ergo impostor iste reprehendit Christianos, quia dicimus, Deum esse trinum in Personis, quamvis hoc non demonstremus, nec rationibus probemus? id enim credimus, quia Christus Dominus ita docuit; & nobis manifestum est ex Evangelio, & traditione Apostolorum, ita Christum docuisse. Ut enim præclarè dixit Augustinus in Enchiridio ad Laurentium c. 4. *Quæ neque corporeo sensu experti sumus, neque mente assequi valuimus, aut valemus, eis sine ulla dubitatione credenda sunt testibus, à quibus ea, quæ divina vocari jam meruit, scriptura confecta est: quia ea, sive per corpus, sive per animam divinitus adjuti, vel videre, vel etiam prævidere potuerunt.*

LXVII. Ipse Augustinus in eo aliquando fuit errore, ut diceret, nihil esse credendum, quod non videtur, nisi certa demonstratione probaretur, verum esse; ut ipse testatur libr. 6. Conf. cap. 4. *Volebam enim* (inquit) *eorum, quæ non viderem, ita me certum fieri, sic ut certus essem, quòd septem, & tria decem sint.* Et hic error magnum erat impedimentum, ne Fidem Catholicam susciperet, in qua jubetur credi id, quod non demonstratur. Dicitque Sanctus Doctor, sibi accidisse, quod accidere solet homini, qui malum medicum expertus, etiam bono timet se committere: *Ita* (inquit) *erat valetudo animæ meæ, quæ utique nisi credendo sanari non poterat, & ne falsa crederet, curari recusabat, resistens manibus tuis, qui medicamenta Fidei confecisti, & aspersisti super morbos orbis terrarum, & tantam illis authoritatem tribuisti.* Cùm ergo anceps esset, & non auderet Fidem Christianam recipere, quia nesciebat, an vera essent, quæ docet: adfuit tamen in hac mentis fluctuatione lux de Cœlo, quâ intellexit, quàm justum erat, Fidem præbere mysteriis Religionis Christianæ, quæ in Scriptura Sacra continentur, quin præcederet ea demonstratio evidens, quæ de rebus naturalibus habetur. Et hanc rationem apud se formavit. Ego credo, & pro certis habeo in hac vita res multas, quas non video, & de quibus demonstrationem evidentem non habeo, v. g. *Tam multa in historia gentium, tam multa de locis, atque urbibus, quæ non vidi, tam multa medicis, tam multa amicis, tam multa hominibus aliis atque aliis, quæ nisi crederentur, omnino in hac vita nihil ageremus. Postremò inconcussè fixum fide retineo, de quibus parentibus ortus sum, quod scire non possem, nisi audiendo credidissem.* Hinc intulit: si ego res has pro certis habeo, solùm quia eas legi in historiis authenticis, vel ab hominibus fide dignis audivi, & non possent homines in hoc mundo degere, nisi alii aliis crederent: justum ergo est, Fidem habere rebus, quæ in Scriptura Canonica narrantur, quæ tantam à Deo authoritatem accepit. Unde ajebat

bat cum Deo loquens: *Persuasisti mihi, non qui crederent libris tuis, quos tanta in omnibus ferè gentibus authoritate fundâsti, sed qui non crederent, esse culpandos: nec audiendos esse, qui fortè mihi dicerent: unde scis, illos libros unius veri, & veracissimi Dei spiritu esse humano generi ministratos?* Redditque rationem, cur credendum sit, Scripturam Sacram, in qua continetur Fides Christiana, Deum habere authorem, & ab illo ministratam hominibus fuisse. Nimirum, quia evidens est; Deum esse, & curam nostrî gerere. *Ideóque cùm essemus infirmi* (subjungit Augustinus) *ad inveniendam liquidâ ratione veritatem, & ob hoc nobis opus esset authoritate sanctarum litterarum, jam credere cœperam, nullo modo te fuisse tributurum tam excellentem illi Scripturæ per omnes jam terras authoritatem, nisi & per ipsam tibi credi, & per ipsam te quæri voluisses.*

LXVIII. Ex quibus Augustini verbis conficitur hæc manifesta ratio ad convincendos Mahumetanos; quia cùm evidens sit, Deum esse, & Deum habere curam, & providentiam hominum, & certum quoque sit, velle illos salvos fieri cognoscendo, diligendo & colendo ipsum, evidens est, Deum habere aliquam Fidem, vel Religionem in mundo, quæ doceat ea, quæ Deus vult de ipso credi, & ea tradat, per quæ vult coli, & quæri: concluditúrque, hanc Religionem non esse aliam, quàm Religionem Christianam, quæ in Scripturis Sacris habet ea, quæ de Deo credi debent, & ea, per quæ Deus coli vult; quia credibile non est, Deum tantam authoritatem tributurum fuisse Libris Sacris, nisi ipse illos tribuisset hominibus, ut per ipsos dirigerentur ad credendum, sperandum, & operandum. Illa autem authoritas evidenter probatur ex miraculis Christi, & Apostolorum; ex adimpletione prophetiarum Veteris testamenti, quæ in adventu Christi, & fundatione Ecclesiæ Christianæ ad litteram completæ sunt; ex sanguine tot myriadum Martyrum; ex testimonio tot illustrium Doctorum; ex sanctitate, quâ floruerunt, qui hanc Fidem in mundo plantârunt; ex sanctitate, quam generat in iis, qui hanc legem observant, & ex aliis argumentis, quæ in hoc libro facta sunt.

Quare evidens est, esse ineptam rationem, qua Mahumetus ductus est ad negandam Trinitatem Personarum in Deo, quia hoc ratione demonstrari non potest: nam evidens est, hominem posse ac debere prudenter credere multa, quæ demonstrari non possunt, ut probat argumentum, quo convictus fuit Augustinus; quia inter homines vivere non possemus, nisi multa crederemus, quæ ratione evidenti non possunt convinci. Nihil autem credere potest homo majori authoritate, quàm sit ea, ob quam credimus Mysterium Trinitatis: credimus enim hoc, quia majori certitudine nobis constat, hoc Christum docuisse, quàm olim fuisse Julium Cæsarem, & Alexandrum Magnum, siquidem Evangelia Apostolorum majorem fidem merentur, quàm ulla historia humana. Rursus manifestis argumentis nobis constat, Christum mentitum, aut deceptum non fuisse,

ſed veram doctrinam hominibus tradidiſſe. Ergo poſſumus ac debemus credere, Deum eſſe Trinum, quamvis id non poſſimus ratione demonſtrare.

LXIX. Rurſus convincitur, illam rationem Mahumeti eſſe abſurdiſſimam: quia ſi ſolùm homo poteſt credere de Deo ea, quæ per rationem naturalem demonſtrantur, pauciſſimi erunt homines, qui ſalvi fiant, quia pauci ſunt homines, qui eas demonſtrationes aſſequuntur, ad idque multo ſtudio, & labore opus eſt: quid ergo erit de feminis ignorantibus, de ruſticis, de pueris? Nam ſupra fidem falſam de Deo, rebúſque divinis nequit fundari vera ſanctitas, & ſalus animæ.

Quare Doctores Chriſtianorum manifeſtè probant, ad ſalutem neceſſarium eſſe, ut per fidem multa credat homo, quorum veritatem aſſequi non poteſt per ſolum naturalem diſcurſum: quia cùm Deus ſit finis hominis, ad quem cognoſcendum, & amandum creatus eſt; & cùm evidens ſit, Deum eſſe infinitum, & incomprehenſibilem ab intellectu creato, evidens eſt, Deum habere perfectiones multas, quas ipſe ſolus cognoſcit, vel cui ipſe voluerit revelare: ac proinde evidens eſt, multas Deum habere perfectiones, quas homo certò cognoſcere non poteſt, niſi Deus eas revelare voluerit: ac proinde evidens eſt, non poſſe hominem pervenire ad cognoſcendum Deum, & divina ſine errore, niſi per viam fidei, nimirum credendo Deo loquenti ea, quæ per diſcurſum naturalem ſcire certò non poſſumus. Ergo ſtultiſſimum eſt dicere, homines non poſſe credere Deum eſſe Trinum, quia id demonſtrare non poſſunt.

Hinc Magnus Doctor Chriſtianorum S. Thomas, ſecutus D. Auguſtinum 2. 2. q. 2. art. 3. & 4. inquirit duo: primum, *An credere aliquid ſupra rationem naturalem, ſit neceſſarium ad ſalutem?* Secundum, *utrum credere ea, quæ ratione naturali probari poſſunt, ſit neceſſarium?* Et ad utramque quæſtionem reſpondet affirmativè; & poſtquam probavit primum, tranſiens ad ſecundum, ſic in 4. art. inquit: *Dicendum, quòd neceſſarium eſt homini accipere per modum fidei, non ſolùm ea, quæ ſunt ſupra rationem, ſed etiam ea, quæ per rationem cognoſci poſſunt, & hoc propter tria. Primò ut homo citiùs ad veritatis Divinæ cognitionem perveniat: ſcientia enim, ad quam pertinet probare, Deum eſſe (nempe Metaphyſica, & Theologia) & alia hujuſmodi de Deo, ultimò homini addiſcenda proponitur, præſuppoſitis multis aliis ſcientiis, & ſic nonniſi poſt multum tempus vitæ ſuæ homo ad cognitionem Dei perveniret. Secundò, ut cognitio Dei ſit communior; multi enim in ſtudiis ſcientiæ proficere non poſſunt, vel propter hebetudinem ingenii, vel propter alias occupationes, & neceſſitates temporalis vitæ, vel propter torporem addiſcendi, qui omnes Dei cognitione fraudarentur, niſi proponerentur eis divina per modum fidei. Tertiò propter certitudinem. Ratio enim humana in rebus divinis eſt multùm deficiens; cujus ſignum eſt, quòd Philoſophi, de rebus humanis naturali inveſtigatione perſcrutantes, in multis erraverunt.*

runt, & sibi ipsis contraria senserunt. Vt ergo esset indubitata & certa cognitio apud homines de Deo, oportuit, ut Divina eis per modum fidei traderentur, quasi à Deo dicta, qui mentiri non potest. Hactenus S. Thomas.

LXX. Ex his manifestè patet, Christianos prudenter sibi persuadere, Deum esse Trinum, & Unum, quamvis id ratione naturali non demonstretur: quia evidens est, Deum dignum esse, cui aliquid revelanti, & affirmanti credamus, quamvis non intelligamus, quo pacto se habeat illud mysterium, quod revelat. Nos autem habemus manifestissima argumenta ad nobis persuadendum, Deum revelâsse Trinitatem, illa scilicet omnia, quæ habemus, ad credendum Christum esse Deum, & Doctorem veritatis, quia moraliter evidens est, Christum hoc docuisse.

CAPUT DECIMUM.

Proponitur colloquium, quod Author habuit cum Mauro arguto, & inter suos erudito, qui nolebat Christianæ Fidei nomen dare, quia capere non poterat, quomodo Deus sit Trinus in Personis, & quomodo potuerit fieri homo. Ubi symbolis, & similitudinibus explicantur Mysterium Trinitatis, & Incarnationis.

§. I.

LXXI. POST finitam Missionem Malacensem factam Christianis ad finem anni 1669. dum ego Malacæ prædicabam Mahumetanis, & Catechumenos ad Baptismum instruebam, socius meus profectus est Sexifirmum, vulgò Velez Malaga, ad Missionem exhibendam Christianis: post Baptismum solemnem Catechumenorum, celebratum die S. Joanni Evangelistæ Sacro illius anni, illuc ego quoque migravi, Mahumetanis prædicaturus, ut enixè desiderabat Excellentissimus D. Marchio de Santillan, Dux Generalis per illas maritimas oras, & Excellentissima Marchionissa ejus uxor, uterque non minùs virtutum splendore, quàm natalium gloriâ illustris: quod & præstiti sub initium anni 1670. operam navante Excellentissimo Principe, ut Mahumetani omnes ibi commorantes, conciones audirent; posteáque celebratus est quoque Baptismus solemnis sex vel septem Mahumetanorum, qui ad Christum conversi sunt, quos in sacro fonte tenuerunt Excellentissimi Marchiones, & splendidis vestibus induerunt, ut majori cum decore sacra functio perageretur.

LXXII. In hac civitate Mahumetanum inveni, Amete Solymam nomine, cæte-

cæteris Africanis, quos videram, arguti orem, & melioris indolis, qui non solùm linguam Hispanam expeditè loquebatur, sed libros nostros legebat, & legendo percurrerat totum symbolum fidei R. P. Fr. Ludovici Granatensis: erat vir pacatus, & modestus, fidelis & verax, & qui inter Christianos, tanquam vir probus & honestus habebatur, quia revera virtutibus moralibus erat prædirus. Erat homo iste suæ sectæ tenacissimus, legémque suam exactè observabat. Propter has causas hujus viri conversionem præ reliquis desiderabam; quia si semel ad Christum transiret, multos secum ad fidem veram duceret, & nobis ad cæterorum conversionem maximo usui foret. Sed conversio infidelium non est hominis volentis, sed Dei miserentis. Illum publicè & privatim sæpè aggressus sum; audiebátque attentè argumenta, quæ conficiebam, & palam fatebatur, se nescire solvere ea argumenta: cæterùm non propterea cor suum inclinari ad Religionem Christianam; præcipua difficultas ipsum retrahens, erant duo præcipua Christianæ Fidei fundamenta, nempe Dei Incarnatio, & Trinitas Personarum. Deus, ajebat, unus est: si unus, quomodo trinus? Si trinus, quomodo unus? Non capio, non intelligo: hoc impossibile apparet: unitas essentiæ, & Trinitas Personarum inter se cohærere non possunt: unaquæque enim Persona suam essentiam habet: si ergo sunt tres Personæ, tres habent essentias, seu naturas: ergo erunt tres Dii. Rursus quomodo Deus immortalis potuit fieri homo passibilis, & mortalis? Hoc durissimum mihi videtur, & penitus impossibile, & ideo non possum amplecti Religionem Christianam.

Cùm ego animadvertissem hujus hominis bonam indolem, & ingenium percipiendi argumenta capax, decrevi seorsim cum illo de rebus fidei non raptim, sed ex instituto agere, & ideo illum mecum, ut famulum, ex Sexifirmo in Malacam deduxi, atque cum illo amicabiliter, & confidenter agens in itinere illo, quod novem vel decem leucis constat, de rebus Religionis fusè disputavi. Et imprimis illi exponere conatus sum mysteria illa, quæ illi difficultatem ingerebant. Ne existimes (ajebam) nos Christianos asserere in Deo tres Personas, ita distinctas & separatas, sicut unus homo distinguitur ab alio homine. Inter nos, ubi dantur tres Personæ distinctæ, necesse est, ut dentur tres homines; quia unaquæque Persona habet suam naturam humanam distinctam à natura humana alterius, nimirum distinctum corpus, & distinctam animam; & ideo tres Personæ humanæ sunt tres homines, quia ubi dantur tres Personæ, dantur tria corpora, & tres animæ, ac proinde tres naturæ humanæ: ubi autem reperiuntur plures naturæ humanæ, plures debent homines reperiri. At tres divinæ Personæ habent eamdem naturam divinam, easdem perfectiones, eumdem intellectum, eamdem voluntatem, eandem potentiam, & sic de reliquis perfectionibus: unde quamvis Personæ sunt tres, non sunt tres Dii, sed unus Deus, quia non habent tres essentias,

tias, sed unicam simplicissimam. Natura Dei non constat corpore, & anima, sicut nostra; quia Deus non est substantia corporea, quæ manibus contrectari possit, vel sensibus corporalibus percipi; sed est substantia incorporea, spiritualis, & simplicissima, quæ solo intellectu cognosci potest. Habent ergo tres divinæ Personæ eamdem simplicissimam essentiam, seu naturam, & ideo tres divinæ Personæ non sunt tres Dii, sed unus. Certè si tres personæ humanæ, v. g. Petrus, Joannes, & Didacus, haberent idem omnino corpus, & eandem numero animam, essent tres Personæ, & tamen foret unicus homo. Cæterùm id in creatis non contingit, quia natura humana est finita, & limitata, ac proinde una natura solùm est capax existendi in una persona, & solùm est capax constituendi unam personam: unde natura Petri nequit constituere nisi personam Petri, & non potest constituere personam Pauli: at natura divina est infinita, & illimitata, & immensa, & ob hanc infinitatem postulat constituere plures personas inter se distinctas. Nonne vides, Amete, quamcumque personam creatam esse in spatio loci determimato, v. g. Malacæ, & non Matriti? Et nihilominus tu fateris, Deum simul esse hîc, & Matriti, in Hispania, & in Africa, & in omnibus locis simul: unde hoc? Certè respondebis, hoc competere Deo, quia Deus est infinitus, & illimitatus; substantia autem infinita non debet esse alligata alicui loco determinato, sed debet esse ubique præsens tota. Similiter ego dico tibi, quòd natura divina, quia est infinita, & illimitata, non existit in una sola persona, sed in tribus: naturæ autem creatæ, quia sunt finitæ, & limitatæ, & imperfectæ, non possunt ultra unam personam extendi; sed una natura unam tantùm habet personam.

LXXIII. Non debes cogitare, has divinas Personas esse ab invicem separatas, sicut invicem sunt distinctæ: sicut enim sunt distinctæ, quia una procedit ab alia, Filius à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre, & Filio: ita sunt inter se inseparabiles, quia omnes existunt in eadem essentia divina. Sic corpus solis, radius solis, & calor solis, inter se sunt tres distinctæ, quia corpus solis non est radius solis, sed est principium radii, & radius est principium caloris: & tamen sol, radius, & calor in una natura solis conjunguntur, & nunquam separantur, sed ubicumque existit sol, ibi existunt radius solis, & calor solis. Unde istæ tres Personæ sunt inter se omnino æquales in duratione, in sapientia, & cæteris perfectionibus: quamvis enim Pater sit principium Filii, & Pater & Filius sint principium Spiritus Sancti, tamen Pater non est antiquior Filio, nec Pater, & Filius sunt antiquiores Spiritu Sancto. Sic quamvis sol sit principium lucis, sol non est antiquior luce, quia nunquam extitit sol, quin habuerit lucem: & quamvis ignis sit principium caloris, & quasi pater caloris, tamen ignis non est antiquior calore, sed ab initio mundi fuerunt simul. Deus Pater non habet principium suæ durationis, quia semper fuit: nec Deus Filius, quia Deus Pater nunquam extitit,

quin produceret Filium, sicut sol nunquam extitit, quin diffunderet à se radium lucis, & in se lucem haberet.

Anima nostra una est, & cùm sit una dumtaxat, tres nihilominus habet potentias, quæ in illa semper existunt, & nunquam extra animam existere possunt, nimirum intellectum, voluntatem, & memoriam. Ad hunc ergo modum dico tibi, in Deo, qui unus est, tres existere Personas inter se realiter distinctas, quia inter se comparantur, tanquam producens, & productum; quæ tamen à Deo non distinguuntur, quia cùm Deus ob suam infinitam simplicitatem capax non sit compositionis, quidquid in Deo existit, Deus est. In creatis aliter se res habet, nam non omne, quod est in anima & corpore nostro, est idem realiter cum anima & corpore: siquidem anima nostra, & corpus nostrum sunt capacia compositionis, & mutationis.

§. II.

Rationes probabiliter suadentes pluralitatem Personarum in Deo.

LXXIV. QUòd in Deo debeat dari pluralitas personarum, tibi volo explicare hac ratione. Nam proprium est boni, esse communicativum sui, & majoris boni, esse magìs communicativum: ergo boni infiniti proprium est, se communicare infinitè. Sed Deus per productiones ad extra non se communicat infinitè: ergo habet ad intra aliquas productiones, per quas se communicet infinitè. Ideo ergo dicimus, Patrem æternum generare Filium æternum sibi consubstantialem, & Patrem & Filium producere Spiritum Sanctum sibi in omnibus æqualem, quia Deus habet infinitam bonitatem: ac proinde debuit habere naturam infinitè fecundam ad se diffundendum, & communicandum personis realiter inter se distinctis.

Sanè Deus per Prophetam Isaiam cap. 66. v. 9. dicit: *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus? Si ego, qui generationem aliis tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus?* Deus est summè perfectus; posse autem generare sibi similem, est perfectio: & sterilitas atque infecunditas est imperfectio. Ergo Deus habet perfectionem hanc fecunditatis, quòd possit generare sibi similem. Ergo Deus habet Filium sibi similem, & consubstantialem; & consequenter habet Filium, qui sit Deus. Nam sicut filius hominis est homo, & filius leonis est leo, ita Filius naturalis Dei debet esse Deus. Est ergo rationi maximè conforme, quòd in Deo non detur una tantùm Persona, sed plures. Quod alia ratione volo tibi exponere: certè Deus est summè felix, & summè beatus: ad cumulum autem felicitatis pertinet, quòd persona rationalis habeat aliam personam sibi similem, cum qua possit loqui, & cui possit secreta cordis aperire.

Nonne tibi videtur, quòd, quando Deus creavit Adamum, non creâsset illum in perfecta felicitate, si illum reliquisset

quisset cum solis brutis animalibus, cum quibus loqui, & communicare non posset, & non creâsset Evam ipsi similem, cum qua amicitiam & societatem habere posset? Attende, quæso: omnes creaturæ minùs sunt respectu Dei, quàm bruta animalia respectu hominis. Si ergo homo non esset cumulatè felix, si non haberet societatem cum alia persona humana, & maneret cum solis brutis animantibus; nec Deus esset cumulatè felix, si non haberet aliam Personam divinam, cum qua loqui, & amicitiam atque societatem habere posset. Quamvis enim Deus possit loqui cum Angelis & cum hominibus; tamen non potest cum illis loqui plenè, quia illi capaces non sunt, ut Deus integrè illis manifestet omnia, quæ scit. Et Deus loquens cum Angelis se habet, sicut vir sapientissimus loquens cum homine rustico & rudi; minùs enim capaces sunt Angeli comprehendendi, quæ Deus scit, quàm rusticus comprehendendi, quæ scit vir sapientissimus, & omnibus scientiis perfectissimè instructus. Unde sicut vir sapiens non esset cumulatè felix, si solùm posset loqui cum rusticis & ignorantibus: ita Deus non esset cumulatè felix, si solùm posset loqui cum creaturis. Præterea cùm Deus fuerit per totam æternitatem sine creaturis, non habuisset per totam æternitatem personam rationalem, cum qua loqueretur: ac proinde fuisset per totam æternitatem mutus, si non darentur multæ Personæ divinæ. Ergo dicendum est, dari multas Personas divinas, ut ita una possit perfectè loqui cum altera; & dari personam loquentem, & personam audientem & comprehendentem omnia, quæ alia persona ipsi loquitur. Dicimus autem, has personas esse tres, nec plures, neque pauciores.

§. III.

Exponitur, quomodo in DEO detur Pater, & Filius, & insuper Spiritus Sanctus.

LXXV. Ut autem tu intelligas, quomodo in DEO dari possit Pater, & Filius, & præter Patrem & Filium detur tertia Persona, quam vocamus Spiritum Sanctum, id tibi exponere volo. Exposui autem suprà capit. 4. similitudine ducta ab homine seipsum intelligente & amante; nam dum se intelligit, format sui imaginem, quæ est quædam proles intellectûs, & dicitur Verbum; & cùm per hanc imaginem objicitur menti hominis eius bonitas & perfectio, homo producit amorem sui: & ideo ibi mens intelligens est quasi Pater, verbum mentis est quasi Filius, & amor à mente per verbum procedens, est quasi Spiritus. Et adduxi similitudinem speculi, quâ suprà cap. 4. generationem Filii in Divinis exposui; & progressus sum ad explicandam processionem Spiritûs Sancti.

Sicut enim quia DEUS est summè intellectivus, hoc ipso, quòd seipsum intelligat, producit per ipsum actum intelligendi imaginem quandam perfectissimam sui ipsius, quæ est Verbum repræsentans Deum, & omnia, quæ Deus potest facere, ac proinde est veluti ars quædam, & exemplar rerum omnium facti-

factibilium; ac proinde Deus per Verbum suum omnia produxit, sicut artifex in creatis fabricatur domum per exemplar, & simulachrum, seu idæam domûs, quam idæam intra se gerit, seu in mente sua format: ita, quia Deus est summè volitivus, producit per Verbum amorem quendam sui infinitè perfectum: nihil enim potest voluntate amari, nisi sit in intellectu conceptum. Hic autem amor procedens à Deo per Verbum, est tertia Persona, quam vocamus Spiritum Sanctum: quæ procedit à Patre & Filio per voluntatem & amorem; sicut Verbum, seu Filius procedit à Patre per intellectum.

LXXVI. Id ut aliquo modo percipias, reflecte supra id, quod in nobis contingit. Quando rem aliquam attentè, & seriò cogitamus, formamus intra nos quandam imaginem, quæ rem illam nobis repræsentat: si autem res repræsentata sit aliqua persona bona & pulchra, ex imagine illius rei oritur in nobis amor, impulsus, & inclinatio vitàlis in rem illam cognitam & repræsentatam. Sic ergo Deus, seipsum contemplans & comprehendens, producit imaginem perfectissimam suarum perfectionum; & perfectiones illæ divinæ, ut repræsentatæ per eiusmodi imaginem, seu Verbum, rapiunt divinam voluntatem in sui amorem, ac proinde Deus Pater mediante illo Verbo, seu imagine perfectissima suæ bonitatis, & simul cum illo producit amorem quendam infinitum erga bonitatem illam repræsentatam per Verbum & in Verbo. Et hic amor productus est Spiritus Sanctus, & tertia Persona divina.

§. IV.

Cur in Deo dentur tres Personæ, neque plures, neque pauciores.

LXXVII. Unde percipies rationem, cur in DEO ponamus tres Personas, neque plures, neque pauciores. Ratio est, quia emanationes, seu productiones in Divinis accipi non possunt, nisi secundùm actiones, quæ in agente manent: huiusmodi autem actiones in natura intellectuali, & divina non sunt nisi duæ, scilicet *intelligere & velle*: unde productiones in Divinis non possunt esse nisi duæ, & Personæ divinæ non nisi tres: nam prima persona est omnino improducta, & innascibilis, nempe Pater, qui est origo prima, & fons divinarum Personarum: Pater per actionem intelligendi producit Verbum, seu Filium: Pater verò & Filius per actionem amandi producunt Spiritum Sanctum; & hîc sistunt divinæ processiones, seu emanationes. Quia ergo Deus est substantia spiritualis infinita, est Persona; quia est actu intelligens infinitè, per actionem intelligendi producit Verbum; & quia est amans infinitè, per actionem amandi per Verbum, & simul cum Verbo producit Spiritum Sanctum: & sic sunt tres Personæ divinæ.

Explicato mysterio Trinitatis, transivi ad explicandum Mysterium Incarnationis, & fusè illud exposui eo modo, quo illud exponit Sanctus Thomas opusculo 3. cap. 6. Cuius explicationem hîc apponere decrevi, ut Christi prædicator ad manum habeat dilucidam tanti mysterij expositionem; quæ licèt non sit pro-

proponenda rusticis Mahumetanis, si tamen inter illos sit aliquis perspicax, & acutus, & repugnantiam inveniat in illo mysterio, ei potest exponi, ut ego præstiti cum Amete Solimam.

§. V.

Quomodo exponendum sit Mysterium Incarnationis ex Sancto Thoma.

LXXVIII. *CUm dicimus, Deum hominem fieri, non existimes, Amete, hoc ita accipiendum esse, ut Deus convertatur in hominem, sicut aër fit ignis, cùm in ignem convertitur. Immutabilis enim est Dei natura: corporea autem sunt, quæ invicem convertuntur.* Spiritualis autem natura in naturam corpoream non convertitur, sed potest ei aliqualiter uniri propter efficaciam suæ virtutis, sicut anima unitur corpori, licèt humana natura ex anima constet & corpore; anima autem non corporeæ, sed spiritualis naturæ sit: omnis tamen creatura spiritualis deficit à simplicitate divina, multò ampliùs, quàm corporea creatura à simplicitate spiritualis naturæ. Sicut ergo spiritualis natura unitur corpori per efficaciam suæ virtutis, ita & Deus potest uniri tam spirituali quàm corporali: & secundùm hunc modum dicimus, Deum naturæ humanæ fuisse unitum. Est autem attendendum, quòd unumquodque maximè videtur esse illud, quod invenitur in eo esse principium; omnia autem alia videntur ei, quod est principium, adhærere, & quodammodo assumi, in quantum id, quod est principium, aliis utitur secundùm suam dispositionem: quod quidem patet non solùm in ordinatione civili, in qua principes civitatis quasi tota civitas esse videntur, & aliis utuntur secundùm suam dispositionem, ut sibi adhærentibus membris, sed etiam in adunatione naturali. Licèt enim homo naturaliter constet ex anima & corpore, principaliùs tamen homo videtur esse anima, quàm corpus, quod animæ adhæret, & quo anima utitur ad operationes animæ convenientes. Sic ergo, & in unione Dei ad creaturam, non trahitur Deitas ad humanam naturam, sed humana natura à Deo assumitur, non quidem ut convertatur in Deum, sed ut Deo adhæreat, & sunt quodammodo anima & corpus sic assumpta, anima & corpus ipsius Dei, sicut partes corporis, assumptæ ab anima, sunt quodammodo ipsius animæ membra. Est tamen in hoc aliqua differentia attendenda: nam anima, licèt sit perfectior corpore, non tamen totam perfectionem in se possidet humanæ naturæ; unde corpus sic ei advenit, ut ex corpore & anima compleatur una humana natura, cuius quædam partes sunt anima & corpus: sed Deus ita est in natura sua perfectus, ut plenitudini naturæ ipsius nihil adjici possit; unde cum natura divina non potest sic uniri altera natura, ut ex utraque una constituatur natura communis: sic enim natura divina pars esset illius naturæ communis, quod repugnat perfectioni divinæ naturæ; nam omnis pars imperfecta est: ergo Dei Verbum sic humanam naturam assumpsit, quæ ex anima constat & corpore, ut tamen nec altera transiret in alteram, nec ex duabus una natu-

natura conflaretur, sed post unionem duæ naturæ distinctæ remanerent, quantum ad proprietates naturarum. Est autem rursus considerandum, quòd cùm spiritualis natura corporeæ uniatur per spiritualem virtutem, quantò fuerit major virtus spiritualis naturæ, tantò perfectiùs & firmiùs sibi naturam inferiorem assumit. Est autem Dei virtus infinita, cui omnis creatura subijcitur, & unaquaque utitur pro suo arbitrio: non autem eis uteretur, nisi aliquo modo per efficaciam suæ virtutis uniretur eis. Tantò autem alicui naturæ perfectiùs unitur, quantò in ea magìs suam virtutem exercet. Inter omnes siquidem creaturas virtutem suam exercet, quantum ad hoc, quòd omnibus esse largitur, & ad proprias operationes movet, & secundùm hoc quodam communi modo in omnibus rebus dicitur esse. Sed specialiori quodam modo virtutem suam exercet in mentibus sanctis, quas non solùm in esse conservat, & ad operandum movet, sicut alias creaturas, sed etiam eas convertit ad se cognoscendum & amandum, unde etiam sic in sanctis mentibus specialiter dicitur habitare, & mentes sanctæ Deo plenæ esse dicuntur. Quia ergo secundùm quantitatem virtutis, quam Deus exercet in creaturam, magìs & minùs dicitur creaturæ uniri, patet, quòd, cùm efficacia divinæ virtutis humano intellectu comprehendi non possit, sublimiori modo Deus potest creaturæ uniri, quàm intellectus humanus capere possit. Quodam ergo incomprehensibili & ineffabili modo, dicimus, Deum unitum esse humanæ naturæ in Christo, non solùm per inhabitationem, sicut in aliis sanctis, sed quodam modo singulari, ita quòd humana natura esset quædam Filii Dei natura, & Filius Dei, qui ab æterno habet naturam divinam à Patre, ex tempore per assumptionem mirabilem habeat humanam naturam ex genere nostro: & sic quælibet partes humanæ naturæ ipsius Filij Dei dici possunt Deus, & quidquid agit, vel patitur quælibet pars naturæ humanæ in Filio Dei, potest attribui unigenito Dei Verbo. Unde non inconvenienter dicimus, animam & corpus esse Filij Dei, & oculos & manus, & quòd Filius Dei corporaliter videat per oculi visionem, & audiat per auris auditum, & sic de aliis, quæ partibus animæ, vel corporis convenire possunt. Huius autem unionis admirabilis nullum convenientius exemplum inveniri potest, quàm unio corporis & animæ rationalis. Est etiam non inconveniens exemplum de hoc, quòd Verbum nostrum in corde manet absconditum, & sensibile fit per assumptionem vocis & scripturæ. Sed tamen hæc exempla à prædicta unionis repræsentatione deficiunt, sicut & cætera exempla humana à rebus divinis. Nam neque Deitas sic unitur humanæ naturæ, ut sit pars alicuius naturæ: neque sic unitur humanæ naturæ, ut solùm significetur per eam, sicut verbum cordis significatur per vocem aut scripturam, sed sic ut veraciter Filius Dei habeat naturam humanam, & homo dicatur. Patet ergo, quòd non dicimus, Deum unitum esse corporeæ naturæ, ut sit virtus in corpore ad modum materialium & corporalium virtutum, quia nec intellectus animæ

mæ corpori unitæ sic est virtus in corpore; multò minùs ergo Dei Verbum, quod ineffabiliter & sublimiori modo sibi naturam humanam assumpsit. Patet etiam secundùm præmissa, quòd Filius Dei, & divinam naturam habet, & humanam; unam ab æterno, aliam ex tempore per assumptionem. Contingit autem, ab eodem plura haberi secundùm diversos modos, in quibus tamen omnibus semper, quod est principalius, habere dicitur; quod autem minus principale, haberi. Habet enim totum multas partes, ut homo manus & pedes; non autem dicimus è converso, quòd manus & pedes habeant hominem. Habet etiam unum subjectum multa accidentia, sicut pomum colorem & odorem, non è converso. Habet etiam homo aliqua exteriora, sicut possessiones & vestes, non è converso. In solis autem illis, quæ sunt partes alicuius unius essentiales, aliquando aliquid dicitur habere & haberi, ut anima corpus, & corpus animam. Et similiter in quantum vir & uxor in matrimonio conjunguntur, dicitur vir habere uxorem, & uxor virum. Et similiter in his, quæ per relationem uniuntur, sicut dicimus, quòd pater habet filium, & filius patrem. Si ergo sic uniretur Deus humanæ naturæ, sicut anima corpori, ut ex his constitueretur una natura communis, posset dici, quòd Deus habet naturam humanam, & humana natura habet Deum, sicut anima habet corpus, & è converso. Sed quia ex divina & humana natura non potest constitui una natura, propter perfectionem divinæ, ut dictum est, & tamen in prædicta unione principalius est, quod est ex parte Dei, manifestè consequitur, quòd ex parte Dei accipi oportet id, quod habet naturam humanam. Illud autem, quod per aliquam naturam dicitur esse, dicitur esse suppositum, vel hypostasis naturæ illius, sicut quod habet naturam equi, dicitur esse hypostasis, vel suppositum naturæ equinæ. Et si sit natura intellectualis, quæ habetur, talis hypostasis dicitur persona; sicut dicimus Petrum esse personam, quia naturam humanam habet, quæ est intellectualis natura.

Cùm ergo Filius Dei, unigenitum Dei Verbum, per assumptionem habeat humanam naturam, ut dictum est, sequitur, quòd sit hypostasis, vel suppositum, vel persona humanæ naturæ. Et cùm ab æterno habeat divinam naturam, non per modum compositionis, sed simplicis identitatis, dicitur etiam hypostasis, vel persona divinæ naturæ, secundùm tamen quod divina verbis humanis exprimi possunt. Ipsum ergo unigenitum Dei Verbum est hypostasis, vel persona duarum naturarum, divinæ scilicet & humanæ, in duabus naturis subsistens. Si quis autem objiciat, quòd humana natura etiam in Christo non sit accidens, sed substantia quædam, non autem universalis, sed particularis, quæ hypostasis dicitur, videtur consequi, quòd ipsa humana natura in Christo hypostasis quædam sit præter hypostasim Dei Verbi, & sic in Christo erunt duæ hypostases. Considerare debet, qui sic objicit, quòd non omnis substantia particularis hypostasis dicitur, sed solùm illa, quæ ab aliquo principaliori non habetur. Manus enim hominis substantia est quædam

particularis, non tamen potest dici hypostasis, nec persona, quia habetur à principaliori, quod est homo: alioquin in quovis homine essent tot hypostases, vel personæ, quot membra, vel partes. Humana ergo natura in Christo non est accidens, sed substantia, non universalis, sed particularis: nec tamen hypostasis dici potest, quia assumitur à principaliori, scilicet à Dei Verbo. Sic ergo Christus est unus propter personæ vel hypostasis unitatem, nec potest dici esse duo; sed propriè dicitur, quòd habet duas naturas. Et licèt divina natura prædicetur de hypostasi Christi, quæ est hypostasis Verbi Dei, quod est eius essentia, tamen humana natura non potest prædicari de eo in abstracto, sicut nec de aliquo habente humanam naturam. Sicut enim non possumus dicere, quòd Petrus est humana natura, sed quòd est homo, in quantum habet humanam naturam, ita nec possumus dicere, quòd Dei Verbum est humana natura, sed quòd habet humanam naturam assumptam, & ex hoc dicitur homo. Utraque ergo natura prædicatur de Verbo Dei, sed una in concreto tantùm, scilicet humana, ut cùm dicimus, Filius Dei est homo: divina verò natura, & in abstracto, & in concreto dici potest, ut quòd Verbum Dei est divina essentia, vel natura, & quòd est Deus.

Cùm autem Deus sit habens divinam naturam, & homo sit habens humanam naturam, per hæc duo nomina significantur duæ naturæ habitæ, sed unus habens utramque. Et cùm habens naturam sit hypostasis, sicut in nomine Dei intelligitur hypostasis Verbi Dei, ita in nomine hominis intelligitur Verbum Dei, secundùm quod attribuitur Christo. Et sic patet, quòd per hoc, quòd dicimus Christum DEUM & hominem, non dicimus eum esse duo, sed unum in duabus naturis. Quia verò ea, quæ conveniunt naturæ, attribui possunt hypostasi illius naturæ; hypostasis autem tam humanæ naturæ, quàm divinæ includitur, tam in homine significante divinam naturam, quàm in homine significante humanam, quòd est eadem hypostasis habens utramque naturam; consequens est, ut tam humana, quàm divina prædicentur de illa hypostasi, seu secundùm quod includitur in nomine significante divinam naturam, seu secundùm quod includitur in nomine significante humanam. Possumus enim dicere, quòd Deus Verbum Dei est conceptus, & natus de Virgine, passus, mortuus & sepultus, attribuentes hypostasi Verbi humana propter humanam naturam; & è converso possumus dicere, quòd homo ille est unum cum Patre, & quòd est ab æterno, & quòd creavit mundum propter divinam naturam. In his ergo tam diversis de Christo prædicandis distinctio invenitur, si consideretur, secundùm quod ista de Christo dicuntur. Quædam enim dicuntur secundùm humanam naturam, quædam secundùm divinam. Si autem consideretur, de quo dicuntur, indistinctè proferuntur, quia eadem est hypostasis, quâ divina & humana dicuntur: ut si dicam, quòd idem est homo, qui videt & audit, sed non secundùm idem; videt enim secundùm oculos, & audit secundùm aures. Idem etiam est pomum, quod videtur

detur & odoratur, sed hoc quidem colore, illud autem odore, ratione cujus dicere possumus, quòd videns audit, & audiens videt, & visum odoratur, & odoratum videtur. Et similiter dicere possumus, quòd Deus nascitur de Virgine propter humanam naturam, & homo ille est æternus propter divinam.

§. VI.

Explicatur Mysterium Incarnationis variis similitudinibus.

VAria adduxi symbola & exempla sensibilia, quibus huic Mauro emollirem difficultatem, quam experiebatur in credendo hoc mysterio: non quia existimarem, illa sufficere ad persuadendum mysterium tam arduum, & superans omnem humanum discursum; sed ut minorem difficultatem experiretur, & ut ostenderem, non esse impossibile, ut ipse existimabat.

LXXIX. Primò igitur explicui hoc mysterium exemplo *insitionis*, desumpto ex Theodoreto Dialogo *inconfusus*. Nam si tu haberes in tuo horto nobilissimum truncum pyri, habentem unum ramum, huic trunco posses inserere alium ramum, prunum, v. g. & tunc jam eadem arbor esset pyrus & prunus, produceretque duos fructus specie diversos, nimirum pyra & pruna. Et in eodem trunco, veluti in eadem hypostasi & supposito existeret duplex natura, & natura pyri, & natura pruni; nec propterea esset duplex arbor, sed unica, cui esset connaturalis natura pyri, quia cum illa nasceretur; natura autem pruni, licèt per *insitionem* appropriaretur ipsi, tamen ex se esset extranea à natura pyri. Sic ergo cogita Verbum divinum, seu Personam Filij Dei, tanquam arborem divinam habentem ex se ramum Divinitatis, & ferentem ex se fructus omnino divinos: huic divinæ arbori, & quasi nobilissimo trunco inseruit omnipotentia Dei ramum humanitatis; unde Verbum post incarnationem jam habet duplicem ramum; naturam quidem divinam tanquam sibi connaturalem, & secum identificatam: naturam humanam verò ex se quidem extraneam, quæ tamen per *insitionem* incarnationis inserta est personæ Filij Dei, & facta est propria Filij Dei. Unde eadem persona Filij Dei habet naturam divinam & humanam, ac proinde est Deus & Homo: unde Christus est una arbor cum duplici fructu, divino & humano; habet enim operationes Dei, quia est Deus, & operationes humanas, quia est Homo, sicut pyrus, cui inserta est prunus, habet duplicem fructum.

LXXX. Secundò idipsum explicui exemplo *ignitionis*, desumpto ex D. Basilio. Sumamus ferrum candens, vel carbonem ignitum: Nonne vides, quòd ignis totum ferrum penetrat, occupat, & ad suam puritatem & nitorem trahit, sibíque penitus adstringit & unit? Sic ergo considera, quòd Verbum divinum, tanquam ignis splendidissimus, totam naturam humanam Christi penetravit, & omnes ejus partes sibi univit. Nónne vides, quòd illa unio ignis cum ferro est ita intima, ut vix possimus alterum ab altero discernere, cùm tamen certum sit, ibi post ignitionem manere naturam ferri. Hoc ergo modo debes cogitare, unionem Verbi cum humanitate esse

penitissimam, & vi illius humanitatem totam esse imbutam, & refulgentem igne Divinitatis; & nihilominus manere cum distinctione à natura divina Verbi, à qua magìs illustratur & perficitur, quàm ferrum, vel carbo ignitus perficiatur ab igne secum penetrato. Et sicut durante unione ignis cum ferro, ferrum redditur incapax ferruginis, nigroris & frigoris, ita humanitas ratione unionis cum divinitate est incapax peccati & erroris, quorum foret capax, si non esset unita Verbo divino. Unde humanitas Christi differt à nostra, sicut differt carbo ignitus à carbone extincto, & sicut differt ferrum candens à ferro frigido. Denique advertere debes, quòd sicut beneficio unionis inter ignem & ferrum, operatio ignis tribuitur ferro, & operatio ferri tribuitur igni; dicitur enim ferrum splendere, calefacere, urere, accendere, & ignis potest dici secare, dividere, penetrare, condensari; imperfectiones tamen ferri ignem non afficiunt. Ita beneficio illius admirabilis unionis inter Verbum divinum & humanitatem, ea, quæ sunt hominis, tribuuntur Deo, & ea, quæ sunt Dei, tribuuntur homini: sic tamen ut imperfectiones humanitatis non lædant divinitatem; sicut ferrum sua nigredine non inficit ignem, cui conjungitur.

LXXXI. Sed potissimùm ad hoc mysterium explicandum usus sum exemplo *animationis*, *sicut enim anima rationalis, & caro unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus*; ut inquit Athanasius in symbolo. Adverte, Amete, quanta sit distantia inter animam & carnem; anima enim est res subtilis, incorporea, simplex, viva, mobilis, pura, intelligens, immortalis, per se subsistens; caro est crassa, multiplex, impura, sordida, torpens, sensu & ratione destituta, corruptioni obnoxia; & tamen anima vi sua, suóque contactu carnem extollit, & ad se trahit, sibíque substantialiter unit, & unus ex utroque homo constat: & per hanc unionem caro fit spiritualis, pulchra, viva, mobilis, & bonorum animæ particeps, ita ut omnis honor, qui animæ defertur, simul etiam deferatur carni. Rursus caro non gestat animam, sed anima carnem, & hæc in anima veluti in sustentante recumbit, non autem anima in carne: unde caro ad hypostasim animæ elevata, & unita videtur. Præterea iste homo, v. g. Petrus, simul est anima & caro, vel ut magìs propriè loquar, animalis & carnalis; ut animalis animâ rationali, est incorporeus, immortalis, & ratione præditus; ut carnalis, est corporeus, mortalis, & ratione carens, &c. Denique quidquid operatur aut patitur caro, operatur vel patitur homo animalis: & quidquid operatur aut patitur anima, operatur vel patitur etiam homo carnalis. Ad hunc ergo modum licèt quoad perfectionem inter naturam humanam, & Deum sit infinita distantia; tamen potest Deus suâ infinitâ potentiâ naturam humanam in infinitam celsitudinem supra omnem creaturam attollere, & ad hypostasim, seu Personam Verbi (quæ naturæ humanæ, & singulis ejus partibus intimè præsens erat) insolubili & substantiali nexu adstringere & unire, ita ut jam non illa in se & per se, sed in Verbo, veluti ramus terrenus in cœlesti trunco, & veluti corpus in regente

gente

gente & sustentante se animâ subsisteret. Nec idcirco Verbum mutari, sed humanitas elevari, ad Verbum trahi, & modum quendam inexistendi Verbo accipere debuit: sicut cùm magnes attrahit, & copulat sibi ferrum, non magnes, sed ferrum mutatur: cùm Angelus assumit corpus, non Angelus, sed corpus mutationem patitur: & cùm cera infunditur sigillo, ipsa, non sigillum mutatur. Hæc symbola adducit P. Lessius in tract. de Perfect. Divin. ad explicandum hoc mysterium, & illis ego usus sum ad imprimendam aliquam notitiam hujus veritatis illi Mauro, ne tantam difficultatem sentiret in ea credenda. Et in hoc colloquio aliquam partem viæ transegimus; sed quia ut inquit Isai. cap. 7. vers. 9. *Si non credideritis, non intelligetis*, priùs debet persuaderi, mysterium aliquod esse revelatum à Deo, ac proinde credi debet, quàm illud rationibus explicemus; quia rationes illæ homini habenti fidem deserviunt ad acuendam intelligentiam: ubi autem fides non præcedit, non sufficiunt ad persuadendum, illud mysterium esse verum: & ideo postquam explicui mysteria ista, aliam viam aggressus sum, quâ pergere debent, qui infidelibus volunt persuadere, vera esse mysteria nostræ fidei. Nam colloquium hucusque habitum in eum finem direxi, ut huic Mahumetano ostenderem, non esse impossibile Mysterium Incarnat. non autem ut rationibus persuaderem, debere ab illo acceptari, ut verum.

CAPUT UNDECIMUM.

Quomodo Prædicatores Evangelici persuadere debent Infidelibus, vera esse mysteria nostræ Fidei.

LXXXII. Quia mysteria nostræ Fidei sunt omnino supernaturalia, & superant omnem rationem, & discursum naturalem, ratione naturali non potest directè ostendi eorum veritas; quia quod est supra omnem rationem, ratione demonstrari non potest. Et ideo licèt possimus solvere, quæ contra illa objiciuntur (quia cùm impugnent veritatem, necesse est, ut sint fallacia argumenta, oppugnantia mysteria nostræ fidei) tamen non debet minister Evangelicus niti rationibus ad directè probandum illa esse vera: *Quæ igitur fidei sunt* (inquit D. Thom. 1. part. q. 32. artic. 1.) *non sunt tentanda probari, nisi per authoritates iis, qui authoritates recipiunt. Apud alios verò sufficit defendere, non esse impossibile, quod prædicat fides.* Unde Dionys. dicit cap. 2. de Div. Nomin. *Si aliquis est, qui totaliter eloquiis resistit, longè erit à nostra Phylosophia. Si autem ad veritatem eloquiorum scilicet sacro-*

sacrorum respicit, hoc & nos canone utimur. Hinc S. August. lib. de Fide, & symbolo cap. 9. circa finem ait: *Fides inconcussa tenenda est, ut dicamus istam Trinitatem unum Deum: nec temerè aliquid de invisibilibus affirmemus, tanquam scientes, sed tanquam credentes: quoniam videri, nisi mundo corde, non possunt.*

LXXXIII. Colloquium ergo cum Amete Solimam prosequens, addidi: hucusque tibi explicui, quomodo sine repugnantia, & contradictione intelligi possit, quòd Deus factus sit homo; & quomodo Christus possit simul esse Deus, & homo. Nunc verò aliâ viâ utar, ut tibi persuadeam, Christianæ Religioni nomen dare. Et imprimis, amice Amete, stultum est, quòd tu tibi persuadeas, mysteria Religionis Christianæ esse falsa, quia tu ratione, & discursu tuo non potes assequi, quomodo se habeant; sic enim negare deberes, ut falsum, omne illud, quod tuo discursu non potes comprehendere: Hoc autem est manifeste absurdum; multa enim sunt, quæ ratio naturalis non valet comprehendere. Inter Aristotelem, & alios Philosophos diu, acritérque disputatum est, an continuum componatur ex punctis indivisibilibus, an ex partibus semper divisibilibus in minores, & minores sine termino. Et hucusque nemo Philosophorum hanc difficultatem omnino vincere potuit, & veritatem palàm detegere. Rem illi explicui: quæstio est inter Philosophos, an si Angelus dividat hunc unguem in duas medietates, & rursus unam medietatem in alias duas, & sic deinceps, an aliquando perveniret ad punctum aliquod indivisibile, quod ampliùs non posset dividi. In qua quæstione Princeps Philosophorum Aristoteles negat, & multi cum illo: at Zeno cum aliis affirmat. Et nemo hucusque clarè ostendere potuit, quisnam eorum sit veritatem assecutus. Rursus tu certâ experientiâ cognoscis fluxus, & refluxus maris; & tamen, undenam illi proveniant, ignoras.

Nos omnino videre res à longe experimur, & interposito medio opaco eas non videre; & tamen ignoramus, quomodo fiat tam mirabilis visio in humore oculorum. Experimur homines tam felicis memoriæ, ut continuatâ serie multa recitare valeant: & tamen quomodo fiat illa memoratio, ignoramus. Scimus, ex rudi massa formari fœtum in ventre feminæ; & tamen quomodo id fiat, omnino ignoramus. Videmus, ex grano vel officulo arborem nasci, & quomodo id fiat, nescimus. Experimur magnetem attrahere ferrum, & quomodo attractio fiat, ignoramus. Et ut alia omittam, vos Mauri creditis corporum resurrectionem; & tamen discursus naturalis non assequitur, quomodo corpus conversum in vermes, in herbas, vel in pisces (quando scilicet ab eis devoratur) possit resurgere. Ergo stultum est dicere: Deus non est Trinus, quia ego non assequor, quomodo hoc possit esse: Deus non est factus homo, quia ego non capio, quomodo id fieri potuerit. Ratio stultitiæ est, quia ratio evidens demonstrat, Deum esse infinitum, & incomprehensibilem ab omni humano, in ò

ab omni creato intellectu: si ergo est infinitus, poterit in se habere perfectiones aliquas, quas noster intellectus solo lumine naturali nequeat assequi: si est omnipotens, ergo potest aliquid facere, quod discursus humanus non potest assequi, esse possibile. Ergo stat Mysterium Trinitatis, & Incarnationis esse vera, quamvis tu non possis mente tua illa capere: ergo stultum est, asserere, *non ita est, quia ego non capio.*

LXXXIV. Nos Christiani non credimus hæc mysteria, quia illa intellectu nostro comprehendimus; sed quia Deus, qui nec fallere, neque falli potest, illa nobis revelavit: Deo autem loquenti credere debemus, quamvis non intelligamus, quomodo esse possit id, quod ipse dicit. Certè quod tibi difficultatem ingerit, difficultatem ingessit vehementem Philosophis, & sapientibus, qui extra Religionem Christianam educati impossibile primò judicabant, Deum esse Trinum, & Unum, & hominem crucifixum esse Deum; & tamen id postea firmissimè crediderunt, & in defensionem horum mysteriorum libros scripserunt, & multi eorum sanguinem pro hac fide profuderunt. Tales fuerunt Dionysius Areopagita, qui ad fidem Christi conversus est ab Apostolo Paulo (occasionem conversionis exposui ex Actibus Apostolorum cap. 17.) Insignis iste Philosophus cùm esset annos natus viginti quinque, & Heliopoli in Ægypto commoraretur, mirandam illam solis eclypsim, quæ tempore Passionis Domini contigit, vidit, & causam ignorans obstupuit, & postea ex Paulo cognoscens hoc prodigium accidisse in morte Jesu Christi, quem Paulus Atheniensibus prædicabat, hinc motus non parùm est ad amplectendam eam fidem, quam Apostolus prædicabat. Et postea illam scriptis illustravit, & pro hac fide Martyr occubuit, imitatus Magistrum suum Paulum, qui priùs magnâ blasphemiâ cogitabat, quod Apostoli prædicabant, nempe, Jesum Nazarenum à Judæis crucifixum esse Filium Dei naturalem; postea verò à Christo miraculosè conversus, ejus divinitatem, mortem, & resurrectionem, & reliqua Religionis Christianæ mysteria in magna orbis parte prædicavit, & tandem in hujus fidei defensionem martyrium passus est Romæ, simul cum Apostolo Petro. Talis etiam fuit conversio Justini Philosophi sapientissimi; qui postquam perscrutatus fuit omnes penè sectas, veræ sapientiæ adipiscendæ causâ, tandem ad fidem Christi conversus est, eámque doctissimis libris defendit, & Romæ pro ea martyrium subiit anno Christi 165. Talis quoque fuit Hilarius, qui cùm esset Philosophus Gentilis, desiderans veram Philosophiam invenire, libros Philosophorum legens, & in eis, quod quærebat, non inveniens, tandem libros Sacræ Scripturæ perscrutatus est, & planè cognovit, Scripturam Sacram Deum habere Authorem, & fidem Christi suscepit; & postea Episcopus Pictaviensis creatus, Fidem Catholicam, confitentem divinitatem Jesu Christi, & Trinitatem Personarum, acerrimè propugnavit contra Arrianos, ut constat ex ejus libris de Trinitate, in quorum principio suam conversionem scribit:

& denique plenus sanctitate & fide, multis undique virtutibus editis, ita ut & mortuos suscitaverit, migravit ad cœlos, anno Christi 369. Talis etiam fuit magnus Ecclesiæ Doctor Augustinus, qui cùm esset subtilissimi vir ingenii, & in scientiis versatissimus, ex conversatione D. Ambrosii cœpit errores pristinos agnoscere, & tandem Catholicam Christi Fidem suscepit, omniáque illius mysteria, præsertim Trinitatem Personarum Divinarum, & Deitatem Christi contra hæreticos propugnavit.

Certè omnes isti, & multi alii, quos brevitatis causâ prætermitto, sapientiores multò erant, quàm tu; fuerúntque post conversionem Viri Sanctissimi, & dubitari non potest, quòd maximam experti sunt difficultatem in iis mysteriis, & tamen illa firmissimè crediderunt, & multi pro testificatione illorum vitam dedêre: cur ergo tu non credes, quod tot tam illustres sapientiâ, & sanctitate Viri post diligentem omnium sectarum discussionem crediderunt? Aut cur, quæso, illi sapientissimi Doctores captivaverunt intellectum suum ad credendum firmissimè mysteria, quæ non intelligebant, nisi quia urgentissima habuerunt fundamenta, quibus persuasi sunt, Deum revelâsse mysteria hæc, & Authorem esse Religionis Christianæ? Et inde benè intulerunt, hominem teneri credere Deo loquenti, quamvis loquatur mysteria, quæ excedunt naturalem nostrum discursum. Hæc autem fundamenta te etiam movere debent, ut id credas, quod illi crediderunt.

Dic mihi, quæso, si aliquis tuæ sectæ *Papaz* (sic vocant Sacerdotes, & Alfaquinos) esset vir eximiæ probitatis, & veracitatis, essétque sapientissimus, ita ut suspicari prudenter non posses, eum, vel ex ignorantia falli, vel ex malitia velle fallere, tibi asseveraret rem aliquam valde difficilem, & seriò testaretur, ita se habere; nonne illi affirmanti crederes? Respondit annuendo: crederem, inquit, quia ita mecum discurrerem: hic Vir est sapientissimus, & ego homo ignarus; ille multa scit, quæ ego ignoro; aliunde verò est Vir probus, & sanctus, qui neminem decipere curat: ergo prudentiæ erit, fidem illi tribuere. Benè dixisti: sed ex ore tuo te judico: si homini probo, & sapienti credere debemus, quæ narrat, quamvis ea per nostrum discursum non assequamur, cur non credemus Deo loquenti & testificanti? Hîc respondit: si ego scirem, Deum esse, qui loquitur, libentissimè crederem, quamvis essent mysteria altissima supra meum captum. Et tunc ego: optimè dixisti: sed inde convinceris, ut credas, Christum esse Deum, & in Deo non dari unam tantùm personam, sed tres, quamvis tuo discursu id capere non possis: quia ego tibi manifestissimè probabo, Deum revelâsse hæc mysteria, & manifestâsse mundo.

LXXXV. Ad hoc probandum adduxi argumenta illa, quibus libro præcedenti demonstravi Christi divinitatem. Primò quia Christus fuit Propheta Sanctissimus, & Doctor veritatis, ut tu fateris: at manifestum est, Christum de seipso dixisse, se esse Filium

lium Dei naturalem, verúmque Deum; siquidem hoc ab ejus ore audiêrunt Apostoli, & toti mundo prædicârunt, & persuaserunt, & in testimonium hujus veritatis martyrium subiêrunt. Secundò, quia Christus doctrinam illam evidentibus confirmavit miraculis. Tertiò, quia Apostoli per totum orbem dispersi hanc doctrinam innumeris signis confirmârunt. Quartò, quia pro illa testificanda multa centena Martyrum millia atrocissima passi sunt tormenta, cum suma constantia & magna lætitia. Quintò, quia in hac fide singulis seculis floruerunt insignes Sancti, manifestis miraculis à Deo illustrati. Sextò, quia perfidi Judæi, qui Christum tanquam blasphemum occiderunt, à Deo deserti sunt, & severissimè usque modò puniuntur. Septimò, quia in sola Christi fide elucent notæ veræ Religionis, quas suprà breviter perstrinxi, & fusè in hac & præcedenti parte explicavi. Hæc & similia argumenta petita à motivis credibilitatis confeci: ad quæ obmutescebat Maurus, & fatebatur, se nescire respondere ijs argumentis.

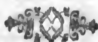
Sed præcipuè institi primæ demonstrationi, quam suprà confeci. Hîc respondit Maurus, legem Christi fuisse quidem Sanctam, & à Deo datam, cæterùm non durâsse, nisi usque adventum Mahumeti; sicut lex Moysis fuit Sancta, & à Deo collata per Moysem, tanquam per Legatum & Nuntium Dei, & tamen non duravit, nisi usque ad adventum Christi. Ajebat ergo, has tres leges à Deo descendisse, & Moysem, Christum & Mahumetum fuisse Dei prophetas, & veras leges publicâsse; cæterùm duas priores jam cessâsse, & abrogatas esse, solúmque nunc in mundo esse veram legem Mahumeti.

LXXXVI. Et hæc est communis persuasio Authorum Mahumetanorum, qui Alcoranum exponunt; qui dicunt, hujus abrogationis Legis Christianæ, & subrogationis Legis Mahumetanæ præcessisse figuram in illis verbis Moysis Deuteronomij 23. *Dominus de Synai veniet, & de Seir ortus est nobis, apparuit de monte Pharan.* Et insuper affirmant, id voluisse significare Christum Dominum Matth. 20. in illa parabola de patrefamilias, *qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam.* Quam parabolam Mohammedus filius Ismaëlis, cognomento Albocharius, in parte trigesima Alcoranicarum traditionum refert à Mahumeto Propheta suo ita expositam fuisse. *Data fuit lex cultoribus Legis* (id est Pentateuchus) *qui operati sunt in ea usque ad meridiem; deinde delassati sunt, & acceperunt singuli denarium. Deinde traditum est Evangelium cultoribus Evangelij* (id est Christianis) *qui operati sunt in eo usque ad nonam; deinde delassati sunt; & acceperunt singuli denarium. Tandem datus est nobis Alcoranus, & operati estis in eo usque ad occasum solis, & accepistis singuli binos denarios. Quamobrem dixerunt scripturales* (Judæi & Christiani) *Isti minus operati sunt, quàm nos, & plus acceperunt mercedis. Respondit Deus: Num feci vobis injuriam aliquid detrahens de mercede vestra? Responderunt. Non. Dixit Deus: hac est gratia mea, quam dabo, cui mihi allibuerit.*

Hoc idem manifestè fatetur Mahumetus

metus ipse in Alcorano, Capite seu Zorâ, & ut Arabes *loquuntur, Surath.*57. cujus titulus est *El hadid*, id est, *Ferrum*. §. 27. his verbis: *Etiam quidem misimus Noë & Abraham, & posuimus in generatione eorum prophetiam & Librum: & inter eos quidam fuerunt directi, multi verò exerraverunt. Horum vestigia subsequi fecimus Legatos nostros, & subsequi fecimus Jesum Filium Mariæ, & dedimus ei Evangelium, & posuimus in cordibus eorum, qui secuti sunt eum, pietatem & misericordiam, & monasticam vitam ipsi adinvenerunt* (neque præcepimus eam illis) *tantùm ob desiderium placendi Deo: sed non servaverunt illam eo modo, quo debebant. Nos autem dedimus illis, qui ex eis crediderunt mercedem eorum: at multi ex illis prævaricati sunt.* Et Sect. 5. Mensa. §. 50. *Et subsequi fecimus vestigia eorum* (Prophetarum) *Jesum Filium Mariæ, confirmantem Pentateuchum, qui antea traditus fuerat: & dedimus ei Evangelium, in quo est directio, & Lux, & confirmat Pentateuchum datum antè; & est directio & communicatio piorum. Judicent itaque ij, qui profitentur Evangelium, id quod Deus revelavit in eo; & qui non judicaverint, juxta id quod Deus revelavit, erunt prævaricatores* Et ibidem §. 53. *Unicuique vestrûm dedimus legem & normam, &, si voluisset Deus, fecisset vos gentem unam: sed ut probaret vos in eo, quod dedit vobis.* Explicat Gelal. *Unicuique Vestrûm, ô Gentes, dedimus suam legem & viam claram & patentem Religionis, per quam incederetis: sed propterea divisit vos in varias gentes ac sectas, ut probaret vos per Leges varias, ac diversas, ut manifesti essent inter vos obedientes.* Alastadusita scribit in hunc locum. *Dicunt Expositores, significari per hoc omnes Religiones, quæ sunt inter se divisæ, quarum unicuique dedit Deus Legem & viam patentem in Religione. Sic Judæis dedit suam Legem, in quibus prohibuit id, quod voluit, & concessit id, quod voluit. Itaque Religio fuit una; Leges autem variæ, ac diversæ.* Idem ferè habent Jahia, filius Salimi, Mohaumedus. Abu. Abdallahus, Ebn. Abdallahus: *Unicuique ex vobis posuimus Legem & normam. Dixit Cottada: Pentateuchus fuit Lex: & Evangelium fuit Lex: & Alcoranus fuit Lex; prohibuit Deus in eis, id quod voluit, & concessit id quod voluit. Et si voluisset Deus, fecisset vos gentem unam, id est, unius Legis Religionem.* Quibus verbis manifestè ostendunt hi Authores, Judaicam, Christianam & Mahumetanam fuisse eamdem, habuisse tantùm diversas Leges, omnes tamen bonas & sanctas, utpote traditas à Deo.

Sed contra evasionem illius Mauri, cum quo colloquebar validè insurrexi, & manifestis argumentis convici, esse apertum mendacium, quòd Deus miserit Alcoranum Mahumeto, & quòd post legem Christi successerit Lex Mahumetana, sicut Lex nova successit veteri. Idque constabit capite sequenti.

CAPUT

CAPUT DUODECIMUM.

Demonstratur, legem Mahumeti non succeßisse legi Christi, sicut lex Christi successit legi Moysis. Ubi exponitur, quomodo lex Christi non sit opposita legi Moysis, sed ejus adimpletio & perfectio: & convincuntur Judæi contendentes, Sacramentum Circumcisionis, & cæremonialia legis antiquæ debere in æternum durare, quia sunt à Deo instituta.

LXXXVII. QUòd autem Alcoranum non sit datum à Deo, nec ipsum habeat authorem, evincitur manifestè: quia Alcoranum continet doctrinam contrariam Evangelio, & apertè negat, quod Evangelium clarè docet, nempe Christum mortuum esse, & resurrexisse, Christum esse Deum, & dari in Deo Trinitatem Personarum, & manifestum est mendacium, quod Mahumetus pronunciat in quinto capitulo Alcorani, dicens: *Hic liber*, videlicet Alcoranum, *nec mendacium aliquod, neque aliquid præteritis Prophetis contrarium nuntiat.* Nam mors Christi, ejúsque Resurrectio erat prænuntiata à Daniele, à Davide & aliis Prophetis, ut infrà ostendam manifestè, & ab omnibus Evangelistis uniformiter docetur: unde Alcoranum hoc negans evidenter opponitur Prophetis & Evangelio, ac proinde non est liber à Deo missus, sed à diabolo inventus, & à Mahumeto confictus ad seducendum.

Unde contra evasionem Mauri insurgens, illi evidenter ostendi, legem Mahumeti non posse esse à Deo: quia cùm certum sit, legem Moysis, & legem Christi à Deo descendisse, ut ipsi Mauri confitentur; necesse est, ut lex Mahumeti non descenderit à Deo: quia Deus sibi contradicere non potest, & per unum Prophetam nequit priùs revelare unum mysterium, & per alium postea revelare oppositum. Deus autem per Prophetas antiquos revelavit, Christum moriturum & resurrecturum; Mahumetus autem apertè in Alcorano negat, Christum mortuum esse, ac proinde negat etiam resurrectionem, quia resurrectio mortem supponit. Rursus Christus manifestè docuit, se esse Filium Unigenitum Dei, verúmque Deum; & docuit in Deo dari tres personas: ídque scribunt Evangelistæ, & Apostoli omnes id mundo persuaserunt. Nam dum in orbem terrarum profecturi essent, ne ulla ex parte, aliqua vel apparens inter eos in annunciatione Evangelij diversitas esset, communi consilio quosdam Fidei Canones, quibus universam Christianam fidem perstringentes stabilirent, constituerunt; quos proprio nomine Dei Ecclesia *SYMBOLUM APOSTOLORUM* dicere consuevit, vel quia singuli ad illud perficiendum attulerint suam symbolam, vel quoniam, qui verè Christiani essent, eo symbolo

velut tesserâ militari, aut indicio dato, ab iis, qui falsò Christum prædicarent, dignoscerentur, ut docet Ruffinus D. Hieronymi coætaneus in præfatione expositionis symboli.

LXXXVIII. Ex his clarè cognoscere potes, Amete, Mahumetum non fuisse Dei Prophetam, sed seductorem. Ad hæc Maurus, ne cogeretur fateri, vel Christum ejúsque Evangelistas, & Apostolos falsam doctrinam prædicâsse, vel Mahumetum non fuisse verum Dei Prophetam, respondit, Evangelium, prout ex ore Christi manavit, atque ab ejus Apostolis, & Evangelistis descriptum est, absque falsitatis commixtione verum esse: cæterùm à posteris Christianis infectum, & falsificatum esse in multis, nimirum in illis omnibus, in quibus discordat ab Alcorano. Et hæc est communis solutio, ad quam recurrunt Mahumetani, quando fit argumentum contra ipsos ex libris Prophetarum, & Evangelistarum, quos ipsi ut libros Dei venerantur. Et sumitur ex Alcorano Zorâ 12. Videns enim Mahumetus, doctrinam suam esse contrariam Evangelio, quod ipse sæpe laudaverat, ne videretur sibi contradicere, dixit, Evangelia esse corrupta, & adulterata à Christianis, & se solum in suo Alcorano habere puram, & incorruptam doctrinam Christi & Prophetarum, qui ante ipsum præcesserunt. Hanc Mauri evasionem ita præclusi, támque patenter de falsitate convici, ut obmutesceret, & quid opponeret, non haberet. Et infrà seorsim adducam argumenta, quibus Christi prædicator possit hanc Mahumetanorum fabulam apertè confutare. Ad colloquium autem rediens hæc addidi.

LXXXIX. Lex Moysis sancta fuit, & à Deo data; cæterùm in illa nihil continetur, quod non concordet Evangelio: neque existimes, Amete, legem Christi esse contrariam legi Moysis; Christus enim ipse dixit, se non venisse solvere, sed adimplere legem Moysis: *Nolite putare, quoniam veni solvere legem, aut Prophetas: non veni solvere, sed adimplere. Amen quippe dico vobis, donec transeat Cœlum, & terra, jota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.* Matth. 5. v. 17. & 18. Si me interrogaveris, quomodo Christus dicat, se non venisse, ut legem solveret, sed adimpleret, cùm reipsa solverit, & abrogaverit, & post Christi adventum cessaverit lex Moysis? Respondeo tibi; verissimum esse, quòd Christus non venit, ut legem solveret, sed adimpleret; primò, quia quamdiu lex vigere debuit, ipse eam diligentissimè observavit (quamvis ad ejus observationem non teneretur, quia erat Deus) & ut Apostoli observarent, curam habuit; & ideo ipse, & Apostoli circumcisi sunt, & ascendebant quotannis ad Templum ad diem Festum. Secundò dicitur, non solvisse, sed adimplêsse, quia bene interpretando perfecit. Tertiò legem implevit, quia gratiam, per quam impleri posset, nobis attulit: ut enim inquit Evangelista Joannes cap. 1. v. 17. *Lex per Moysem data est, gratia autem per Jesum Christum facta est*, & ideo, ut ait Augustinus, priùs *jubebat*,

bat, sed non juvabat. Post Christi adventum, & jubet, & juvat. Quartò, quia, quæ in lege promissa erant, exhibuit, quæ cæremoniis & figuris adumbrata, repræsentavit.

XC. Itaque cùm in lege, & Prophetis quatuor essent partes, nempe promissa & vaticinia; præcepta Decalogi; cæremonialia atque judicialia, Christus omnia complevit: promissa & vaticinia complevit, exhibendo, quæ promissa & prædicta erant: præcepta moralia Decalogi complevit, meliùs interpretando, & falsas expositiones Scribarum, & Pharisæorum rejiciendo: complevit cæremonialia, exhibendo illa, quæ per cæremonias repræsentabantur, & adducendo veritatem illarum figurarum, & corpus illius umbræ, ut pro Circumcisione carnis Baptismum, & Circumcisionem cordis; & pro sacrificiis animalium & avium Sacrificium sui Corporis in Cruce offerendum; & pro sacrificiis & oblationibus panum & farinæ, sacrificium incruentum Corporis & Sanguinis sui in Eucharistia: denique complevit judicialia, quia præmia & supplicia, corporea & temporalia, quæ lex Moysis promittebat, vel comminabatur populo illi rudi & carnali, Christus in spiritualia & æterna commutavit.

XCI. Quare legem illam antiquam Christus abrogavit, non solvendo, sed adimplendo; non violando, sed perficiendo; sicut pictor (ut Theophil. ait) inchoatæ, & extremis tantùm lineamentis adumbratæ imagini, dum ultimam apponit manum, & colores adhibet, priorem imaginem abolet, & novam inducit; abolet autem non dissolvendo, sed absolvendo; non delendo, sed perficiendo.

Unde lex Moysis, & lex Christi non comparantur inter se, tanquam duæ leges specie diversæ, & inter se oppositæ; sed tanquam duæ leges respicientes eundem finem, quarum altera imperfectè, altera perfectè illum finem attingit; vel potiùs tanquam una & eadem lex, secundùm statum perfectum, & imperfectum: non differunt illæ duæ leges, sicut differunt homo & brutum; sed sicut differt homo, dum est vir, à seipso, dum est puer. Lex antiqua data est per Moysem à Deo Populo Israëlitico, sicut puero: lex Evangelica data est generi humano à Deo per Christum Filium suum, sicut viro. Genus humanum sub lege veteri erat in statu pueritiæ; sub lege autem novâ est sub statu virilitatis & perfectionis: ut enim inquit S. Thomas 1. 2. quæst. 91. art. 5. ad 1. *Sicut Paterfamilias in domo alia mandata proponit pueris, & alia adultis: ita etiam unus Deus in suo regno aliam legem dedit hominibus adhuc imperfectis existentibus, & aliam perfectiorem jam manuductis per priorem legem ad majorem capacitatem divinorum.*

CXII. Itaque lex potest considerari secundùm finem, ad quem ordinat homines, & secundùm propinquitatem ad finem, vel distantiam ab illo. Si primo modo consideretur, *Lex nova non est alia à lege veteri* (inquit S. Thom. 1 2. quæst. 97. art. 1. *Quia utriusque est idem finis, scilicet ut homines subdantur Deo; est autem unus Deus,*

 & no-

& novi & veteris Test. secundùm illud Rom. 3. unus Deus est, qui justificat circumcisionem ex fide, & præputium per fidem. Si autem consideretur secundo modo, *Lex nova est alia à veteri: quia lex vetus est quasi Pædagogus puerorum*, ut Apostolus dicit ad Galatas 3. lex autem nova est lex *perfectionis, quia est lex charitatis, de qua Apostolus dicit*, Coloss. 3. *quòd est vinculum perfectionis.*

Quare lex nova comparatur ad veterem, sicut perfectum ad imperfectum; & quia omne perfectum adimplet id, quod imperfecto deest, ideo lex nova adimplet veterem, in quantum supplet illud, quod legi veteri deerat, ut docet ibidem art. 2. idem S. Doctor. Quamvis autem aliqua dederit præcepta Deus hominibus in illo statu legis veteris, quæ cessârunt, adveniente & promulgata lege nova, quia illa erant convenientia pro illo statu, & non erant convenientia pro statu legis novæ; tamen non revelavit Deus de seipso aliquid in lege veteri, quod negaverit in nova: in lege veteri sub umbris, & figuris significavit Trinitatem personarum, licèt non proposuerit expressè hoc mysterium illi populo rudi, ne sumeret inde occasionem existimandi, esse tres Deos: manifestationem huius mysterii reservavit tempori legis novæ, in quo misit Unigenitum suum in mundum, ut ipse, qui est in sinu Patris, enarraret. Benè quidem potest Deus in uno tempore revelare, & manifestare aliquod mysterium, quod in alio non revelavit; nequit tamen illud ipsum, quod prius de seipso affirmavit, postea negare: ut constat ex prima nostra demonstratione, pag. 57.

Creavit Deus primum hominem in gratia, & justitia originaria ad finem supernaturalem visionis beatificæ, amoris, & gaudii inde resultantium, eo pacto & conditione, ut si observaret præceptum, non edendi fructus arboris scientiæ boni & mali, conservaret sibi, & derivaret in posteros eam gratiam & justitiam; si autem peccaret, eam amitteret sibi & posteris, omnésque manerent sub captivitate peccati, & potestate diaboli. Peccavit Adamus, & totam posterorum massam corrupit, infecitque peccato, & subjecit se, & omnes suos posteros captivitati diaboli; Deus autem summè bonus & misericors decrevit, Filium suum Unigenitum in hunc mundum mittere, ut indutus carne diabolum vinceret, & captivos eriperet de ejus tyrannica potestate. Decrevit autem differre hujus mysterii executionem per multa sæcula propter rationes, quas expendit D. Thom. 4. contra gent. cap. 55. num. 9. & 3. part. quæst. 1. art. 5. Præstituit tamen tempus convenientius ad tanti mysterii dispensationem: Ut autem pararet sibi populum, in quo erat nasciturus, apparuit Abrahæ, illúmque elegit in patrem credentium, & Abrahæ posteros multiplicavit, ut ex illis constitueret Synagogam: filios Israël in signis, & portentis eduxit de Ægypto; promisit adventum Messiæ, & Salvatoris per Prophetas; dedit legem populo Israël; eique dedit præcepta moralia, quæ semper erant permansura, scribens in tabulis lapideis

decem

decem præcepta Decalogi, quæ in prima creatione impresserat tabulis cordis, quia videlicet illa erant penè obliterata ex multitudine peccatorum, quæ mentem obcæcabant; dedit etiam præcepta quædam cæremonialia de sacrificiis & oblationibus, quæ adumbrabant, & repræsentabant sacrificium mortis & Passionis Christi: dedit etiam præcepta judicialia, quasi propria illius populi, ut illum separaret à consortio Gentilium, ne ex illorũ contubernio & cõmunicatione inciderent in peccata fœdissima, quibus idololatræ contaminabantur. Ut autem reciperent Messiam, quando veniret, prænuntiavit per Patriarchas & Prophetas tempus & locum, ubi & quando erat nasciturus: & mores ejus, miracula, Discipulos, & mortem præsignavit, sub velis tamen & figuris, ut fides locum haberet. Tota autem illa lex antiqua erat imperfecta, ejúsque finis erat, disponere homines ad suscipiendum Messiam venturum, & legem perfectam ab eo promulgandam.

XCIII. Quod egregiè explicat S. Thõ. 4. contra gent. cap. 55. num. 9. *Quia hoc requirit conditio humanæ naturæ, ut non statim ad perfectum ducatur, sed manuducatur per imperfecta, ut ad perfectionem perveniat: quod & in instructione puerorum videmus, qui primò de minimis instruuntur; nam à principio perfecta capere non valent: similiter etiam, si alicui multitudini aliqua inaudita proponerentur & magna, non statim caperent, nisi ad ea assuescerent: sic igitur conveniens fuit à principio, ut humanum genus instrueretur de iis, quæ pertinent ad suam salutem per aliqua levia, & minora documenta per Patriarchas & Prophetas; & tandem in consummatione temporum perfecta doctrina Christi proponeretur in terris*, secundùm quod Apostolus dicit ad Galat. 4. *At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum in terris*: & ibidem dicitur: *Quòd lex pædagogus noster fuit in Christo: sed jam non sumus sub pædagogo.* Et sicut ad adventum magni regis oportet aliquos nuntios præcedere, ut præparentur subditi ad eum reverentiùs suscipiendum: ita oportuit, adventum Dei in terras multa præcedere, quibus homines essent parati ad Deum incarnatum suscipiendum: quod quidem factum est, dum per præcedentia promissa, & documenta hominum mentes dispositæ sunt, ut faciliùs ei crederent, qui antea prænuntiatus erat, & desiderantiùs susciperetur propter priora promissa.

XCIV. Postquam autem Christus venit, debuit cessare lex vetus quoad præcepta cæremonialia & judicialia, & quoad Sacramenta, quæ habebat lex illa; quia lex quoad illas cæremonias, & leges municipales, separantes Judæos à Gentibus, debuit cessare, quando venit Christus, qui in illis præfigurabatur, & qui veniebat ad salvandos omnes homines, & congregandam unam Ecclesiam ex Judæis & Gentibus, juxta illud Pauli ad Ephes. 2. vers. 14. *Qui fecit utraque unum.* Et cùm omnia Sacramenta ex Passione Christi efficaciam habeant, sanè Sacramenta, quæ præcesserunt Incarnationem Christi, talia esse debuerunt, ut significarent, & quodammodo repromitterent salutem futuram ex Christi Passione: unde cessare debuerunt,

runt, postquam Christus redemptionem generis humani sua morte consummavit; & debuerunt illis succedere Sacramenta, quæ hominibus reipsa salutem exhiberent ob meritum passionis jam præsentis. Et hinc confutatur error Judæorum, qui credunt, Sacramenta legalia, propter hoc quòd à Deo sunt instituta, in perpetuum esse servanda; cùm Deus non pœniteat, neque mutetur. Confutatur, inquam, quia ut optimè inquit D. Thom. 4. contra gent. c. 57. *Absque aliqua mutatione, vel pœnitentiâ disponentis fit, quòd diversa disponat secundùm congruentiam temporum diversorum, sicut paterfamilias alia præcepta tradit filio parvulo, & alia jam adulto; sic & Deus congruenter alia Sacramenta & præcepta ante Incarnationem tradidit ad significandum futura, alia post Incarnationem ad exhibendum præsentia, & memorandum præterita.* Quare post Passionem Christi cessare debuit circumcisio, quia hæc instituta fuit in signum fidei Abrahæ: fides autem Abrahæ fuit commendata in hoc, quòd credidit divinæ promissioni de futuro semine, in quo benedicerentur omnes gentes, id est de futuro Christo, & ideo quamdiu hoc erat futurum, oportebat protestari fidem Abrahæ in circumcisione: sed postquam hoc jam est perfectum, oportet idem alio signo declarari, scilicet Baptismo, qui in hoc circumcisioni succedit, secundùm illud Apostoli ad Colossens. 2. *Circumcisi estis, circumcisione non manu facta in expoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Christi, consepulti in Baptismo.* Ita D. Thomas 1. 2. quæst. 103. art. 3. ad 4. Audiamus etiam D. August. tom. 1. lib. de Vera Relig. cap. 17. egregiè explicantem, quo pacto lex nova veteri non opponatur, sed utraque à Deo sit. *Quisquis autem* (inquit) *ideo negat utrumque testamentum ab uno Deo esse posse, quia non eisdem Sacramentis tenetur populus noster, quibus Judæi tenebantur, vel adhuc tenentur: potest dicere, non posse fieri, ut unus paterfamilias justissimus aliud imperet eis, quibus servitutem duriorem utilem judicat; aliud eis, quos in filiorum gradum adoptare dignatur. Si autem præcepta vitæ movent, quòd in veteri lege minora sunt, in Evangelio majora, & ideo putatur non ad eundem Deum utraque pertinere; potest, qui hoc putat, perturbari, si unus medicus alia per ministros suos imbecillioribus, alia per semetipsum valentioribus præcipiat ad reparandum, vel obtinendum salutem. Ut enim ars medicinæ, cùm eadē maneat, nec ullo pacto ipsa mutetur, mutat tamen præcepta languentibus, quia mutabilis est nostra valetudo: ita divina providentia, cùm sit ipsa omnino incommutabilis, mutabili tamen creaturæ variè subvenit, & pro diversitate morborum aliis alia jubet, aut vetat, ut à vitio, unde mors incipit, & ab ipsa morte ad naturam suam & essentiam, ea, quæ deficiunt, id est ad nihilum tendunt, reducat & firmet.*

CAPUT

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

Demonstratur, legem Christi non potuisse abrogari per legem Mahumeti, quamvis lex Moysis sit abrogata per legem Christi.

XCV. His sic explicatis, ad Maurum conversus, nonne vides, inquam, Amete, quomodo inter se bene cohæreant, quòd Deus sit Author legis Mosaicæ, & legis Christi? At minimè cohæret, quòd sit Author legis Christi, & simul Author legis Mahumeti: nam Deus nequit mentiri, neque quod semel revelavit, potest falsificare. At per Christum docuit homines, Deum esse Trinum in personis, ipsúmque Christum esse Filium suum Unigenitum, quem in hunc mundum misit ad salvandum genus humanum per mortem & & Passionem suam; mundóque per Apostolos persuasit, hominem crucifixum esse Deum, & tertia die resurrexisse, & Corpus suum, & Sanguinem hominibus reliquisse in Sacramento Altaris; Baptismum esse necessarium ad salutem, circumcisionem autem jam cessâsse. Cùm ergo Mahumetus hæc omnia neget, evidenter convincitur, eum non fuisse Dei Prophetam, sed seductorem, qui honesto Religionis titulo imperium usurpavit.

Clarissiméque hoc perspicere potes: nam quia, postquam Deus dedit legem perfectam per Christum, in lege veteri per Patriarchas & Prophetas promisit Christum, illiúsque adventum prænuntiavit, & prædixit omnia, quæ futura erant tempore legis novæ. Si ergo Deus missurus erat in mundum perfectissimum Legislatorem, maximúmque Prophetarum, qualem vos Mahumetum fuisse creditis, illius adventum prænuntiavisset in lege Moysis, & in lege Christi, ut scilicet mundus eum, tanquam Dei Prophetam susciperet, & legem ab eo promulgatam ad salutem necessariam amplecteretur. At manifestissimum est, nec Deum in veteri Testamento, nec in novo promisisse Mahumetum, nec in illo fuisse à Christo prænuntiatum, nisi sub generali ratione falsorum Prophetarum, cùm dixit Matth. 24. v. 11. *Multi Pseudo-Prophetæ surgent, & seducent multos.* Ergo certum est, Mahumetum non fuisse Dei Prophetam nec legem dedisse, ut verum Dei ministrum.

XCVI. Sed miseri Mahumetani meridiana in luce caligant, & credunt, illum fuisse prænuntiatum à Moyse & Christo; cæterùm Judæos & Christianos in odium Mahumeti delevisse ea, quæ in scripturis de eo erant prænuntiata: ídque credunt, quia Mahumetus ipse in Alcorano ad præoccupandam hanc objectionem testatur, mentionem fieri de eo in veteri & novo Testamento. Siquidem Zoâ 60. affirmat, Dominum nostrum JESUM Christum eum prænuntiâsse, & in Evangelio suo hæc verba posuisse: *Amen amen dico vobis, quòd post me venturus est Apostolus Dei, qui*

vocabitur Mahumed, seu Mahumetus. Refert autem Theatrum vitæ humanæ tom. 1. fol. 559. esse opinionem apud Mahumetanos, in cap. 14. Joan. v. 16. ubi nos legimus, *Ego rogabo Patrem, & alium paraclytum dabit vobis*, antea loco paraclyti legi *Mahumed*, quasi Christus dixisset: *Ego rogabo Patrem, & Mahumetum dabit vobis.*

XCVII. Verùm hoc esse insigne mendacium, facilè evincitur, quia eadem Evangelia, quæ in Ecclesia leguntur, fuerunt in Ecclesia Christi ante adventum Mahumeti, ut constat ex expositionibus Sanctorum Patrum Hieron. Ambr. Basilij, Nazianzeni, Athanasij, Chrysostomi, Augustini & Gregorij, qui ante Mahumetum floruerunt; nam hic postremus mortuus est anno Christi 604. Mahumetes verò anno 631. reliqui autem multò antè floruerunt. In ijs enim expositionibus, nec apud ullum scriptorem, nec in aliquo exemplari, vel versione Evangeliorum mentio ulla facta est Mahumeti: certum est autem, non potuisse Christianos, vel Judæos in odium Mahumeti corrumpere scripturas, antequam Mahumetus in mundum venisset. Deinde cùm Moyses Deuteronomij 4. severissimè prohibuerit, aliquid addere, vel detrahere Sacris Scripturis dicens: *Non adijcietis ad verbum, quod ego præcipio vobis, neque auferetis ab eo.* Et cùm Joannes Apocal. 22. idipsum prohibens, dicat: *Si quis apposuerit ad hac, apponat Deus super eum plagas scriptas in libro isto, & auferat eum de libro vitæ*: quis nisi stultus credat, Judæos vel Christianos voluisse à sacris litteris abradere nomen Prophetæ, quem Deus illis promitteret, præsertim antequam cognoscerent, qualis futurus esset. Idque ampliùs constabit ex dicendis infrà, quando probabimus, scripturas non esse corruptas. Constátque manifestè, easdem extare nunc veteris Testamenti versiones, quæ extiterunt tempore Christi, & ante ejus adventum, in quibus nulla mentio Mahumeti fit.

Estque manifestũ, Paraclytum, quem Christus promisit Joannis 14. non esse Mahumetum: nam adventus illius Paraclyti promittitur futurus intra paucos dies Actor. 1. v. 15. *Non post multos has dies:* Mahumetus autem venit post sexcentos annos. Secundò, quia illum Paraclytum promittit Christus Apostolis, ut eos instrueret: *Ille vos docebit, & suggeret vobis omnia, quacumquè dixero vobis.* Joann. 14. 26. Mahumetus autem Apostolos non docuit. Tertiò, quia Christus dixit, illum Paraclytum esse invisibilem: *Quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum.*

XCVIII. Alio etiam argumento evidenti probavi illi Mauro, legem Mahumeti non esse datam à Deo post legem Christi, sicut lex Christi fuit data post legem Moysis. Quia si res ita se haberet, lex Mahumeti esset perfectior lege Christi, & lex Christi foret dispositio ad legem Mahumeti, sicut lex Moysis fuit dispositio ad legem Christi. Deus enim in instructione generis humani procedit ab imperfecto ad perfectum, ut suprà explicuimus cum S. Thom. At hoc est manifestè falsum; quia Christus in Evangelio docuit altissimam vitæ sancti-

sanctitatem, quam posuit in ardenti, & perfecta Dei dilectione; & ad eam assequendam altissima dedit consilia, contemnendi divitias, honores, & delectationes carnales, abnegandi seipsum, sumendi Crucem suam, diligendi inimicos, tolerandi injurias, & exercendi perfectissima omnium virtutum opera, patientiam, humilitatem, continentiam, temperantiam, &c. & omnium virtutum se exhibuit exemplar perfectissimum. Hanc autem perfectionem lex Mahumeti non præcipit, nec consulit; immò in Alcorano docet, ut fideles reddant malum pro malo, & easdem injurias, molestias, atque læsiones inferant aliis, quas ab illis patiuntur; & carnis delectationibus laxat habenas, tantúmque abest, ut virginitatem, vel castitatem consulat, ut ejus observationem censeat impossibilem: sic enim in Alcorano ait: *Nocturnos coitus cum mulieribus promittit nobis Deus, sciens nobis hujus rei abstinentiã, tum difficilem, tum impossibilẽ esse.* Ipsique Mahumetani dicunt, nimis arctam & spiritualẽ esse legem Christi; proptereàq; sapienter egisse Altissimum, mittendo Mahumetum Regnis Arabum, cum lege laxa ac facili: ipséque Mahumetus in Alcorano inquit: *Deus nequaquam difficilia, seu ardua requirit à nobis.* Et sæpe dicebat, se missum fuisse à Deo, ut legem Christi, quæ nimis rigida erat, temperaret, & per mitiora præcepta homines duceret in Paradisum.

Ipsáque impura Mahumeti vita evidenter probat, illum non fuisse Dei Prophetam: quod latè in hoc colloquio huic Mauro exposui, & infrà seorsim proponã.

CXIX. Denique illam Mauri evasionem manifestè confutavi, quia si lex Mahumeti comparatur ad legem Christi, sicut lex Christi comparatur ad legem Moysis, sequitur, legem Christi post adventum Mahumeti abrogatam jam esse, sicut abrogata fuit lex Moysis post adventum Christi; ac proinde jam homines in illa non salvari, sicut post adventum Christi non salvantur in lege Moysis. At hoc esse evidenter falsum, constat primò: quia post adventum Mahumeti floruerunt singulis sæculis in Ecclesia Christi multæ feminæ, & viri sanctitate insignes, & gloriâ miraculorum illustres; Deus autem sectatores falsarum sectarum miraculis, & signis non illustrat. Et ideo in Synagoga, postquam Christus venit, nullus extitit Propheta, nullus homo, qui gloriâ miraculorum claruerit, cùm tamen ante adventum Christi tot miracula, & prodigia operatus fuerit Dominus per Moysem, per Josue, per Eliam, per Elisæum, aliósque Viros Sanctos: & ratio est, quia, postquam Christum occiderunt, & ejus Apostolos persecuti sunt, ablata sunt eis omnia supernaturalia beneficia, & privilegia consueta, gratia prophetiæ, efficacia miraculorum, reprobatáque sunt à Deo eorum Sacrificia: quod hoc argumento probat Chrysostomus, nam Deus in lege illa præcipiebat, ne sibi offerrentur sacrificia extra Templum Hierosolymitanum: ergo cùm templum illud destruxerit Deus, in vindictam occisionis Christi, utens tanquam instrumento Imperatoribus Tito & Vespasiano, signum est, jam sacrificia illa reprobâsse.

Quod hoc simili explicat: nam si ægrotus enixè à Medico postulâsset facultatem bibendi vinum, eámque concessisset Medicus, eo pacto & conditione, ut non biberet, nisi per talem scyphum, quem ipsi assignâsset, & postea vas illud Medicus ipse infringeret, planum est, quòd Medicus hoc facto protestaretur, se nolle, ut ægrotus vinum gustaret. Hoc ergo pacto dicimus, jam Deo non placere sacrificia & victimas Hebræorum, quia destruxit Templum, in quo unicè licebat illi populo sacrificia Deo offerre. Abstulit ergo Deus ab illo populo Charismata supernaturalia, & ejus sacrificia reprobat, omnémque illam excellentiam vaticiniorum, miraculorum, privilegiorum, & Divinorum Charismatum transtulit in Apostolos, & in Christi Ecclesiam, in qua semper floruerunt, & nunc florent; quod signum manifestum est, Deum Ecclesiam Christi diligere ut Sponsam, & velle eo modo coli, quo illa à Christo, & Apostolis edocta præscribit. Alio deinde sensibili, & manifesto argumento hoc ipsum comprobatur, quia Deus statim post peccatum primorum parentum Christum promisit, qui diabolum vinceret, ut deducunt communiter Patres ex verbis illis, quæ Deus adversùs serpentem pronuntiavit: *Ipsa conteret caput tuum.* Genes. 3. vers. 16. Promisit ejus adventum Abrahæ, Genes. 22. vers. 18. *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ.* Et Patriarcha Jacob Genes. 49. vers. 10. prædixit Christi adventum illis verbis: *Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est.* Prædixit etiam, & promisit Moyses Deut. 18. v. 15. *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus, &c.* Promisit, & prænuntiavit per alios Prophetas ejus adventum variis signis præfigurans: & cùm venit, dedit illi potestatem, faciendi magna & stupenda miracula, ut ipse Mahumetus in Alcorano Zorâ 1. testatur. Introducit enim Angelum loquentem cum Maria sub hac forma: *O Maria omnibus viris, & mulieribus splendidior, mundior, atque jucundior! tibi ab universitatis Creatore mittitur summi nuncii gaudium cum Verbo Dei, cujus nomen est Jesus Christus, qui est facies omnium gentium in hoc futuróque sæculo, sapiens, vir optimus; ipse Deus Filium tuum cum divina virtute venientem edocebit librum legiferum, omnisque Magisterii peritiam, & Testamentum, ac Evangelium. Ille cæcos, & mutos curabit, morpheaticos, ac leprosos mundabit, mortuos creatore cooperante vivificabit, &c.* Hæc Mahumetus de Christo; cùm tamen de seipso in Alcorano dicat, *Non sibi datum esse, signum aliquod facere*, ut testatur Carthusianus lib. 2. art. 9. p. 103. fatéturque, *se esse Prophetam ignorantem.* Si ergo Deus tot retrò millibus annorum per Prophetas, & Patriarchas promisit Christum, illúmque, & legem ab eo dandam prænuntiavit, ipsúmque tot prærogativis, & excellentiis ornavit, quales nec Moysi, neque ulli Prophetarum unquam concessit, quis, nisi stultus, potest credere, legem ab illo tot prodigiis inductam & propa-

propagatam, solùm sexcentis annis duràsse? Si lex Moysis, quæ imperfecta erat, & solùm dispositio ad legem Christi, duravit ultra mille, & quingentos annos (nam ab egressu filiorum Israël de Ægypto usque ad Christi Nativitatem transiêrunt 1518. anni) quis mentis compos credere potest, legem Christi perfectam solùm sexcentis annis durâsse? Si umbra, & figura tantopere duravit, res figurata & significata quomodo potuit tam citò finiri? Quorsum tot miraculorum & Prophetiarum apparatus, si lex Christi, tam exiguo tempore erat permansura? Quomodo Angelus dicit Luc. 1. vers. 33. *Dabit illi Deus sedem David Patris, sui, & Regni ejus non erit finis?* Si ejus Regnum, & Ecclesia intra tam breve temporis intervallum interiturum erat.

C. His auditis argumentis obmutuit Maurus, & fatebatur, se nescire illis respondere: non potui tamen ei persuadere, ut Baptismum peteret. Illum in nostro Collegio Malacensi Religiosi perhumaniter tractârunt; ego verò ad extremum illum amicabiliter, & familiariter alloquens, dixi: Amice Amete, coram Deo ignorantiam allegare non poteris: ego tibi veritatem manifestè annuntiavi. Si adhuc dubitas, an ego vera locutus sim, Deum roga, ut tibi veritatem manifester, ut tenebras mentis tuæ illuminet, & te doceat viam salutis. Post tot argumenta audita, saltem debes dubius manere, an tibi sit necessarium ad salutem æternam, Religionem Christianam suscipere: agitur hîc de summa rerum; Deum ergo enixè roga, ut te illuminet; & ut merearis à Deo illuminari, vitia fuge, pietatem sectare, Deum super omnia dilige, & proximum sicut te ipsum, & decem præcepta Decalogi diligenter observa; hæc enim omnes homines obligant. Donavi illi doctrinam Bellarmini, & rogavi, ut attentè legeret explicationem mysteriorum nostræ sanctæ Fidei, sperans, fore ut aliquando veritatem agnosceret: & post multa charitatis signa, & amicabilem amplexum, Maurum dimisi. Audivi postea, hunc hominem gravi morbo oppressum, Baptismum petiisse. Rem tamen satìs exploratam non habeo, maximam tamen spem concepi, eum tandem moriturum Christianum.

LIBER QUARTUS.

IN QUO DEMONSTRATUR, CHRIstum mortuum esse, & resurrexisse, contra id, quod Alcoranus fabulatur: & exponitur, cur Deus fieri voluerit homo passibilis, & ostenditur, nec novum, nec vetus Testamentum fuisse corruptum à Christianis, ut Mahumetus finxit.

CAPUT PRIMUM.

Demonstratur contra Mahumetanos, Christum mortuum esse, & resurrexisse, indéque evidenter ostenditur, Alcoranum mendaciis, & fabulis plenum esse.

I. NICOLAUS de Cusa Cardinalis in sua Cribratione Alcorani lib. 1. cap. 3. ait; totam intentionem Mahumeti in Alcorano hanc esse, ut scilicet persuadeat, *Christum*, seu Messiam, nec Filium Dei esse, neque pro hominibus crucifixum, & mortuum: quoniam Christum Filium Dei esse, & in Cruce mortuum, est fides illa, quæ vincit diabolum, & mundum, & sola est vera, & perfecta, & nulla fides præter illam resistere potest diabolo, & dare victoriam & immortalem vitam in Regno Cœlorum intellectuali, incorruptibili: ideo hoc medio sathan de mundo ipsam Evangelicam fidem omnino eliminare conatur.

Mahumetus igitur in Alcorano lib. 2. Zorâ 6. qui intitulatur de Josepho, sic inquit: *Judæi Mariæ blasphemiam, & immoderatam contumeliam inferunt, séque Christum Mariæ Filium, Dei nuntium peremisse perhibent, sed nequaquam eum, sed sui similem suspendentes interfecerunt.* Estque inter Mahumetanos opinio, seu error satis communis, JESUM Christum eâ horâ, quâ Judæi eum comprehendere voluerunt, posuisse figuram suam in Juda proditore, sícque Judæos, Jesum capere existimantes, Judam cepisse; ut testatur Carthusianus lib. 2. art. 21. pag. 158. & mihi narravit Maurus quidam Matriti ann. 1670. id ipsum, & ideo in alio cap. seu Zorâ Alcor. ait Mahumetus: *Judæi JESUM illudere æstimantes, ab eo sunt illusi.* Doct. Petrus de Cavalleria in suo *Zelo Christi* p. 129. testatur, Mahumetum in Alcorano Zorâ 3. de Judæis loquentem, hæc habere: Dicunt super Mariam men-

mendacium magnum, & dicunt: *Nos occidimus Messiam JESUM Filium Mariæ, nuntium Dei: non occiderunt, neque suspenderunt, sed sic simulatum fuit eis.* Et paulò pòst: *Non occiderunt eum veraciter, immò elevavit eum Deus ad se.* Itaque Mahumetani credunt hanc fabulam Alcorani, quòd Christus non sit mortuus, sed alius ejus similis, ut testatur etiam R. P. Fr. Antonius de Castillo in suo Itinerario Hierosolymitano lib. 3. cap. 4. pag. mihi 178.

Quis non miretur, Mahumetum Virum sagacem, & callidissimum id ausum fuisse negare, quod non solùm Christiani, sed etiam Judæi & Gentiles, & universus orbis ut rem manifestam supponebant, nempe JESUM Nazarenum fuisse à Judæis in Crucem actum? res enim hæc publica fuit, & toti orbi nota, Pilatúsque Judææ Præses sententiam pronuntiavit, & res coram infinita hominum multitudine peracta est. Quòd negaverit Christi Divinitatem & Trinitatem Divinarum Personarum, aliáque mysteria supernaturalia, adeo mirandum non est: cæterùm quòd negare ausus sit historiam apud nationes omnes notam, & litteris contestatam à Christianis, à Judæis, imò ab ipsis Gentilibus, manifestè probat hujus nebulonis immanem absque fronte mentiendi audaciam. Hic error similis est Hæresi Basilidis, de quo ita scribit Epiphan. Hæresi 24. *Basilides confingit nobis alium fabulæ actum, non JESUM passum esse asserens, sed Simonem Cyrenæum. Nam quoniam, dum Dominus Hierosolymis educeretur, velut Evangelij series habet, coëgerunt quendam Simonem Cyrenæum ad portandum Crucem: hinc reperit, ut nequitia sua tragœdiam confingeret. Et illum* (inquit) *qui portabat Crucem, transformavit in suam speciem, & seipsum in Simonem, & pro seipso tradidit Simonem, ut crucifigeretur. Cùm autem ille crucifigeretur, stabat ex opposito invisibilis JESUS, deridens eos, qui Simonem crucifigebant. Ipse verò discessit ad Cœlestia, tradito Simone ad crucifigendum, & illæsus processit ad Cœlum.*

II. In similem errorem lapsus est Manichæus, dicens, non Christum, sed diabolum fuisse crucifixum: sic enim ait, apud August. lib. de fide contra Manichæum cap. 22. *Inimicus quippe, qui eundem Salvatorem, justorum Patrem, crucifixisse se speravit, ipse est crucifixus: quo tempore aliud actum est, aliud ostensum. Princeps itaque tenebrarum affixus est Cruci, idémque spineam coronam portavit cum suis sociis, & vestem coccineam habuit; acetum etiam & fel bibit, quod quidam Dominum potâsse arbitrati sunt; atque omnia, quæ hic sustinere visus est, tenebrarum ducibus irrogata sunt.*

Eundem errorem tenuerunt Marcionistæ & Cerdoniani; qui in eo tamen differunt à Mahumeto, quòd illi negabant, Christum veram habuisse carnem; Mahumetus verò verè natum fuisse ex Maria fatebatur: ut enim inquit Augustinus lib. de Hæresibus cap. 21. Cerdoniani dogmatizabant, *Christum neque natum ex femina, nec habuisse carnem, neque verè mortuum, neque quidquam passum, sed simulâsse Passionem.* Et ut ait ibid. cap. 14. *Marcus nescio quis, qui Hæresim condidit, negans resurrectionem carnis, & Christum non verè, sed putativè*

tivè passum asseverans. Et de Manichæis testatur lib. contra Epist. Manich. eos docuisse, Christum non veram, *sed simulatam carnem oculis ostendisse, nec pertulisse, sed simulâsse passionem*. Sed omnes isti Hæresiarchæ inimici Crucis Christi suggillantur ab Augustino, & his omnibus dicere possumus, quod dixit S. Doct. Manichæis lib. de fide cap. 33. *Miseri! non timetis, ut dicatur vobis in judicio: Ego eos liberavi, pro quibus passus sum: Ite, ille vos liberet, cui meas adscribitis passiones.*

III. Impugnatur verò hoc delirium & manifestum Mahumeti mendacium. Primò, quia falsificat prædictiones Prophetarum, qui annuntiârunt Christi mortem; ut illam Danielis cap. 9. *Post hebdomadas septuaginta annorum occidetur Christus*, & illud Psalm. 21. *Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea, &c.* Et illud Isaiæ 53. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Ipse autem vulneratus est propter scelera nostra, & livore eius sanati sumus, & posuit Dominus in eum iniquitates omnium nostrûm: oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum; tanquam ovis ad occisionem ducetur, &c.* Hunc textum Isaiæ legebat in curru suo eunuchus Reginæ Candaces, cùm Deus miraculosè adduxit Philippum, qui eum illi exponeret, ipsúmque baptizavit. Act. 8. v. 28. Neque dicere potest Mahumetus, Judæos corrupisse, & adulterâsse scripturas; tum quia id esse evidenter falsum, sect. sequent. ostendam: tum quia, cùm nulla sit in testamento veteri illustrior prophetia, clariúsve probans, Jesum Nazarenum esse Messiam, & Christum promissum in lege antiqua, nihilominus Judæi perfidi, quorum maximè interesat, quòd ex Scripturis non constaret, illum esse Christum, nunquam ausi sunt negare, Danielem scripsisse illa verba, & cùm Christiani & Judæi sint inter se maximè contrarij, habeántque Scripturas veteris Testamenti secundùm varias versiones, etiam interpretum, qui floruerunt ante Christum, in omnibus exemplaribus veteris Testamenti leguntur illæ prophetiæ eodem tenore verborum. Et sanè si appareret aliquod verisimile fundamentum, ad asserendum, Prophetiam Danielis esse adulteratam, id non dissimularent Iudæi, ne tam apertè convincerentur illo textu.

Impugnatur secundò, quia ipse Mahumetus in Alcorano Zorâ 44. quæ appellatur Zora de Maria, vocat Dominum Iesum *Verbum Veritatis*, & Prophetam Sanctissimum, qui nunquam falsum locutus sit. Et tamen, dum dicit, eum non fuisse crucifixum, illum facit Prophetam mendacem. Siquidem Christus ipse Matth. 20. duodecim Discipulis in unum congregatis dixit: *Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum & scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget.*

Tertiò, quia facit Christum impium ergà Virginem Matrem, cui secretum illud non manifestavit: constat enim, illam acerbissimos passam fuisse compassionis dolores juxta Crucem, quos non pateretur, si sciret, eum, qui inter duos

duos latrones pendebat, non esse filium suum, sed Iudam proditorem, vel alium, cui Deus impressisset Christi figurã.

Quartò, quia eclypsis illa Solis, quæ accidit in morte Crucifixi, fuit planè & evidenter miraculosa; siquidem accidit in Paschate Iudæorum, quod nunquam nisi in diem 15. Lunæ primi mensis incidebat, cùm Luna est plenissima. Hoc autem prodigium simul cum aliis, quæ in morte Crucifixi acciderunt, manifestè probat, eum, qui crucifixus est, fuisse verum Christum.

Quintò, quia, ut ostendi disp. præcedent. Christus suam Resurrectionem manifestis argumentis probavit; Resurrectio autem mortem supponit.

Sextò, quia si indecens non fuit, Deum permittere, ut Christus Vir Sanctissimus & innocentissimus à Iudæis comprehenderetur & flagellaretur, ut Mahumetus supponit, fuisse comprehensum & flagellatum, neque indecentia ulla reperiri potest in eo, quòd permiserit crucifigi. Ut quid autem illam metamorphosim & illusionem Deus decerneret?

Septimò, quia cùm quatuor Evangelistæ, qui Evangelia sua scripserunt diversis locis & temporibus, tam diligenter, & tam uniformiter narrent omnia, quæ attinent ad Passionem Christi, cùm tamen miracula breviter perstringant; id sanè non fecerunt, nisi ex impulsu divino, & quasi Spiritûs Sancti amanuenses. Deus autem illos movere non potuit ad scribenda mendacia: ergo verissimũ est, Christum mortuum esse.

Octavò, quia cùm Apostoli dispersi sunt per universum mundum, symbolum Fidei composuerunt, in quo expresśè docetur: *Christum crucifixum, mortuum & sepultum fuisse. Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.* Matth. ult. & fidem contentam in illo symbolo, quæ rem docet humanæ sapientiæ incredibilem, nempe hominem inter duos latrones crucifixum esse unigenitum Dei Filium, verúmque Deum, mundo persuaserunt sine armorum violentia, sine sensuum blandimento, pauci homines ignobiles, infirmi, prædicantes contemptum omnium eorum, ad quæ humanus appetitus rapitur; quos homines sequi, crimen erat morte plectendum, & brevi tempore urbem mundi dominam expugnârunt, & meliorem mundi partem: quod sine ingenti miraculo, & divinâ potentiâ fieri non potuit; Deus autem nequit miracula facere ad radicandã in mundo fidẽ falsam.

Nonò, quia mysterium Crucis Christi innumeros Sanctos Christo peperit, qui eò ardentiùs Christum diligentes, quò ignominiam Crucis pro se indigniùs pertulit, carceres, Cruces, innumeráque tormenta pro Christo alacriter passi sunt; in eísque impletum est illud Christi verbum: *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me.* Credibile enim non est, fidem falsam, & quæ Crucifixum crederet, qui crucifixus non fuit, talem potuisse generare sanctitatem.

Decimò quia miracula, quæ per signum Crucis Deus operatus est, & quotidie operatur, & honor, quem Deus exhiberi voluit Cruci, quæ ante Christum erat ignominiæ signum, manifestè probant, Christum in Cruce morientem eam virtutem Cruci communicâsse.

X CAPUT

CAPUT SECUNDUM.

Crucis miracula clarè probant, Christum in ea mortem sustinuisse.

IV. MIracula Crucis illustriora enumeret Christi prædicator ad confundendos Mahumeti sectatores. Observat Baronius, divina quadam dispensatione factum esse, ut supplicium, quod Barabbæ duplici ex causa debebatur, tum ut latroni, tum ut homicidæ, converteretur in Christum, cujus nulla esset mortis causa; ut Dei Filius pro redemptione totius generis humani Crucem subiret, quæ tam apud Judæos, quàm apud Gentiles, insigne salutis esset. Signandos namque esse signo *THAV*, qui liberandi essent ab ira Dei, Ezechieli Prophetæ fuit divinitus demonstratum cap. 9. & apud Ægyptios istud signum Crucis in Sacris eorum litteris significâsse vitam, Ruffin. 2. hist. 29. Socrat. lib. 5. cap. 17. Sozomen. & alii testantur. Vide Breviarium Rom. die 3. Maii, quâ celebratur Inventio S. Crucis ab Helena Augusta, & quomodo miraculo fuerit distincta à reliquis latronum: contigit hæc Inventio anno Christi 326. Ea fuit in partes divisa, & una delata Romam, alia Constantinopolim, quæ autem maxima pars relicta est Hierosolymis, jugi miraculo per particulas distributa, semper tota integra permansit, ut testatur Baronius in notis ad Martyrologium Romanum die 3. Maii, idémque testantur S. Paulin. Epist. 11. ad Sever. & S. Cyrillus Catech. 10. ubi affirmat, totum terrarum orbem ligno S. Crucis Hierosolymis accepto locupletatum esse.

Idem autem Bar. ibidem testatur, Græcos aliam etiam de S. Cruce celebrare consuevisse solemnitatem ad 16. Kalendas Junii, quâ recolitur memoria admiranda illius apparitionis Crucis signi supra Hierosolymam meridie factæ, cujus rei gestæ hist. S. Cyrillus tunc ejusdem Civitatis Episcopus exactè describit post Catech. Et die 14. Sept. celebrat Ecclesia Exaltationem S. Crucis, quando Heraclius Imperator, Cosi hoë devicto, eam de Perside Hierosolymam reportavit; miracula verò, quæ tunc contigerunt, satis comprobant, Sacrum illud Lignum contactu Corporis Christi sanctificatum fuisse. Petavius affirmat, S. Crucem restitutam esse ann. Christi 628. & sequenti vere Hierosolymam Heraclium illam summa veneratione transtulisse. Concordat Baron. in notis Martyrolog. affirmans, contigisse hanc translationem ann. 19. Imperii Heraclii, id est, anno Christi 629. quo tempore Mahumetus vivebat; & transportationem S. Crucis in Persiam, ejúsque recuperationem factam ab Heraclio non ignoravit; quò magìs innotescat hominis impudentia, qui negare ausus est mortem Christi in illa Cruce, pro

qua

qua totus orbis Christianus pugnavit.

V. Inter apparitiones S. Crucis insignis est illa, quam promeruit Constantinus Magnus Imperator, quam describit Eusebius lib. 1. vitæ Constantini cap. 21. & sequentibus, & ex ipso Baronius ad ann. 312. Cùm enim Urbem Romanam ex Tyranide Maxentii, armata manu *eripere statuisset*, déque belli ancipite alea, & Marte communi diligentiùs cogitaret, Deorúmque imbecillitatem jam aliquoties perspicuè cognovisset, *ad Deum Christianorum confugit, cúmque solum observare, & colere statuit*, inquit Eusebius. *Quocirca hujus opem imploravit precibus, ut, tum quisnam esset, illi significaret, tum rebus, quas apud animum proposuisset, dexteram adjutricem porrigeret. Imperatori igitur ista precanti visio quædam divina, & imprimis admirabilis apparuit*; quam ipsemet post victoriam narravit Eusebio Cæsariensi, qui eam litteris prodidit, etiam jurejurando interposito: *Cùm jam Sol* (verba sunt Eusebii) *ad medium Cælum ascendisset*, die in pomeridianum tempus paululum inclinante, dixit, se Crucis signum, ex lucis splendore figuratum, in ipso Cœlo, Soli imminens, manifestis oculis aspexisse, *& in eo inscriptionem consignatam: IN HOC VINCE. Admiratio ingens ipsum, & totum exercitum, qui eum comitabatur, atque adeo hujus facti spectator factus erat, incessit. Sed dubitatione admodum inter se distrahi, quidnam ostentum illud sibi vellet, asseruit, atque eum diu multúmque de eo cogitantem oppressit nox; ibi ei dormienti Christum Dei Filium, cum signo in Cœlo monstrato visum esse, præcepisséque, ut exemplari ad imitationem illius signi, quod in Cælo apparuerat, fabricato, eo tanquam præsidio in præliis cum hostibus committendis uterentur: simul atque dies illuxit, surgens Constantinus, primò arcanum illud visum amicis exponit: deinde artificibus, qui aurum & lapides pretiosos affabrè sculpere noverant, accersitis, medio inter illos loco assidet, verbis signi describit effigiem, eámque auro, & lapidibus pretiosis imitatione adumbrare mandat.* Et hanc effigiem ab artificibus sculptam vexilli, seu labari Imperialis hastili infigi jussit, cujus formam ibi describit Eusebius, tandémque concludit: *Isto igitur salutari signo Imperator, tanquam hostilis cujuscunque, & infesta violentia propugnaculo, semper usus est, cujus expressæ similitudines, mandavit, ut universum exercitum perpetuò antecederent.*

Virtute autem Crucis Constantinus Magnus de Maxentio, ejúsque exercitu victoriam reportavit, & Maximinum Tyrannum Orientis superavit: & denique Licinium Tyrannum virtute ejusdem Crucis profligavit. Probat autem P. Gretserus lib. 2. de Cruce cap. 44. Constantino Magno ter Crucis signum Cœlitus ostensum esse.

VI. Sed quis numerare possit miracula, quæ Christiani signo Crucis operati sunt? S. Antonius Abbas, ut scribit S. Athan. in ejus vita, omnibus dæmonum machinamentis, & tentationibus signum Crucis objiciebat, & eos fugabat. Et cum Ethnicis quibusdam Philosophis disputans, inter alia

sic locutus est: *Crucifixum nominamus, & universi dæmones, quos vos ut Deos colitis, rugiunt, atque ex obsessis corporibus ad primum Dominicæ Crucis signum fugantur. Ubi sunt illa fabulosa oracula? ubi Ægyptiorum incantationes? quò Magorum profecère carmina? Certè nunc vastata sunt omnia, cùm de sua Cruce Christus intonuit.* Hinc Chrysost. hom. 4. de laudibus S. Pauli probat, non solùm veritatem hanc, quòd Christus crucifixus sit, sed etiam quòd crucifixus sit DEUS, qui per Crucem Diabolum vicit. *Cuius rei gratia* (inquit) *dæmones tantummodo nomen Crucis audientes in fugam resiliunt, cùm certè, si res se haberet aliter, magis eos oporteret irridere, quàm fugere. An fortè Crux quid clarum videtur, ac nobile? Immò è contrario turpis & exprobrabilis mors est: unde igitur illam dæmones reformidant, nisi de virtute Crucifixi?* Theodoretus lib. 3. hist. cap. 3. narrat, *quòd, cùm Julianus Apostata privatam adhuc agens vitam, spem Imperii potiundi concepisset, perlustrare cæpit Græciam, conquirere vates & ariolos, sciscitaturus ab illis, an voti compos futurus esset; incidit in hominem, qui ei hoc prædicere pollicitus est. Qui quidem deducto eo in fanum simulacrorum, & intra eius abdita collocato, fraudulentos dæmones invocat, quibus in specie, quâ solent, apparentibus, metus coëgit Julianum, signo Crucis frontem suam signare. Dæmones igitur Dominici trophæi conspicati figuram, & sua ipsorum cladis recordati, confestim evanuerunt. Tum præstigiator, causâ, cur fugerent, intellectâ, Julianum obiurgat, qui tum timorem, in quo erat, declaravit, & se virtutem Crucis vehementer admirari dixit: nam dæmones, quoniam eius figuram ferre non poterant, aufugisse.* Hæc Theodoret. & idem testatur S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. contra Julian.

VII. S. Hier. in vita S. Hilarion. narrat, S. Virum signo Crucis armatum vicisse dæmonum turbas, qui ferocium animalium assumentes formam, illum terrere conabantur. Severus Sulpitius refert, diabolum se visibilem S. Martino formis diversissimis sæpe ingessisse; Sanctum verò semper interritum stetisse, signo S. Crucis munitum, S. Greg. Nissen. in vita S. Greg. Thaumat. scribit, eum signo Crucis fugâsse dæmones ex Templo Idolorum, in quo pernoctârat. Et in vita S. Chrysost. legimus, eum signo Crucis in publica concione dæmoniacum curâsse. S. Greg. Magn. lib. 8. Dial. cap. 2. narrat, S. Benedictū signo Crucis fugâsse diabolum tentatorem, qui sub specie avis nigræ circa ejus faciem volitabat. Gregor. Turon. affirmat, S. Patroclum, & S. Nicetium Treveritorum Episcop. plurimos energumenos virtute Crucis liberâsse. Idémque testatur Beda de S. Arnolfo in ejus vita tom. 3. & in actis fidelissimis S. Daniel. apud Surium tom. 6. 11. Decemb. legimus, eum dæmones expulisse, cùm manus solumodo obsessis imposuisset cum signo Crucis. Idémque testantur gravissimi Script. de S. Medardo Episcop. Noviom. de S. Domnolo: de S. Germano Parisiens. de S. Niceta,

ceta, de S. Albino Andegav. Episcop. de S. Imberto, & S. Procopio Martyre, de S. Placido Martyre, de S. Mauro, & alijs apud Gretserum lib. 4. de Cruce cap. 41.

VIII. Et apud eundem Gretserũ ibid. cap. 42. Gregorius Turon. narrat, S. Simplicium Episcop. Augustod. signo Crucis in terram dejecisse simulacrum Berecynthiæ, quod in processione deferebant Gentiles circum agros, & vineas. Et Surius testatur, Sanctam Glyceriam Virginem & Martyrem facto signo Crucis, & invocato nomine Jesu obtinuisse à Deo, ut statua lapidea Jovis corruerit subitò, & comminuta fuerit.

Deinde S. Martina, Virgo nobilissima, sub Alexandro Imperatore passa 12. Januarij, cùm sibi Crucis signum impressisset, Dianæ idolum, fulmine cœlitus excusso, comminutum est. Itémque S. Satyrus Martyr quoddam idolum præteriens, cùm exsufflâsset in illud, signans sibi frontem, statim Idolum corruit, atque ea de causa decollatus est. Et S. Procopius Martyr, qui sub Diocletiano passus est 8. Julij, oratione facta ad Dominum Jesum Christum, cùm signum Crucis in aëre fecisset adversùs statuas Idolorum, dixit: vobis dico immundis simulacris, timete Domini mei nomen, & in aquam resoluta, in hoc Templo dispergimini: quod & factum est. Denique ut alia omittam, S. Benignus, qui sub Aurelio passus est 1. Novemb. cùm Idolothyta Sancto in os ingerere vellent, signo Crucis contra eas carnes edito, cordéque sursum suspenso, & oculis in Cœlum sublatis dixit: *Domine, &c.* Cùm hæc dixisset, & Crucis expressisset signum, mox idola omnia lignea, & lapidea, & vasa, in quibus sacrificia offerebantur, instar fumi evanuerunt.

IX. De S. Laurentio Martyre canit Ecclesia: *Quòd per signum Crucis cæcos illuminaverit*. S. Greg. lib. 1. Dialog. cap. 10. simile miraculum narrat de Fortunato Episc. Civit. Turditanæ: & alij multi Sancti eadem miracula sæpe operati sunt, signantes cæcos signo Crucis. Consulatur P. Gretserus lib. 4. cap. 48. ad 58. qui ex D. Aug. & Sophronio, & ex S. Greg. Nyssen. alı́isque Sanctis Scriptoribus probat, signo Crucis morbos fuisse depulsos, mutos, aridos, paralyticos, & surdos recepisse usum membrorum; serpentes & dracones fugatos, vel interemptos; truculentas feras cicuratas, flammásque repressas; multos virtute Crucis venenum sine noxa bibisse. S. Germanus Episcop. Parisiensis, qui sub Justiniano Imperatore vitæ sanctitate floruit, signo Crucis mortuos suscitavit, ut testatur Fortunatus in ejus vita cap. 35. Ad probandam mirabilem Crucis virtutem habes opportuna valde exempla apud P. Franc. Arias nostræ Societatis tom. 1. de imitat. Christi tract. 3. cap. 40. & in vita S. Chrysost. apud Ribaden. in qua dicitur, S. Doctorem ferocissimum occidisse leonem, qui hominibus infestus erat, erecta Cruce, juxta quam leo mortuus inventus est.

***

CAPUT TERTIUM.

Cur Deus factus sit homo, & pro hominibus pati voluerit?

X. EXponenda est Mahumetanis, & infidelibus Incarnationis Filij Dei necessitas, & convenientia, ut in amorem Dei excitati, mentis tenebras excutiant. Eam autem dilucidè explicat P. Lessius lib. 12. de perfectionibus divinis cap. 3. ijs verbis. Prolapsa natura generis nostri in primo parente fraude diaboli à statu supernaturali, & amissâ justitia originali, cæterisque virtutibus, subtractâ etiam singulari illa Dei protectione, ac directione, & partis inferioris obedientiâ, & immortalitatis dono, in miserrimum statum incidit; neque aliud restabat, quàm ut sibi relicta, suo pondere & impetu, instar fluminis cujusdam de peccato in peccatum ruens, per varios anfractus errorum & dolorum in pelagus exitij sempiterni devolveretur. Tanta enim erat ad malum pronitas, ut nihil ferè, nisi peccare, posset; tantus impetus, ut à nemine, nisi à solo Deo, posset sisti ac inhiberi; ipsum verò malum tam atrox, ac penitus inolitum, ut à nullo, præterquam à Dei manu, posset exscindi.

Deus igitur, cujus misericordiæ non est numerus, & bonitatis infinitus est thesaurus, intimis misericordiæ visceribus commotus, statuit nos istâ multiplici miseriâ eripere, & rursum ad statum supernaturalem erigere. Verùm id nec ita convenienter, nec satis fructuosè fieri poterat, nisi & pro peccato justitiæ divinæ æquivalens satisfactio exhiberetur, & fons quidam perennis, ac inexhaustus, quo peccata, quotiescunque homines in ea inciderent, deleri possent, constitueretur. Parùm enim fuisset, in pristinum gradũ justitiæ restitui, nisi etiam futuris lapsibus in tanta infirmitate, & mali proclivitate fuisset consultum. At neutrum illorum à pura creatura præstari poterat: nulla enim pro homine liberando poterat offerre pretium æquivalens; nulla etiam fontem perpetuæ remissionis & justificationis construere. Tanta enim est vel unius peccati mortiferi malignitas, tanta in majestatem illam infinitam injuria, ut omnibus Sanctorum, Angelorum & hominum obsequiis, laudibus, cultibus, precibus, humiliationibus, pænitentiis, afflictionibus, ex æquo, & ut ita dicam, ad æquilibrium, justàmque æqualitatem nequeat compensari, ut infrà de justitia ostendetur. Cùm igitur nullum remedium, nec in terra, nec in Cœlo malis nostris medendis, & bonis amissis recuperandis appareret, nec ullus Angelus, aut ulla mens creata quidquam congrui auxilij posset invenire; misericordia divina inauditum, admirabile, ineffabile, incomprehensibile, omnibus sæculis, omnibus Angelis & hominibus obstupescendum excogitavit consilium, nimirum, ut Filius Dei, sapientia genita, per quam facta sunt omnia, naturam nostram sibi copula-

pularet, & in ea, ac per eam totum genus humanum repararet. Nisi enim reparator noster esset Deus, non posset exhibere pro offensione & injuriâ, à nobis in divinitatem commissâ, quidquam æquivalens, nec constituere perennem & indefectibilem reconciliationis thesaurum. Nisi esset etiam homo, cessaret meritum, cessaret satisfactio, cessaret exemplum, cessaret illa suavis, & naturæ congruentissima providentia, qua res per ea, quæ sui sunt generis, gubernantur.

X. Hoc igitur post casum est primũ & maximum misericordiæ divinæ in nos beneficium, utpote infinitum, & aliorum multorum, quorum singula infinitæ sunt æstimationis, origo & fundamentum; quo maximè Deus infinitum suum in nos amorem & misericordiam declaravit. De quo Dominus ipse Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.* Quis hæc animo volvens non obstupescat? Quis tantæ benignitatis consideratione lachrymas contineat? Quis in obsequiũ Dei vicissim se non libentissimè expendat? *Sic*, tam intensè, tam effusè, tam ardenter, tanta æstimatione, tanti illum fecit, & appretiavit *Deus*, illa infinita majestas, nullius egens, sibi sufficientissima, qui verbo creavit omnia, cui tot milliones serviunt Angelorum, & qui momento temporis infinitos alios excellentiores servos, & cultores sibi ex nihilo poterat condere. *Mundum*, humanum genus, infimum naturæ rationalis terminum, brutis affine, terrenis addictum, Cœlestium inane, immundum, ingratum, inimicum, rebelle, in quo nihil dignum amore, plurima digna odio & supplicio. Obstupesce homo, Angelicis spiritibus, tam sublimi ingenio & naturâ prædítis, in sua damnatione relictis, tibi vilissimo, & nullius pretij vermiculo, à magno illo Numine tam immensum amorem & favorem exhibitum. *Filium suum unigenitum*, non Angelum, non Cherubinum, non Seraphinum, non Filium aliquem adoptivum, sed Filium suum unigenitum, naturalem, consubstantialem, eiusdem majestatis, potestatis, sapientiæ, excellentiæ, quem infinito dilexit amore, cui totam substantiam, unà cum omnibus suis perfectionibus & thesauris bonorum ab æterno profudit. *Daret*, in Rectorem, in Doctorem, in exemplum vitæ, in Redemptorem, in pretium & satisfactionem pro peccatis: in Thesaurum perpetuum justitiæ & reconciliationis; in juge sacrificium, in Sacerdotem æternum; in panem vitæ æternæ, & alimentum immortalitatis, in pignus futuræ gloriæ; in Regem, Judicem & Remuneratorem vivorum & mortuorum; in gloriam & triumphum patriæ Cœlestis. *Daret*, ad unionem nostræ naturæ, ad nuditatem & paupertatem, ad labores & incommoda huius vitæ, ad contumelias & persecutiones, ad alapas & sputa, ad flagella & spinarum punctiones, ad omne genus probrorum & dolorum, ad Crucem & mortem, ut totius nostri generis peccata in se susciperet, eáque in suo, quasi illorum author ac reus, lueret corpore. *Vt omnis, qui credit, &c.* Totum hoc fecit, ut nos ab exitio sempiterno, cui addicti eramus, eriperet, & æternâ vitâ donaret;

ret; nec de nobis requirit aliud, quàm ut credamus in Filium, eíque obediamus. Hactenus P. Lessius.

Quare, ut meritò inquit Clem. Alex. in exhortat. ad Gent. *Verbum vitam præbuit, ut opifex; bene vivere docuit, ut Magister; ut semper vivere suppeditaret, ut Deus.* Hinc pulchrè Aug. tract. 24. in Ioan. *Si dixisset tibi Deus tuus,* Ego sum veritas & vita, *tu desiderans veritatem & concupiscens vitam, viam, qua ad hæc pervenire posses, profectò quæreres, & diceres tibi: Magna res veritas, magna vita; si esset, quomodo illuc pervenirat anima mea. Quæris, quà? Audi dicentem primò;* Ego sum via. *Primò dixit, venias; postea dixit, quò venias.* Ego sum via, ego sum veritas. *Ipse manens apud Patrem, veritas & vita est: induens se carne factus est via. Non tibi dicitur; labora, quærendo viam, ut pervenias ad veritatem & vitam: non, inquam, hoc tibi dicitur. Ergo piger surge, via ipsa ad te venit, & te de somno dormientem excitavit,* (si tamen excitavit) *surge, & ambula.*

CAPUT QUARTUM.

Exponitur ex Patribus, cur Deus voluerit fieri homo passibilis, & mortem Crucis subire?

XII. Ecclesiæ Sol August. tom. 1. lib. de vera Religione cap. 16. sic rem hanc explicat, & convenientias detegit, quibus Deus permotus est ad assumendam carnem passibilem. *Cùm omnibus,* inquit, *modis medeatur animis Deus pro temporum opportunitatibus, quæ mirâ ejus sapientiâ ordinantur, nullo modo beneficentiùs consuluit generi humano, quàm cùm ipsa sapientia Dei, id est unicus Filius consubstantialis Patri, & coæternus totum hominem suscipere dignatus est, & Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Ita enim demonstravit carnalibus, & non valentibus intueri mente veritatem, corporeísque sensibus deditis, quàm excelsum locum inter creaturas habeat humana natura, quòd non solùm visibiliter (nam id poterat) & in aliquo æthereo corpore ad nostrorum aspectuum tolerantiam temperato, sed etiam hominibus in vero homine apparuit; ipsa enim natura suscipienda erat, quæ liberanda. Et ne quis fortè sexus à suo creatore se contemptum putaret, virum suscepit, natus ex femina. Nihil egit vi, sed omnia suadendo & monendo, vetere quippe servitute transacta, tempus libertatis illuxerat, & opportunè jam homini suadebatur, quàm libero esset creatus arbitrio. Miraculis conciliavit fidem Deo, qui erat; passione homini, quem gerebat. Satellites voluptatum divitias perniciosè populi appetebant; pauper esse voluit. Honoribus & Imperiis inhiabant; Rex fieri noluit. Carnales filios magnum bonum putabant; tale coniugium prolémque contempsit. Contumelias superbissimè horrebant; omne genus contumeliarum sustinuit. Injurias intolerabiles esse arbitrabantur;*

tur; quæ major injuria, quàm justum, innocentémque damnari? Dolores corporis execrabantur; flagellatus, atque cruciatus est. Mori timebant; morte mulctatus est. Ignominiosissimum mortis genus Crucem putabant; crucifixus est. Omnia, quæ habere cupientes non rectè vivebamus, carendo vilia fecit. Omnia, quæ vitare cupientes à studio deviabamus veritatis, perpetiendo dejecit. Non enim ullum peccatum committi potest, nisi dum appetuntur ea, quæ ille contempsit, aut fugiuntur, quæ ille sustinuit. Tota itaque vita ejus in terris per hominem, quem suscipere dignatus est, disciplina morum fuit. Resurrectio vero ejus à mortuis, nihil hominibus perire naturæ, cùm omnia salva sunt DEO, satis indicavit; & quemadmodum cuncta serviant Creatori suo, sive ad vindictam peccatorum, sive ad hominis liberationem, quámque facilè corpus animæ serviat, cùm ipsa subjicitur Deo. Hactenus Augustinus.

XIII. Guilielm. etiam Parif. lib. de fide cap. 3. pulcherrimam reddit rationem, cur expediens fuerit, DEUM pro hominibus pati in homine assumpto: *Nullâ enim viâ* (inquit) *magis suaderi communitati generis humani potuit, Deum sua gloria velle nos habere consortes, quàm per hoc, quòd miseria nostra consortium inivit. Quâ enim viâ evidentiùs ostendi potuit hominibus, quòd eos secum vellet DEUS beatè, & gloriosè vivere, quàm per hoc, quòd cum eis voluerit miserè, & ignominiosè vivere, &, quod plus est, etiam mori? Quid ingentiùs imprimere potuit cordi humano, quòd communicanda ei esset divina gloriæ beatitudo, quàm ipsius humanæ miseriæ in Filio DEI facta communicatio? Deinde quid adeo spem veniæ erigere potuit, quid adeo de misericordia DEI firmare fiduciam, quo signo, vel argumento verisimiliùs probari potuit cordi humano, DEUM velle parcere, & misereri hominibus, quàm per hoc, quòd Pater misericordiarum proprio Filio, ut eis parceret, non pepercit, & ipse filius, ut immunes & illæsi abirent latrociniorum suorum, dignatus est perpeti suspendium. Manifestum igitur est ex his, quantùm DEUS voluerit, homines esse suos socios in gloria sua, quibus & ipse voluit esse socius in eorum tanta miseria.*

XIV. Postmodum aliam adjungit rationem, quâ probat, solam fidem Christianam Catholicam esse veram, quia sola fides Catholica ea continet, & prædicat, quæ hominem accendere possunt ad DEUM amandum ardentissimè, & prout ipse amari vult ab hominibus. Vera namque fides, & Religio debet homines ducere ad DEI perfectum amorem: & hæc motiva ardentissimè DEUM diligendi maximè continet, & prædicat fides Catholica. *Sicut enim* (inquit) *ignis ignem maximè generat, & applicatione sua, seu contactu, quæ ignibilia & succensibilia sunt, maximè inflammat, & ignit, sic ignis divinæ dilectionis, tanto beneficio nobis exhibita, per credulitatem cordibus hominum applicatus, ignem sanctæ dilectionis in DEUM maximè in illis generat, eáque amore benefico maximè incendit, & inflammat. Et omnia alia beneficia veluti scintillæ, & prunulæ permodicæ ad calefaciendum, inflammant cor humanum: beneficium vero Incarnationis atque*

que Redemptionis, non solùm est sicut mons igneus, cordibus nostris inflammandis per credulitatem appositus, immò incomparabiliter major ignis, quàm esset totus mundus, si totus arderet. Quantò enim major est Filius DEI toto mundo; tantò corda humana magis calefacere debet, & inflammare per hanc credulitatem ei applicitus, quàm totus mundus corpora nostra, si totus arderet. Est enim Filius DEI, beneficium nobis collatum, in quantum nobis, & pro nobis datus: quod autem sunt torres & faces, ad calefacienda corpora calore sensibili, hoc sunt beneficia ad calefacienda corda calore spirituali; hic autem calor amor est. Manifestum igitur est, quia si totus mundus arderet, modicus ignis esset ad calefaciendum corpus quodcumque, immò nullus in comparatione hujus beneficii ad calefacienda corda humana. Manifestum igitur est, quia major ignis calefaciendis, aut inflammandis cordibus nostris adhiberi non potuit, quàm beneficium Dominicæ Incarnationis, & Passionis: hunc autem sola ista fides, seu credulitas ipsis adhibet. Hæc ille.

XV. Denique ut alia omittam, egregiè S. Thomas 4. contra gent. cap. 55. explicuit, cur conveniens fuerit DEUM carnem passibilem assumere. *Non oportuit* (inquit) *DEUM carnem impassibilem, & immortalem suscipere:* Sed magìs passibilem, & mortalem. Primò quidem, quia necessarium erat hominibus, quòd beneficium Incarnationis cognoscerent, ut ex hoc ad Divinum amorem inflammarentur. Oportuit autem ad veritatem Incarnationis manifestandam, quòd carnem similem aliis hominibus sumeret, scilicet passibilem & mortalē; si enim imortalem & impassibilē carnē suscepisset, visum fuisset hominibus, qui talem carnē non noverant, quòd aliquod phantasma esset, & non veritas carnis. Secundò, quia necessarium fuit, Deum carnem assumere, ut pro peccato humani generis satisfaceret. Contingit autem, unum pro alio satisfacere, ita tamen quòd pœnam pro peccato alteri debitam ipse sibi non debitam voluntariè assumat; pæna autem, consequens humani generis peccatum, est mors, & aliæ passibilitates vitæ præsentis: unde & Apostolus dicit ad Romanos 5. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors.* Oportuit igitur, ut carnem passibilem, & mortalem Deus assumeret absque peccato: ut sic patiendo, & moriendo pro nobis satisfaceret, & peccatum auferret. Et hoc est, quod Apostolus dicit ad Romanos 8. quòd *DEUS misit Filium suum in similitudinem carnis peccati*, id est, habentem carnem similem peccatoribus, scilicet passibilem, & mortalem. Et subdit, *Ut de peccato damnaret peccatum in carne*, id est, ut per pœnam, quam in carne pro peccato nostro sustinuit, peccatum à nobis auferret. Tertiò, quia per hoc, quòd carnem passibilem, & mortalem habuit, efficaciùs dedit nobis exempla virtutis, passiones carnis fortiter superando, & eis virtuosè utendo. Quartò, quia per hoc magìs ad spem immortalitatis erigimur, quòd ipse de statu carnis passibilis, & mortalis mutatus est in impassibilitatem, & immortalitatem

tem

tem carnis: quod etiam de nobis sperare possumus, qui carnem gerimus passibilem, & mortalem: si verò à principio carnem impassibilem, & immortalem assumpsisset, nullam daret occasionem, immortalitatem sperandi his, qui in seipsis mortalitatem, & corruptibilitatem experiuntur. Hoc etiam Mediatoris officium requirebat, ut communem haberet nobiscum passibilem carnem & mortalem; cum DEO verò virtutem & gloriam, ut auferens à nobis, quod nobiscum commune habebat, scilicet passionem & mortem, ad id nos duceret, quod sibi & DEO erat commune; fuit enim Mediator ad jungendum nos DEO. Similiter etiam non fuit expediens, quòd DEUS incarnatus vitam in hoc mundo ageret opulentam, & honoribus, seu dignitatibus sublimem. Primò, quidem, quia ad hoc venerat, ut mentes hominum terrenis deditas ad divina elevaret: unde oportuit, ut suo exemplo homines in contemptum divitiarum, & aliorum, quæ mundani desiderant, traheret: & quòd inopem & privatam vitam agerent in hoc mundo. Secundò, quia si divitiis abundâsset, & in aliqua maxima dignitate constitutus fuisset, id quod divinè gessit, magìs potentiæ sæculari, quàm virtuti divinitatis fuisset attributum; unde efficacissimum argumentum suæ divinitatis fuit, quòd absque adminiculo potentiæ sæcularis totum mundum in melius commutavit.

CAPUT QUINTUM.

Demonstratur contra Mahumetanos, neque vetus, neque novum Testamentum esse adulteratum; & inde evincitur, Alcoranum utrique Testamento contradicentem, esse librum mendacem, & diaboli suggestione compositum.

XVI. CUM Mahumetani ex una parte videant, Alcoranum apertè dicere, libros veteris Testamenti, & Evangelia Jesu Christi descendisse de cœlo: nam in prima Azora, seu primo capite introducit DEUM sic loquentem cum Mahumeto: *Tu fidem creatoris illis prædicans, penitus persuade, ut libris tibi divinitus missis, Abrahæ quoque ac Moysi, ac Christi, cæterorùmque Prophetarum libris fidem firmam adhibeant.* *Et* cap. 12. introducit iterum DEUM sic loquentem cum Judæis (secundùm quod Turcæ utuntur Alcorano sine distinctione librorum) *Christum Mariæ Filium, cui commisimus Evangelium, quod est lumen, & confirmatio Testamenti, ac recta via timentibus Deum ad vestræ legis supplementum misimus, Judæi; omnis ergo Evangelii servus, ipsius præcepta indicando sequatur, alioqui malus erit.*

Et demum Alcoranum introducit DEUM præcipientem Mahumeto, ut quando incidat dubium circa intelligentiam eorum, quæ ipsi divinitus revelata sunt, recurrat ad Judæos, & Christianos, qui legem priùs receperunt: *Si ambiguus fueris de his, quæ descendere fecimus, interroga eos, qui legem legunt ante te. Noli esse de his, qui non crediderunt signis DEI, ne fortè damneris.* Cùm hoc, inquam, Mahumetani ex una parte videant, & ex alia videant, Evangelia & vetus Testamentum continere doctrinam manifestè contrariam Alcorani doctrinæ; sic discurrunt. Alcoranum, & utrumque Testamentum inter se dissentiunt: Alcoranum necesse est, esse verum, integrum, sincerum: utrumque ergo Testamentum necesse est, esse depravatum, & inversum. Idque deducunt ex Alcorano Azorâ 12. ubi Mahumetus dicit: *Se solum habere Evangelium purum, & incorruptum, quod Christus à DEO accepit*; ac proinde Christianos habere illud depravatum, & adulteratum. Et idem docet de libris Moysis, & Prophetarum.

XVII. Sed Mahumetanos falli, dum sibi persuadent Alcoranum de cœlo descendisse, ejúsque doctrinam esse divinitus revelatam, evidenti argumento evincemus in hunc modum. Alcoranum, & utrumque Testamentum inter se dissentiunt, & doctrinas continent contradictoriè oppositas. At certum est, utrumque Testamentum de cœlo descendisse, id est Deum habere authorem, & doctrinam veram continere: certum deinde est, nec vetus Testamentum, neque novum esse corruptum, seu adulteratum, sed esse integrum, & incorruptum, prout à Moyse, & Prophetis, atque ab Apostolis, & Evangelistis scriptum est. Ergo certum est, Alcoranum de cœlo non descendisse, neque DEUM habere Authorem; sed ejus doctrinam, quatenus opponitur veteri, vel novo Testamento, esse apertè falsam, & diabolum habere Authorem.

Minor seorsim probanda est, quoad utrumque Testamentum; & nunc in generali suadetur: quia, ut tanquam corrupta, & adulterata rejiciatur aliqua scriptura, non sufficit, quòd aliquis affirmet, esse corruptam, sed necesse est, quòd id probet, producendo in medium aliquod illius exemplar authenticum ab illo discordans, quod ipse vitiatum esse ait. Ast Mahumetani nihil tale producunt, sed potiùs contra ipsos apertè demonstratur, omnia exemplaria novi, & veteris Testamenti, Hebraica, Chaldaica, Syriaca, Arabica, Græca, & Latina, quæ per universum mundum dispersa sunt, habere expressè eam doctrinam, in qua eis contradicit Alcoranum; quin unum unquam repertum sit exemplar Alcorano concordans, & à doctrina Religionis Christianæ discordans. Ergo Mahumetani temerè, & cæcè credunt, utrumque Testamentum esse corruptum, quia utrumque contradicit Alcorano; sed potiùs deducere debent, Alcoranum non esse librum divinitus inspiratum, sed mendaciis plenum, quandoquidem continet doctrinam contrariam libris veteris, & novi Testamenti, qui reperiuntur inter omnes ferè orbis nationes.

CAPUT

CAPUT SEXTUM.

Demonstratur, vetus Testamentum non esse depravatum à Judæis, ut Mahumetani fabulantur.

XVIII. VT id demonstrem, quæro, quando Judæi adulterârint, & immutârint scripturas veteris Testamenti? An ante adventum Christi, an post? Non ante, quia cùm ipsi accepissent librum legis à DEO per manus Moysis, tot præcedentibus signis, & prodigiis, sciréntque certissimè, libros Moysis & Prophetarum scriptos fuisse, inspirante & dictante Deo, ingénsque esse crimen, eos adulterare; certè id præstare non potuerunt sine vehementi passione; ante adventum autem Christi nulla passio vehemens ad id præstandum eos compellere potuit: siquidem nec odium Christi, & Christianorum, neque odium Mahumeti ad id compellere potuit, antequam Christus nasceretur, & Mahumetus in mundum venisset.

Præterquam quòd cùm essent in Synagoga viri probi, & zelum DEI habentes, qui fortiter obsisterent depravatoribus, fieri non potuit, ut viri aliqui nequam & scelerati corrumperent omnia exemplaria, quæ per orbem erant dispersa, & in varias linguas translata à diversis interpretibus, & in celebrioribus orbis bibliothecis asservabantur.

XIX. Deinde si Hebræi ante Christi adventum scripturas corruperunt, quare Christus, & Apostoli nunquam illos de tam insigni crimine reprehenderunt, præsertim cùm leviora non tacuerint? Quare Dominus ait? Joan 5. *Scrutamini Scripturas.* Et Matth. 25. *Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi: quæcumque ergo dixerint vobis, servate, & facite.* Cui credibile erit, Christum ad corruptas Scripturas legendas sine ulla præmonitione homines invitâsse, vel ad corruptores audiendos, & sequendos amandâsse? Nec enim si Testamentum vetus esset corruptum, id Christus ignoraret, cùm esset plenus sapientiâ: nam Mahumetus ipse in Alcorano cap. 13. inquit: *Quòd DEUS Christum librum & sapientiam, & Evangelium, & Testamentum edocuit.*

Nec item dici potest, Judæos post Christi adventum adulterâsse, & depravâsse Scripturas. Nam omnia testimonia, quæ à Christo, & ab Apostolis citantur, inveniuntur in Moyse, & Prophetis, ut ab illis citata sunt. Ergo sic legebantur tunc in Moyse, & Prophetis: Ergo neque ante, nec post Christi adventum Scripturæ veteris Testamenti adulteratæ sunt à Judæis. Et hoc argumento usi sunt Origenes lib. 8. in Isaiam, & Hieronymus in cap. 6. Isaiæ, ad probandum, vetus Testamentum non fuisse corruptum ab Hebræis.

Item Augustinus lib. 15. de Civ. Dei cap. 13. inde probat, Judæos non adulteràsse Scripturas, quòd non videatur ullo modo credibile, Judæos voluisse suis codicibus eripere veritatem, ut nostris detraherent authoritatem: & etiamsi voluissent, non sit verisimile, potuisse.

XX. Ut autem vis argumenti magìs innotescat, sciendum est, vetus Testamentum sæpe, & per diversos Interpretes translatum esse ex lingua Hebraica in Græcam. Prima translatio facta est jussu Ptolomæi Philadelphi, Regis Ægypti à septuaginta senioribus, 291. annis ante Christi adventum, ut testatur S. Epiphanius, & sequitur Bellarminus. Rex enim ille, qui ex toto orbe terrarum libros adducebat in suam Bibliothecam, voluit in ea habere libros Moysis, & Prophetarum: & ideo per legatos suos rogavit Eleazarum summum Sacerdotem, ut ad se mitteret viros sapientes, qui libros Legis, & Prophetarum transferrent in linguam Græcam: misit autem summus Sacerdos septuaginta duos seniores, senos ex singulis tribubus filiorum Israël, utriusque linguæ peritissimos, qui spatio dierum septuaginta duorum mirabili consensione divinas Scripturas apud Pharum Ægypti ex Hebræo sermone in Græcum idioma transtulerunt. Idque divino consilio factum est, ut, cùm Apostoli postea prædicarent Evangelium Græcis, ex testimonio Prophetarum, quorum libros Græci habebant, omnibus persuaderent, Jesum Nazarenum, à Judæis crucifixum, esse Christum promissum in lege & Prophetis. Et ut notat Eusebius lib. 8. de præparatione Evangelica, ideo DEUS disposuit, ut ea translatio fieret ante Christi adventum, quia si facta fuisset postea, perfidi Judæi in suspicionem translatores vocarent.

Anno autem 104. post Christi Nativitatem, nempe quarto anno Imperii Trajani facta est secunda translatio ab Aquila Pontico, ut quidam volunt: ut autem sentit Bellarminus cum Epiphanio, facta est hæc translatio anno duodecimo Adriani Imperatoris, id est anno Christi 131. Tertia translatio facta est à Theodotione octavo anno Imperatoris Commodi, idest anno Christi 189. Postea anno 9. Imperatoris Severi, & Christi 203. facta est alia translatio à Simmacho. Postea sub Imperio Heliogabali ad annos Christi 222. vel 225. Patriarcha Hierosolymitanus invenit in subterraneis urbis Hiericho totum vetus, & novum Testamentum, è lingua Græca in Latinam fideliter translatum; & hæc vocatur quinta editio, seu translatio Hierichuntina. Ita refert Fr. Antonius de Guevara. Sed Cardinalis Bellarminus ait, quintam editionem Græcam inventam esse in doliis quibusdam apud urbem Hiericho anno 8. Antonini Caracallæ; & secundùm Baronium hæc translatio inventa est septimo anno Antonini Caracallæ, & anno Christi 219. Sexta quoque editio incerti Authoris in doliis inclusa inventa est apud Nicopolim Alexandro Mammeæ filio imperante; imperare autem cœpit Alexander anno Christi 224.

XXI. Has omnes versiones in unum corpus conjunxit Origenes anno

anno Christi 233. dividens singulas paginas in sex columnas, ac in prima quidem scripsit Hebraicum textum: in secunda eundem textum Hebraicum Græcis litteris: in tertia interpretationem Aquilæ: in quarta interpretationem Simmachi: in quinta interpretationem LXX. seniorum: in sexta interpretationem Theodotionis: atque hæc volumina propter quatuor interpretationes Tetrapla, propter sex columnas Hexapla dicebantur.

Quadraginta annis ante Christum natum translata est Scriptura Sacra ex lingua Hebræa in Caldaicam à Judæo quodam in Babylonia, qui appellabatur Jonathan Abenunciel; & translatio hæc fuit fidelissima. Et eâ frequenter utuntur Ecclesiæ Orientales; videlicet Armeni, Caldæi, & Ægyptii. Translata quoque est in linguam Syriacam.

Quare libri Moysis, & Prophetarum translati erant in varias linguas, & orbis erat plenus his libris. Omnes autem istæ translationes continent prophetiam Danielis, quæ prædixit Christum occidendum: & continent alia multa contraria his, quæ in Alcorano habentur. Et translationes istæ hucusque perseverant. Nec fieri potuit, ut omnia exemplaria ab aliquo, vel aliquibus corrumperentur. Ergo est falsissimum, Judæos ante Christum, vel post Christum adulterâsse Scripturas.

Sanè Religio Judæorum erga sacros libros tanta fuit, ut scribat Philo in libro de egressu filiorum Israël ab Ægypto, usque ad sua tempora per spatium plusquam duorum millium annorum, ne verbum quidem fuisse unquam in lege Hebræorum immutatum, & quemlibet Judæum centies potiùs moriturum, quàm ut pateretur, legem in aliquo mutari.

XXII. Idque ipsum aliis argumentis convincitur: quia si Judæi falsare voluissent Scripturas in odium Christianorum, sine dubio præcipua vaticinia sustulissent: id autem minimè fecerunt, quia, ut probat Bellarminus, ea, in quibus discrepant exemplaria Hebræa à Græcis, & Latinis, sæpè nullius momenti sunt, quantum attinet ad fidem, & Religionem: *Et sæpè codices Hebræi magis Judæos vexant, quàm Græci, aut Latini.* Ipsaque dispersio Judæorum per universum orbem cum libris sacris probat, in illis libris contineri ea, quæ de Christo prædixerant Prophetæ circa ejus mortem, & resurrectionem, aliáque mysteria, in quibus Religio Christiana opponitur Mahumetanæ. Ut enim observant S. Justinus in oratione exhortatoria, & S. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 46. & manifestè deducitur ex illis verbis Psalmi 46. *Ne occidas eos, ne quando obliviscantur populi mei, disperge illos in virtute tua.* Ideo dispersi sunt Judæi Sacras Scripturas circumferentes, ut, cùm Pagani nolunt credere ea, quæ dicimus de Christo esse prædicta, sed dicunt, ejusmodi vaticinia à Christianis fuisse conficta, eos mittamus ad inimicos nostros Judæos, qui vaticinia illa secum ferunt. Ergo mysteria Religionis Christianæ, in quibus opponitur Mahumetanis, & ex quibus probatur, Christum à Judæis occi-

occisum, tertia die surrexisse, & esse verum DEUM, continentur in Scripturis veteris Testamenti, prout à DEO dictatæ fuerunt.

Denique probatur, esse manifestum mendacium, quòd Scripturæ veteris Testamenti sint à Judæis falsatæ; quia cùm certum sit, DEUM habere providentiam suæ Ecclesiæ, verisimile non est, passurum fuisse, ut verba tot illustrium Prophetarum generaliter falsarentur, præsertim cùm ad hunc finem Judæos disperserit per totum orbem terrarum, ac circumferre eos voluerit libros legis, & Prophetarum, ut inimici nostri Christianæ Religioni testimonium perhiberent.

CAPUT SEPTIMUM.

Demonstratur, novum Testamentum non esse corruptum: & inde convincitur, doctrinam Alcorani ipsi contrariam esse falsam. Ubi recensentur Hæreses præcipuè contra Trinitatem, & Incarnationem, & Concilia Generalia, in quibus damnata sunt.

XXIII. Liber Alcorani Azorâ, seu capite 5. hæc habet: *Hic liber*, videlicet Alcoran, *nec mendacium aliquod*, *nec aliquid præteritis Prophetis contrarium nuntiat.* Verùm hæc verba dolosè dicta esse à Mahumeto, ad seducendam barbaram illam gentem, & falsissimam Alcorani laudem continere, facilè convincitur, tum ex dictis, tum ex dicendis: quia liber ille continet doctrinam evidenter contrariam doctrinæ Evangelii, quod à DEO descendisse, & scriptum esse impulsu, & directione Spiritûs Sancti, ipse Mahumetus fatetur.

Quòd autem Evangelium Christi, quod modo habemus Christiani, sit illud ipsum, quod ex impulsu divino conscriptum fuit ab Apostolis; neque fuerit adulteratum à Christianis, nunc demonstrandum est. Et in primis onus incumbebat Mahumetanis, producendi in medium aliquod exemplar Evangeliorum, conscriptum ante adventum Mahumeti, quod concordaret cum Alcorano: at id non præstant, nec præstare possunt; sed potiùs omnia exemplaria Evangeliorum ante Mahumetum conscripta, Hebraicè, Græcè, Latinè, & in aliis linguis, quæ erant per totum orbem dispersa, manifestè attestantur Religioni Christianæ. Quærantur exemplaria antiqua Evangeliorum inter Christianos, inter Judæos, inter Gentiles, & nullum invenietur, quod non eam contineat doctrinam, quam Christiani credimus: neque hujus depravationis, & corruptionis universalis Evangeliorum omnium, quæ narrant Passionem Christi, & mortem Crucis, & tertia

tertia die resurrectionem, & miracula, quæ fecit in confirmationem illius doctrinæ, quam prædicabat, quòd ipse sit Filius Dei naturalis, verúsque DEUS, nullus unquam scriptor mentionem fecit usque ad Mahumetum, & Mahumetanos; neque post Mahumetum ullus Doctor Christianus, vel Judæus, vel Gentilis mentionem aliquam facit tam horrendæ hæresis, qualis foret, Evangelia omnia subvertere, & doctrinam falsam in mysteriis tam principalibus illis affingere, & universo orbi tanquam articulos fidei proponere: quod signum evidens est, talem hæresim non extitisse; nam de omnibus, & de earum authoribus, tempore, & loco, quo incœperint, habemus certas historias; & tamen de hac re altum est silentium apud omnes omnino Scriptores, præter Mahumetanos: cùm tamen silentio non esset omnino prætereunda tam nefaria hæresis, & tam horrendum delictum. Quis enim credat, hoc in mundo accidisse, quòd omnia Evangelia à Christo tradita, & ab Apostolis scripta fuerint depravata, & falsata; & tamen quòd nullus extiterit in toto orbe Christianus, qui zelum veræ doctrinæ haberet, & litteris proderet posteris tantum nefas, ut à doctrina falsa caverent?

XXIV. Unde hoc dilemma conficitur: si extitit revera hæc universalis omnium Evangeliorum depravatio, & falsatio: vel Summus Pontifex cum omnibus Patriarchis, & Episcopis, & Christianis in hanc depravationem consensit, vel illi restitit Summus Pontifex cum aliquibus Prælatis, vel saltem aliqui Prælati illi obstiterunt? Si primum, ergo periit Christi Ecclesia, siquidem omnes Prælati successores Apostolorum, apostataverunt à fide vera, & amplexati sunt fidem falsam, & secum traxerunt reliquos Christianos. Ergo Christus fuit Propheta falsus, dum dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam:* Christum verò fuisse Prophetam veracissimum, Mahumetani confitentur. Si secundum: ergo veri Christi fideles congregârunt Concilium, ut se opponerent tantæ impietati, & tam nefariam hæresim damnarent, & omnes fideles per litteras monerent, ut à tam pestilenti doctrina fugerent. Si enim non obsisterent impietati, & non pugnarent pro defensanda veritate Evangeliorum, sed finerent, ut illa adulteraretur, & corrumperetur, non essent vera Christi Ecclesia: ac proinde vera Christi Ecclesia funditus periisset. At certum est, nunquam in Ecclesia Christi congregatum fuisse Concilium ad damnandos, tanquam hæreticos, eos, qui dicunt, Christum mortuum esse, & resurrexisse, & se Filium DEI appellâsse; sed potiùs dantur multa Concilia, quæ illam doctrinam stabiliant, nullúmque congregatum est Concilium in Ecclesia Christi, quod non stabiliêrit doctrinam contentam in symbolo Apostol. Ergo manifestum est, Evangelia non esse falsata, & depravata.

XXV. Deinde argumentor: Si Christiani falsaverunt Evangelia, vel id fecerunt post adventum Mahumeti, quasi in odium illius, & ut Alcorano autho-

ritatem detraherent, vel ante adventum illius. Neutrum autem dici potest; ergo est insigne mendacium, quòd Christiani falsaverint Evangelia, falsò illis affingentes narrationem Passionis, & Resurrectionis Christi, & ea, quæ significant Divinitatem Christi, & Trinitatem Personarum Divinarum. Quòd non falsaverint post adventum Mahumeti, & in odium illius: probatur primò, quia, ut in simili arguit S. Augustinus lib. 15. de Civit. cap. 13. incredibile est, quòd Christiani sibi abstulerint veritatem, dum invident Alcorano authoritatem, & quòd fundamenta suæ Religionis voluerint subvertere, ut aliquantulum authoritatis detraherent Alcorano; hoc enim perinde esset, ac si quis sibi ipsi brachium amputaret, vel lethale vulnus infligeret, ut inimicum suum leviter vellicaret. Sanè neque Mahumetus, nec ullus unquam hæresiarcha tantum damnum intulisset Ecclesiæ Christi, quantum ipsa inferret sibi, mutando & pervertendo Evangelia; nam hæreses Ecclesiam Christi impugnant, sed non expugnant, quatiunt, sed non subvertunt: at Ecclesia depravans Evangelia, & mendacia proponens ut articulos fidei, seipsam expugnaret, & subverteret.

2. Prob. 2. quia evidens est, Ecclesiam Christi habuisse eadem Evangelia ante adventum Mahumeti, quæ habet modò: nam Evangelia, quæ habuit ante adventum Mahumeti, narrabant historiam Passionis & Mortis Christi, ejúsque Resurrectionem, & doctrinam eandem continebant, de Divinitate Christi, & Trinitate, quam modò continent, ut constat ex omnibus Doctoribus Ecclesiæ Christi, tum Latinis, tum Græcis, qui ante Mahumetum floruerunt, quorum scripta continent expositionem eorundem Evangeliorum, quæ modò habemus, & leguntur eorum homiliæ, & sermones in Breviario Romano. Nam præter S. Dionysium Areopagitam, S. Ignatium Martyrem, S. Clementem Papam, S. Polycarpum, & alios, qui cum Apostolis egerunt, & præter S. Justinum Philosophum & Martyrem, & Sanctum Egesipum, & Sanctum Theophilum Episcopum Antiochenum, sextum ab Apostolo Petro: & S. Irenæum Episcopum & Martyrem, auditorem Sancti Polycarpi, & S. Melitonem Sardensem Episcopum, & Clementem Alexandrinum, Originis Præceptorem, aliósque illustres Scriptores, qui propè tempora Apostolorum vixerunt, & ad secundum Ecclesiæ sæculum pertinent, suísque scriptis Divinitatem Christi, ejúsque post mortem resurrectionem, aliáque mysteria nostræ fidei defenderunt: & præter Tertullianum, & Origenem, qui floruerunt sub initium tertii sæculi, & suis scriptis Divinitatem Christi, & Trinitatem Personarum Divinarum propugnârunt; in medio tertii sæculi floruerunt S. Gregorius Taumathurgus Origenis auditor, & Sanctus Cyprianus Episcopus, & Martyr, aliíque illustres sanctitate, & sapientiæ lumina. In quarto sæculo floruerunt magna illa Ecclesiæ lumina Athanasius, Basilius Magnus, Ambrosius, Hilarius Pictaviensis, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nissenus, & ad finem hujus sæculi, & sub

& sub initium quinti Hieron. Chrysost. Augustin. Cyril. Alexandrinus, Leo Magnus, aliíque Illustrissimi Doctores, quorum opera nunc extant, & mysteria Christianæ Religionis, quæ modò profitemur, explicârunt. Et sic ab Apostolis usque ad hæc tempora semper in Ecclesia Christi floruerunt Doctores, qui Divinitatem Christi, Trinitatem divinarum Personarum, aliáque mysteria omnia, quæ Mahumetus negat, suis scriptis illustrârunt, ut contenta in Evangeliis Domini nostri Jesu Christi.

Id ipsum secundò probatur ex symbolo Apostolorum, quod Ecclesia Christi ab Apostolis accepit, & semper retinuit, in quo continentur omnes fidei articuli, in quibus liber Alcorani opponitur Evangeliis.

Tertiò, quia errores illi, quos Mahumetus in Alcorano docet, damnaverat jam Ecclesia in quinque Conciliis Generalibus, & in aliis Provincialibus. Sub Imperatore Gallieno ad annum Christi 255. Sabellius Hæresiarcha apud Ptolemaydam Ægypti docuit, in DEO unam tantùm esse Personam, diversis tantùm nominibus significatam, ob diversa munia, quæ scilicet dicatur Pater, quatenus est principium creaturarum; Filius, quatenus carnem assumpsit, & Spiritus Sanctus, quatenus animas sanctificavit. Paulò pòst Paulus Samosatenus Antiochenus Episcopus Divinitatem Filii oppugnare cœpit, contra quem prima Antiochiæ Synodus est habita sub annum Christi 260 cui inter alios insignes viros interfuerunt S. Gregorius Taumathurgus Episcopus Neocæsareensis, & ejus Frater Athenodorus. Sed tunc subdola tergiversatione Patrum studia Paulus elusit. Postea verò altero in Concilio, Antiochiæ celebrato, damnatus, ac sede deturbatus est.

Postea ad annum Christi 314. tempore Constantini Magni Imperatoris surrexit Alexandriæ impius hæresiarcha Arrius, qui, licèt contra Sabellium assereret, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum esse Personas inter se realiter distinctas, tamen ajebat, non esse ejusdem naturæ, ac proinde dicebat, Verbum, & Spiritum Sanctum, non esse Personas divinas: ac per consequens unam duntaxat Personam intra DEUM admittebat. Hæc hæresis damnata est sub Sancto Silvestro Pontifice, & Constantino Magno Imperatore in prima Synodo Generali 318. Episcoporum, habitâ in Nicæa Bythiniæ urbe anno Christi 325. & in ea damnata est hæresis Sabelliana, & Arriana: & declarata est veritas Catholica, quam vera Ecclesia Christi nunc tuetur, & semper tenuit; nempe in DEO dari tres Personas realiter distinctas inter se, ejusdem tamen naturæ; ac proinde definitum est, Christum esse verum DEUM; & in hoc Concilio editum est symbolum illud, quod Ecclesia canit in Missa. Interfuêre huic Concilio Episcopi sanctitate, & miraculis illustres, inter quos eminuêre S. Nicolaus Episcopus Miræ in Lycia, & S. Spiridion Episcopus Trimituntis in Cypro, S. Alexander Episcopus Alexandrinus, & S. Panuphius Thebaydis superioris Episcopus: & S. Spiri-

Z 2 dionem,

dionem, & S. Panuphium, alióſque inſignes viros ſacra ſtigmata decorabant, quæ pro teſtificatione Fidei Divinitatis Chriſti, & Trinitatis Perſonarum magnâ conſtantiâ acceperant in perſecutione Imperatorum.

XXVI. Deinde contra Macedonium Epiſcopum Conſtantinopolitanum, qui negabat Divinitatem Spiritûs Sancti, congregata eſt ſecunda Synodus Generalis Epiſcoporum 150. ſub S. Damaſo Papa, & Gratiano, atque Theodoſio Imperatoribus anno Chriſti 381. Conſtantinopoli; & ſecunda Synodus appellatur Concilium Conſtantinopolitanum primum. In hoc Concilio iterum damnatæ ſunt hæreſes Sabellianorum, & Arrianorum, & publicatum fuit illud Symbolum, quod canitur in Eccleſia, in quo addita ſunt aliqua verba ſymbolo Nicæno. Inter alios Prælatos ſanctiſſimos interfuêre huic Conciſio, Nazianzenus, & S. Gregorius Nyſſenus frater S. Baſilii.

Quamvis in iis Conciliis definitum fuerit, Verbum DEI eſſe Perſonam Divinam æqualem Patri, & ejuſdem naturæ cum illo; ex quo neceſſariò ſequebatur, Chriſtum Dominum eſſe verum DEUM, ſiquidem Chriſtus nihil aliud eſt, quàm Verbum Dei indutum Carne, ſeu Filius naturalis DEI factus Homo; tamen poſtea Neſtorius Patriarcha Conſtantinopolitanus, neſciens diſtinguere inter Naturam, & Perſonam, aſſeruit, ſicut in Chriſto eſt duplex natura, divina ſcilicet, & humana, ita eſſe in Chriſto duplicem perſonam, alteram humanam, & purè creatam, alteram divinam, & increatam; aſſerebàtque, Perſonam Divinam Verbi habitâſſe in perſona creata Jeſu Nazareni, ſeu Chriſti ſpeciali quodam modo, quem explicui diſp. 22. ſect. 3. proindéque aſſerebat, Beatam Virginem, non eſſe dicendam Theotocon, ſed Chriſtotocon, ideſt non Matrem Dei, ſed Matrem Chriſti, ſeu puri hominis, in quo ſpeciali modo habitabat DEUS. Contra hanc hæreſim congregata eſt tertia Synodus Generalis, ideſt Concilium Epheſinum ſub Cæleſtino primo Papa, & ſub Theodoſio minore Imperatore anno 431. eique præfuit S. Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus, nomine Summi Pontificis; ad illúdque confluxêre ultra ducenti Epiſcopi, & inter eos multi ſanctitate, & miraculis illuſtres, quos Baronius enumerat. In hoc Concilio Neſtorius ſede ſua pulſus eſt, & definitum eſt, in Chriſto dari unicam Perſonam, divinam ſcilicet cum duplici natura, alterâ divinâ, quam ab æterno habuit per identitatem, & à Patre accepit per generationem æternam; alterâ humanâ, quam in tempore ſibi copulavit per unionem phyſicam & realem, & quam accepit in tempore à Matre per generationem temporalem miraculosè factam ſine opera viri: ac proinde definitum eſt, Chriſtum eſſe verum DEUM, & verum hominem, & Beatam Virginem eſſe DEI genitricem, quia nimirum genuit humanam naturam, quam DEUS ſibi conjunxit unione hypoſtatica, ſeu perſonali: *Nam ſicut anima rationalis & caro unus eſt homo, ita DEUS & homo unus eſt Chriſtus*, ut dicitur in ſymbolo Athanaſii. Et ſancta hæc Synodus Neſtorium, negantem

gantem Christi Divinitatem, appellavit *novum Judam*, & decrevit, ut scripta Nestorii flammis absumerentur: renovavítque symbolum Nicænum, & sub anathemate præcepit, ne quis aliquid præter id, quod per illud definitum est, ad fidem adjicere ullo modo tentaret.

XXVII. Et hæc eadem fides Catholica confirmata rursus est in quarta Synodo Generali, idest in Concilio Calcedonensi celebrato sub Leone I. Pontifice, & Marciano Imperatore anno 451. contra Eutychianos, & Nestorianos, in quo definitum est, esse in Christo duas naturas in una persona. In hoc Concilio simul cum Eutychete Constantinopolitano Archimandrita, damnatus est Dioscorus Episcopus Alexandrinus, & Cyrilli immediatus successor, qui hæresim Eutychetis, tollentis in Christo naturarum omne discrimen, probabat, & relegatus est in Gangram Paphlagoniæ urbem, ibidémque infeliciter obiit. Et hæc quatuor Concilia Generalia S. Gregorius Papa, ut quatuor Evangelia venerabatur. Eadémque fides denuo confirmata est in quinta Synodo Generali, idest in secundo Concilio Constantinopolitano celebrato anno Christi 553. sub Vigilio Papa, & Justiniano primo Imperatore, iterúmque Nestoriani, & Eutychiani damnati sunt, & definitum est contra Monothelitas, in Christo dari duplicem voluntatem, divinam, & humanam, quia cùm esset Deus & homo, habebat operationes divinas & humanas, & omnia in ipso erant duplicia, duplex natura, duplex intellectus, duplex voluntas, duplex operatio intelligendi, & amandi.

XXVIII. Constat ergo evidentissimè, non fuisse corrupta Evangelia à Christianis post Mahumeti adventum; ideo enim id dicunt, quia Evangelia Ecclesiæ Catholicæ, quæ leguntur post Mahumetum, continent Divinitatem Christi, & Trinitatem Personarum, & narrant Christi Mortem, & Resurrectionem. At hanc doctrinam, ut contentam in Sacris Scripturis, Ecclesia multis sæculis ante Mahumetum definivit contra Sabellianos, contra Arrianos, & Nestorianos; & Mahumetus nihil aliud fecit, quàm renovare has hæreses. Ergo manifestum est, doctrinam illam de Divinitate Christi, ejúsque Morte, & Resurrectione, & de Trinitate Personarum non fuisse additam Evangelio à Christianis post Mahumeti adventum.

Et sanè cùm Patres Concilii Nicæni ad damnandos Arrianos argumenta sumerent ex Evangeliis; sanè si aliquod fundamentum daretur ad suspicandum, illa esse corrupta, qua parte significant Trinitatem Personarum, & Divinitatem Christi, illud non dissimulâssent Arriani: constat autem manifestè, nunquam Arrianos in favorem sui erroris hunc prætextum allegâsse; sed admisisse Evangelia illa, quæ modò habemus, & controversiam inter illos, & Catholicos non fuisse de verbis, sed de verborum sensu; quia hæretici verba Evangelii ad improprios sensus detorquebant, evidénsque est ex scriptis Augustini, Hieronymi, Basilii, & aliorum Patrum, Arrianos confutatos fuisse à Patribus ex illis

illis verbis, quæ nunc legimus in primo capite Evangelii Joannis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud DEUM, & DEUS erat Verbum, omnia per ipsum facta sunt*, &c. Quæ verba hæretici admittebant, & ex ipsis contra ipsos insurgebant Doctores Catholici, eósque convincebant. Ergo planum est, tunc extitisse Evangelia, quæ modò extant. Ergo falsum est, Christianos post adventum Mahumeti corrupisse Evangelia.

XXIX. Dicent forsan Mahumetani, se quidem idem nunc docere, quod docuerunt Arriani de Trinitate Personarum, & quod docuerunt Nestoriani de Christo; inde tamen non inferri, quòd ipsi à veritate aberrent: quia non probatur Arrianos, & Nestorianos justè fuisse damnatos, ut hæreticos: sed potiùs dicendum esse, errâsse Patres Concilii Nicæni, & Concilii Ephesini. Sed contra est primò, quia si Mahumetani fateantur, se esse Arrianos, & Nestorianos, fateri debent, Alcoranum esse librum mendacem, quia negat id, quod constanter affirmabant Arriani, & Nestoriani, nempe Christum verè mortuum fuisse, & tertia die surrexisse; circumcisionem jam cessâsse; & Baptismum esse necessarium ad salutem: item novum Testamentum esse purum, & incorruptum. Si ergo Arriani veram fidem habebant, sequitur, Mahumetanos habere fidem falsam, siquidem sectantur articulos omnino oppositos. Quod si Mahumetani dicant, Arrianos veram quidem fidem habuisse, quatenus negabant Trinitatem, & Divinitatem Christi; falsam tamen quatenus credebant Mortem, & Resurrectionem Christi, atque necessitatem Baptismi; sequitur, Arrianos habuisse absolutè fidem falsam, quia ut Fides sit falsa, non est necesse, ut nullum articulum verum habeat, sed sufficit, ut habeat aliquos falsos; fides autem falsa nequit esse fundamentum salutis æternæ; fuerunt ergo Arriani extra viam salutis. Aliunde verò dicis, Catholicos, qui damnârunt Arrianos, etiam habuisse fidem falsam: ergo sentis, omnes omnino Christianos tunc habuisse fidem falsam, quia Christiani, vel erant Catholici, vel Arriani. Ergo sentis, omnes Christianos fuisse tunc extra viam salutis; deinde etiam fateris, Judæos post adventum Christi esse extra viam salutis. Ergo nulla tunc erat in mundo Religio, & Fides vera: siquidem Religio Mahumetana nondum tunc advenerat. Ergo omnes damnabantur omnibus illis sæculis: quod est evidenter falsum, ut constat ex prima demonstratione suprà facta.

Contra secundò, quia facile est probare, non Catholicos, sed Arrianos errâsse; tum quia Christus verè promisit, Ecclesiam à se fundatam supra Petrum in perpetuum duraturam. Ecclesia autem Arriana penitus interiit per multa sæcula: ergo Ecclesia Arriana non erat Ecclesia Christi. Tum quia tanta fuit potentia Arrianorum, ut non minus miraculum sit, Catholicos prævaluisse contra Arrianos, quàm prævaluisse contra decem terribiles persecutiones Gentilium, quas per tria secula passa est Ecclesia Christi; DEUS autem

tem

tem miracula nequit facere ad destruendam veram Ecclesiam.

Denique id ipsum clarissimè demonstratur, quia nullus eorum, qui Divinitatem Christi, & Trinitatem Divinarum Personarum negârunt, nec ullus hæreticus damnatus ab Ecclesia Catholica, postquam hæresim bibit & docuit, unquam miracula fecit; ut facile est comprobare per omnes hæresiarchas, qui Ecclesiam Catholicam oppugnârunt ab exordio ejus usque ad nostra tempora; cùm tamen omni sæculo floruerint evidenti gloria miraculorum multi viri, & feminæ ex iis, qui credunt, Christum crucifixum esse verum DEUM, & Trinitatem Personarum in DEO adorant; nam surdos, cæcos, mutos, claudos à nativitate mirabiliter curârunt, mortuos suscitârunt, aliáque innumerabilia prodigia operati sunt; in eísque ad litteram verificata est illa Christi promissio: *Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet, quia vado ad Patrem.* Specialique gloria miraculorum floruerunt multi sancti, qui infensissimi fuerunt hæreticis Arrianis, ut Athanasius, Basilius, Hilarius, Nicolaus, Antonius Magnus, Martinus, & alii innumeri: ut patet ex iis, quæ suprà diximus pag. 212. Martyrésque invocato nomine Jesu Filii DEI vivi, idola confregerunt, dæmones expulerunt, ora leonum obturaverunt, aliáque innumera signa ediderunt, ut constat ex eorum Actis.

XXX. Probavimus hucusque, Christianos non adulterâsse Evangelia post adventum Mahumeti: nunc probandum restat, nec antea hoc nefas commisisse. Et sanè ante Mahumetum id facere non potuerunt in odium ipsius, & ut Alcorano auferrent authoritatem, ut per se patet. Quo ergo fine tantum scelus committere potuerunt? Et imprimis incredibile est, adulterâsse Evangelium quoad eam partem, in qua tam latè, & ex instituto narratur Historia Passionis, & Mortis ignominiosissimæ. Si enim Christiani ad extollendum, & magnificandum Christum addidissent Evangelio ea, quæ testantur ejus divinitatem, falsóque scripsissent, illum esse verum DEUM, nullatenus confinxissent, eum tam ignominiosè ac turpiter crucifixum esse; quia hoc potissimùm augebat difficultatem credendi, quòd ipse sit Deus; nam Judæi scandalizabantur audientes DEUM fuisse crucifixum, & Gentiles hoc putabant stultitiam, ut testatur Paulus, quia indecens judicabant, Filium DEI tam turpiter fuisse trucidatum. Quare si ad commendationem sui Magistri aliquid confict uri essent, potiùs, quamvis reipsa fuisset crucifixus, confingerent, non ipsum, sed alium, cui impressit suam figuram, reipsa crucifixum fuisse, ut confingunt Mahumetani, quia indecens ipsis videtur, quòd Propheta sanctissimus, qualem credunt fuisse Christum, tam indignè tractatus fuerit à Judæis. Deinde si ea, quæ Evangelia dicunt de Divinitate Christi, & de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, & de Passione Domini, essent conficta à Christianis, certè obiter tantùm perstringerent ea, quæ attinent ad Passionem, & ignominiam Christi; & ea,

quæ

quæ attinent ad ejus commendationem, & gloriam, lato calamo prosequerentur. Constat autem, Evangelia Historiam Passionis quoad omnes ejus circunstantias latissimè proponere, miracula verò, Divinitatem Christi, & alia quæ in oculis hominum gloriosa apparent, breviter tantùm, & quasi per transennam narrare: quod argumento est, Evangelia sincerè, & verè esse conscripta ex impulsu Spiritus Sancti, non autem mendaci artificio composita.

XXXI. Deinde probatur, Evangelia non fuisse corrupta ante adventum Mahumeti. Nec enim dici potest, fuisse corrupta ab ipsis Apostolis, qui ea scripserunt; nec dici potest, fuisse corrupta à Christianis post tempus Apostolorum. Ut primum probem, suppono ut quid certum, & exploratum, Christum non scripsisse manu suâ Evangelia; nec dum viveret, ea dictâsse exscribenda à Discipulis, sed Apostolos ea scripsisse post Mortem Christi diversis locis, temporibus, & linguis. Nam ut probat Baronius, Matthæus scripsit Hebraicè Hierosolymis anno Christi 41. Judæis, qui crediderant, exposcentibus. Marcus scripsit Latinè Romæ anno Christi 45. ut interpres Petri. Lucas scripsit Græcè in Achaia anno Christi 58. Joannes scripsit Ephesi anno Christi 99. linguâ Græcâ. Suppono secundò, Evangelistas cùm primùm scripserunt Evangelia, ut veritatem scripsisse, & nullas eis immiscuisse falsitates: quia Mahumetus ipse jubet credere Evangeliis, atque, illa de cœlo descendisse, id est ex impulsu divino conscripta esse. Cùm ergo exploratum sit, nulla unquam fuisse in Ecclesia Christi Evangelia, nisi quæ conscripta sunt ab Apostolis, manifestè sequitur, Apostolos veridicè primò scripsisse Evangelia. Hoc supposito probo, Apostolos non adulterâsse Evangelia: quia cùm dispersi fuerint per universum orbem, & veram Christi fidem invexerint multis editis signis, & miraculis in confirmationem doctrinæ illius, quam prædicabant; & volumina Evangeliorum, verè & sincerè conscripta, per totum orbem fuerint dispersa: quomodo potuerunt postea Evangelia illa adulterare, aut quo fine? Sanè Apostoli, ipso Mahumeto teste, fuerunt viri sancti, ac proinde tantum nefas subvertendi veram fidem, quam tot miraculis plantaverant, in eos cadere non potuit. Constátque, eos immensos labores sustinuisse in prædicatione Evangelii, potiúsque ignominiosam, & crudelem necem subire voluisse, quàm eam fidem deserere, quam prædicabant: quomodo autem tam constanter martyrium subirent pro doctrina falsa, & dolosè confictâ, sine ullo emolumento temporali, & cùm certo salutis æternæ detrimento?

Rursus licèt ipsi vellent, Evangelia à se conscripta mendaciis, & fabulis corrumpere, id minimè obtinere possent: tum quia obsisterent fideles, qui cum Domino nostro Jesu Christo conversati fuerant, & non sinerent corrumpi Evangelia, sincerè & fideliter conscripta, & veridicè narrantia Christi gesta, & doctrinam; manifestéque convincerent, esse commentitia, & falsa ea, quæ

quæ de novo adjiciebantur: unde mendacium non posset prævalere. Deinde quomodo pauci homines poterant omnia exemplaria Evangeliorum, per totum orbem dispersa, colligere, & comburere, & loco illorum nova exemplaria mendacia, & fabulosa reponere, quin vel unum exemplar superfuerit veridicum? Præterea cùm Evangelistæ prædicaverint in Provinciis inter se adeo distantibus, quomodo communi consilio potuerunt tam uniformiter narrare mendacia, & fabulas? Evidens ergo est, Apostolos ipsos, & Evangelistas non adulterâsse Evangelia.

Quod etiam alio argumento convincitur: Nam inter Evangelistas nullus tam apertè testatur Christi Divinitatem, ac Joannes. Constat autem, Joannem, cùm primùm scripsit Evangelium, Divinitatem Christi declarâsse: nam ut testatur Hieronymus libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, Joannes scripsit Evangelium suum, ut confutaret Cherinthum, Ebionem, alióſque hæreticos negantes Divinitatem Christi, quam Apostoli per universum orbem prædicaverant. Narrátque Hieronymus ex fideli historia, quam citat, Apostolum rogatum ab omnibus penè Asiæ Episcopis, & multarum Ecclesiarum legationibus de Divinitate Salvatoris altiùs scribere, ita facturum respondisse, si indicto jejunio in commune omnes Deum deprecarentur; jejunio verò expleto, revelatione Divina saturatum, illud procemium de cælo veniens eructâsse: *In principio erat Verbum*, &c. Ergo Evangelium Joannis ita ab illo conscriptum est, sicut modò legitur. Ergo quod Evangelium dicit de Christi Divinitate, non est confictum, sed verissimè scriptum. Ergo Evangelia non sunt corrupta ab ipsis Evangelistis.

XXXII. Sed nec dici potest, esse corrupta à posterioribus Christianis, qui Apostolis successerunt. Primò, quia oppositum evincit argumentum proximè factum, quia constat, Joannem scripsisse suum Evangelium ad declarandam æternâ generationem Christi, ejúsque Divinitatem. Secundò, quia D. Dionysius Areopagita, qui cum Apostolis conversatus est, & ab eorum ore audivit mysteria nostræ fidei, edidit libros multos, in quibus loquitur de Trinitate Divinarum Personarum, de Divinitate Christi, ejúsque Morte, & Resurrectione, & de ejus præsentia reali in Eucharistia, & reliquis mysteriis, quæ continentur in Evangelio, quod modò legitur. Et similiter S. Justinus Philosophus & Martyr, qui prope tempora Apostolorum floruit (siquidem obiit anno Christi 165.) & S. Egesippus Justino coæqualis eandem doctrinam suis scriptis tradiderunt, quam modò habent Evangelia: & similiter reliqui omnes Doctores Christiani, qui continuata serie post Apostolos floruerunt.

Tertiò, quia, ut testatur Baronius ad annum Christi 185. S. Pantænus Christianus Philosophus, & Clementis Alexandrini magister, vir omni eruditionis genere præstantissimus, cujus memoriam ob insignem vitæ sanctitatem Ecclesia celebrat die 7. Julii, qui summa cum laude litteras sacras Alexan-

 driæ

driæ interpretatus est, desiderio flagrans propagationis fidei ad Indos profectus est; ubi Evangelium Matthæi, Hebraicè scriptum à Bartholomæo Apostolo, illùc delatum reperit in manibus quorundam, qui hactenus ibi Christum profitebantur: erátque planè illud ipsum, quod nunc habemus, & quod ipse exposuit Clementi Alexandrino, & Clemens Origeni, & Origenes Gregorio Taumathurgo, & usque ad nos pervenit.

Quartò, quia anno Christi 485. repertum est in insula Cypri Corpus Sancti Barnabæ Apostoli cum Sancti Matthæi Evangelio ad pectus apposito, quod manu sua exscriptum secum tulerat ad annunciandam Fidem Christi in illa insula; repertum, inquam, est ex revelatione ab ipsomet Apostolo factâ Arthemio Salaminæ Episcopo. Et hoc Evangelium manu Sancti Barnabæ exaratum Constantinopolim delatum est, petente Zenone Imperatore, & auro exornatum in Palatio Imperiali positum est, ut scribit Baronius ex fidelissimis historicis rem comprobans. Erat autem Evangelium illud ipsissimum, quod tunc habebat Ecclesia. Ergo certum est illud Evangelium permansisse purum, & incorruptum, & prout à Matthæo fuerat scriptum.

Quintò, quia Apostoli, antequam dispergerentur per Universum Orbem ad prædicandum Evangelium Christi, composuerunt brevem illam formulam articulorum, quam vocamus Symbolum Apostolorum, quam uniformiter proponerent Judæis, & Gentilibus; ut vidimus suprà cap. I. & ideo fides Christi ubique terrarum introducta est cum mira uniformitate, ita ut Regna, & Provinciæ inter se valde dissitæ omnino convenirent in articulis fidei, quos credebant. In illa autem brevi formula, seu symbolo continentur præcipua mysteria Religionis Christianæ, in quibus ipsa differt à Religione Mahumeti; nempe Incarnatio Filii Dei, ejus Mors, & Resurrectio, & Trinitas Divinarum Personarum: ergo Evangelium, quod Apostoli prædicaverunt in Universo Orbe, continebat hanc eandem doctrinam: nec enim Apostoli vulgârunt per orbem Evangelium, quod in sua doctrina opponeretur symbolo. Ergo certum est, doctrinam de Incarnatione Verbi Divini, & Divinitate Christi, & de ejus Morte, & Resurrectione, & Trinitate Personarum, contentam fuisse in Evangeliis, quæ scripserunt Apostoli. Ergo non sunt corrupta Evangelia, quatenus hanc doctrinam continent.

Sextò, quia pro asserenda Divinitate hominis crucifixi à Judæis, ejúsque gloriosa Resurrectione, cæterísque mysteriis, in quibus Evangelium differt ab Alcorano, passi sunt innumerabiles Martyres à Nerone Imperatore usque ad Constantinum Magnum, idest ab anno Christi 66. in quo sub Nerone Petrus, & Paulus Romæ, & Andreas in Achaia passi sunt martyrium, usque ad annum Christi 312. in quo Signum Crucis Constantino apparuit, & Religioni Christianæ favere cœpit, donec anno 324. baptizatus est. In iis persecutionibus Fides Catholica innumeris est confirmata miraculis; ideóque tam diræ

diræ persecutiones non minuebant, sed potiùs augebant credentium numerum, quia Gentiles videntes constantiam Martyrum, & in perferendis tormentis atrocissimis alacritatem, & miracula, quæ Martyres edebant, hinc movebantur ad eam fidem suscipiendam; ut vidimus suprà 1. p. lib. 1. cap. 10. Satìs hoc comprobatur ex Actis Sancti Januarii, quæ habentur in Breviario Romano die 19. Septembris: ex quibus constat, quinque hominum millia conversos fuisse ad confitendam Crucifixi Divinitatem, propter constantiam Martyris, & miracula, quæ faciebat. Et miraculum usque adhuc perseverans, planè evincit, veram esse Christi Divinitatem, pro qua asserenda Januarius mortuus est. Ut enim inquit Martyrologium Romanum: Neapoli *Beatissimi Martyris sanguis in ampulla vitrea adhuc servatur, qui in conspectu capitis illius positus, velut recens liquescere, & ebullire conspicitur.* Constátque ex Actis Sanctæ Martinæ Virginis, & Martyris die 30. Januarii, propter constantiam Sanctæ Virginis, & miracula manifesta, quæ Deus operatus est in ejus martyrio: *Ex ejus tortoribus nonnullos miraculi novitate correptos, Dei adspirante gratia, Christi fidem amplexos, post cruciatus gloriosam martyrii palmam capitis abscissione promeruisse.*

Constantiáque ipsa, & alacritas in perferendis atrocissimis tormentis pro asserenda Christi Divinitate, in ætate vel nimis tenera, vel nimis senili, & in sexu fragili, clarissimum argumentum est, quòd Fides illa vera erat; ac proinde quòd Evangelia, testantia Christi Divinitatem, Mortem & Resurrectionem ejus, non erant corrupta. Prædicator Christi in medium producat Acta S. Agnetis Virginis trecennis, & S. Eulaliæ Meritanæ, quæ cùm duodecim esset annorum, decem & novem pro Christo pertulit tormentorum stupenda genera, cujus memoriam habes in Martyrologio Romano die 10. Decembris. *Item S. Agapiti Martyris, qui cùm esset annorũ quindecim, & amore Christi ferveret, jussu Aureliani Imperatoris tentus est, ac primò nervis crudis diutissimè cæsus, deinde sub Antiocho Præfecto graviora supplicia passus, exinde cùm ex imperio Imperatoris leonibus objiceretur, & minimè læsus esset, gladio ministrorum coronandus percutitur, ut ait Martyrologium Romanum die 18. Septembris.* Et Acta Sanctorũ Martyrum Complutensium Justi, & Pastoris fratrum: *Qui cùm adhuc pueri litteris imbuerentur, projectis in schola tabulis, sponte ad martyrium cucurrerunt, & mox à Daciano Præside teneri jussi, & fustibus cædi; & cùm se mutuis colloquiis constantissimè roborarent, extra civitatem perducti, à carnifice jugulati sunt.* Proponat Acta S. Simeonis Episcopi Hierosolymitani, qui cùm centum, & viginti esset annorum, ita fortiter & hilariter sustinuit ea tormenta, quæ Dominus noster Jesus Christus passus est, ut omnibus esset admirationi, ut habes in Breviario Romano 18. Februarii. Proponat constantiam S. Polycarpi jam senis, ut eam narrat P. Ribadeneyra in ejus vita. Hæc, & alia exempla, quæ passim occurrunt in Breviario, & Martyrologio, manifestè probant, illam constantiam & hilarita-

tem inter atrocissima tormenta, quam Martyres ostenderunt, ut contestarentur, Jesum crucifixum à Judæis esse verum Deum; & miracula, quibus Deus illorum fidem approbavit, à Deo fuisse, & Deum habuisse Authorem. Deus autem nequit miracula facere in confirmationem doctrinæ falsæ, nec constantiam, & hilaritatem tribuere in sustinendis tormentis pro mendaciis, & erroribus. Verissima ergo est fides, quæ confitetur, Christum esse verum Deum, & pro hominibus fuisse crucifixum, & tertia die surrexisse. Delirant ergo Mahumetani, dum dicunt, esse corrupta Evangelia, quæ hanc doctrinam continent.

Septimò probatur, Evangelia non fuisse adulterata, & corrupta post tempora Apostolorum. Quia unaquæque Provincia, vel natio à suo Apostolo conversa, ab eodem accepit Evangelium Christi, sive in scriptis, sive in tabulis cordis; & post fidem susceptam procuravit sibi descripta quatuor Evangelia, aliósque libros sacros novi, & veteris Testamenti, qui confirmati, & roborati erant per divina miracula. Si ergo in illis Evangeliorum libris, quos primò per Apostolos suscepit, nihil continebatur de Passione, ac Resurrectione Christi, nihil de ejus Divinitate, & præsentiâ in Eucharistia, nihil de Trinitate Divinarum Personarum: quis ex universis regionibus, & Provinciis ad Christum conversis, vel in toto, vel ex parte, potuit in unum colligere omnes libros sacros novi, & veteris Testamenti, & illos immutavit, corrupit, & infecit, quin vel unum exemplar purum, & incorruptum ex innumeris, quæ per universum erant dispersa, superfuerit? Quis non videat hoc esse incredibile?

Sic enim arguo: Nam cùm Apostoli fidem Christi invexerint editis multis signis, & miraculis, vera Christi Evangelia, & sinceram doctrinam libris in sacris contentam, sparserunt per orbem. Quis ergo potuit omnes illos libros colligere, & comburere, vel dilacerare, & loco illorum ponere nova exemplaria corrupta, & adulterata? Vel enim tantum opus aggressi sunt pauci aliqui viri sceleratissimi: vel tota Christi Ecclesia simul hoc consilium sumpsit destruendi Evangelia pura, & immaculata, quæ à Sanctis Apostolis acceperat, & tot signis, & miraculis erant confirmata, & loco illorum reponendi Evangelia corrupta, & depravata? Neutrum autem dici potest. Non primum, quia impossibile est, paucos aliquos homines potuisse à toto orbe Christiano penitus exterminare exemplaria omnia sincera, & vera Evangeliorum, & quamvis physicè possent, est penitus impossibile, quòd Christiani hoc permitterent. Si enim tanto ardore Christi fidem complectebantur, ut mille mortes mallent pati, quàm Christum negare: quomodo permitterent, quòd divina Christi doctrina penitus interiret? Hoc non est minùs incredibile, quàm quòd omnes cives unius Regni sponte consentiant, ut omnes fontes, & putei, & flumina, è quibus bibunt, veneno inficiantur.

Nec potest dici secundum: Ecclesia enim, quæ tantum zelum habuit, ut

pro

pro conservanda incorrupta, & pura doctrina Christi tot Concilia Generalia summis sumptibus, & laboribus congregaverit: quomodo, nemine cogente, ipsa suâ sponte divinissimam Christi doctrinam, ab Apostolis acceptam, & tot Miraculis confirmatam, & sanguine tot Martyrum illustratam, corrumperet & inficeret? Hoc est evidenter incredibile: rursus est apertè impossibile; quia hoc ipso penitus intra aliquot annos perdita fuisset, & omnino interiisset Fides illa, quam Christus per Apostolos plantavit; & Ecclesia Christi conversa fuisset in Synagogam sathanæ, & magistram errorum. Quod & Christum facit mendacem, siquidem promisit Petro, fidem ipsius & successorum non defecturam: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Luc. 22. v. 32. Et Matth. 28. v. 2. promisit, se futurum in sua Ecclesia usque ad finem mundi: *Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem sæculi.* Et promisit, inferni portas non prævalituras adversùs Ecclesiam. Rursus facit DEUM improvidum; est enim res DEO indigna, quòd legem novam perfectissimam tot retrò sæculis promiserit, quòd illam tot prodigiis & miraculis per Christum in mundum invexerit, & tamen citò permiserit illam penitus aboleri.

XXXIII. Denique delirium impugnatur: Quia si fides de divinitate Hominis à Judæis crucifixi, & Trinitatis Personarum in una essentia, & præsentiæ realis Christi integri, & perfecti sub qualibet particula Hostiæ consecratæ, falsa est, sequitur, fidem falsam fuisse introductam in mundo per vera miracula; quia lex proponens credenda fide infallibili mysteria tam ardua, & quæ præcipit concupiscentias omnes frænare, & vitia resecare, eximiámque puritatem sectari, & omnia in futurum reservat, non potuit mundo persuaderi, nisi signis, & miraculis: Deus autem miracula nequit facere ad introducendam fidem falsam; ergo delirium est, asserere, quòd hæc fides est falsa.

Postremò in hac Fide de Divinitate Christi, & Trinitate Personarum, & aliis mysteriis, quæ Ecclesia Catholica credit, omni sæculo floruerunt eximiâ sanctitate viri, & fœminæ, & gloriâ miraculorum illustres; & extra Ecclesiam Catholicam hoc non invenitur. Hoc autem est manifestum argumentum, quòd illa est vera; reliquæ autem sectæ oppositæ sunt falsæ. Ex quibus omnibus apertè concluditur, Mahumetanos asserentes, Evangelia esse corrupta, manifestè falli.

LIBER QUINTUS.

IN QUO EX CONTRADICTIONIBUS Alcorani, ex fabulis, quibus est refertus, ex erroribus manifestis contra historiam, contra Mathematicam, & Philosophiam, ex impura Mahumeti vita, & moribus eorum, quos Mahumetani Sanctos *appellant, evidenter demonstratur, legem contentam in Alcorano non esse legem Dei, nec illi convenire ullam ex proprietatibus legis Divinæ, quas David descripsit.*

CAPUT PRIMUM.

Evidentes contradictiones in Alcorano contenta manifestè probant, Mahumetum non fuisse Dei Prophetam, sed diaboli ministrum. Ubi cur vinum Mauris prohibuerit?

I. ALCORANUM Manifestas continere contradictiones, facile est probare. Imprimis contradictio est, quòd ex una parte dicit, Christum Filium Mariæ esse *Verbum Dei missum Mariæ*; & ex alia parte docet, Christum non esse Deum, Hæc contradictio constat ex dictis.

Secundò constat; quia ex una parte dicit, cap. 5. *Hic liber* (videlicet Alcorani, vel Alcoranum) *neque mendacium aliquod, neque aliquid præteritis Prophetis contrarium nuntiat.* Et ex alia continet doctrinam manifestè contrariam doctrinæ Christi, & Prophetarum; ut demonstravimus suprà. Continétque evidentia mendacia contra rationem naturalem, contra historiam, contra Mathematicam, & contra Scripturas divinitus revelatas; ut infrà probabimus.

Constat tertiò, ex libro 1. Azorâ 2. cujus titulus est, de bove, seu vacca: ubi ait: *Deum dixisse Christo: sinam, ut patiaris, & mortem subeas; cæterùm tertia die te suscitabo, & supra omnes cælos exaltabo.* Et Azorâ 3. inquit: *Jesum Christum Passionem, & Mortem voluntariè sustinuisse pro salute multorum, & tertia die surrexisse, & in corpore suo redivivo ad cælos ascendisse.* Unde Glossatores Alcorani *Abuatia*, & *Acamajari* hunc textum exponentes dicunt, Chri-

Christum habuisse transitum trium dierum, idest tribus diebus mortuum jacuisse, postea autem ad cœlos ascendisse; mortem vero voluntariè obiisse, quia facili negotio poterat ab illa se liberare. Et tamen postea in eodem Alcorano lib. 6. Azorâ 6. cui titulus *de Josepho*, apertè dicit, Christum, nec mortuum, nec crucifixum, sed alium hominem, cui Christus suam figuram ita impressit, ut idem cum Christo videretur; ut constat ex dictis.

Hinc apud Mahumetanos oppositæ dantur opiniones de Christi Morte: siquidem alii dicunt, Christum revera crucifixum, & mortuum fuisse, & tertia die resurrexisse; alii verò id constanter negant, asserentes non Christum, sed Christi umbram, vel potiùs hominem ejusdem figuræ cum Christo, tormenta illa sustinuisse; & inter hos sunt aliqui ex Glossatoribus Alcorani, qui testantur, Christum transfiguràsse Judam proditorem in sui imaginem, atque ita Judam, non Christum crucifixum fuisse. Et jam hoc mihi testatus est Christianus novus Africanus Matriti anno 1670.

II. Sed hæc ridicula fabula de transmutatione, & metamorphosi Christi in Judam lib. 4. c. 1. impugnata manet. Constat enim manifestè, Judam proditorem laqueo se suspendisse: & id fecisse, antequam Christus in Crucem ageretur, satis innuit Matthæus c. 27. v. 6. & id approbat Maldonatus: sunt tamen qui dicant, non nisi post Christi resurrectionem id eum fecisse, cùm audìsset Christum resurrexisse, quod minimè sperabat; tunc enim abjecta omni spe salutis, quòd humani generis Redemptorem vendidisset, laqueo sibi vitam eripuisse, ut historiæ Scholasticæ Author scribit. Quomodocumque tamen res acciderit, certum est, Judam laqueo se suspendisse: *Et suspensum crepuisse medium, & diffusa fuisse omnia viscera ejus*, ut dicitur Actor. 1. vers. 19. Et loco ejus electum esse Matthiam in Apostolum, ad prædicandam Christi Resurrectionem, & Evangelium ejus annuntiandum.

Rationem hujus contradictionis in Alcorano circa Christi mortem reddit Lupus de Obregon in confutatione Alcorani cap. 9. folio mihi 93. quia initio cùm Mahumetus cœpit in schedulis scribere, tanquam revelationes sibi factas à Deo per Angelum Gabrielem, ea quæ audierat à Christianis gladiariis (ut vidimus suprà libr. 1. cap. 2.) vera scripsit de Christi Morte, & Resurrectione, prout illi enarraverant Christiani. Sed postea Almedinæ, quia Judæi, ipsi valde infensi ob laudes Christi, quas prædicabat, jactitabant Jesum Nazarenum Mariæ Filium non fuisse Sanctum, nec Messiam in lege, & Prophetis promissum, ut Mahumetus prædicabat, sed hominem blasphemum, qui cùm esset simplex homo, sicut reliqui, Filium Dei se faciebat; & ideo à majoribus suis jure merito fuisse occisum. Ut se vindicaret de Judæis, illos confundere cœpit, hanc fabulam in vulgus spargendo, & contra Judæos sic prædicando: *Judæi dicunt, se Christum crucifixisse; sed hoc mendacium est, quia non illum, sed pro illo alium ipsi similem crucifixerunt; & Jesus Christus*

se in cœlum sublevavit; & ideo Judæi existimantes se illusisse Christum, potiùs illusi sunt ab eo.

III. His adjungamus alias Alcorani contradictiones. Multas enumerat Joannes Andreas, antea Maurorum Alfaquinus, de quo mentionem fecimus libr. 1. cap. 1. in confutatione Sectæ Mahumetanæ cap. 10. Nam lib. 1. Alcorani capite, seu Azorâ 1. dicitur: *Alcoranum descendisse de cælo* in mense *Aramadan.* Et lib. 4 capite *de Fumo*, & capite *de Nocte Sancta* dicitur, *una nocte descendisse.* Et tamen constat, Mahumetum in componendo Alcorano viginti tres annos consumpsisse, decem in Mecca, & tredecim in Almedina: existúntque in Alcorano capita, quæ appellantur *Mequija*, & alia, quæ appellantur, *Medinija*, idest capita edita Meccæ, & capita edita Almedinæ.

Item lib. 2. cap. 11. inquit. *De fructu palmarum, & de uvis vitium comedite, & bibite*, idest, *dactylos comedite, vinum de vite bibite*, idque tanquam Dei oraculum suis Discipulis proposuit. Et propterea duodecim annis licitum fuit Mahumetanis vinum bibere. Postea verò contra Dei permissionem usum vini suis prohibuit. Quam autem hujus prohibitionis causam reddiderit, narrat Carthusianus lib. 3. in Sectam Mahumetanam art. 13. p. 331. verba Alcorani transcribens. In articulo primo illius libri pag. 264. proponit Carthusianus proœmium Alcorani, seu exordium, in quo hæc verba leguntur: *Erat Nuncius Dei (scilicet Mahumetus) sedens inter socios, & descendit super eum Angelus Gabriel, dicens: Salutat te Deus, Mahumete; veniunt ad probandum te tres, vel quatuor viri peritissimi, Principes Judæorum, & Magistri in Israël.* Et narrat Alcorani liber, Magistros illos Judæorum varias quæstiones proposuisse Mahumeto; illorum autem Judæorum peritissimus vocabatur Abdias, qui cum Mahumeto loquens, sic interrogavit: *Cùm in paradiso vinum esse describas, quid operis ibi habet, si vinum illicitum est? Si autem licitum est, cur in hoc sæculo prohibes vinum? Respondit: tam argutè quæris, ut una interrogatione geminam necessariò responsionem extorqueas. Utrumque ergo exponam, & illic esse licitum, & hic illicitum.*

Erant enim Angeli Dei duo, Horoth, & Maroth, missi olim à Deo de cœlis in terram, gubernando, & instruendo generi humano tributi, his interdictis, ne occiderent, neque injustè judicarent, neque vinum biberent. Multo itaque tempore sic habito, cùm noti judices essent universo orbi, venit ad eos quadam die mulier præ cunctis fœminis omnino pulcherrima, causam habens adversùs maritum: quæ ut causa sua accommodaret judices, quadam die invitavit eos ad prandium. Quibus epulantibus ipsa epulas & pocula vini apponit, astat ministrans, affert crebrò, instat, ut sumant. Quid plura? Vicerunt blanditiæ mulieris. Inebriati poculis in hospitam formosam incaluerunt: victi accubitum petierunt. Spondet conditione, dummodo alter verbum doceat, per quod ascendebant in cœlum: alter verbum, per quod descendebant. Placet conditio.

Cùm ergo didicisset, elevata est subitò, & ascendit in cœlum. Quod cùm vidisset Deus, explorata causâ posuit eam Luciferum, ita pulcherrimam inter stellas, ut fuerat inter mulieres. Illis in judicium evocatis proposuit eis Deus, ut eligerent inter pœnas sæculi hujus, & alterius. Elegerunt hanc. Suspensi sunt ergo per catenas ferreas, demissis capitibus in puteo Behil usque in diem judicii. Quid ergo Abdia? Nonne sufficiens videtur causa, cur in paradiso licitum sit vinum, & hic illicitum? Ait: vera satis, & meritò. Hucusque Alcorani textus.

IV. Quis hæc audiens non miretur, vel potiùs intimè doleat, quòd tam ingens pars mundi, ut Prophetam Dei veneretur tam ridicularum fabularum artificem? Oportet, ut Christi prædicator hanc fabulam coram Mahumetanis narret, & quòd certam fidem faciat, quòd illam Mahumetus in Alcorano scripserit, ut certum est scripsisse, ut confundantur, & erubescant, & qualis fuerit Mahumetus, tandem agnoscant, & intelligant, Alcoranum fabulis & mendaciis esse plenum, & erroribus manifestis. Nonne error est manifestus, Angelos bonos, qui statim post casum malorum confirmati sunt in bono, tam turpiter deliquisse? Nonne error est, eos corporeos facere, & capaces comedendi verè, & utendi feminis eo pacto, quo homines utuntur? Oppositum namque constat, tum per rationem, tum ex scriptura Tobiæ 12. *Ego sum Raphaël Angelus: etenim videbar vobiscum manducare, & bibere, sed ego invisibili cibo & potu utor,* videlicet clara Dei visione, & fruitione. Quis non rideat audiens, fœminam in præmium patrati sceleris illud præmium à Deo accepisse? Quis non sciat, stellam illam, quæ Lucifer appellatur, cum aliis fuisse in principio creatam? Audiant hæc Mahumetani, & erubescant, quòd librum Alcorani, in quo ejusmodi fabulæ continentur, pro libro divinitus inspirato recipiant.

Quamvis Mahumetus eam rationem reddiderit Abdiæ de prohibitione vini; aliam tamen reddit Author quidam, qui inter Sarracenos diu conversatus est, ut refert Carthusianus illo articulo 13. paginâ 335. Narrat itaque Author ille, Mahumetum visitare solitum quendam eremitam; ejus autem ministros super hoc tædio affectos, & tam frequentes visitationes ægrè ferentes decrevisse, occidere eremitam: cúmque quadam vice tam Mahumetus, quàm eremita, vino fuissent inebriati, & gravi somno opprimerentur, satellites principis sui gladium extrahentes eremitam occidisse, cruentatúmque gladium in locum reposuisse priorem; Mahumetum verò à somno excitatum, suis ministris imputâsse eremitæ mortem, & eos punire statuisse; eos verò concorditer testatos fuisse, Mahumetum ipsum in ebrietate necem eremitæ intulisse; & in hujus dicti comprobationem, ostendisse ipsi proprium gladium cruentatum, eóque viso erubuisse Mahumetum, & de cætero renuntiâsse vino, ejúsque usum suis discipulis prohibuisse.

Ut testatur citatus Joannes Andreas, & refert Carthusianus lib. 2. art. 9. pag. 103. Mahumetus in Alcorano introducit

troducit Deum sic loquentem cum ipso: *Si ambiguus fueris de his, quæ descendere fecimus* (*idest de Alcorano*) *interroga eos, qui legunt legem ante te. Noli esse de iis, qui nolunt credere signis Dei, ne fortè damneris.* Super quem textum dicunt omnes glossatores Alcorani, Mahumetum nomine eorum, qui scripturas legunt ante ipsum, intellexisse Judæos, ac Christianos; ac proinde docuit ibi, Judæos, & Christianos habere legem à Deo datam. Ex alia verò parte in Alcorano lib. 1. cap. 1. affirmat: *Neque Judæos, neque Christianos legem habere.* Quæ sunt dicta manifestè inter se opposita.

V. Alia evidentissima contradictio in dictis Alcorani constat, quia sæpe cultores suæ legis hortatur Mahumetus in Alcorano, ut eant præliatum contra incredulos, præsertim contra participatores, idest, Christianos, quatenus timore, & virtute gladii eos inducant, & cogant ad credendum Mahumeto, illúmque recipiendum tanquam Dei Nuncium, & Prophetam. Idque opere exequuntur usque modò perfidi hujus Legislatoris discipuli: Ipséque sæpè dicebat, se in virtute gladii missum esse; & ut vidimus lib. 1. cap. 1. Alcorani habet caput, cujus titulus est: *De ense, seu gladio, in quo sic jubet: occidite omnes incredulos. Item: omnes occidite, donec Mahumetani fiant.* Et in capite decimo Alcorani, ut testatur Carthusianus pag. 496. sic ait: *Quid cum illis incredulis communicatis? Vos itaque neminem eorum vobis associate negociatorem aut socium, vel amicum, nisi priùs rectâ viâ Dei inierit vobiscum pugnatum, sive prædatum: sin autem, eos ubicumque repertos (si sit possibile) capite, & interficite.* Hinc iterum jussit, ut non credentes, eum esse Dei Nuncium, & Prophetam, occiderentur, vel saltem tributum solverent.

Et tamen his dictis in Alcorano sæpe contradicit, nam cap. 4. sic inquit: *Vim nequaquam propter legem inferatis, cùm recta, pravâque via patefacta sint.* Et cap. 5. *ex Dei persona: Tuum est mea præcepta tantummodo gentibus patefacere.* Et cap. 24. *Nuncio nihil attinet, nisi præceptum cuique gentium applicare.* Et cap. 21. *Nos non misimus te custodem vel coactorem digredientium à lege; tuum enim non est, nisi tantùm rem annuntiare.* Et cap. 19. *An tu gentes ad fidem, & credulitatem cogere studes, cùm nisi Deo volente nemo credere possit, qui malos atque incredulos in sua sorte dimittit?* Quis non videat inter hæc dicta apertissimam contradictionem?

Deinde Mahumetus in Alcorano in Azora, quæ inscribitur *de Vacca, seu juvenca*, affirmat, *Judæos, Christianos, & Sabæos, unumquemque salvari posse in sua lege.* Et Azorâ 2. *Omnes gentes, quæ bene vivunt, sive sint Judæi, sive Christiani, sive quicumque alii, quamvis propriam legem dimittat, & aliam accipiat, si bona opera faciat, certissimè salvabitur.* Et capite seu Azorâ 32. (ut refert Carthusianus pag. 7. & pag. 170.) introducit Deum sic loquentem. *A nobis cuique gentium lex, quam sequatur, est posita.* Et cap. 32. inquit: *Deus singulis gentibus nuntios misit, unicuique ex gente sua.* Et cap. 12. intro-

ntroducit Deum sic loquentem : *Sua unicuique à nobis posita sunt lex atque judicia.* Quod perinde est, ac dicere, unumquemque salvari posse in lege sua: quod certum est Mahumetum docuisse, ut constat ex dictis à nobis libro 2. capit. 3. Cui doctrinæ apertè contradicit in Azora de Abraham, ubi ait : *Nullum posse salvari, nisi in lege Mahumeti.* Et Azorâ 5. ubi docet: *Eos, qui non receperint Alcoranum, gravissima tormenta passuros.*

Illi etiam doctrinæ, qua universaliter docet, unumquemque salvari posse in suâ lege, manifestè opponitur, quod docet Azorâ 12. ubi hæc habet : *Secundùm viros legum nullius legis fidem vel perfectionem assequi, nisi Testamenti* (veteris scilicet, seu legis Mosaicæ) *& Evangelii, & hujus libri* (nempe Alcorani) *à Deo dati præceptis obediant.* Quæ doctrina non solùm pugnat cum eo, quod universaliter alibi docet, unumquemque salvari posse in sua lege, sed etiam repugnantia inter se dicit, quia docet, neminem posse salvari, nisi obediat præceptis Evangelii, & Alcorani; ergo cùm in Evangelio præcipiatur Baptismus, & fides in Divinitatem Christi, & Trinitatem Personarum Divinarum, nemo poterit salvari, nisi hæc præcepta adimpleat: unde si ad salutem necessarium quoque est, obedire præceptis Alcorani, impossibilis redditur omnibus salvatio; cùm Alcoranum oppositum præcipiat, & nemo possit præcepta contradictoriè opposita simul observare. Unde patet, Mahumetum insigniter mentitum esse, dum capite, seu Azorâ 1. Alcorani dicit: *Hic liber veridicus est, & sine contradictione falsitatis.*

CAPUT SECUNDUM.

Cur tot in Alcorano reperiantur contradictiones?

VI. SED meritò quis interrogabit, quomodo Mahumetus, qui vir erat astutus, & sagax, tot contradictiones in Alcorano reliquit? Respondeo primò, rationem generalem petendam esse ex Dei providentia: cùm enim Deus sit summè bonus, & hominum salutem verè, & sincerè desideret, nunquam permittit, ut seductor aliquis ita falsam sectam colore veritatis vestiat, ut ab amatoribus Dei, & veritatis nequeat deprehendi ejus falsitas. Permisit Deus, ut diabolus appareret Evæ ad illam seducendam, sed non permisit, ut in forma honesta Angeli appareret, sed in forma serpentis, ut faciliùs posset Eva mendacium detegere. Ut enim inquit Augustinus lib. 11. de Genesi ad lit. *Non debemus opinari, quòd serpentem sibi, per quem tentaret, diabolus eligeret; sed cùm esset in illo decipiendi cupiditas, non nisi per illud animal potuit, per quod posse permissus est.* Nec permisit, ut deciperet falsitatibus nimis occultis, quas Eva non posset deprehendere, sed menda-

ciis ita clarè oppositis iis, quæ Deus dixerat, ut facilè posset ea discernere, & agnoscere, diabolum esse, qui in serpente loquebatur. Permisit, ut diabolus ingrederetur simulacra idolorum, & inde responsa præberet, & idololatriam suaderet: ita tamen hoc temperavit, ut homines facilè possent cognoscere, non esse spiritum bonum, & veracem, qui in statuis idolorum loquebatur, quia nimirum dæmones respondebant res tam clarè falsas, & præcipiebant res tam apertè malas, ut solo rationis naturalis lumine possent homines mendacium detegere. Permisit, ut Rabini Talmudi inventores deciperent Judæos, qui in sua infidelitate perseverant; sed tales fabulas, & res adeo absurdas in Talmud miscuerunt, ut Judæi facilè possent cognoscere, libros illos Talmudi non habere Deum Authorem. Ad hunc ergo modum permisit, ut Mahumetus se Dei Nuncium, & Prophetam simulaverit ad decipiendum; cæterùm tot fabulas, & contradictiones in Alcorano immiscuit, & res adeo fœdas præcepit, & fecit, ut sint inexcusabiles, qui Alcoranum tanquam librum divinitus inspiratum venerantur, & Mahumetum ut Dei Prophetam suscipiunt.

Harum verò contradictionum causa magìs immediata fuit, quòd Mahumetus revelationes fingebat, prout opus erat illi ad decipiendum, & captandam populorum gratiam, & vitia sua occultanda, & sic secundùm opportunitatem temporum fingebat revelationes contrarias, quia illis indigebat ad fines suos obtinendos. Et revelationes illas in schedulis scriptas in arca quadam servabat. Disposuítque Deus, ut moreretur, antequam schedulas illas recognosceret, & contradictiones deleret, & Alcoranum in unum volumen digereret. Vt enim constat ex dictis, non Mahumetus, sed Homar ejus socer, & tertius Arabum Ahalypha, schedulas ex arca *legationis* extraxit, & ex iis librum Alcorani composuit. In his autem, quæ de Persona Christi scripsit, propterea doctrinas contrarias habuit, quia initio, cùm se ut Prophetam venditare cœpit, ea ut revelata prædicabat, quæ à Christianis audîerat: unde cùm ab illis audivisset, Christum esse Verbum DEI, factum hominem, seu indutum naturâ humanâ; in principio suæ prædicationis Divinitatem Christi agnovit: postea verò à Sergio Monacho, Hæretico Nestoriano, & Arriano deceptus, impiè docuit, Christum esse purum hominem.

CAPUT

CAPUT TERTIUM.

Ostenditur, inexcusabiles esse Mahumetanos, qui legentes Alcoranum, & percipientes quæ docet, non deserunt Mahumeti legem.

VII. HOc ex dictis clarè deducitur: Cùm enim Alcoranum plenum sit fabulis ridiculis, contradictionibus manifestis, & erroribus crassissimis contra rectam rationem, fieri non potest, ut homines perspicacis ingenii librum illum legant, quin saltem in dubium prudens inducantur, an liber ille sit à Deo inspiratus, an diaboli suggestione compositus; & in hoc dubio tenentur à Deo lucem enixè postulare ad cognoscendam veritatem: quod si seriò facerent, abs dubio à Deo illuminarentur, & traherentur ad Christi fidem suscipiendam. Hanc obligationem Mahumetanorum ob oculos ponet utilis valde quæstio, quam proponit, & solvit Guilielmus Parisiensis lib. de legibus cap. 21. his verbis.

VIII. *Si quis quærat de illo, qui invenit Doctores, vel Prædicatores contrarios, videlicet unum fidelem, & alium infidelem, neque sufficiat ex proprio sensu, vel ex dictis eorum, vel ex vita, cui eorum magis credere debeat, an requiret Deus ab illo, ut divinet fidem? Hic proculdubio, quia non habet de humana ratione, quid faciat, implorare debet divinum auxilium, ut dicit Augustinus, & totâ instantiâ deprecari, ut illuminator animarum Deus viam veritatis ei ostendat, & cor ejus applicet ei parti contradictionis, quæ vera est, & ei accepta. Piè autem credendum est de misericordia Dei, quia sic pulsanti aperiet, & quòd, nisi vel negligentia quærendæ veritatis, vel alia culpa obsistat, cor ejus avertet Deus, ne impietatis errori consentiat. Idem sentiendum est & in alio casu, videlicet si seductor sub prætextu veri Catholicique Doctoris, simplici alicui & indocto errorem aliquem impietatis prædicet, quia Deus cor ejus avertet, ne illi credat, nisi hoc, vel negligentia ejus, vel alia culpa impediat; custodit enim Dominus diligentes se. Dicimus etiam, quia cùm intellectus humanus creatus sit ad inquirendam, & cognoscendam veritatem salutarem, maximè debet esse studiosus, atque solicitus. Quare negligentia ejus in hoc atque desidia maximè culpabilis est, atque damnabilis.*

IX. Unde deduces, justissimè à Deo damnari omnes Gentiles, omnes Mahumetanos, & omnes Judæos, qui fidem Christi non quærunt, & quæsitam amplectuntur; quia cùm Deus illuminet omnem hominem venientem in hunc mundum, omnes homines rationis compotes cognoscere possunt, ac debent, existere Numen aliquod, cui inservire debeant, & tenentur quærere veritatem salutarem, & legem natu-

ralem observare; quod si præstarent, abs dubio Deus illos traheret ad fidem Christi, quæ necessaria est ad salutem, unde quòd non trahantur, culpa illorum est. Hinc Augustinus loquens de Religione Christiana Epist. 49. *Ad Deo gratias*, protulit celebrem illam sententiam: *ita* (inquit) *Salus Religionis hujus, per quam solam veram salus vera veraciterque promittitur, nulli unquam defuit, qui dignus fuit, & cui defuit, dignus non fuit.* Vocat autem dignos Religionis Christianæ eos, qui observant legem naturalem, scriptam in cordibus hominum, quæ dictat, Deum esse colendum, honestè vivendum, & proximo non inferendum malum: non quia homines per opera merè naturalia mereantur positivè illuminari à Deo per donum fidei; sed quia per opera naturalia honesta impedientes peccata, adquirunt aliquam dispositionem, quâ positâ abs dubio illuminantur: *Facienti enim, quod in se est, Deus non denegat gratiam:* ac proinde, licèt per actus naturales honestos observationis legis naturalis non constituerentur positivè digni, ut illis Deus retribueret fidem; quodam modo constituerentur digni, quibus Deus misereatur.

Ut autem exemplo monstremus, Mahûmetanos lumine rationis naturalis posse cognoscere falsitatem sectæ Mahumetanæ, vel saltem in prudentem dubitationem induci, an sit falsa, hîc appendam colloquium, quod habuit P. Ignatius de las Casas nostræ Societatis (cujus memoriam fecimus suprà cap. 6.) cum Mauro quodam, dum iter faceret per Turcarum terras, illúdque referam ipsius verbis.

CAPUT QUARTUM.

Colloquium inter Patrem Ignatium de las Casas, & Mahumetanum quendam: ex quo probatur, Mahumetanos solo rationis ductu posse cognoscere Alcorani falsitates.

X. PAter Casas. Mihi Tripolim versùs pergenti se adjunxit Maurus ex comitatu nostro; & jam mihi propior factus, benevolè urbanéque salutem mihi impartitus est, dixítque mihi: audivi te Idiomate Arabico loquentem, quapropter placet mihi tecum sermonem facere. Tunc ego, placet, inquâ maximéque delector, quòd, qualis qualis fuerit peritia, tibi deservire possit.

Maurus. Quod primum scire velim abs te, sit, an Arabicè loqui, scriberéque scias?

Pater. Quid tibi proderit hoc scire? Nullum commodum video profecturum, nî velis falsa crimina mihi impingere, & ita me in vitæ discrimine constituas.

Maurus. Ego sum prædives mercator, & probus, & inter Alfaquios magnæ

magnæ notæ; absit ut judices, me improbum esse, paraturúmque malum alicui; quin potiùs hoc à te sciscitatus sum, ut te mearum cogitationum, curarúmque conscium faciam, & hoc juramento firmo.

Pater. Ego non omnino ignarus sum lectionis, Scriptorúmque Arabum.

Maurus. Legistine nostrum Alcoranum?

Pater. Majorem curam ingeris mihi hac interrogatione: si ego affirmem, tu quidem coram judice me coges, ut mortem subeam, vel Maurorum legem amplectar.

Maurus. Jam quidem tibi subirascor; testor Deum, me nolle tibi parare insidias, neque tibi ex colloquio meo aliquid mali obventurum esse; & hoc sincerè, & amicabili animo tibi dico.

Pater. Legi quidem Alcoranum.

Maurus. Nonne tibi placet?

Pater. Si mihi placuisset, jam Mahumeti legem amplexus fuissem. Ne nos legis concertationibus immisceamus: nam tu servas tuam legem, & ego meam: nec ego infructuosè disceptare de legibus volo; sin verò aliquid me tibi profuturum sperarem, non dubitarem, caput meum pro veritate opponere.

Maurus. Cupio certè scire, quid sentiant Christiani Alcoranum legentes.

Pater. Aperi tu mihi tuam mentem, & ego tibi respondebo.

Maurus. Ego in illo multa sibi adversantia reperio: nam jam hîc aliquid dicit, & illi oppositum alibi asserit. Profectò attentè considero, quid sibi velit tot rerum diversarum, & inter se contrariarum varietas ore Dei prolata: & hærentem dubitantémque me trahit, an lex Dei sit nostra, quæ tam facilè plures uxores admittit, & dimittit.

Pater. Si tu hoc sentis, quid tibi addere possum? At siquidem aperta fronte mihi loqueris, ego tibi dico, Alcoranum, nec legem datam à Deo esse, nec ejus Authorem Prophetam fuisse, sicut nec tu Imperator Turcarum es: & rectè arbitratus es, nam ille Mahumet, cùm nebulo insignis foret, ingentiáque mendacia comminisceretur, cuncta Deo loquenti sibi falsò attribuit.

Maurus. Sed quid dices ad illa, quæ certè bona, & pia, precésque sanctas, quæ in illo reperiuntur? Hoc quidem ostendit ejus Authorem Deum fuisse.

Pater. Ne mireris, si inter plurima nefanda, & mala dogmata, aliquid boni intermisceatur: hæc versutia est dæmonis semper nobis infesti; sub velamento alicujus boni, aut veri vult decipere incautos. Veritas, ubicunque refulgeat, Deum habet Authorem; mala, & pessima diabolum, & ejus asseclas: nec à Deo lata lex est, quæ veris & falsis tessellata est.

Maurus. Quomodo lex vestra Deum Trinum facit, & Christum Mariæ Filium Deum dicitis esse, cùm homo sit, & Propheta? Et quod mihi absonum videtur, est, Christianos minimè juxta suam legem vivere.

Hinc arrepta occasione: ego (inquit Pater Casas) de Divinis Personis,

de Incarnatione Verbi, de ejus necessitate ad delendum originale peccatum, claritate, qua potui, disserui cum illo. Attentè me excepit, dubitavit prudenter, & tandem rationibus victus ingenuè fassus est, Alcoranum non esse legem à Deo datam, nec Mahumetum Prophetam fuisse; alacríque animo decrevit, collectis in unum opibus suis cum uxore, & filiis Venetias navigare prætento titulo negotiationis. Tripolim inter hæc pervenimus, ubi cùm in eum offenderem in hospitali domo mea, cum illo egi de suis sanctis desideriis; at ille lachrimans, heu! respondit, vereor, ne uxores, & filii mei me in infernum trahant: tum ego, noli te ipsum obcæcare, & irretire his illecebris; plus his animus æstimatur tuus; de his curare non debes; Deus, qui te creavit, vocavítque ad se, non te deseret, dummodo, quod tuum est, præstes. Tunc ille sic facturum promisit: meíque coram Deo memor esto, *respondit.* Hucusque Pater Casas.

CAPUT QUINTUM.

Impura Mahumeti vita clarè probat, eum non fuisse Dei Prophetam, sed sagacem Regnorum deprædatorem.

XI. QUia falsa persuasio, quòd Mahumetus fuerit Dei Apostolus, & Propheta, cæcos Arabes detinet in Alcorani tenebris, Christi Prædicator, ut ab his tenebris ad lumen Evangelii eos traducat, debet ipsos perurgere, ut dicant, quo fundamento credant, Mahumetum fuisse DEI Prophetam, & legem ab ipso latam, fuisse Dei jussu, & impulsu promulgatam? Et facilè convincere poterit, Mahumetum nullo argumento probâsse, se fuisse à Deo electum; & temere Arabes illum ut Dei Prophetam venerari, cùm nullum ad hoc credendum habeant prudens fundamentum, quia nec vitæ puritate, & gloriæ mundanæ contemptu, neque miraculis, neque dono prophetiæ, neque aliquo alio argumento Mahumetus suam electionem comprobavit; sed potiùs dantur evidentia signa ad credendum, illum fuisse callidum impostorem, & sagacem Regnorum deprædatorem. Constat enim, non rationabili prædicatione, non divinarum Scripturarum allegatione, non miraculorum soli Deo possibilium operatione, non sancta & exemplari conversatione, omniúmque terrenorum contemptu Mahumetum, ejúsque socios, discipulos, successores, ac ministros legem suam introduxisse, sed manu hostili, fortitudine populari, violentiáque crudeli hoc egisse: ideóque homines viles, ac bestiales pronos fuisse ad ejus legis susceptionem, quia tota illa lex carnalis, atque venerea est.

Chri-

Christus Dominus nobis præscripsit veram formam, cognoscendi, quisnam sit verus Dei Nuncius, ac Propheta; quisnam Pseudopropheta, verúsque deceptor. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Matth. 7. 16. & 20. *Omnis arbor bona bonos fructus facit, mala arbor malos fructus facit.* Ex operibus, ex moribus dignoscendus est Propheta, an à Deo sit missus, an spiritu humano, vel diabolico se ingesserit?

Et Propheta Isaias nobis præscribens modum, dignoscendi, quisnam sit Propheta à Deo verè internè illuminatus, & supernaturaliter instructus, & à Deo missus, ad tradendam hominibus legem Divinam, & viam Cœli persuadendam, inquit cap. 28. 9. *Quem docebit Dominus scientiam, & quem intelligere facit auditum? ablactatos à lacte, avulsos ab uberibus.* Id est, quis erit dignus, à Deo supernaturaliter informari, & divinorum secretorum intelligentiam veram ab ipso accipere? *Ablactatus à lacte, avulsus ab uberibus*, id est homo abstinenter, & sobriè vivens, carnales delectationes, mundanas consolationes despiciens, & à terrenis, & sensibilibus se abstrahens, ut ad Cœlestia, & spiritualia mentem levet, ut Deo omnis puritatis fonti adhæreat, & in amore Creatoris cor suum stabiliat. Ex quibus verbis constat, quàm longè fuerit Mahumetus à munere Nuncii, & Apostoli Dei, & Legislatoris divinitus missi; cùm luce meridiana constet, eum toto cordis affectu ad principatum terrenum, ad pulchrarum fæminarum, non solùm sibi nuptarum, sed aliis legitimè conjunctarum, propriarúmque cognatarum amplexum, & ad temporales divitias anhelâsse. Id autem manifestè probabimus ex ipso Alcorano, & Mahumetanorum libris authenticis.

Antequam autem adhoc probandum descendam, priùs in medium proferam fabulam, quam in sui commendationem confinxit, & tanquam Dei gratiam, & favorem miraculosum sibi factum rudibus Arabibus credendum proposuit. Dicebat Mahumetus, sibi, cùm esset quatuor annorum, Angelum Gabrielem aperuisse pectus, & cor extraxisse, & mundâsse à gutta nigra, quam omnes homines in corde habere credunt Arabes, & dicunt, esse quasi fomitem peccati; quia existimant, ratione illius guttæ nigræ homines à diabolo tentari. Ita habetur in Alcorano lib. 1. cap. 1. & tanquam res certa refertur in libro *Azear*, qui est valde authenticus apud Mahumetanos, & in illo continetur vita Mahumeti, & Alchalifarum, seu Regum aliorum, qui illi in Regno successerunt, ut testatur Joannes Andreas in sua confutatione sectæ Mahumetanæ cap. 1. Consequenter ad hanc fabulam introducit Mahumetus lib. 4. Alcorani in cap. quodam, quod intitulatur de *Stellis*, Deum sic loquentem cum Mahumetanis: *Deus jurat per stellas, quòd vester Propheta Mahumetus nunquam fuit tentatus à diabolo, neque falsum, aut mendacium ore suo unquam protulit, nec vanè locutus est, sed per veram revelationem Dei omnipotentis: & quòd fuerit propè Deum ad duplicem ballistæ jactum.*

Et in proœmio Alcorani hæc habet: *Hic liber absque falsitatis, vel erroris annexu veridicus est eis, quibus inest amor divinus, Deitatísque timor, & cultus*, & in cap. 1. inquit: *Hunc librum veracem esse penitus credite.* Et cap. 17. introducit Deum sic commendantem librum Alcorani: *Si hanc legem fecissemus descendere super montem, inclinaret se mons ille, & adoraret eam præ timore Dei.*

Verùm omnes has laudes Mahumeti, & Alcorani esse fabulas, & insignia mendacia, artificiosè composita ab ipso ad seducendos barbaros illos Arabum populos, evidenter comprobatur: quia manifestum est, Alcoranum esse plenum fabulis, mendaciis, & erroribus, & Mahumetum, qui tantopere se extollit, fuisse hominem mendacem, perjurum, & vitiosissimum; quod nunc liquidò constabit ex ipso Alcorano, & libris authenticis Maurorum.

Nam Mahumetus ipse Azorâ, vel cap. 44. Alcorani introducit Deum sic loquentem cum ipso: *O Propheta, mulieres omnes, quibus donanda dederis, omnes tuæ manui per emptionem subditas, & amitæ tuæ, materteræq; filiarúmque filias, omnésque item bonas mulieres tibi gratis succumbere cupientes, licitas tibi constituo: idque tibi soli permittitur; has à te remove, illas adjunge pro libito tuo: nec propriis abjectis, nisi dilexeris, molesteris, illæ námque tuo voto carere debent.*

Quis, etsi cæcus sit, non videat, hanc non fuisse concessionem Dei, sed fictionem Mahumeti, ut palliaret effrænem suam libidinem? Quis dicat, Deum, qui universaliter dixit: *Uxorem proximi tui non concupisces: & non machaberis*, huic homini tribuisse amplam facultatem, cognoscendi aliorum hominum conjuges, & consanguineas, & affines suas, & omnes ancillas, & universaliter omnes fæminas sibi placentes, quarum voluntates oblatis donis ad sui amorem flecteret? Quomodo non erubescunt Arabes, venerari ut Dei Prophetam, hunc equum emissarium potiùs, quàm hominem temperatum, & modestum?

Id autem meliùs constabit, si detegamus causam, ob quam hanc concessionem Alcorano inseruit tanquam Dei revelationem. Rem narrat Lupus de Obregon ex Joanne Andrea. Jam vidimus capit. 2. Mahumetum non contentum una uxore, & quia probè noverat, quòd cum munere Prophetæ, quod sibi ambitiosè assumpserat, non benè cohærebat, alias fæminas cognoscere extra Matrimonii honestum titulum, finxit revelationem, in qua Deus concedebat facultatem, ut unusquisque Maurus posset Matrimonium contrahere cum duabus, tribus, quatuor, vel etiam pluribus fæminis, si eas posset sustentare, quæ lex inserta est Alcorano lib. 1. cap. 3. Postea verò, quia idololatræ obmurmurabant, novam legem promulgavit, in qua Deus jubebat, ut nullus vir posset ultra quatuor uxores sibi associare: & simul præcipiebat ad vitandas rixas, & contentiones, ut æqualitatem servaret vir cum singulis uxoribus: & jus tribuebat fæminis, ut coram judice possent conqueri de marito,

marito, si æqualitatem non servaret in thoro, & reliquis; simúlque præcepit viris, & fæminis, ut fidem consortibus servarent, & jussit, ut lapidaretur quicunque ex consortibus adulterium committeret. Publicatis his legibus, Mahumetus præter Adixam, quam dudum duxerat, matrimonium de novo contraxit cum Axa, puellâ octo annorum filiâ Ubequaris; cum Hafiza, filiâ Omaris, & cum Aguada, filiâ Zambi.

Liber Azear narrat, quòd, cùm à Civitate abesset Zeidin olim Mahumeti servus, Mahumetus amore captus uxoris ejus, quæ pulcherrima erat, eam visitavit, & blandè eam allocutus, significavit, se velle illam ducere uxorem; & præcepit, ut, cùm Zeidinus domum reverteretur, hoc ei mandatum daret, *Propheta Mahumetus jussit, ut statim coram illo compareas, quia jam optimum cardinem pro tua janua elegit.* His verbis significans paræmiam quandam inter lenones frequentem, quâ uti solebat Mahumetus ipse, cùm mercaturam exercebat, & seriem Camelorum in Ægyptum cum mercibus ducebat; & per illam loquendi formam significabat, sibi aliquam fæminam placuisse, velléque eam sibi capere. Auditis iis verbis contristatus est valde Zeidinus, quia bene cognovit, Mahumetum velle sibi uxorem, vel vi, vel dolo auferre. Et timens insidias, & mortem sibi parandam ab illo, si ei resisteret, Mahumetum adit, qui palam illum hortatus est, uxorem repudiare, ut eam sibi matrimonio jungeret. Potentiam Mahumeti timens Zeidinus invitus repudiavit uxorem, quam vehementer amabat; eámque Mahumetus clandestinè sibi copulavit, libidinem suam sub honesta Matrimonii larva expleturus: vulgatum est hoc Mahumeti scelus; & consanguinei uxoris Zeidini domum Mahumeti armati invadunt, eum occisuri, si uxorem marito legitimo non restitueret: timuit ille tumultum, & uxorem Zeidino restituit, sed amore illius fæminæ captus, ad suas artes confugit, finxit sibi Angelum Gabrielem apparuisse, & adduxit scripta in schedula verba, quæ sibi Angelum locutum fuisse dicebat, itáque legi jussit coram suis Discipulis, & postea inserta sunt Alcorano lib. 3. cap. 17. verba autem sunt hæc: *O Mahumete, quare jussisti, ut servus tuus Zeidin uxorem suam iterum acciperet, quandoquidem tu illam diligebas? Deus vult, ut illam iterum accipias, & ut tuam possideas: contentus sit Zeidin sua sorte, quòd scilicet per aliquod tempus voluptatem cepit cum illa fæmina: nunc Deus vult, ut tu illâ fruaris, & ne ob timorem hominum illam relinquas, & ut sine stomacho, & ira astu quiescas.* Publicato hoc capitulo inter Mahumeti discipulos, testatur Alcorani liber, & Azear, ipsos Mauros fæminam illam in domum Prophetæ reduxisse, & eum illam sibi in uxorem accepisse. Zeidinus tamen noluit aliam sibi fæminam matrimonio jungere, ne similem violentiam à Mahumeto iterum pateretur. Idololatræ Meccæ irâ incensi sunt contra Mahumetum, palam obmurmurantes, eum lenonis potiùs officium, quàm Prophetæ munus obire; & tumultum commoventes, illum absque

dubio occidissent ob injuriam illatam Zeidino, nisi ejus Soceri Ubequar, & Homar, & alii Viri nobiles tempestatem hanc sedâssent, & tumultum compescuissent. Hanc historiam referunt ipsi libri Mahumetanorum, tanquam persecutionem sui Prophetæ.

Sed quamvis Cives Meccani necem non intulerunt Mahumeto, tamen publicè ejus famam corradebant, dicentes, eum dignum esse, qui lapidaretur, tum propter injuriam illatam Zeidino, tum quia violavit legem Matrimonii, plus quàm quatuor uxores assumendo. Ille verò cognito scandalo, & populi tumultu, ad suas artes confugit; finxit, sibi Archangelum Gabrielem locutum, & novum capitulum Alcorano addendum dedisse; illúdque jussit legi Mauris; sic autem habet: *O Propheta, Deo placet, ut lex communis Matrimonii te non comprehendat; vult ut tu solus possis nubere cum omnibus fœminis, quæ tibi placuerint; & quæ se tibi obtulerint, idque sine charta dotis.* Caput hoc insertum est Alcorano in lib. 3. cap. 17. Hac arte persuasit populo barbaro, voluntatem Dei esse, quòd Prophetæ non ligarentur lege communi circa numerum uxorum, sed possent sibi Matrimonio jungere, quotquot vellent. Et post hanc dispensationem à Deo concessam Prophetæ, refert liber Azear, Mahumetum alias octo uxores duxisse, quarum nomina refert Lupus de Obregon in suo libro contra Mahumetanos. Unde præter ancillas habuit eodem tempore duodecim, vel tredecim uxores. Liber Azear citatus dicit, Mahumetum nupsisse cum quindecim mulieribus, & eodem tempore habuisse undecim uxores, præter ancillas. Ita testatur Joannes Andreas in suo libr. cap. 7.

Sed cùm Mahumetus aliquas ex uxoribus ardentiùs amaret, & pluribus noctibus cum illis dormiret, duæ ex principalioribus, nempe Zaynex filia Sahez, & Maymona filia Alariz, conquestæ sunt, dicentes, Mahumetum non servare eam cum uxoribus æqualitatem, quam in sua lege præcipiebat, ipsásque injuriâ affecisse, & contempsisse. Et cùm ex hac querimonia scandalum suboriretur, novam confinxit Mahumetus revelationem sibi à Gabriele factam, novúmque adduxit capitulum, quod insertum est lib. 3. cap. 17. Alcorani, & ita ad verbum habet: *O Mahumete, uxores tuæ de te conqueruntur. Sed Deo placet, ut tu frequentiùs utaris illis, quæ tibi magìs placuerint: & jubet, ne reliquæ idcirco de te conqueri possint.*

Hæc omnia constant manifestè ex ipso libro Alcorani, & ex libro Azear, ut testatur Joannes Andreas, factúmque ipsum negari non potest. Ex iis verò planè convincitur, Mahumetum adulterum fuisse, & sæpe mentitum esse, atque fabulosam esse laudem illam, quam in Alcorano legimus, nempe *Deum per stellas Cœli jurâsse, nunquam Mahumetum fuisse tentatum, &c.* Quis non miretur, Mauros venerari, ut Sanctum, & Dei Prophetam, hominem vitiosissimum, & delectationibus carnis penitus deditum? Hæc expendere, & amplificare debet Christi prædicator, ut pudore suffundat Mahumetanos, & cos

eos agnoscere cogat, Mahumetum Virum fuisse sceleratissimum.

His adjungo aliam historiam, quam ex libris Mahumetanorum refert S. Petrus Paschasius pag. 25. num. 21. historiam hanc de uxore Zeidini à Mahumeto usurpatâ narrans, ait, Mahumeto cum aliis deambulante manus pedésque ejus repentè intortos apparuisse, eúmque in terram cecidisse, uti solebat, cùm spiritus eum arripiebat: tunc circunstantes illum operuisse, dicentes, ejus amicum Angelum ei apparuisse. Et postquam paulisper in terra jacuisset, surrexisse, & dixisse, sibi dictum & inspiratum fuisse, quòd Zeineb uxorem Zeidini Matrimonio sibi copularet, & insuper Deum illam sibi in Matrimonio collocâsse, quia illius flagrabat amore: & istius Matrimonii testes esse Michaëlem, & Gabrielem. Additque Sanct. Martyr, prædictam Zeineb aliis uxoribus Mahumeti insultare solitam, cum jactantia dicendo: *Se meliorem esse illis, si quidem nupta uxeratáque erat cum Propheta, non ab hominibus, sed à Deo.* Finítque narrationem S. Martyr, his verbis: *Et hac historia in Alcoran scripta manet, tanquam maxima, & pracipua Mahumeti laus.*

Quis est adeo vecors, & stupidus, qui non agnoscat, hoc dolo & hac arte usum fuisse Mahumetum, simulâsséque revelationem, ut potiretur uxore Zeidini sine nota adulterii, & incæstûs? Nam Mahumetus Zeidinum adoptaverat in filium, ut testatur ibidem S. Petrus Paschasius. Unde manifestè constat, Mahumetum adulterum, & incæstuosum fuisse, & revelationes finxisse ad explendam impotentem libidinem.

Et ut ait Joan. Andr. in suo libro contra sectam Mahumetanam cap. 7. Jacobitarum Rex, tanquam munus magni pretii, obtulit Mahumeto Virginem pulcherrimam, natione Judæam, Marinam nomine: statim ejus amore captus est Mahumetus, eámque solicitavit, & consequutus est. Et cùm duæ ex principalioribus uxoribus Mahumeti adulterium suspicarentur, stimulis Zelotypiæ agitatæ, diligenter eum observabant, per rimas & cancellos auscultantes maritum suum, & ancillam. Tandémque eos in adulterio deprehenderunt, & acriter utraque Mahumetum reprehendit, exprobrantes delictum, & dicentes, eum non se gessisse ut Prophetam; nec facere, quod prædicabat, sed violâsse fidem matrimonii, quam in sua lege præcipiebat. Ille verò timens, ne res tam fœda in vulgus spargeretur, enixè ab eis postulavit, ut rem silentio premerent, & jure jurando promisit, se nunquam deinceps fidem matrimonii violaturum. His promissis placatæ sunt. Cæterùm cùm secundò eum quadam die cum ancilla peccantem offendissent, in iras effusæ conquestæ sunt apud suos consanguineos de Mahumeti infidelitate, dicentes, Mahumetum eas repudiâsse, & fidem matrimonii, & juramenti iniquè fregisse. Res publicata est, & Mauri scandalizati sunt. Mahumetus verò, ut notam, & ignominiam effugeret, ad communes suas artes fingendi revelationes confugit. Finxit, Deum per Angelum Gabrielem sibi locutum, & novum capitulum legis

sibi dedisse Alcorano inserendum, in quo *Deus præcipiebat, quòd Mauri possent ancillas cognoscere licitè, & absque ullo peccato, etiam uxoribus invitis.* Et hoc mandatum posuit initio capitis, ut gratiam Maurorum captaret. Et legitur in Alcorano lib. 4. & caput illud appellatur *Capitulum de prohibitione, capitulo del vedamiento*, ut ex Arabico vertit Joannes Andreas. Introducitúrque in eo capite Deus excusans Mahumeti factum, & testificans, *Eum in hoc opere non peccâsse*, & præcipiens uxoribus Mahumeti, ut veniam à Propheta petant. Viderint nunc Mahumetani, quàm verum sit, quod Alcoranum testatur, Mahumetum nunquam peccâsse, neque falsitatem dixisse; cùm constet evidenter, eum adulterum, & perjurum fuisse. Hanc eandem historiam narrat etiam S. Petrus Paschasius p. 35. num. 34. dicítque, illam Mahumeti concubinam appellatam fuisse *Meriam*.

Ut autem constet, quàm carnalis fuerit Mahumetus, audiant Mahumetani, quod narrat liber *Azear*, nempe Mahumetum nupsisse cum filia Ubequar puellâ sexenni, & in illa tenera ætate consummâsse cum illa matrimonium. Ita testatur Joannes Andreas cap. 12. sui libri in fine. Alii autem Autores dicunt, octo annos habuisse puellam illam, quando Mahumetus cum ipsa concubuit. S. Petrus Paschasius p. 23. num. 20. ait, Axam septem habuisse annos, quando Mahumetus duxit illam; decem verò, cùm eam defloravit.

Audiant, quod narrat S. Petrus Paschasius ex Maurorum libris pag. 36. num. 36. *Mahumetus* (inquit) *in diebus menstrualibus suarum mulierum utebatur illis vase præpostero. Et sic Axa uxor illius circa hoc dedit contra Mahumetum testimonium pessimum, & vile.* Audiant, quod idem Sanctus Martyr narrat ex Mahumetanorum libris p. 27. num. 23. *In Maurorum* (inquit) *libris scriptum habetur, quod Mahumetus veste utebatur purpurea, ungebátque se unguentis odoriferis, ut bene oleret, optimúsque à se odor exiret: etiámque oculos, & labia tingebat, sicut hac tempestate Maurorum prætores, & alii multi, & multa faciunt. Vnde cùm aliqui suorum sectatorum Mahumetum de his rebus reprehenderent, & objurgarent, dicentes, quòd talia Dei Nuntio non convenirent.* Respondit (fallè se excusando:) *Datum mihi est, & concessum, quòd delecter, voluptatémque capiam in tribus: Primum unguentis, secundum mulieribus, tertium oratione.* Sed in hoc tertio palam mentitus est, quia cum duobus prioribus non convenit: nihil enim ita mentem avertit à Deo, rebúsque divinis, neque orationem ita impedit, ac carnales delectationes, quæ mentem obcæcant, & hominem similem jumentis insipientibus reddunt. Et duo priora manifestè ostendunt, Mahumetum non fuisse Dei Prophetam, neque Virum spiritualem. Nam, ut inquit S. Gregorius, *Gustato spiritu, desipit caro:* & quantò quis Deum gloriosum, & excelsum profundiùs contemplatur, ardentiùs amat, dulciùs gustat, tantò plus fastidit carnalia, & delectamenta aspernatur venerea. Idcirco si Mahumetus fuisset vir spiritualis,

& consolationes divinas expertus, nusquam usque adeo insipienter fuisset locutus. Proptereáque Paradysum posuit in delectationibus gustûs, & tactûs, quia ejus spiritus semper carnalibus delectationibus inhians, veluti in carnem mutatus erat: & quia caro erat, Spiritus Dei in illo commorari non poterat.

Audiant, quod narrat Dionysius Carthusianus in suo opere contra Mahumetanos p. 487. id deducens ex libris authenticis Mahumetanorum, nimirum Mahumetum fassum esse: *Quòd tantum potuerit cum mulieribus agere, quantum alii viri quadraginta ad coitum fortes.* Unde unâ horâ poterat cum quadraginta fœminis consummatam, & perfectam copulam habere. Hoc de seipso dixisse Mahumetum, & se laudâsse de hac monstruosa potentia, testantur tres libri apud Mahumetanos valde authentici, nempe liber *Asamail*, in quo agitur de bonis qualitatibus Mahumeti: & liber *Azear*, in quo scribuntur vitæ Alcalifarum, & alius liber, qui appellatur *Almazhodi.* Ita refert Lupus de Obregon in suo tractatu contra Mahumetanos, ex Joanne Andrea, & aliis. Ex his verbis planè convincitur, Mahumetum non fuisse Dei Prophetam, & Virum Sanctum, ut cæci Arabes credunt: quia vel falsum dixit, vel verum? Si falsum, mendax fuit, & insuper carnalissimus, quia magnam sui laudem existimavit, habere potentiam ad coëundum valentiorem, quàm habeant tauri, vel asini emissarii. Si verum, evincitur, diabolum ei subministrâsse fomenta libidinis, quia naturale nequit esse, quòd unus homo possit cum tot mulieribus intra brevem temporis moram copulam consummare.

Quare meritò S. Petrus Paschasius, postquam ex libris ipsis Mahumetanorum, enormia Mahumeti comprobavit delicta, *tandem* p. 50. *num.* 60. *concludit, quòd doctrina, quam tribuit, & docuit suos credentes Mahumetus, fuit, occidere homines, stuprare, & captivas ducere mulieres cum parvulis, alienum prædari, sub illorum potestate redigere terras, & aliena regna sortiri, incantationes, & conjurationes facere, augurari, ominari, & auspicari, divinis & incantatoribus uti; propter concupiscentiam & luxuriam; propter cupiditatem & ambitionem omnes rationis metas transilire, habenas vitiis laxare, nihil mali prohibere, omnia mala tolerare, non custodire, neque servare legem, verbis & promissis non stare, & quod plus est, omnia juramenta faciliter frangere, nisi in illorum utilitatem cedere conspexerint. Denique in ejus Alcorano, ejúsque dictis multas vanitates fabulas mendacia contrarietates, & hæreses viles, & impuras invenietis insertas, & alia multa, quæ minimè dicere, nec facere debuisset homo, qui se Nuncium Dei esse dicebat. Et si se ab hoc inaniter jactabat, quare uxores accipiebat alienas. non solùm exterorum, sed etiam suorum, & viliter, & petulanter se excusans, dicebat, quòd illi Deus omnia, quæ appetebat, concedebat: Et quòd in hoc mundo suæ deliciæ, ac voluptates erant, unguentis pretiosis, & odoriferis, vestibus purpureis, & mulieribus uti ad nutum suæ voluntatis. O stultitia miserorum, qui crediderunt, & credunt* in

in talem nuncium, tam manifestè infrontem, & inverecundum, tam publicum peccatorem. Hæresum, mendaciorum, errorum abusionum, amentiarum, & vanitatum seminatorem! Hucusque Sanctus Martyr. Lege, quæ à nobis suprà dicta sunt cap. 1. & 2. de modo, quo Mahumetus suam sectam invexit, & facilè constabit, Mahumetum non fuisse Dei Prophetam, sed sagacissimum regnorum deprædatorem, qui ut regnum sibi, & suis successoribus relinqueret, legem composuit, quæ nihil difficile intellectui proponit, & nihil arduum voluntati præcipit, sed habenas laxat cupiditati, ambitioni, & luxuriæ.

CAPUT SEXTUM.

Ideo diabolus Mauris persuadet, Mahumetum fuisse Virum Sanctum, ut ejus vitia sub larva virtutum imitantes, in infernum cum ipso detrudantur.

XII. QUI seriò meditatus fuerit, quomodo tot Arabes, & Persæ, & aliarum nationum homines ingenii acumine præditi Alcoranum legere possint, quin statim cognoscant, Mahumetum non divino consilio, sed astutiâ humanâ librum illum composuisse, & legem dedisse carni, & sanguini conformem, ut homines faciliùs ad se traheret, & regnum sibi pararet: facilè deprehendet, diabolum tenebras offundere menti eorum, ut, dum Mahumetum Virum Sanctum fuisse credunt, facilè ejus vitia imitentur. Ut enim expendit Theodoretus lib. 7. de Græcarum affectionum curatione, inter technas, & astutissimos diaboli dolos ad præcipitandos homines in fœdissima flagitia, unus ex præcipuis fuit, persuadere hominibus, ut tanquam Deos colerent, & venerarentur homines flagitiosos, plenos sævitiis, libidinibus, injustitiis, & omnium generum delictis; ut Saturnum homicidam & parricidam, Jovem incæstuosum & nefandum; Apollinem nefandum adulterum, Mercurium seductorem, Venerem & Floram meretrices, Plutonem Proserpinæ raptorem, & alia hujusmodi monstra; & ut omnibus manifesta fierent suorum Deorum flagitia, etiam persuasit Poëtis, ut illa carminibus suis depingerent, & mentibus hominum ad imitationem blandè insinuarent. *Quia verò maxima pars hominum litteras nescit, neque idonei sunt, qui Poëtarum, ac Philosophorum verba sensúsque percipiant, alia quædam retia rudioribus his capiendis, retinendísque comparavit. Instituit enim pictores, fabrósque ferrarios, quíque faciendis simulacbris opifices ligno lapidéque utuntur, tales eorum figuras, qui vocantur Dii, pingere, cudere, conflare, effingere, quales illi fabu-*

fabulatores suis pridem verbis expresserant, ut haberent hi quoque proposita flagitiorum exempla, quique participes lectionis, sermonúmque esse non poterant, ita saltem fœdissimas imagines intuendo execrabili doctrina minùs carerent. Atque horum artificum simulachris, non solùm templa complêrunt, sed fora, sed vicos, sed locupletum Virorum domus; quoquò enim te vertas, est videre eos, qui falsò Dii nominantur, amatorum facta exprimere, præ libidine rabidos ferri, in venerem concitari, Patrémque Deorum tauro, aquilâ, cygnóque dissimulatum, eóque pacto amicis fœminis commisceri: Mercurium verò sermonis præsidem, hircum effectum Panà, filium genuisse caprinis fultum cruribus, & cornibus præmunitum, &c.

XIII. Hincque effectum est, ut miseri homines, qui in suis peccatis interioribus conscientiæ stimulis pungebantur, & remorsu conscientiæ aliquantulum detinebantur, ne tam proni in vitia ruerent, in tantam dissolutionem devenerint, ut sine fræno in omne flagitiorum genus suorum Deorum facta imitantes prolapsi sint: Ut optimè notavit Julius Firmicus in eo libro, quem composuit de errore Religionum profanarum. *Adulterio delectatur aliquis? Jovem respicit, & inde cupiditatis suæ fomenta conquirit, probat, imitatur, & laudat, quòd Deus sum in cygno fallit, in tauro rapit, ludit in satyro.* Erant quippe quasi canonizata flagitia, dum tanquam Dii colebantur, qui similia commiserant peccata, & ideo non fugiebantur, ut probrosa, quia patrata cernebantur ab iis, quos ut Deos colebant. Unde cùm Chreas apud Terentium in Eunucho reprehenderetur, quòd dolo, & violentiâ virginem quandam defloraverat, respondit. *Si princeps Deorum Jupiter hoc fecit, cur non facerem ego, qui homo mortalis sum?* Si enim jure merito dixit Firmicus: *Desinunt esse probri loco purpurata flagitia*: à fortiori desinebant apud Gentiles esse probri loco *quasi deificata flagitia*, id est, à Diis commissa.

Et ideo æterna Dei sapientia, Dei Filius, in hunc mundum venit, ut dissolveret hæc opera dæmonum. *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli*, inquit Joannes Epist. 1. cap. 3. v. 8. Ideo enim Filius Dei factus est homo, ut se nobis omnium virtutum exhiberet perfectissimum exemplar: ut qui Deorum falsorum vitia imitantes præcipitabantur in infernum, Veri Dei apparentis in homine virtutes imitantes in Cœlum ascenderent, & ideo factus est homo, ut, sicut falsi Dii, qui fuerunt homines vitiosissimi, & exemplo suæ depravatæ vitæ in libris Philosophorum & Poëtarum publicatæ, & oculis repræsentatæ in statuis, & simulachris totum mundum corrupe-runt; ita verus Deus factus homo, exemplo visibili suæ vitæ, ab omni peccato mundissimæ, & omni virtute ornatissimæ, litteris traditæ summa authoritate, & sinceritate, & mundo prædicatæ per Viros Sanctissimos, & coram oculis hominum in imaginibus, & simulachris propositæ in templis, & domibus, magnâ efficaciâ moveret homines ad fugam, & detestationem omnium vitiorum, & ad amorem honestatis,

cunctarúmque virtutum validè pertraheret: *Atque adeo sapientissimus universorum Deus factus homo paucis viris, iisque piscatoribus, & publicanis, & uni funium contextori*, (inquit Theodoretus in procemio libri, quem inscripsit, Hæreticarum fabularum compendium) *universum terræ habitabilis orbem colendum tradidit. Scelestissimus autem dæmon hominum pernicies, cùm videret eos multorum Deorum adorationis errorem spinas radicitus evellere, séque iis, qui obedirent, privari, ac destitui, cùm sit machinarum confarcinator, & improbitatis artifex, alias insidiandi rationes excogitavit. Cùm enim homines sua operatione dignos elegisset, & veluti personam quandam eis Christianorum appellationem imposuisset, & tanquam melle quodam os poculi illivisset, exitiale mendacii venenum hominibus obtulit: & cùm hominum perniciem sitiret, non expectavit, ut Apostolorum prædicatio confirmaretur, & invalesceret, & tunc fraudem offerret: sed cùm primùm illi terram colere cœperunt, & veræ pietatis, ac Religionis semina dejicere, is interea seminavit zizania.* Heresiarchas scilicet excitando, qui veritatem ab Apostolis prædicatam oppugnarent; & primum omnium elegit Simonem Magum; Deinde Basilidem, Carpocratem, Cherinthum, Ebionem, Marcionem, Arium, Nestorium, & alios ejusmodi Hæresum opifices. Cùm autem astutissimus dæmon videret, Ecclesiam Christi harum Hæresum zizania eradicâsse per Concilia, & Sanctissimorum Patrum scripta; excitavit Mahumetum hominem superbum, ambitiosum, carnalem, qui novam cuderet sectam, & sub specioso titulo cultûs unius veri Dei introducendi, & idololatriæ exterminandæ, mundum inficeret; & ut faciliùs finem intentum assequeretur, disposuit, ut Arabes, cùm sectam illam suscipiunt, tanquam summam, & compendium suæ fidei crederent, *Unum esse Deum, & Mahumetum esse ejus Prophetam*, Nuncium, & Apostolum. Et ideo ut vidimus supra capit. 3. cùm circunciduntur, faciunt fidei suæ professionem sub hac forma: *La illa illa, Alha Mahumed Rasualha, id est: unus Deus tantum est, & Mahumetus est ejus Propheta, & Apostolus.* Et dant operam, ut pueri non circuncidantur, usque dum possint verba illa proferre, & suæ fidei protestationem facere. Atque dæmon nullum detrimentum ratus est, quòd Mahumetani credant hanc primam veritatem, quòd non est nisi unus Deus, dummodo simul cum hac veritate credant maximam illam falsitatem, quæ omnium errorum Mahumetanæ sectæ origo est, nempe, quòd Mahumetus fuit maximus Dei Propheta à Deo in orbem missus, ut homines viam salutis doceret, & legislator sanctissimus. Hinc enim fit, ut credant, vera esse omnia, quæ in Alcorano credenda proponit, & licita, & sancta esse omnia, quæ præcipit, & permittit, & ut exempla sui Prophetæ sectentur. Unde, quia ille multas uxores habuit, & ancillas defloravit, & venerem præposteram cum uxoribus exercuit, & uxores dimittere docuit, & peccatum nefandum in lege sua non punit, & incantationibus, & auguriis usus est, & regna deprædatus est aliena,

&

& Christianas terras occupavit, aliáque execranda commisit scelera, hæc omnia Mahumetani imitantur; nec illos pudet facere, quod fecisse sciunt Mahumetum, quem Virum Sanctum, & Dei Apostolum credunt fuisse.

Quare Christi prædicator in conversione Maurorum laborans, debet in hoc maximè incumbere, ut ostendat, Mahumetum non Dei Prophetam, sed seductorem, non virum sanctum, sed hominem sceleratissimum fuisse, qui larvam illam legislatoris, & Prophetæ accepit, ut sibi regnum compararet: qui in suo Alcorano *mendaciis multa vera inservit, & malis bona commiscuit, malignitate fallendi, ut scilicet falsa propter vera crederetur, & mala propter bona reciperentur*, ut suprà observavimus ex Guilielmo Parisiensi: ejúsque propositum non fuit aliud, quàm difficultatem omnem profligare, quam Christiani homines in credendo, & operando patiuntur, ut constat ex verbis Bellarm. supra relatis, ut ita homines facilè susciperent legem, quæ nihil difficile intellectui credendum proponit circa divina, neque aliquid carni, & sanguini contrarium præcipit, sed januam aperit delectationibus carnis, & cupiditatibus animi.

CAPUT SEPTIMUM.

Pluralitas uxorum, & eas repudiandi licentia, quam lex Mahumeti præscribit, clarè demonstrat, eam non esse legem Dei.

XIV. MAhumetus in Alcorano lib. 4. Azorâ 3. sic loquitur: *Duas vel tres, aut quatnor uxores ducite, nisi timueritis, eas nullatenus pacificare posse; tunc enim quot sua manus castigare quiverit.* Jam autem usu receptum est apud Mahumetanos, ut unusquisque tot ducere possit, quot alere valet. Et ideo Magnus Turca in quodam Palatio, quod appellatur Serrallo, ducentas, vel trecentas mulieres sub titulo uxorum habet præter concubinas. Magnates autem & Dynastæ habent quadraginta uxores in diversis domibus, quas Eunuchi custodiunt. Ita testatur Thomas Bocius de signis Ecclesiæ tom. 1. signo 56.

Quia Mahumetus suam legem miraculis, & operatione virtutum introducere non potuit, per humanam astutiam excogitavit, quidquid erat acommodatum ad suæ legis divulgationem, & extensionem, & id tanquam sibi à Deo revelatum, & divinitus inspiratum barbaris Arabibus proposuit. Hinc se in virtute gladii à Deo missum perhibuit; hinc suos ad deprædationem, & pugnas hortatus est; hinc multitudinem uxorum, & repudiationem concessit; hinc licentiam cognoscendi fœminas in bello

captas indulsit, quò alacriores & promptiores ad bella faceret.

XV. Hanc verò legem de pluralitate uxorum injustam esse, est de fide Catholica, definitum in Tridentino sess. 24. Canone 2. his verbis: *Si quis dixerit, licere Christianis, plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit.*

Sed non solùm est illicitum Christianis, sed omnibus gentibus. Idque probatur contra Mahumetanos ex veteri, & novo Testamento, quæ Mahumetus admittit, & quibus jubet credi, ut vidimus supr. Nam Gen. 2. vers. 24. dicit DEUS: *Relinquet homo patrem suum, & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Ut autem expendit Innocent. III. in cap. *Gaudemus* de divortiis, ad probandum paganum habentem plures uxores, dum convertitur ad fidem, non posse nisi unam retinere, nempe illam, quam primò duxit: in illis verbis continetur præceptum divinum de unica tantùm uxore; non enim dixit DEUS: *Adhærebit uxoribus suis, sed adhærebit uxori suæ*: nec dixit, erunt plures in carne una: *Sed erunt duo in carne una*; iis verbis apertè significans, à se sancitum esse, ut unus vir unam dumtaxat, & non plures simul habeat uxores. Quòd autem illa sint verba Dei, & non Adæ, apertè docuit Christus Dominus Matth. 19. v. 4. Cùm enim Pharisæi tentantes eum, interrogâssent ab eo, an liceret homini dimittere uxorem quacunque ex causa? Respondit Dominus: *Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum, & feminam fecit eos? Et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Hæc verba dicta à Deo, & per os Adæ, tanquam per os præconis divini proclamata, legem apertissimam de unitate uxoris declarant. Ex illis enim verbis tanquam à Deo prolatis Salvator noster contra Pharisæos probavit, non licere viro prima uxore vivente alteram ducere, neque primam dimittere. Ergo Christus Dominus exponens mentem supremi legislatoris Dei, docuit, Deum unam tantùm uxorem uni viro concessisse: ergo polygamia multarum uxorum simul jure divino à Deo fuit prohibita.

XVI. Quod confirmatur ex illa explicatione Christi Domini Matth. 19. vers. 6. *Itaque jam non sunt duo, sed una caro.* Hæc enim verba significant, matrimonii initio instituti eum esse effectum, ut, qui conjunguntur, fiant una caro: at si unus multis jungatur, non erit una caro, sed multæ, neque tam fiet unio, quàm divisio per tale matrimonium. Expendénsque Hieronymus illa verba Christi: *Qui fecit hominem ab initio, masculum, & feminam fecit illum*, asserit, quòd, dicendo, *Masculum, & feminam*, ostendit, secunda vitanda conjugia: non enim ait, masculum, & feminas, quod ex priorum repudio quærebatur, sed *masculum, & feminam*, ut unius conjugis consortia necterentur. Et ut communiter interpretantur Patres, Chrysostomus, Hieronymus, Beda, Theophilactus, Euthimius, Strabus, & Author imperfecti, Christus illis verbis fecit hoc argumen-

mentum: si Deus voluisset unum virum plures habere uxores, non unam tantùm, sed plures fæminas initio fecisset. Neque enim Adamus aliam poterat habere uxorem, nisi quæ cum illo creata fuisset à Deo: quia omnino repugnat naturæ, ut pater ducat filiam, aut neptem: omnes autem fæminæ præter Evam, aut filiæ, aut neptes Adami fuerunt. Atque adeo Deus coëgit Adamum Monogamum esse. Quòd si tunc, quando propagandum erat genus humanum, noluit Deus, ut Adamus haberet nisi unam uxorem: multò minùs volet nunc, quando universus orbis plenus est jam hominibus, quòd unus homo habeat plures fæminas.

XVII. Idque iterum deducitur ex illis verbis Dei: *Et erunt duo in carne una.* Disputant Patres, & Expositores, quomodo vir, & mulier dicantur una esse caro. Hieronymus, & Beda ad liberos referunt, ut D. Thomas interpretatur in catena, & in commentariis ad hunc locum; quia nimirum ex viro, & uxore genitus filius una utriusque communis est caro. Alii ad corporum conjunctionem, quem ad modum videtur interpretari D. Paulus 1. ad Corinth. 6. dum ait: *Qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur.* Alii ad amorem mutuum, de quo idem Paulus ad Ephes. 5. *Ita, & viri debent diligere uxores suas, ut corpora sua. Qui uxorem suam diligit, seipsum diligit.* Alii ad potestatem, quam vir in uxorem, & uxor in virum habet; ut enim inquit D. Paulus 1. ad Corinth. 7. *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem, & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Alii verò, quorum sententiam maximè probat Maldonatus, ajunt, perinde fuisse, dicere: *Erunt duo in carne una*, ac si diceret: non jam duo sunt homines, sed unus. Notum est enim carnem ab Hebræis poni pro toto homine, ut vidimus supra. Significat ergo Christus, virum & uxorem non duos esse homines, sed unum; uxorem veluti corpus, virum veluti spiritum, & animam esse. Itaque non magìs debere virum ab uxore, quàm animam à corpore separari. Unde sicut eadem anima non potest duplex corpus simul informare; ita ex Dei institutione nequit idem vir duplicem uxorem habere.

XVIII. Probatur idipsum ex novo Testamento. Nam Christus Dominus Matth. 19. volens restituere Matrimonium ad eum statum, eámque perfectionem, & rectitudinem, quam habuit in sua primæva institutione, polygamiam omnino prohibuit, illis verbis: *Quicunque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Ex quibus verbis evidenter infertur, esse illicitum, transire ad secundas nuptias vivente prima uxore: si enim, qui primam uxorem dimiserit, non potest secundam legitimè ducere, sed mœchatur, dum alii mulieri conjungitur, quia nimirum priori injuriam facit, cui sui corporis potestatem fecit per primum & legitimum Matrimonium: ergo à fortiori mœchabitur, si retenta priore uxore novam duxerit: Ergo ex Christi declaratione, & institutione est omnino irritum secundum Matrimonium, vivente prima uxore.

XIX. Quod confirmatur: Nam Marcus hanc eandem historiam narrans, inquit cap. 10. v. 11. *Quicunque dimiserit uxorem suam & aliam duxerit, adulterium committit super eam.* Ubi non excipit fornicationis causam, sicut Matthæus exceperat. Ut autem notat Maldonatus, non potest excogitari alia causa, cur Matthæus exceperit fornicationem, Marcus verò non exceperit, nisi quia Matthæus voluit explicare, aliquando licere uxorem dimittere, si nimirum adultera sit; Marcus autem docere voluit, nunquam licere aliam uxorem ducere, etiamsi prior propter adulterium dimissa sit.

Animadvertitque Maldonatus, observatione dignum esse, quòd Marcus dicat: *Adulterium committit super eam*, id est contra eam, atque ideo Marcum hoc dixisse, ut indicaret, non magìs licere, dimissa uxore adultera aliam ducere, quàm uxore contra ipsum adulterium committente, contra illam adulterium committere. Lucas etiam c. 16. v. 18. generaliter locutus est, sicut Macus, dicens: *Omnis, qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mæchatur, & qui dimissam à viro ducit, mæchatur.* His verbis planè significans, Christum Dominum universaliter prohibuisse polygamiam.

XX. Deinde id ipsum probatur multiplici ratione. Quia quamvis uxorum pluralitas non sit contra primarium Matrimonii finem, qui est, filios procreare, & educare; cùm unus vir multis mulieribus fœcundandis, earúmque liberis educandis sufficiens esse possit: neque uxorum pluralitas sit contra prima juris naturalis principia, quæ certissimam ac inviolabilem rectitudinem continent, & in quæ nulla potest cadere dispensatio: tamen illa uxorum pluralitas est contra alios fines secundarios Matrimonii; & attento jure naturæ illicita est, nisi accedat Dei dispensatio, ut latè probat P. Thom. Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 80. Idque persuadent rationes adductæ à D. Thom. 3. contrah. cap. 124. & à Bellarm. tom. 2. lib. 1. de Matr. cap. 10. & ab Alphonso de Castro lib. 11. adversùs Hæreses, verbo nuptiæ in 4. Hæresi.

Probatur autem primò, quia in omni Matrimonio intervenit quidam contractus, vi cujus conjuges mutuò transferunt in alterum sui corporis dominium. Neque mulier, dum viro nubit, gratìs tribuit viro corporis sui potestatem, sed propter æqualem compensationem, quia nimirum vir vicissim tradit mulieri sui corporis potestatem, & ideò Paulus 1. Corinth. 7. dicebat: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: Similiter autem vir, &c.* Ergo sicut mulier plenam sui corporis potestatem viro tradit, ita vir tradere debet plenam sui corporis potestatem mulieri: quod non contingeret, si idem vir plures haberet uxores, quia potestas in corpus mariti esset divisa inter plures, & ita nulla haberet plenam potestatem in illud. Quid enim si utraque simul debitum peteret? Tunc enim utrique maritus reddere non posset. Unde vel utraque fraudaretur usu dominii sui, vel altera alteri præferretur, & tunc illa, quæ postponeretur, injuriam pateretur:

Esset

Esset ergo contractus inæqualis, & injustus.

Secundò, quia finis secundarius Matrimonii est, remedium adhibere fragilitati virorum, & mulierum, ne, si consorte careant, prolabantur in peccatum incontinentiæ. Et ideo Apost. 1 Corinth. 7. v. 5. dicebat uxoratis: *Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in ipsum, ne tentet vos sathanas propter incontinentiam vestram.* Est autem contra hunc finem pluralitas mulierum; quia unicus vir nequit multarum mulierum incontinentiæ remedium adhibere. Unde quò vir plures uxores acceperit, eò Matrimonium erit injustius.

Tertiò, quia uxorum pluralitas adversatur tranquillæ, ac pacificæ cohabitationi conjugum, quæ est finis secundarius Matrimonii, essérque multarum rixarum fomes, & contentionibus, & æmulationibus perpetuam præbet occasionem, ut constat ex contentionibus inter Saram, & Agarem uxores Abrahæ, inter Liam, & Rachelem uxores Jacob Gen. 16. & 30. & inter Annam, & Phenenam uxores Elcanæ 1. Reg. 1. connaturale enim est, & sexui fragili mulierum conforme, ut unaquæque uxorum virum sibi magìs propitium, & ardentiorem sui amatorem facere satagat, & aliis invisum, & infestum reddere, unde ex multitudine uxorum vitium zelotypiæ, rixæ, & discordiæ necessariò oriuntur. Cùm ergo Deus nihil magìs commendaverit hominibus, quàm concordiam, & pacem: consequens est, ut prohibuerit pluralitatem uxorum, quæ perpetuam discordiæ materiam facilè subministrat.

Quartò, quia uxor non subditur viro, tanquam famula, sed tanquam socia, & collateralis: & ideo ipsa quoque in domo principatum habet, ut fusè probat S. Chrysostom. Homil. 20. in Epist. ad Ephes. Idque deducit S. Th. 1. part. q. 29. art. 3. ex ipsa formatione mulieris: ideo enim nec ex capite, nec ex pedibus, sed ex latere formata est, ut neque dominetur viro, nec illi subjiciatur instar ancillæ; sed socia sit & collateralis. Quod etiam testantur honorum vocabula: & Regum enim uxores Reginæ, & Augustorum Augustæ dicuntur. Jam verò omnis principatus suâ naturâ diligit singularitatem, ut Augustin. docet lib. de bono conjugali, cap. 17. ergo repugnat Matrimonio, ut unius viri plures sint conjuges. Ut enim Aristotel. docet 8. Ethic. cap. 12. vir, & uxor non conjunguntur solùm ad procreandum, ut animalia cætera, sed etiam ad cohabitandum, & ut simul familiam regant, & officia domestica inter se dividant. Unde officia illa, quæ attinent ad uxorem, unius debent esse; unáque proinde dumtaxat debet esse uxor, ut illa quoad illa munia mulierum propria in familia principatum teneat.

Quintò, quia, ut inquit D. Thomas 4. contra gent. cap. 124. num. 2. *In omni animalis specie, in quo patri inest aliqua solicitudo de prole, unus mas non habet nisi unam fœminam: sicut patet in omnibus avibus, quæ simul nutriunt pullos; non enim sufficeret unus mas auxilium*

xilium prabere in educatione prolis pluribus fœminis. In animalibus autem, in quibus maribus nulla est solicitudo de prole, indifferenter mas habet plures fœminas, & fœmina habet plures mares: sicut in canibus, in gallinis, & hujusmodi. Cùm autem masculo inter omnia animalia sit magìs cura de prole in specie humana, manifestum est, quòd naturale est homini, quòd unus mas unam fœminam habeat, & è converso.

Sextò, quia inter Virum, & uxorem debet esse vera, & liberalis amicitia; amicitia autem in quadam æqualitate consistit: si autem liceret viro habere plures uxores, non esset liberalis amicitia uxoris ad virum, sed quasi servilis; & hæc ratio (inquit D. Thom.) experimento comprobatur, quia apud viros habentes plures uxores, uxores quasi ancillæ habentur.

Denique quia, ut ait idem D. Thom. amicitia intensa non habetur ad multos, ut patet per Philosoph. Ethic. 8. si igitur uxor habet unum virum tantùm, vir autem plures uxores, non erit æqualis amicitia ex utraque parte: non ergo erit amicitia liberalis, sed quodammodo servilis.

XXI. Sed Mahumetani se protegunt exemplo Patriarcharum, quos constat habuisse multas uxores. Hanc difficultatem copiosè, & eruditè tractat Cardinalis Bellarminus tom. 2. lib. 1. de Matrimon. cap. 11. Ex quo respondeo, sententiam esse Scholasticorum communem, Patriarchis antiquis licitum fuisse ex divina dispensatione, plures uxores simul habere. Et ut declarat Innocentius III. cap. *Gaudemus* de divort. nulli unquam fuit licitum sine divina dispensatione plures simul uxores habere. Et ita Chrysostomus Homil. 56. in cap. 30. Genes. dicit, consuetudinem plurium uxorum habendarum fuisse malam, & ideo à Christo abolitam; sed Patribus antiquis fuisse licitam, quia à Deo permissam.

Rationem autem, cur Deus cum Patriarchis antiquis dispensaverit, reddit optimam Alphonsus à Castro lib. 11. adversùs Hæreses, verbo Nuptiæ. *Nam sicut pro varietate temporum statuta etiam humana variantur, ita Deus pro varietate temporum varias condidit leges, & varias etiam ejusdem legis fecit dispensationes. Ab initio enim mundi (ut Salvator noster ait) masculum, & fœminam fecit eos Deus, & Matrimonium inter solos duos constituit, ut essent tantùm duo, & non plures in carne una. Et si illi primi parentes in justitia perseverâssent, semper in toto temporis successu Matrimonium inter duos tantùm, prout à principio conditum erat, celebraretur. At cùm postea hominum malitia adeò crevisset, ut ferè omnes idolis servirent, & falsos Deos colerent, paucissimis in cultu Dei permanentibus, decrevit Deus, viros servos suos pluribus fœminis per matrimonium copulare, ut cultores veri Dei multiplicarentur, & sic Angelorum ruina citiùs repararentur. Benignè igitur in hac dispensatione fecit Deus in bona voluntate sua cum humano genere, ut sic citò ex hominibus, tanquam ex vivis lapidibus, readificaret muros calestis Hierusalem, qui peccantibus Angelis rupti fuerant.* Innocent. III. in illo cap. *Gaudemus* de divort. dicit, *illos Sanct.* Pa-

Patriarchas plures accepisse uxores propter revelationem divinam de hoc illis factam.

At Christus Dominus, qui legem novam tanquam perfectissimus Legislator mundo dedit, & verbis, & exemplis homines abstraxit à carnalibus desideriis, à terrenis affectibus, & ab occupationibus circa sensibilia & caduca, eósque induxit ad spirituales affectus, ad actiones internas, & ad virtuosas occupationes; matrimonium reduxit ad eam puritatem, & rectitudinem, in qua à Deo institutum fuerat, nimirum ut unus vir unam dumtaxat possit habere uxorem, & omnem dispensationem circa uxorum pluralitatem omnino abstulit, quia uxorum pluralitas magnum impedimentum erat ad eam perfectionem, quam lex nova intendit. Constat enim, quòd, quantò quis ad carnalia magis sensualiter, ac ferventer afficitur, tantò plus à spirituali, atque divino amore, atque ab omni virtutum perfectione impeditur. Certum est autem, nihil ita animum virilem ab arce virtutum dejicere, nihil ita cor viri effœminare, nihil ita mentem humanam deprimere, & absorbere, inebriare, ac tandem infatuare; sicuti effrænis facit concubitus, frequénsque mulierum amplexus. Meritò ergo Christus illam pluralitatem uxorum penitus abstulit. Jam enim post ejus adventum cessavit ratio dispensandi; cùm enim Sol iste divinus mundum universum illuminaverit, & errorum, & idololatriæ tenebras expulerit, verique Dei cultum per Apostolos suos in universas orbis partes invexerit, non erat conveniens, ut cuiquam liceret, titulo propagandi cultores veri Dei, plures simul uxores habere.

XXII. Sed dicent Mahumetani, Deum dispensâsse cum Mahumeto, & cum omnibus sectatoribus suæ Religionis, ut plures possint habere uxores. Sed contrà, quia Mahumetus ipse in Alcorano Azorâ, seu c. 12. ait: *Deum commisisse Evangelium Christo Mariæ Filio, & Evangelium esse lumen, ac confirmationem, & castigamen veteris Testamenti, ac rectam viam timentibus Deum.* Et cap. 13. ait: *Deum tradidisse Christo Mariæ Filio animam mundam, ac benedictam, quâ cæcum natum, atque leprosum curavit, & mortuos suscitavit; cùmque edocuisse librum, & sapientiam, & Evangelium, & testamentum.* Ergo cùm Christus in Evangelio penitus abstulerit pluralitatem uxorum, tanquam legislator supremus à Deo datus hominibus, consequens est, esse insigne mendacium, quòd Deus cum Mahumeto, & ejus sectatoribus dispensaverit. Sed Mahumetus ipse, quia carnalissimus, & turpissimus fuit, talem legem suis dedit. Illa namque uxorum pluralitas fovet in viris concupiscentiæ ignem, libidinis vehementiam, sensualitatísque irrefrænationem: quantò enim concupiscentia carnis cum pluribus personis exercetur, tantò plus sævit, nec suis terminis coarctatur. Unde nulla hominum natio minùs abstinet à vitiis contra naturam, immò à commixtione cum brutis, quâm Mahumetani, quibus illa uxorum pluralitas, non remedium, sed incentivum est, atque adeo viri per illam uxorum

pluralitatem efficiuntur libidinosi, atque brutales; Fæminis verò occasionem præbet, alienos viros appetendi, & in fœdissima peccata contra castitatem labendi; cùm enim molles, ac fragiles sint, & suorum virorum exempla videant, qui tam frequenter Venere utuntur, & unus non sufficiat tot uxoribus satisfacere; necesse est, ut hoc sit eis occasio magna peccata committendi.

Contrà secundò; quia cùm certum sit, Deum instituisse matrimonium inter duos duntaxat, & nunquam pluralitas uxorum fuerit licita, nisi ex dispensatione Dei, consequens est, ut lex Mahumeti, omnibus viris licentiam præbens plures uxores simul habendi, non sit dispensatio, sed abrogatio legis divinæ: nam dispensatio non conceditur, nisi in quibusdam casibus particularibus, & aliquibus dumtaxat personis. Ergo Deus, qui per seipsum legem tulit de monogamia, & in illa dispensavit cum Patriarchis, & paucis quibusdam hominibus, & postea per Christum omnem dispensationem abstulit, non potuit postea legem illam justissimam, & aptissimam ad perfectionem assequendam, per Mahumetum penitus abrogare, condendo novam legem de polygamia.

Contrà tertiò, quia ratio, propter quam Christus abstulit dispensationem in lege illa de monogamia, seu de matrimonio cum una dumtaxat muliere ab uno viro contrahendo, militavit non solùm in illis sexcentis annis, quibus Christus Mahumetum antecessit, sed militat etiam nunc, & usque ad finem mundi militabit, ut consideranti patebit. Ergo Christi institutio omnino reddit illicitam pluralitatem uxorum.

Quare Mahumetani solùm verum matrimonium contrahunt cum prima uxore, reliquæ verò sunt concubinæ, & concubitus cum illis est adulterium, nec coram Deo excusationem habebunt, quia ignorantia, quâ laborant, vincibilis est. Hinc quando Mahumetanus, vel alius infidelis polygamus ad Baptismum venit, cogitur ab Ecclesia dimittere uxores omnes præter primam, quod argumento est, solam primam esse legitimam uxorem, reliquas verò esse illegitimas concubinas, jure divino omnes obligante prohibitas; si enim essent veræ, & legitimæ uxores, verúmque matrimonium intercessisset inter virum illum & omnes illas mulieres, Ecclesia non obligaret infidelem illum conversum, dimittere reliquas uxores præter unam, quia lex Christi prohibet dirimi vera matrimonia, ac proinde, si illa essent vera matrimonia, non dirimerentur ab Ecclesia, sed solùm præciperetur ejusmodi homini, ne deinceps alias uxores duceret, nisi priùs obiissent omnes priùs ductæ.

XXIII. Sed pro complemento hujus materiæ inquires, quo pacto Patriarchæ dicantur habuisse plures uxores, quandoquidem ex scriptura videtur constare, unam tantùm uxorem legitimam habuisse, cæteras verò mulieres, quibus adhæserunt, concubinas eorum fuisse. Siquidem Gen. 25. dicitur. *Dedit Abraham cuncta, quæ possederat Isaac; filiis autem concubinarum largitus est munera.* Respondeo ex Bellarmino,

mino, veras & legitimas uxores aliquando vocari concubinas, & ipsas concubinas dici uxores. Nam Genes. 16. Agar dicitur uxor Abrahæ: & Gen. 21. Cethura dicitur etiam uxor: & paulò pòst tam ipsa, quàm Agar dicuntur concubinæ. Et Judic. 19. uxor vera, & legitima, immò & unica cujusdam Levitæ, nunc uxor, nunc concubina nominatur.

Ait ergo Bellarminus, fuisse duo genera uxorum, tùm apud Hebræos veteres, tùm apud Gentiles: quasdam, quæ ducebantur, non solùm ad procreandos liberos, sed etiam ad societatem omnium bonorum, & totius domus gubernationem; atque harum tantùm filios esse hæredes, & has tantum dici matresfamilias. Quasdam verò fuisse etiam legitimas uxores, sed non admissas ad societatem bonorum, & domûs gubernationem: & has nequaquam matresfamilias appellari solitas, neque earum filios hæredes institui, & indifferenter appellatas fuisse, tùm uxores, tùm concubinas.

CAPUT OCTAVUM.

Facilitas repudiandi uxores, quam Mahumeti lex concedit, clarè ostendit, eam non habere DEUM Authorem.

XXIV. Legem repudii introduxit Mahumetus ad occultandam iniquitatem, quâ Zeidinum servum suum, jam adoptatum in filium, propria uxore, quæ pulcherrima erat, expoliavit. Deum enim in Alcorano introducit sic loquentem in Azora, seu capitulo, quod inscribitur *Elazeb. Quia Zeidinus rixatus est cum uxore sua, eámque repudiavit; Ego, qui sum Deus vester, eam tradidi in uxorem vestro Prophetæ, & mea voluntas est, ut quilibet vir in posterum repudiare possit uxorem suam sine peccato.* Et ut testatur Carthusianus p. 478 *tricesimo quinto Alcorani capitulo datur lex de uxorum repudio, ita ut liceat maritis suas repudiare uxores, & eas rursus recipere usque ad tertiam vicem, sit ut quaternariam numerum non excedant in repudiando, & recipiendo.*

Hanc autem legem hoc pacto in praxim deducunt. Primò, ut Mahumetanus possit licitè uxorem repudiare, & matrimonium contractum dissolvere, debet solvere repudiatæ dotem, quam ei promisit, cùm eam duxit. Secundò, qui semel uxorem repudiavit, potest iterum cum ea de novo matrimonium contrahere, & potest secundò, & tertiò repudiare, & secundò, & tertiò cum ea nubere; si tamen per tres vices illam repudiavit, non potest quarta vice cum eadem uxore repudiata nubere, nisi priùs alius vir eam cognoverit.

Unde antequam illam quarta vice recipiant, vocant hominem cæcum, vel aliam personam vilem, & illi pecuniam aliquam exhibent, ut cum ea congrediatur: hac autem præmissâ diligentiâ, eam in uxorem recipiunt. Ita refert Lupus de Obregon. Tertiò, licèt apud ipsos vir possit repudiare mulierem, mulier tamen non potest repudiare virum: & hoc repudium debet fieri coram Alfaquino, seu Sacerdote. Et quamvis à repudiandis uxoribus sæpe abstineant ob timorem consanguineorum mulieris repudiatæ, non tamen ob timorem Dei, vel ad fugiendam culpam, quia hoc licitum sibi existimant. Tempore autem famis, vel cùm annonæ caritas urget, Mahumetani facilè uxores domo pellunt, & matrimonium dissolvunt, ut testantur Christiani, qui in Algerio commorati sunt.

Inprimis clarè cernitur, Mahumetum ad palliandam suam injustitiam, & carnalitatem finxisse in Alcorano, Zeidinum voluntariè repudiâsse uxorem suam; constat enim cap. 5. non voluntariè, sed coactè, ob violentiam sibi illatam à Mahumeto, hoc fecisse. Secundò clarè cernitur, barbaram & injustam esse legem, quæ ad recipiendam uxorem jam per tres vices repudiatam exigit, tanquam conditionem, quòd illa cum alio viro priùs commisceatur.

XXV. Antequam verò argumentis probem, illam legem repudiandi uxores, & dissolvendi matrimonia esse iniquam, & contrariam juri divino, & naturali, suppono, inter Christianos repudia esse irrita, & esse veritatem Catholicam definitam in Tridentino session. 24. Can. 6. & 7. Sacramentum Matrimonii quoad vinculum esse indissolubile; siquidem ibi Concilium anathema dicit iis, qui sentiunt, Matrimonium quoad vinculum ulla de causa solvi posse.

Suppono secundò, certum esse inter Catholicos, conjugium infidelium solvi posse etiam quoad vinculum, si alter conjugum convertatur ad fidem, & alter nolit cohabitare sine injuria Creatoris. Id constat ex doctrina Pauli 1. Corinth. 7. *Si infidelis discedit, discedat, &c.* Et ex doctrina Ecclesiæ 28. quæst. 2. cap. *Si infidelis*, & cap. *Quanto*, cap. *Gaudemus* de divortiis. Nec obstat illud Christi Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Nam hoc matrimonium non dirimitur ab homine, sed à Deo, cujus interpretem habemus Apostolum Paulum. Nec etiam obstat illud, *Qui dimiserit uxorem, exceptâ fornicationis causâ, & aliam duxerit, mœchatur.* Nam ut docet Augustinus lib. de adulterinis conjugiis cap. 1. & 2. Christus loquitur de matrimonio inter fideles, quod quia est Sacramentum, est omnino indissolubile quoad vinculum, licèt possint conjuges ob fornicationis causam separari quoad thorum, & cohabitationem. Paulus verò loquitur de matrimonio inter infideles, quod non est Sacramentum; cujus matrimonii vinculum dissolvendi potestatem fecit Deus conjugi, qui convertitur ad fidem, si alter converti nolit. Quamvis enim Paulus consulat conjugi converso, ut permaneat cum infideli, si alter

alter cohabitare velit ſine injuria Creatoris, id eſt, quin ad infidelitatem pertrahere tentet, quia ſpes affulget, quòd ſancta ſua converſatione infidelem convertet ad Chriſtum; tamen ad hoc non obligat, quia conſulit, non præcipit, ut probat cum Auguſtino Cardinalis Bellarminus tom. 2. lib. de Matrimonio cap. 12. §. *Sed neque.*

Neque demum obſtat, quòd propter Hæreſim non diſſolvatur vinculum matrimonii: nam matrimonium contractum inter Hæreticos poſt Baptiſmum, verum Sacramentum eſt, ac proinde eſt indiſſolubile; unde ſi alter conjugum convertatur ab Hæreſi, non propterea poteſt, qui convertitur, tranſire ad alias nuptias; ſed cohabitare debet cum conjuge Hæretico, ſi iſte velit cohabitare ſine injuria Creatoris, & non ſit periculum, ut conjux Catholicus pervertatur ab Hæretico: ſi autem adſit periculum, ſeparari debent, nullus tamen vivente alio poteſt ad alias nuptias tranſire.

XXVI. His ſuppoſitis probo, illam legem Mahumeti eſſe iniquam. Primò, quia eſt contra Evangelium Domini noſtri Jeſu Chriſti, cui Mahumetus jubet credi, ut vidimus ſuprà. Probatur aſſumptum: nam apud Marcum cap. 10. ſic ait Chriſtus: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.* Et apud Lucam c. 16. ſic inquit: *Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur, & qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur.* Redditque rationem Chriſtus, cur non liceat dimittere uxorem. *Quia qui fecit hominem ab initio*, maſculum & fœminam creavit eos, & dixit; *Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Matth. 19. & cùm Phariſæi replicâſſent: *Quid ergo Moyſes mandavit dare libellum repudii, & dimittere?* Reſpondit Chriſtus: *Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras, ab initio autem non fuit ſic.* Quæ verba exponens Hieronymus inquit: *Nunquid poteſt Deus ſibi eſſe contrarius, ut aliud antè juſſerit, & ſententiam ſuo novo frangat imperio? Non ita ſentiendum eſt: ſed Moyſes, cùm videret, propter deſiderium ſecundarum conjugum, quæ vel ditiores, vel juniores, vel pulchriores eſſent, primas uxores interfici, aut malam vitam ducere, maluit indulgere diſcordiam, quàm odia, & homicidia perſeverare.* Notátque Chryſoſtomus hom. 33. operis imperfecti in Matth. Chriſtum dixiſſe, quòd Moyſes permiſerit, non quòd præceperit dimittere uxorem: *Quod enim præcipimus, ſemper placet*; quod autem permittimus, non placet; ſed permittimus illud, quamvis ſit malum, ad majora mala vitanda. Bene itaque Moyſes permiſit illud, quod erat malum, nempe repudium, qui a permiſit malum repudii ad vitandum majus malum homicidii; ſi enim Moyſes non permiſiſſet Judæis, uxores dimittere ob cauſam adulterii commiſſi, illas occiderent, ut ad alias nuptias tranſirent.

XXVII. Notat autem Alphonsus à Castro lib. 11. columnâ mihi 744. tria in hoc negotio intervenire, quorum primum Deus prohibuit, secundum permisit, tertium præcepit. Prohibuit quidem, dimittere uxorem sine causa. Permisit, dimittere uxorem ex causa turpitudinis, si illa turpis fuisset, & contra maritum deliquisset. Præcepit, dare libellum repudii, si illam dimitteret, ut per illius libelli donationem averteret eos ab ejusmodi uxorum dimissione. Nam dato libello repudii, non poterat ampliùs ad illam uxorem redire, nec poterat uxori postea reconciliari, ut habetur Deuteronomii 24. In donatione libelli, quæ erat præcepta, non erat peccatum. In dimissione autem uxoris, quæ erat permissa, committebatur peccatum, quia solvebatur vinculum matrimonii, quod ex lege naturæ erat indissolubile. Hæc Castro; idque tenet communior sententia Theologorum cum Magistro in 4. dist. 33. cum D. Bonaventura, Ricardo, & Soto ibidem: nimirum repudium Judæis concessum illicitum semper fuisse, sed permissum tamē, ut impunè fieret ratione majoris mali evitandi, ac proinde conjugium contractum post repudium unius uxoris cum alia, non tam conjugium, quàm adulterium conjugii nomine tectum, fuisse.

Tamen Bellarminus lib. 1. de Matrimonio cap. 17. probabilissimum putat, post repudium uxoris, Judæis à Deo concessum, matrimonium de novo initum permissum fuisse à Deo ut licitum, & non tantùm ut minus malum. Et pro ea sententia præter Scotum, Durandum, Paludanum, & Eckium, citat S. Thom. qui in 4. dist. 33. quæst. 2. art. 2. quæstiunculâ 2. eam appellat probabiliorem. Cæterùm S. Doct. 4. contra G. cap. 23. in fine videtur sequi oppositam, ait enim, *Permissum fuisse minus malum ad excludendum majus malum.* Sed tamen Christus hanc concessionem Judæis factam apertissimè revocavit Matth. 5. *Qui dimissam duxerit, mæchatur*, & Matth. 19. *Ab initio non fuit sic. Et quod Deus conjunxit, homo non separet.* Et Marc. 10. *quicunque, &c.*

XXVIII. Quarè repudium inter Mauros usitatum, illicitum & malum est, sive dicamus, licitum fuisse Judæis ex permissione divina, repudiare uxores, sive dicamus, nunquam fuisse licitum; sed solùm permissum fuisse, ut fieret impunè, tanquam minus malum, necessarium ad vitanda majora mala, quæ committerent Judæi ob duritiem cordis sui, si lex non permitteret, dimittere uxorem adulteram, & transire ad nuptias cum alia. Nam si adhuc post permissionem erat in se illicitum illud repudium inter Judæos: ergo à fortiori erit illicitum inter Mahumetanos. Si autem post permissionem erat licitum, etiam sequitur, esse illicitum repudium Maurorum. Nam apud Judæos solùm erat permissum repudium ob fornicationis causam: & semper fuit illicitum inter ipsos, repudiare uxores pro voluntate sua, & ad nutum. Mauri autem repudiare ad nutum possunt uxores, quamvis servaverint integrè matrimonii fidem; nulláque alia causa requiritur in eorum lege ad repudium, quàm

quàm quòd maritus velit; dummodo enim tribuat dotem promissam, ad nihil aliud obligat lex. Præterea apud Judæos, qui dimittebat uxorem, non poterat ampliùs cum illa contrahere matrimonium; quod Deus disposuit, ut Judæi rariùs dimitterent uxores. At inter Mauros potest quilibet post repudiatam uxorem primâ, secundâ, & tertia vice, illam denuo recipere, novum cum illa contrahendo conjugium; & hæc conditio legis facilitat repudia, ac proinde est injustissima ejusmodi lex. Potissima autem ratio, cur repudium sit illicitum, est, quia matrimonium ex natura sua debet esse perpetuum, nisi Deus jubeat dimittere uxorem (ut jussit Abrahamo, ut enim inquit Bellarminus lib. 1. de Matrim. cap. 7. *Abraham jubente Deo repudiavit Agar, quam duxerat in uxorem*) vel saltem permittat, dispensando cum marito, ut possit dimittere uxorem ob aliquam gravem causam, qualis est causa adulterii: & hoc modo secundùm sententiam S. Thomæ, Scoti, & Durandi, Deus permisit Judæis, dimittere uxores ob fornicationis causam, & ad alias nuptias transire; Christus autem omnem ejusmodi dispensationem abstulit, & reduxit matrimonium ad eam puritatem, quam ex se habuit ab initio. Unde post adventum Christi est semper illicitum, repudiare uxorem, ita ut dissolvatur matrimonium, solùmque est licitum divortium ob causam fornicationis, vel aliam gravem: divortium autem non solvit vinculum matrimonii, nec reddit uxoratos habiles ad contrahendum cum aliis, sed solùm aufert obligationem cohabitandi cum conforte.

XXIX. Nunc probandum specialiter est, repudium illud usitatum apud Mahumetanos esse illicitum. Et imprimis quòd illud sit contra rationem, suadetur à posteriori, quia etiam apud Ethnicos, ubi morum disciplina vigebat, nulla fiebant repudia. Scribit enim Tertullianus in Apologetico c. 6. Romæ per annos ferè sexcentos ab urbe condita nullum scriptum fuisse repudium. Postea vero eversâ disciplinâ, cum aliis vitiis etiam repudia introducta.

Secundò probatur ratione naturali. Nam ut observat D. Thomas 3. contra gentes cap. 121. licèt in animalibus, in quibus sola fœmina sufficit ad prolis educationem, mas & fœmina post coitum nullo tempore commaneant, ut patet in canibus: *Tamen quæcumque animalia sunt, in quibus fœmina non sufficit ad prolis educationem, mas & fœmina simul post coitum commanent, quousque necessarium est ad prolis educationem, & instructionem: sicut patet in quibusdam avibus, quarum pulli, non statim postquam nati sunt, possunt cibum sibi quærere. Cùm enim avis non nutriat lacte pullos (quod in promptu est, velut à natura paratum, sicut in quadrupedibus accidit) sed oporteat, quòd cibum alienum pullis quærat, & præter hoc in cibando eos foveat, non sufficeret ad hoc sola fœmella; unde ex Divina Providentia est naturaliter inditum mari in talibus animalibus, ut commaneat fœmella ad educationem fœtûs. Manifestum est autem, quòd in specie huma-*

XXVII. Notat autem Alphonsus à Castro lib. 11. columnâ mihi 744. tria in hoc negotio intervenire, quorum primum Deus prohibuit, secundum permisit, tertium præcepit. Prohibuit quidem, dimittere uxorem sine causa. Permisit, dimittere uxorem ex causa turpitudinis, si illa turpis fuisset, & contra maritum deliquisset. Præcepit, dare libellum repudii, si illam dimitteret, ut per illius libelli donationem averteret eos ab ejusmodi uxorum dimissione. Nam dato libello repudii, non poterat ampliùs ad illam uxorem redire, nec poterat uxori postea reconciliari, ut habetur Deuteronomii 24. In donatione libelli, quæ erat præcepta, non erat peccatum. In dimissione autem uxoris, quæ erat permissa, committebatur peccatum, quia solvebatur vinculum matrimonii, quod ex lege naturæ erat indissolubile. Hæc Castro; idque tenet communior sententia Theologorum cum Magistro in 4. dist. 33. cum D. Bonaventura, Ricardo, & Soto ibidem: nimirum repudium Judæis concessum illicitum semper fuisse, sed permissum tamē, ut impunè fieret ratione majoris mali evitandi, ac proinde conjugium contractum post repudium unius uxoris cum alia, non tam conjugium, quàm adulterium conjugii nomine tectum, fuisse.

Tamen Bellarminus lib. 1. de Matrimonio cap. 17. probabilissimum putat, post repudium uxoris, Judæis à Deo concessum, matrimonium de novo initum permissum fuisse à Deo ut licitum, & non tantùm ut minus malum. Et pro ea sententia præter Scotum, Durandum, Paludanum, & Eckium, citat S. Thom. qui in 4. dist. 33. quæst. 2. art. 2. quæstiunculâ 2. eam appellat probabiliorem. Cæterùm S. Doct. 4. contra G. cap. 23. in fine videtur sequi oppositam, ait enim, *Permissum fuisse minus malum ad excludendum majus malum.* Sed tamen Christus hanc concessionem Judæis factam apertissimè revocavit Matth. 5. *Qui dimissam duxerit, mœchatur*, & Matth. 19. *Ab initio non fuit sic. Et quod Deus conjunxit, homo non separet.* Et Marc. 10. *quicunque, &c.*

XXVIII. Quarè repudium inter Mauros usitatum, illicitum & malum est, sive dicamus, licitum fuisse Judæis ex permissione divina, repudiare uxores, sive dicamus, nunquam fuisse licitum; sed solùm permissum fuisse, ut fieret impunè, tanquam minus malum, necessarium ad vitanda majora mala, quæ committerent Judæi ob duritiem cordis sui, si lex non permitteret, dimittere uxorem adulteram, & transire ad nuptias cum alia. Nam si adhuc post permissionem erat in se illicitum illud repudium inter Judæos: ergo à fortiori erit illicitum inter Mahumetanos. Si autem post permissionem erat licitum, etiam sequitur, esse illicitum repudium Maurorum. Nam apud Judæos solùm erat permissum repudium ob fornicationis causam: & semper fuit illicitum inter ipsos, repudiare uxores pro voluntate sua, & ad nutum. Mauri autem repudiare ad nutum possunt uxores, quamvis servaverint integrè matrimonii fidem; nullàque alia causa requiritur in eorum lege ad repudium,

quàm

quàm quòd maritus velit; dummodo enim tribuat dotem promissam, ad nihil aliud obligat lex. Præterea apud Judæos, qui dimittebat uxorem, non poterat ampliùs cum illa contrahere matrimonium; quod Deus disposuit, ut Judæi rariùs dimitterent uxores. At inter Mauros potest quilibet post repudiatam uxorem primâ, secundâ, & tertia vice, illam denuo recipere, novum cum illa contrahendo conjugium; & hæc conditio legis facilitat repudia, ac proinde est injustissima ejusmodi lex. Potissima autem ratio, cur repudium sit illicitum, est, quia matrimonium ex natura sua debet esse perpetuum, nisi Deus jubeat dimittere uxorem (ut jussit Abrahamo, ut enim inquit Bellarminus lib. 1. de Matrim. cap. 7. *Abraham jubente Deo repudiavit Agar, quam duxerat in uxorem*) vel saltem permittat, dispensando cum marito, ut possit dimittere uxorem ob aliquam gravem causam, qualis est causa adulterii: & hoc modo secundùm sententiam S. Thomæ, Scoti, & Durandi, Deus permisit Judæis, dimittere uxores ob fornicationis causam, & ad alias nuptias transire; Christus autem omnem ejusmodi dispensationem abstulit, & reduxit matrimonium ad eam puritatem, quam ex se habuit ab initio. Unde post adventum Christi est semper illicitum, repudiare uxorem, ita ut dissolvatur matrimonium, solùmque est licitum divortium ob causam fornicationis, vel aliam gravem: divortium autem non solvit vinculum matrimonii, nec reddit uxoratos habiles ad contrahendum cum aliis, sed solùm aufert obligationem cohabitandi cum consorte.

XXIX. Nunc probandum specialiter est, repudium illud usitatum apud Mahumetanos esse illicitum. Et imprimis quòd illud sit contra rationem, suadetur à posteriori, quia etiam apud Ethnicos, ubi morum disciplina vigebat, nulla fiebant repudia. Scribit enim Tertullianus in Apologetico c. 6. Romæ per annos ferè sexcentos ab urbe condita nullum scriptum fuisse repudium. Postea vero eversâ disciplinâ, cum aliis vitiis etiam repudia introducta.

Secundò probatur ratione naturali. Nam ut observat D. Thomas 3. contra gentes cap. 122. licèt in animalibus, in quibus sola fœmina sufficit ad prolis educationem, mas & fœmina post coitum nullo tempore commaneant, ut patet in canibus: *Tamen quæcumque animalia sunt, in quibus fœmina non sufficit ad prolis educationem, mas & fœmina simul post coitum commanent, quousque necessarium est ad prolis educationem, & instructionem: sicut patet in quibusdam avibus, quarum pulli, non statim postquam nati sunt, possunt cibum sibi quærere. Cùm enim avis non nutriat lacte pullos (quod in promptu est, velut à natura paratum, sicut in quadrupedibus accidit) sed oporteat, quòd cibum alienum pullis quærat, & præter hoc in cibando eos foveat, non sufficeret ad hoc sola fœmella; unde ex Divina Providentia est naturaliter inditum mari in talibus animalibus, ut commaneat fœmella ad educationem fœtûs. Manifestum est autem, quòd in specie huma-*

humanâ fœmina minimè sufficeret sola ad prolis educationem, cùm necessitas humanæ vitæ multa requirat, quæ per unum parari non possunt. Est igitur conveniens secundùm naturam humanam, ut homo post coitum mulieri commaneat. Et hac ratione probat ibi S. Doctor, simplicem fornicationem esse peccatum, & matrimonium esse naturale. Quia si indifferenter posset quis ad quamcumque accedere, & statim abscedere, ut faciunt fornicantes, id esset contra educationem prolis. Ex hoc autem naturali principio postea cap. 123. probat, matrimonium debere esse indissolubile; quia si sollicitudo patris de filio causat etiam in avibus commanentiam maris & fœminæ, ordo naturalis requirit, quòd in specie humanâ societas, & commoratio maris & fœminæ, quam matrimonium appellamus, non tantùm sit diuturna, sed etiam quòd sit per totam vitam. Nam possessiones ad conservationem vitæ ordinantur; & quia naturalis vita, quæ conservari non potest in patre perpetuò, quasi quadam successione secundùm speciei similitudinem conservatur in filio secundùm naturam, est conveniens, ut in iis, quæ sunt patris, succedat & filius; naturale est igitur, ut solicitudo patris ad filium maneat usque ad finem vitæ suæ.

Secundò probatur, quia, ut docet idem D. Thomas, necesse est, ut cætera omnia in homine ordinentur ad id, quod est optimum; quare conjunctio maris, & fœminæ in specie humana non solùm sic est ordinata legibus, secundùm quod ad prolem generandam pertinet, ut est in animalibus: *Sed etiam secundùm quod convenit ad bonos mores, quos ratio recta disponit; vel quantùm ad hominem secundùm se, vel quantùm homo est pars domesticæ familiæ, aut civilis societatis. Ad hos autem bonos mores pertinet individua conjunctio maris, & fœminæ: sic enim fidelior amor unius ad alterum erit, dum cognoscunt, se indivisibiliter conjunctos; erit etiam utriusque solicitior cura in rebus domesticis, dum se perpetuò commansuros in earundem rerum possessione æstimant. Subtrahuntur etiam ex hoc discordiarum origines, quas oporteret accidere, si vir uxorem dimitteret, inter eum, & propinquos uxoris. Et fit firmior inter affines dilectio: tolluntur etiam adulteriorum occasiones, quæ darentur, si vir uxorem dimittere posset, aut è converso: per hoc enim daretur via facilior solicitandi matrimonia aliena.*

Quarè lex Mahumeti tantam facilitatem dimittendi uxores concedens, est turpissima, & innumerabilium peccatorum incitamentum, & occasio. Cùm enim juvenes sint ad opera carnis proclives, si quis videat puellam pulchram, & sibi placentem, finget, se velle cum ea conjugium fixum contrahere, ut sic ejus amplexibus fruatur, quamvis habeat animum eam repudiandi, postquam eam defloraverit, & in flore juventutis eâ usus sit. Unde si repudium licitum sit, conjugium nihil aliud erit, quàm quædam fœminarum delibatio, & probatio: cùm enim connaturale sit, ut fœminæ fastidium afferant viris, postquam illis aliquo tempore usi sunt, & illæ pulchritudinem amiserunt; hinc dabitur

bitur

bitur occasio viris, ut alias fœminas adolescentes, & pulchriores quærant, si licet abjicere eas. Estque lex illa contra rationem naturalem, quæ non patitur, ut fœmina, quæ annos juventutis consumpsit inserviendo marito, & filios ei pariendo, & educando, postea si absque culpa sua deformis fiat, aut in morbum incidat, à viro deseratur, & dimittatur.

XXX. Probatur tertiò, quia si ob aliquam causam esset licitum, uxorem dimittere, præcipuè foret ob fornicationem, & adulterium, & in favorem innocentis, ne scilicet consors innocens cogeretur matrimonium continuare cum adultero. At hoc est falsum. Ergo nunquam est licitum, matrimonium dissolvere. Probatur minor. Quia si liceret parti innocenti in causa fornicationis, non solùm divortiari à parte nocenti, sed aliud matrimonium inire; vel id quoque liceret nocenti, vel non? Neutrum autem potest dici. Non primum, quia sic adulter commodum ex peccato suo reportaret; unde sæpe viri deditâ operâ adulterium committerent, ut possent ab uxore sibi fastidiosâ liberari, & aliam sibi gratam ducere. Non secundum: Quia si pars innocens ad alias nuptias transire potest, hoc ipso dissolvitur prius matrimonium; ac proinde pars nocens manet soluta à vinculo matrimonii: ergo poterit etiam matrimonium inire novum.

Quartò, quia, ut argumentatur Bellarminus, si esset licitum ejusmodi conjugium vivente altero conjuge, aperiretur aditus infinitis repudiis etiam injustis. Ubi enim conjuges sciunt, debere se aut cœlibes vivere, aut priori conjugi reconciliari, non facilè ad divortium adducuntur; at si scirent, mox repudiata uxore posse aliam duci, facillimè divortia fierent, & quærerent occasiones aliquando dissidiorum, & criminum.

Quintò, quia hæc repudiorum licentia in magnum vergit filiorum detrimentum. Vel enim filij cum patre manent, vel matrem dimissam sequuntur? Si primum, pro matre novercam coguntur accipere, à qua alieni indignè tractantur, & proprij totum ad se rapiunt matris affectum. Si secundum, aut educatione, & auxilio proprij patris carent, aut pro patre vitricum reperiunt.

Sextò, *quia*, ut arguit S Thomas, *Naturalis quadam solicitudo inest hominibus de certitudine prolis; quod propter hoc necessarium est. quia filius diuturna patris gubernatione indiget quacumque igitur certitudinem prolis impediunt, sunt contra naturalem instinctum humanæ speciei.* Si autem vir posset mulierem dimittere, vel mulier virum, & alteri copulari, impediretur certitudo prolis, dum mulier à primo cognita, postmodum à secundo cognosceretur. Est igitur contra naturalem instinctum speciei humanæ, quòd mulier à viro separetur. Ergo non solùm diuturna, sed individua debet esse in humana specie maris, & fœminæ conjunctio.

Septimò, quia, ut inquit idem Sanctus Doctor, amicitia, quantò major est, tantò debet esse firmior, & diuturnior: inter virum autem & uxorem maxima amicitia esse videtur; adunantur enim

non solùm in actu carnalis copulæ, quæ etiam inter bestias quandam suavem amicitiam facit, sed ad totius domesticæ conversationis consortium; unde in signum hujus homo propter uxorem patrem, & matrem dimittit, ut dicitur Genes. 2. & ut inquit Christus Matth. 19. v. 6. *Iam non sunt duo, sed una caro.* Ergo conjugium debet esse perpetuum, & sola morte alterius potest dissolvi. Vir enim, & uxor inter se legitimo matrimonio conjuncti debent esse, sicut anima, & corpus; quia, ut suprà vidimus ex Maldonato, verba Christi significant, virum & uxorem non esse duos homines, sed unum, virque se habet ut anima, & uxor ut corpus. Ergo sicut vinculum inter animam & corpus tam arctum est, ut sola morte dissolvatur; ita vinculum matrimonij tantum, taléque debet esse, ut sola morte viri vel uxoris dissolvatur.

Ex dictis constat, legem Mahumeti, quæ tam amplam repudiis januam aperuit, esse contra jus divinum, contra jus naturale, contra jus polyticum, contra bonos mores, & innumerabilium peccatorum radicem; inventámq; fuisse à Mahumeto ad palliandam effrænem libidinem.

CAPUT NONUM.

Demonstratur, nullam ex proprietatibus Legis Domini, assignatis à Davide, convenire legi Mahumetanæ.

XXXI. PROPHETA Regius Ps. 18. v. 8. legem divinam describens, ejúsque proprietates ob oculos ponens, inquit: *Lex Domini immaculata, convertens animas, testimonium Domini fidele sapientiam præstans parvulis.* Dicitur *immaculata*; idest, sine ulla macula, & fœditate, non solùm quia nihil injustum, & malum præcipit, sed quia nullum peccatum permittit, ut permittunt leges humanæ: & ut explicat Bellarminus, dicitur *convertens animas*, quia nimirum illas convertit ad se amandam, eásque rapit consequenter ad Deum, tam pulchræ legis Authorem. Eadem lex Domini dicitur *testimonium*, ut exponit Bellarminus, quia testificatur hominibus, quæ sit voluntas Dei, quid à nobis requirat Dominus, quas pœnas prævaricantibus, & quæ præmia observantibus præparaverit. Ait igitur *testimonium Domini fidele*, tum quia lex Domini nihil falsum docet, tũ quia certissimè bonos præmiis, & malos suppliciis afficiet. *Sapientiam præstans parvulis*, idest, hominibus parvulis sensu dat lumẽ prudentiæ, ut sciant bona opera facere, & peccata vitare: Parvulos enim, inquit Bellarminus, vocat in hoc loco Propheta homines, qui non pollent judicio spirituali, quales sunt omnes amici hujus sæculi: & per sapientiam intelligit prudentiam spiritualem, quæ corrigit mores, & format ad præscriptum divinæ legis. Dilucidè,

dè, & breviter explicat hæc verba Psalmi *S. Thomas 1.2.q.91. art. 4. corp. Lex Domini immaculata, idest, nullam peccati turpitudinem permittens: convertens animas, quia non solùm exteriores actus, sed etiam interiores dirigit: testimonium Domini fidele, propter certitudinem veritatis, & rectitudinis: sapientiam præstans parvulis, in quantum ordinat homines ad supernaturalem finem, & divinum.*

CAPUT DECIMUM.

Ostenditur, legem Mahumetanam non esse immaculatam, quia multa injusta præcipit, & multa turpissima, ut licita permittit.

XXXII. IMPRIMIS assumptum probatur, quia lex Mahumetana Polygamiam, & repudium, ut licita permittit; cùm tamen sint jure divino, & naturali prohibita: ut vidimus capite præcedenti.

Secundò, quia reddit licitam simplicem fornicationem, contra id quod Deus præcipit Deuter 23. *Non erit meretrix de filiabus Israël, nec fornicator de filiis Israël.* Et contra id quod Christus Matth. 15. v. 19. declarat; Ubi inter opera coinquinantia animam post adulteria ponit fornicationes: *De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, & hæc sunt, quæ coinquinant hominem.* Et contra id, quod Apostolus docet ad Galatas 5. v. 19. *manifesta sunt autem opera carnis: quæ sunt fornicatio, immunditia. Et 1. Corinth. 6. neque fornicarij, neque adulteri, neque molles, &c. Regnum Dei possidebunt.* Circa quod videndus est S. Thomas 3. contra gentes cap. 122. & 2.2.q.154. art. 2. ubi probat rationibus, simplicem fornicationem esse illicitam. Idque Philosophi ipsi Gentiles cognovêre. Et ideo volens Demosthenes cognoscere Laydem meretricem pulcherrimam, cùm illa pretium ingens turpitudinis priùs petivisset, respondit: *Ego tanti pœnitere non emo.* Ipsáque naturalis verecundia, quæ homines docet quærere latibula ad vacandum Veneri, probat, simplicem fornicationem esse peccatum. Quòd Mahumetus licitam faciat simplicem fornicationem, patet; quia lib. 4. Alcorani c. 9. & secundùm aliam editionem, in qua totum volumen Alcorani ponitur sine distinctione librorum, capite 32. inquit: *Castitatem observate, nisi cum propriis uxoribus, aut sibi subjectis, & ancillis: inde enim nulla fiet querimonia.* Unde cùm ancillis vel pretio emptis, vel bello captis licitum esse coire docet.

Rursus in capite, seu Azora, quæ intitulatur Elmir, seu Lux, inquit: *Nulli mulieri vim inferatis; cæterùm si illa voluntariè consenserit; sine metu, & timore peccati potestis cum illa dormire.* Et in ca-

capite *Almetarem*, quod idem ſonat ac *excommunicatio*, inquit: *Deus omnipotens, & miſericors concedit omnibus vobis, qui erga Mahumetum devoti teſtis, & ejus legem obſervatis, quòd poſſitis communicationem carnalem cum veſtris ancillis, ac cum veſtris uxoribus habere.* Quam legem Mahumetus publicavit, quando ab uxoribus ſuis deprehenſus eſt adulterium committens cum ancilla Judæa, quam illi præſentaverat Rex Jacobitarum, ut ſuprà narravimus. Et hinc conſtat, Mahumetum non ſolùm facere licitum coitum inter ſolutum, & ſolutam, ſed inter uxoratum, & ſolutam, imò, & uxoratam, dummodo ſit ancilla bello capta, vel pretio empta: ac proinde non ſolùm facere licitam ſimplicem fornicationem, ſed adulterium.

Mahumetani verò legem illam, concedentem ſibi facultatem cognoſcendi ſolutas, ita intelligunt; ut non ſolùm ſit neceſſarium, quòd illæ non reſiſtant, & libentes conſentiant, ſed quòd eis exhibeatur aliquod *turpitudinis pretium.* Unde priuſquam commiſceantur, dicit mulier, *batyl, batyl*, ideſt, da prethium, ut ſine peccato poſſis me cognoſcere.

Tertiò, Mahumetus licitam facit Venerem præpoſteram cum propriis uxoribus, & ancillis. Nam in capite *Almetarem* nuper citato dicit: *Communicationẽ carnalem cum ancillis veſtris licitè habere poteſtis ſicut cum uxoribus, & utriſque poteſtis uti, prout libuerit, quia veſtra ſunt, prædium veſtrum ſunt: unuſquiſque autem ſuum prædium ſuámve terram, ut libuerit, arare, & ſeminare poteſt.* Idque præter alios teſtatur etiam S. Petrus Paſchaſius pag. & num. 36. ubi ait: *legitur in libris Maurorum, quòd aliqui illorum Mahumetum interrogârunt: ſi licitum illis eſſet, & conceſſum, relictâ concipiendi naturâ, uti ſuis mulieribus ad nutum voluntatis ipſorum. Et reſpondit Mahumetus: Veſtræ mulieres ſunt, ſeminate, ubicumque vobis placuerit. Unde ipſemet Mahumetus in diebus menſtrualibus utebatur illis vaſe præpoſtero. Vide quæ narravimus ſuprà pag. 403.*

Quartò, Mahumetus licitam facit pollutionem. Ut enim refert S. Petrus Paſchaſius pag. 37. num. 40. cùm quidam ſuorum ſectatorum dixiſſent, maximum videri peccatum, quòd vir ſemen effundat extra vas connaturale uxoris, quia impeditur generatio; reſpondit Mahumetus: *Non ex tota aqua, vel ſemine eget, vel generabitur filius, & quando Deo aliquid creare placuerit, nullus eſt, qui poſſit illum impedire. Et alio loco dixit: Non dubitetis ſpargere, vel effundere veſtrum ſemen, quomodo volueritis; nam nulla anima poteſt ab eſſe ſuo impediri, & privari, ſi talis anima eſſe habere debeat.*

Quintò, licitam facit Sodomiam viri cum viro, *contra illud Levit. 18. Cum maſculo non commiſcearis coitu fœmineo, quia abominatio eſt.* Et contra illud Pauli: *neque molles, neque maſculorum concubitores Regnum Dei poſſidebunt.* Et contra ipſum lumen rationis. Aſſumptum probatur: nam in Alcorano in capite, cujus titulus eſt, *de Vacca*, ſic inquit: *Sarraceni carnaliter non maculentur cum infidelibus, donec credant.* Hinc inferunt Mahumetani, quòd, quamvis licitum non ſit, carnaliter commiſceri pueris

ris alienæ Religionis, licitum tamen sit cum pueris Mahumetanis. Unde ortum duxit infernalis illa consuetudo, quòd Turcarum Imperator non solùm in suo Palatio habeat ducentas, vel trecentas uxores, & concubinas ad explendam suam libidinem; sed alia in domo asserventur ducenti, vel trecenti pueri formosi, quibus nefandè abutitur barbarus ille Mahumeti discipulus, & in Imperio successor. Idémque proportione servata faciunt Magnates, & Proceres regni, ut suprà cap. 7. diximus de uxoribus. Et in celebrioribus urbibus Monarchiæ Turcicæ extant Domus publicæ, in quibus pueri ejusmodi cinædi prostituuntur, ut nefandi pædicones præposterâ utantur Venere: ut testatur Thomas Bozius de signis Ecclesiæ, signo 56. fol. 544.

Sextò, Mahumetani, ut testatur ibidem Bozius, licitum putant, carnaliter coire cum bestiis, dummodo sint sub proprio dominio. Quia enim Ubequar Mahumeti socer, & secundus post ipsum Sarracenorum Alcalifa legem statuit, vel edictum promulgavit, in quo dicebatur: *Quemlibet Sarracenum posse licitè uti rebus, quæ sunt sub ejus dominio, & potestate, eo modo, quo ipse maluerit*: hinc Mahumetani intulerunt, licitum esse Mahumetanis, communicationem carnalem habere, non solùm cum ancillis, sed etiam servis, & mancipiis, non solùm quando sunt ejusdem Religionis, sed quamvis sint diversæ Professionis, & etiam licitum esse coire cum bestiis, quia ratio legis est universalis, & ut ipsi existimant, extenditur ad usum in ordine ad Venerem etiam nefandam, & bestialem: quod natura ipsa abhorret, & severissimè à Deo prohibetur Levit. 18. *Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum illo.*

Et quamvis Mahumetus expressè non permiserit, tanquam licitum, coitum nefandum viri cum viro: tamen certum est, non præcepisse, ut hoc scelus graviter puniretur. Ut enim testatur S. Petrus Paschasius pag. 37. num. 38. loquens Mahumetus de peccato sodomiæ, ait: *Si vir cum alio viro in sodomiæ peccato convenerit, in talíque culpa inventus, comprehensúsque fuerit, statim reprehendantur, & corrigantur; & si doluerint, & pœnituerint, non ideo puniantur, nam Deus pius, & misericors est, & pœnitentiæ acceptator.* Hinc meritò infert Sanctus Martyr, propterea Mahumetum non imposuisse pœnam acerbissimam mortis pro tam horrendo crimine, quod Deus tantopere execratur, ut illud punierit igne de cœlo emisso in Sodomitas; & in Levitico cap. 18. v. 29. dixerit: *Peritura m de populo suo omnem animam, quæ fecerit abominationem ejusmodi*: quia videlicet Mahumetus ab illo scelere purus non erat. Quod comprobatur ex testimonio, quod contra ipsum dederunt Axa, & Maymona uxores ejus, ut vidimus suprà cap. 7. testatúrque, hoc crimen valde dominari in Mauris, & posse absdubio præsumi, quòd Sarraceni illud à Mahumeto acceperunt, & ad exemplum ejus deinceps operati sunt.

XXXIII. Hinc deducitur, non esse Dei legem eam, quæ tantam abominationem impunitam relinquit. Cùm enim sodomia sit horrendum crimen,

quod Deus vehementer execratur; impunitatem illi indulgere, est ansam præbere, ut frequenter committatur, ut cernimus inter Mahumetanos: evincitúrque, zelum Dei non habere Rempublicam illam, seu Professionem, in qua severè solùm puniuntur furta, & alia peccata, quæ immediatè sunt contra proximum; impunita verò relinquuntur alia graviora peccata, quæ naturam humanam magìs maculant, & graviùs Deum offendunt. Idque contingit in secta Mahumetana. Quare colligitur, illam non esse sanctam: è contra verò Religionem Christianam, quæ flammis hanc maculam expiat, esse sanctam, & immaculatam, & Deum habere Authorem.

Rem comprobemus exemplo, quod in hunc scopum adducit P. Franciscus Arias nostræ Societatis tom. 1. de Imitatione Christi, tract. 6. cap. 3. quem edidit anno Christi 1598. In Urbe Valentiæ, ubi Sanctæ Inquisitionis Tribunal peccatum nefandum severissimè punit: Sacerdos de hoc crimine convictus publicè degradatus est in spectaculo Fidei, quod ibi habitum est; ad illud eductus est Apostata Mahumetanus, qui cùm esset Mauri neophyti filius, Baptismum in infantia susceperat, postea verò pertinaciter Mahumetanæ sectæ adhæsit; & quia illam abjurare noluit, sententia capitis in eum lata est. Comitabatur hunc perfidum Mahumetanum ad supplicium Religiosus è Societate Jesu, & in carcere, & per viam, & in loco ad publicè legendam sententiam delinquentibus destinato, multùm laboravit, ut ad Religionem Christianam eum pertraheret. Sed incassum: quia aures suas obturaverat, & obstinatissimè decreverat, in Religione suorum majorum vitam finire. Sed quod Pater persuadere non potuit, persuasit solemnis illa Sacerdotis degradatio, quæ in tabulato coram omni populo facta est. Attonito similis perfidus Mahumetanus Episcopum degradantem, & Sacerdotem degradatum attentè inspiciebat: & interrogavit à Patre Societatis, qui ei adstabat, quid hoc rei esset? aut cur ille Sacerdos ita puniretur? Responsum est, illum commisisse peccatum nefandum, & propter hoc peccatum execrabile flammis comburendum; priùs tamen denudari ornamentis, & insignibus Sacerdotalibus, ut Judici sæculari puniendus traderetur. Tunc enimvero Maurus mirari cœpit, tam severè puniri inter Christianos delictum, quod inter Mahumetanos passim impunè committitur: & Deo tangente cor illius cognovit, non posse non esse sanctam, & veram legem Christianam, quæ tam severè punit ejusmodi delicta: econtra verò falsam, & impuram sectam Mahumetanam, quæ tam nefanda scelera impunita relinquit, & solùm animadvertit in peccata, quæ utilitati hominum nocent; ad hoc enim proprium commodum movet; punire verò horrenda crimina, quæ nihil nocumenti temporalis afferunt, solùm quia sunt contra Deum, & naturam rationalem dedecent, non nisi verus Dei zelus efficit. Sic illuminatus vocat Patrem, & palam profitetur, se velle mori Christianum, & sectam Mahumetanam abjurat, & execratur: interrogat Pater hujus

jus subitæ mutationis causam; ille id, quod narratum est, exponit. Quia Baptizatus jam fuerat, necesse non fuit illum Baptizare; sed generalem confessionem totius vitæ instituit, & peccata omnia cum dolore, & compunctione exposuit; & accepta Sacramentali absolutione, sæpe repetita fidei Christianæ professione, & deplorata præterita cæcitate, & elicitis ferventibus actibus contritionis, fidei, spei, charitatis, & resignationis, paulò pòst ultimo supplicio affectus est.

XXXIV. Septimò, ut testatur S. Petrus Paschasius pag. 37. num. 39. à Mahumeto suis Sectatoribus concessa facultas, & licentia est: *Quòd si duo homines habeant unam tantùm ancillam, non solùm unicuique debet in domesticis ancilla servire, sed etiam in lecto, & coitu, quem mulier cum viro habere solet: & sic concessit illis, quòd multi unam tantùm mulierem habere possint.* Hoc autem est contra prima juris naturalis principia: etsi enim aliquando Deus dispensaverit, ut unus vir plures uxores habeat; nunquam tamen dispensavit, ut una uxor plures viros habere possit: imò neque dispensare potest, ut probat Cardinalis Bellarminus lib. I. de Matrimonio capite XI. in secunda propositione, quia polygamia unius fœminæ cum multis viris pertinet ad prima principia juris naturæ, neque per ullam mutationem circumstantiarum potest fieri bona, quia repugnat omnibus finibus matrimonij. Quatuor enim possunt distingui fines matrimonij. Primus, & primarius est susceptio, & educatio prolis. Huic autem fini opponitur pluralitas maritorum respectu ejusdem uxoris; cùm enim semel tantùm in anno possit mulier parere, ab uno viro sufficienter fœtatur: si autem pluribus commisceatur, potiùs impeditur, quàm juvatur generatio; & ideo meretrices infæcundæ esse solent. Deinde, quia, ut inquit D. Thomas lib. 3. contra gentes cap. 23. num. 3. *Naturalis quædam solicitudo inest hominibus de certitudine prolis, quod propter hoc necessarium est, quia filius diuturna patris gubernatione indiget: quæcumque igitur certitudinem prolis impediunt, sunt contra naturalem instinctum humanæ speciei.* Hæc autem certitudo prolis impeditur per pluralitatem virorum respectu ejusdem fœminæ. Nemo enim illorum certus esse posset, an proles esset sua. Ergo illa pluralitas virorum respectu ejusdem fœminæ est contra prima juris naturalis principia.

Secundus finis Matrimonij est, domestica societas, & communicatio operum, quæ ad vitam necessaria sunt; ut enim docet Aristoteles lib. 8. Ethic. cap. 12. vir & uxor non conjunguntur solùm ad procreandum, ut animalia cætera, sed ut simul familiam regant, & domestica officia inter se partiantur. Contra hunc finem autem est, quòd una fœmina plures viros habeat; essent enim plura capita respectu ejusdem corporis: unde sicut non potest idem servus duobus dominis rectè servire; ita neque eadem fœmina duobus maritis subjecta esse.

Tertius finis est, ut sit conjugium in remedium concupiscentiæ: conjugium verò unius fœminæ cùm multis viris

non

nonsolùm remedium non adhiberet contra concupiscentiam, sed etiam iras, rixas, & discordias implacabiles excitaret inter rivales; quas fœmina compescere non posset, cùm ei competat subjici, & obedire, non præesse, & dominari.

Quartus finis Matrimonij est, ut sit Sacramentum Christi, & Ecclesiæ. Huic autem fini maximè opponitur pluralitas virorum respectu ejusdem fœminæ. Unus enim est Deus, cui Ecclesia jungitur, non multi: nec potest Ecclesia, sive anima quævis multis Dijs conjungi, nisi fornicando.

Quare, ut observat D. Augustinus lib. 3. de Doctrina Christiana cap. 12. & lib. de bono conjugali cap. 17. licèt inveniantur quidam sancti viri, qui plures uxores habuerint; nulla unquam extitit sancta fœmina, quæ multos simul viros habuerit.

XXXV. Octavò, Mahumetus, ut testatur S. Petrus Paschasius pag. 21. num. 18. asserit, licitum esse exteriùs profiteri fidem falsam, & veram negare; sic enim ait in Alcorano: *Qui Deum coactus, & compulsus negaverit, si corde non negaverit, quamvis ore neget, illi non imputabitur ad culpam; si autem corde simul & ore negaverit, Dei ira venit super eum.* Sed hic est error manifestus, ut docent omnes Christiani Theologi cum S. Thoma 2. 2. quæst. 3. art. 2. aliquando enim datur obligatio gravis, profitendi externè fidem veram, quam quis in corde habet; potiúsque subeunda est mors, quàm negandus Deus. Ut enim inquit Christus Matth. 10. *Qui negaverit me coram hominibus, negabo eum coram Patre meo, qui in cœlis est.* Unde Martyres elegerunt potiùs crudelissimam mortem, quàm externè negare Christum, & idola venerari.

XXXVI. Nonò docet, licitum esse juramentum falsùm, & vanum; & solùm prohibet falsitatem juramenti promissorij. Ut enim testatur S. Petrus Paschasius pag. 34. num. 33. Sic Mahumetus suis sectatoribus dixit: *Vos non arguet Deus de vestris juramentis vanis, & mendacibus: sed arguet vos de juramentis promissorijs, & de peccatis inter vos cum juramento factis.* Hæc doctrina est error manifestus: quia adducere Deum in testem mendacij, est peccatum gravissimum. Et ideo Deus Levit. 19. v. 12. *Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui.* Et Exodi 20. v. 7. *Non assumes nomen Dei tui in vanum: neque enim habebit insontem Dominus eum qui assumpserit nomen Dei sui frustra. Quæ verba ex diametro opponuntur verbis Mahumeti. Et Christus Matth. 5. v. 34. Ego autem dico vobis, non jurare omnino, &c. sit autem sermo vester, est, est, non, non; quod autem his abundantius est, à malo est.* Et Propheta Hieremias cap. 4. ponit tres conditiones juramenti, ut sit licitum; *in veritate, judicio, & justitiâ.*

XXXVII. Decimò docet, vindictam esse licitam, tantúmque abesse, ut illicitum sit, inimicos odio habere, ut potiùs, qui inimicum occiderit, ob hoc ipsum paradisum mereatur. Et lib. 1. Alcorani cap. 2. hæc habet: *Eis, qui vobis injurias, & molestias intulerint, alias æquales, & majores inferte.* Ut testatur Lupus de Obregon in suo libro con-

contra Alcoranum. Qui est error contra doctrinam Dei, Deuteron. 32.v.35. quam expendit Paulus Rom. 12. v. 20. *Mihi vindicta, & ego retribuam, dicit Dominus.* Contra doctrinam Christi Matth.5.v.39.& 44. *Diligite inimicos vestros,*&c. Et contra illud Spiritûs Sancti, Ecclesiastici 28. *Qui vindicari vult, à Deo inveniet vindictam.* Conferat Christi minister tenebras cum luce, spiritum Mahumeti cum Spiritu Christi, ut cognoscant Mahumetani, virum illum non Dei, sed diaboli spiritum habuisse.

XXXVIII. Undecimò docet, licitum esse, alienas occupare terras, & ditioni sui Imperij quascumque subjugare Provincias, & prædari sine alio titulo, quàm prædandi, seu prædari, ut prædetis, debellare, ut debelles. *Sic enim ait in Alcorano Azorâ 34. & Azorâ 71. O bona gens, ego vobis ostendam optimum commercii genus quod vos liberet à maximo malo. Ut nimirum credatis, non esse nisi unum Deum, & Mahumetum esse ejus Prophetam; & hoc pacto procedatis in nomine Dei ad diripiendum, ad prædandum & debellandum: in hoc opere vires & divitias insumite, huic vitas ipsas impendite; notum enim vobis facio, si sapitis & vobis providere vultis, nihil vobis posse utilius contingere, quàm prædari, regna debellare, urbes expugnare: in præmium enim hujus facinoris, vobis Deus vestra peccata remittet, & in paradiso vobis retribuet habitationes amœnissimas, & omnibus affluentes delitiis; & insuper vobis concedet, quòd magna cum voluptate vindictam sumatis de hostibus vestris, & Imperium orbis adquiratis.* Hanc doctrinam ita amplexantur Mahumetani, ut licitum sibi putent, quascumque Provincias aggredi, quascumque urbes diripere, & Christianorum regna invadere, & quotquot possunt, Christianos in captivitatem redigere.

XXXIX. Duodecimò docet, licitas esse superstitiones, & divinationes, licita auguria, & veneficia. Ut enim inquit S. Petrus Paschasius *pag. 28. n. 23. Maurorum legite libros, in quibus reperietis, Mahumetum uti superstitionibus, & exorcismis vanis, & futilibus, sicuti vetulis contingere solet, oscitando, expuendo, aliáve signa, & figuras faciendo. Unde una ex orationibus, quibus Mahumetus utebatur, hæc erat: Nostra terra pulvis, saliváque aliquorum nostrorum infirmitates aliquorum sanat, Dei nostri indulgentiâ, & remissione. Et observabat omnia, & auspicia, fidémque dabat somnijs: & quando aliqui suorum ad eum confluebant, ut illis aperiret somnia, docebat illos, quomodo deberent illa cognoscere, qualéque somnium esset fœlix, qualéque infaustum. Et de hoc Mauri magnum, & copiosum tractatum habent, & hoc tanquam fide credunt, ab illóque summopere ducuntur, & reguntur. Unde inter Mauros non est prohibitum, omina & auspicia observare, sortibus, & conjurationibus dæmonum uti, incantationibus, & divinationibus inniti, & assentiri: & multi istorum divinorum à suo maledicto propheta exemplum sumentes, quando divinaturi sunt, pro asse vel nummo tantummodo uno, in terram jaciuntur, & prosternuntur: dicúntque, quòd tunc illis demonstratur, & manifestatur illud, quod scire, & divinare volunt, dum jacent tan-*

quam obsessi, ore simul, & oculis incertis: & nec rubore afficiuntur, quando dicunt, sic contigisse prophetæ suo, quando divinare, & prophetizare volebat.

Idque docuisse Mahumetum, constat ex Alcorano in Azora Elaraph, ubi sic loquitur: *Præcipio omnibus Sarracenis, ut utantur auguriis, & divinationibus, & incantationibus: & qui aliter non potuerit divinare, saltem divinet per scissuram digiti.*

XL. Facile est, evincere, non esse legem à Deo datam, quæ hæc docet. Nam Deus oppositum omnino præcepit Levitici 20.6. *Anima, quæ declinaverit ad ariolos, & magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi mei. Et Levit. 20. v. 27. Vir, sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus, morte moriatur. Lapidibus obruent eos; sanguis eorum sit super illos.*

Faciléque est, comprobare, Magos & ariolos infœlicem mortem obire. Nam Zoroaster magiæ inventor, vivus fuit combustus à diabolo, quem consulebat, ut refert D. Clemens in libro Recognitionum. Simon Magus, quem dæmones in sublime egerant, in terram præcipitatus, fractis cruribus obiit plenus ignominia, & dolore. Jezabel, quæ etiam magiam exercebat, à canibus devorata est. Henricus Cornelius Agrippa morti propinquus à se abjecit diabolum familiarem, qui sub forma canis eum comitabatur, dicens: ***Abi mala bestia, tu me perdidisti.*** Faustum, insignem in Germania maleficum, dæmon quadam nocte è lecto extraxit, & suffocavit, flexa in dorsum facie: & vetulam maleficam, & sagam dæmon coram omnibus vivam rapuit, ut refert Pollidorus Virgilius. Idémque aliis multis accidit; præsertim insigni Malefico, de quo refert Franciscus Picus, quòd cùm vellet ad vivum coram Principe curioso Troiæ destructionem repræsentare, vivus raptus est à Diabolo, & ampliùs non comparuit. Alter verò, qui contra diaboli præceptum manum extraxit è circulo magico ad contrectandam amasiæ effigiem, quæ illic objecta est, illisus est parieti à diabolo, & miserè periit. Alij quoque iuvenes, qui contra dæmonis præscriptum pedem extra circulum moverunt, ab eodem suffocati sunt. Hæc omnia probant, Mahumetum, qui suis consuluit magiā dæmoniacam, maleficia, auguria, incantationes, confectationes, & vanas observationes, non fuisse Dei Prophetam, sed hominem nequissimum, & diaboli discipulum.

CAPUT UNDECIMUM.

Demonstratur, legem Mahumeti non esse immaculatam, quia Virginitatem prohibet; & omnibus imponit obligationem nubendi, cùm ad vigesimum quintum annum pervenerint.

XLI. PHilippus Lonizerus lib. 2. Historiæ Turcicæ cap. 12. & Theatrum vitæ humanæ, verbo, *Castitas*, referunt, esse præceptum in Alcorano, quòd omnes, sive viri, sive fœminæ, cujuscumque sint conditionis, dignitatis, vel præeminentiæ, conjugium ineant, cùm attigerint annum vigesimum quintum. Quod præceptum ita interpretantur Turcæ, ut sibi persuadeant, non posse homines sanctos esse, & Deo placere, si non nubant, Ajúntque, sicut arbores fructiferæ præstant sterilibus, & infructuosis, ita homines, uxoratos, & incumbentes generationi filiorum, excedere cælibes, & continentes.

Facile est, convincere, legem prohibentem Angelicam Virginitatis virtutem non esse à Deo, sed ab homine carnali ortum duxisse, ex diaboli suggestione, quamvis enim Matrimonium sanctum sit, & necessarium ad conservationem universi; Virginitas tamen, & perpetua castitas multò magis Deo placent. Christus enim, & Beata Maria ejus Mater Virgines fuerunt, teste ipso Alcorano, & eximia sanctitate floruerunt: ergo possunt homines maximè Deo placere, servando perpetuam Virginitatem.

XLII. Secundò, impugnatur illud iniquum præceptum, quia Virginitas apud omnes Nationes venerationem meruit, & admirationem. Inter Hebræos Virgines fuerunt Elias, & Elisæus viri sanctissimi, & multi Prophetarum filij. Inter Græcos Sybillæ illustri sanctitatis famâ floruerunt, & dono prophetiæ illustrari meruerunt, quia castitatem semper coluerunt, ut sentit Varro citatus à D. Hieronymo lib. 1. adversûs Jovinianum. Tantique fecerunt Virginitatem Græci sapientes, tantóque in pretio castitatem habuerunt, ut Deas suas Dianam, & Minervam Virgines fuisse confinxerint; & inter duodecim cœli signa unum appelletur *Virgo*.

Inter Romanos eam æstimationem habebant Virgines Vestales, ut illis per vicos, & plateas transeuntibus, omnes loco cederent, & gradum sisterent, etiam Consules, & Imperatores ipsi, & qui triumphum agebant, ut viam transeuntibus sine offendiculo relinquerent; ut testatur ibidem S. Hieronymus. Inter Japones, & Sinas Boncij, qui sunt veluti Monachi, & Religiosi, ob prærogativam castitatis, quam creduntur servare, magnæ sunt venerationi omnibus.

XLIII. Sed quid de Republica Christiana loquar, ubi virtus castitatis, & virginitatis excellentia, viros, & fœminas eximia reddit laude dignos. Plena est Ecclesia Christi Virginum choris. Etiam in statu matrimonij inventi sunt multi, qui imitantes puritatem Beatissimæ Virginis, Mariæ & Josephi, virginitatem cum conjugio junxerunt. Tales fuerunt Eduardus Angliæ Rex, & ejus uxor: Henricus primus hujus nominis Imperator, & Chunegundis Imperatrix. Talis fuit Ediltrudis Angliæ Regina, quæ cùm tribus viris successivè nupsisset, tamen semper virgo permansit. Talis etiam fuit Emericus Esclavoniæ Dux, & Filius Stephani Ungariæ Regis, cum uxore sua. Talis Boleslaus, cognomine Castus, Poloniæ Rex, cùm Cynge conjuge sua. Talis Catharina Sueca ex Regia stirpe, & Petrus Ursеolus Venetorum Dux. Alphonsus secundus Castellæ Rex. Eleazarus Ariani Comes cum uxore sua Delphina. Pulcheria Theodosij minoris soror, & Imperatoris Marciani uxor.

XLIV. Sed quid dicā de Imperatore Valentino, qui reliquos triumphos contemnens, de hoc uno triumpho gloriabatur, quòd scilicet illibatam Virginitatem servârit. Ut enim de illo scribit Hieronymus Epist. 49. *Valentinus Imperator octogenarius adhuc Virgo, cùm audiret die fati sui triumphorum præconia recoli, quibus frequentissimus erat, ait, unâ se tantùm gloriari victoriâ, & requisitus, quà? Respondit, quòd inimicorum nequissimum devici, carnem meam.* Quid de illis Anglis virginibus (de quibus mentionem facit Bocius tom. 2. signo 93. num. 18.) quæ facies suas pulcherrimas fœdaverunt, sibi ipsis amputantes nares, ne in potestatem Barbarorum venientes, virginitatem amitterent? Quid de Casimiro Poloniæ Rege, qui gravi pressus infirmitate, mori potiùs, quàm castitatis jacturam ex Medicorum consilio subire constanter decrevit, generosa illa proferens verba: *Nullam aliam vitam novi, nisi cœlestem illam, incontaminatam, immortalem, ob quam eligo virgo mori.* Candidissimam mustelam alpinam imitatus, quæ à venatoribus luto obsessam viam, quâ fugere posset, animadvertens, ne candidam pellem maculet, se capi sinit, & opere ipso dicit: *Malo mori, quàm fœdari.*

XLV. Quid de ingenti Sanctarum Virginum agmine dicam, quæ mille martyria potiùs subire, quàm virginitatem amittere maluerunt? Quid de Agnete, de Cæcilia, Agatha, Catharina, Lucia? quid de inclyta Tecla, quæ cùm nuda leonibus discerpenda objiceretur, in illis pudoris custodes invenit. Nam pedes Sanctæ Virgines osculantes, oculis in terram demissis corpus nudum neque tangere, nec aspicere ausi sunt, opere isto docentes, quid facere deberent homines, ut eleganter expendit Ambrosius: *Docuerunt Religionem, dum adorant Martyrem; docuerunt etiam castitatem, dum Virgini nihil aliud nisi plantas exosculantur, demissis in terram oculis, quasi verecundantibus, ne mas aliquis, vel bestia, Virginem nudam videret.* Jussa est postea vel Diis sacrificare, vel ad lupunar duci, ut ibi Virginitatem amitteret. Oravit Sancta Virgo cœlestem sponsum, ut sibi in tanto periculo

opem

opem ferret. Tulit sanè, nam cor Christiani militis movit, ut domum illam infamem ingressus, vestes cum Tecla commutaret, quibus dissimulata periculum amittendæ castitatis evasit. Quid tandem de Sancta Ursula, & undecim mille sociis ejus dicam, quæ, ne fidem, & castitatem amitterent, vitam libentissimè amiserunt?

Quid quòd Mahumetani ipsi operibus ipsis testantur, virginitatem præferendam matrimonio, dum Morabitas suos venerantur, quia castitatem creduntur servare. Et ne legi suæ contradicant, dicere debent, Deum dispensâsse cum Morabitis illis in illo præcepto nubendi. Sed revera illi casti non sunt; nam ad tempus abstinent, ut postea effrænatius Veneri indulgeant.

Quare, ut inquit S. Gregorius super illud Genes.19. *In monte salvum te fac: virginitas altus mons est, ad quam Angelus hortatur: sed qui videt, se non posse ascendere, maneat in Segor, id est in legitimo matrimonio quia melius est mediocri bono uti quàm per abrupta libidinum præcipitari.*

XLVI. Quantùm Deo placeat virginitas, constat ex Apocalysis cap.14. *Ecce Agnus stabat supra montem Sion, &c Et cantabant quasi canticum novum. Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Virgines enim sunt, & sequuntur Agnum, quocunque ierit.* Ut autem Viegas, & Alcazar exponunt, hac phrasi nihil aliud significatur, quàm quòd Agnus virginibus mirè delectetur, ita ut eos à suo latere nunquam velit discedere, sed eum comitentur, & sequantur quaquaversum; perinde ac Reginam Virginem, & Sponsam comitantur Virgines primariæ, & nobilissimæ, juxta illud Psalmi 44. *Adstitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. Adducentur Regi Virgines post eam, proximæ ejus afferentur tibi. Afferentur in lætitia, & exultatione; adducentur in Templum Regis.* Sicut enim Regina omnem suam voluptatem, colloquium, & consolationem habet in suo puellarum gynæceo, & quod perpetuò eam stipat instar chori: ita eandem habet Christus in suo Virginum cætu. Rursum, sicut musici sequuntur principem, miróque concentu eum demulcent, eíque sunt in delicijs, ita Virgines Christo. Denique, sicut Sponsa Sponsum, ita Virgines sequuntur Christum; sunt enim Sponsæ Christi, ut ait Apostolus 2.Cor.11. *Despondi vos uni viro, Virginem castam exhibere Christo.* Christus ergo amat Virgines, iísque oblectatur, uti Sponsus Sponsâ.

Quod P. Cornelius à Lapide in eum locum Apocalypsis explicat exemplis, ad quæ vult respicere S. Joannem in eo loco. Nam S. Clemens Pontifex Domitiani Imperatoris cognatus, perpetuam virginitatem coluit, uti docet S. Ignatius epistolâ ad Philadelphos. Idem eandem mirè extulit, alíosque docuit, ut patet ex ejus epistolis, & testatur Epiphanius hæresi 30. Quapropter ejus hortatu S. Flavia Domitilla, neptis & ipsa Domitiani, quam Aureliano desponsam, S. Clemens Virginem Deo consecravit, Euphrosina, Theodora, & aliæ nobilissimæ Virgines illustre pro fide, & Virginitate martyrium obierunt. Quo circa

Clemens à Trajano Imper. in Chersonam relegatus, cùm plurimos Christianos eò pariter ad metalla damnatos, & inopiâ aquæ laborantes invenisset, pro ijs preces fundens, vidit agnum stantem, qui dexterum pedem levavit, velut S. Clementi locum fontis indicans. Ergo Clemens ad locum, in quo Agnus stabat accedens, parvóque ictu locum, qui erat sub pede Agni pulsans, mox fontem pulcherrimum elicuit: qui magno impetu effusus fecit fluvium: ex quo omnes Christiani tunc, & deinceps sitim levârunt. Quo miraculo Gentiles indigenæ ad fidem Christi conversi sunt. Ita habet ejus vita, & Baronius anno Christi 100. Unde, & in officio Ecclesiastico S. Clementis Antiphonas has legimus: *Orante S. Clemente apparuit ei Agnus DEI.* Et, *vidi supra montem Agnum stantem, sub cujus pede fons vivus emanat: fluminis impetus lætificat civitatem DEI.* In Sancto ergo Clemente adhuc vivente impletum est illud, Apocal. 7. v. 17. *Agnus, qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum.* Fuit enim ipse Agni Dei assecla, id est Virgo, & ob Virginitatem Martyr, paulò postquam hæc scripsit Joannes, ut ad eum hic allusisse videatur. Imò sub Clemente Pontifice, & hæc, quæ dixi, inchoante, scripsit Apocalypsin, & hæc ipsa S. Joannes. Videtur ergo, Domitillam, & alias Virgines tunc florentes, & pro Virginitate martyrium obituras, ad hoc fortiter obeundum, hac visione, & hisce encomijs Virginitatis animare, & roborare voluisse.

Ita sub idem tempus S. Petrus S. Praxedem, & S. Potentianam: S. Paulus S. Teclam, & plurimas alias; S. Matthæus S. Iphigeniam Regis Æthiopum filiam, ad Virginitatem Deo vovendam excitârunt: qua de causa S. Matthæus ad aram sacrificans ab Hirtaco Regis fratre, qui Iphigeniam conjugem ambiebat, occisus, Virginitatis factus est victima, ut ait Hippolytus lib. de duodecim Apost. Paulus quoque à Nerone truncatus est, quòd Virgines Christianas suæ libidini subtraheret, & Deo dicaret, ut testatur Chrysostomus.

Ita S. Agnes post mortem laureata apparuit cum Virginibus radiantibus, & splendidissimè vestitis, sequens Agnum, ut testatur S. Ambrosius lib. 5. Epist. 34 & habetur in Breviario Romano, die 28. Januarij. Ita Agnum secuta est B. Catharina Senensis, cui hoc datur elogium:

Transijt ad sponsum tribus ornata coronis.

Et illud:

Dulce signum charitatis,
Dum amator castitatis
Cor mutat in Virgine.

Quæ proinde ex hoc corde Christi igneo in suis epistolis ardentes Christi flammas in omnes eiaculatur, atque in omnibus non aliud facit, quàm ut Pontifices, Cardinales, Prælatos, Principes, Urbes, Doctores, &c. ad quos scribit, inflammet amore Christi, ad ejúsque perfectam sequelam incitet, & exstimulet: quem proinde crebrò Agnellum nuncupat, ideóque singulas epistolas

las incipit pariter, & concludit: *In Jesu dulci, Jesu amore.*

Denique suis ipse verbis ad Christum Agnum ad cœlum evocavit S. Joannes Sanctum Eduardum Regem Anglorum, anno Domini 1106. ut scribit in ejus vita Alredus Abbas Cisterciensis, qui floruit, anno Domini 1164. *Sanctus Eduardus* (inquit) *nulli petenti nomine Sancti Joannis Evangelistæ, aliquid denegabat: hunc enim post Apostolorum Principem arctiùs diligebat. Vnde contigit, quòd quidam peregrinus, absente ejus erario, in nomine Sancti Joannis Evangelistæ importunè eleemosinam postularet. Cui Rex pretiosum annulum, cùm nihil aliud in promptu haberet, dedit. Accidit post hac, duos Anglicos ad adorandum Salvatoris sepulcrum Hierosolymam proficisci. Qui die quadam à publica strata declinantes, de via quaque sectati sunt; & sole ruente, nox obscura adducta est. Et cùm nescirent, quid agerent, quò se verterent, apparuit eis senex quidam venerandus, qui eos ad civitatem reducit. Susceptis autem hospitio mensa paratur; lautissiméque refecti dant membra quieti. Mane autem facto egressis illis de civitate, ait senex: viri fratres, cum summa prosperitate vos repatriaturos non dubitetis; quoniam prosperum iter faciet vobis Deus, & ego ob amorem Regis vestri in omni via firmabo super vos oculos meos. Ego enim sum Apostolus Christi. Joannes, qui regem vestrum ob meritum castitatis summa dilectione complector. Hunc ergo annulum, quem mihi in habitu peregrino apparenti tribuit, reportate, denuntiantes ei obitûs sui instare diem, quem infra sex menses visitans visitabo, ut mecum sequatur Agnum, quocumque ierit. His dictis disparuit: & illi ad patriam prosperè redeuntes, quæ viderant, Regi seriatim retulerunt.*

Addit Ioannes in laudem virginum: *Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno.* Empti dicuntur, quia pretio Sanguinis Christi acceperunt hanc perfectam corporis, & animæ puritatem, ut hominibus altiores cælestem hîc agerent vitam. Ideóque Deo, & Agno sunt *primitiæ*, id est selectissimi, & gratissimi fructus, & oblationes, quales in veteri testamento erant primitiæ frugum, & hominum. Sicut enim primi fructûs suî novitate sapidissimi, & gratissimi sunt; ita & virginitas Deo, & sicut per primitias frugum Deo oblatas, reliquæ fruges omnes censebantur Deo oblatæ, ac ab eo benedictæ; ita pariter per Virgines, quasi per primitias Deo oblatas, Deus totis earum familijs, totíque Ecclesiæ benedicit, & benefacit. Unde præclarè S. Hieronymus contra Iovinianum, qui Matrimonium æquabat virginitati: *Si Virgines* (inquit) *primitiæ Dei sunt: ergo viduæ, & in Matrimonio continentes erunt post primitias, id est in secundo, & tertio gradu: nec priùs perditus populus salvari poterit, nisi tales Hostias castitatis Deo obtulerit, & immaculatum Agnum purissimis victimis reconciliaverit.*

XLVII. Ex dictis constat, quàm carnalis, & fœda sit Mahumeti lex, quæ cœlestem virginitatis virtutem prohibet. Ideo autem prohibuit Angeli-

cam istam virtutem, quia impossibilem judicavit. Sic enim ait in secundo Alcorani capitulo: *Nocturnos cum mulieribus coitus Deus communiter nobis permittit, cùm hujusmodi abstinentiam tùm difficilem, tùm impossibilem esse agnoscat.* Quàm verò falsum sit, impossibilem esse abstinentiam à rebus venereis, constat exemplo tot Virginum, quot habet Ecclesia Christi, & eorum, qui in Matrimonio castitatem servârunt. Mahumetus ex se alios judicabat; cùm verò ipse esset turpissimus, impossibile censebat, sine commixtione fœminarum vitam agere.

CAPUT DUODECIMUM.

Ostenditur, Alcoranum non esse legem, & testimonium Dei, quia testimonium Domini fidele, Alcoranum verò plenum est erroribus, mendacijs, & fabulis.

XLVIII. UT hoc evincam, discurram per Alcorani errores contra Historiam, contra Mathematicam, contra Philosophiam, contra rationem naturalem, & contra Divinam Scripturam; pauca seligens ex multitudine errorum, quibus Alcoranū scatet.

Errores Alcorani contra Historiam.

Alcoranum lib. 3. capite 1. affirmat, Beatam Virginem Mariam, Matrem Domini nostri Iesu Christi, fuisse illam Mariam sororem Aaronis, & Moysis, æquivocans unam Mariam cum altera Maria, cùm tamen manifestè constet, inter unam & alteram Mariam intercessisse ultra mille, & quinguentos annos. Nam à nativitate Moysis, ad Nativitatem Christi transierunt 1598. anni. Hunc errorem notârunt Ioannes Andreas in suo tractatu contra sectam Mahumetanam cap. 4. & Cardinalis Cusanus in Cribratione Alcorani lib. 1. cap. 4.

Glossatores Alcorani respondent, sicut Deus miraculosè fecit, quòd Sara sterilis pareret, ita miraculosè conservâsse Mariam sororem Moysis, ut esset Mater Christi. Sed hæc fabula facilè falsitatis convincitur ex ipso Alcorano lib. 2. capite 1. ubi mentionem facit Conceptionis, & Nativitatis Beatæ Mariæ Virginis, dicitque fuisse in Templo præsentatam, & Sacerdotes Templi sortitionem fecisse, quis eorum curam habiturus esset illius Virginis, & sortem cecidisse supra Zachariam: quæ in Mariam sororem Moysis cadere non possunt. Unde manifestè deprehenditur falsitas, & contradictio Alcorani. Deinde Maria Christi Mater fuit, *omnibus viris & mulieribus splendidior, mundior, atque jucundior*, ut testatur ipsum Alcoranum cap. 5. talis autem non fuit Maria soror Moysis, & Aaronis, nam

nam quia contra Moysem locuta est, Deus immisit illi lepram. Num. 12. *Et ecce Maria apparuit candens leprâ quasi nix: separatáque est septem diebus extra castra.*

XLIX. Secundò cap. 35. Alcorani confundit Regem Pharaonem, qui regnabat, quando Moyses eduxit filios Israël de Ægypto, cum eo, qui regnabat, quando Moyses natus est, & educatus in domo Pharaonis, cùm constet fuisse diversos. Textus Alcorani, ita habet: *Cùm Moyses Pharaoni dixisset, ut filios Israël secum de Ægypto egredi sineret, Pharao respondit. Nonne tu es, quem nutrivi puerum, & nobiscum per annos plures moratus es, illúdq; perpetrâsti* (occidendo scilicet Ægyptium) *unde malus reus factus es?* Cæterùm Mahumetum deceptum fuisse æquivocatione nominum, & falsum narrâsse, constat manifestè ex Scriptura. Cùm enim Deus misit Moysem ad Pharaonem Exodi 4. v. 19. dixit ei: *Vade, & revertere in Ægyptum; mortui sunt enim omnes, qui quærebant animam tuam.* Quare Pharao iste, ad quem missus est Moyses, alius fuit ab eo, cum quo Moyses habitavit, & sub quo in Ægypto vixit: siquidem Moyses Exodi 2. v. 15 ob occisum Ægyptium fugit in terram Madian, & ibi commoratus est quadraginta annis: & dum ibi commoraretur, mortuus est Rex Ægypti, ut dicitur Exod. 2. v. 23. & postea, quando missus est in Ægyptum, regnabat alius Rex ejusdem nominis.

L. Tertiò, Mahumetus in Alcorano (ut testatur S. Petrus Paschasius pag. 31. num. 29.) asserit, Zachariam patrem Baptistæ tribus tantùm diebus, & tribus noctibus mutum fuisse in pœnam incredulitatis suæ, quia nimirum Angelo annuntianti, Elisabeth parituram ipsi filium, credere noluit. Cùm tamen ex Luc. cap. 1. v. 20. constet, fuisse mutum, usque dum Elisabeth peperit: *Et ecce eris tacens, & non poteris loqui, usque in diem, quo hæc fiant.* Illa autem narratio habetur in Alcorano capite 5.

LI. Quartò in primo Alcorani capitulo scriptum est: *Deus suos ad se benevolos, nequaquam hostes & erroneos adduxit.* Hoc autem assertum esse falsum, clarè probatur, cùm multos idololatras, & vitiosissimos homines Deus converterit: quemadmodum Isaias cum Deo loquens dicit cap. 55. *Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis, & gentes, quæ non noverunt te, ad te current.* Hinc Dominus per Oseam loquens, inquit cap. 2. *Vocavi non plebem meam plebem meam, & non dilectam dilectam.* Et in Psalmo inquit: *Populus, quem non cognovi, servivit mihi, in auditu auris obedivit mihi.*

LII. Quintò, in tertio Alcorani capitulo tribuit Saul Regi factum Gedeonis: sic enim ait: *Saul cum exercitibus sic accedens ait: Vos rivos visuri, nihil nisi quantum manus simul hausit, gustetis: quod quidem transgrediens de meis viris esse desistet. Omnes verò præter paucos præceptum potando transgressi sunt.* In ijs verbis videtur Mahumetus tangere historiam, quam habet Scriptura Judic. 7. v. 5. ubi ait: *Cùmque descendisset populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeonem: Qui*

linguâ lambuerint aquas, ficut solent canes lambere, separabis eos seorsim: qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt. Fuit itaque numerus eorum, qui manu ad os proijciente lamberant aquas trecenti viri: omnis autem reliqua multitudo flexo poplite bibit. Si autem illud dictum Alcorani intelligatur de Saule, quando insequebatur Philistæos (tunc enim adjuravit populum Israël, ne manducarent, donec ulcisceretur de inimicis suis) si, inquam, hæc narratio sic intelligatur, est fabulosa; hoc enim præceptum omnis populus observavit præter Jonatham filium Saulis, qui illud ignoranter transgressus est, gustando parùm mellis, quia scilicet illud præceptum non audivit. Vt constat ex 1. Reg. 14. v. 14. *Et adjuravit Saul populum, dicens, Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis*: & non manducavit populus panem, &c.

LIII. Sextò, in quinto capitulo, sic inquit Alcorani liber: *Christus sciens Judaeos in sua incredulitate pertinaces, dixit: Quis in Dei nomine me sequetur? Viri quidam albis vestibus induti dixerunt: Nos in Dei nomine te sequentes in Deum credimus. Et dixerunt: O Creator nos huic libro adhibentes fidem, legatúmque tuum imitantes fidelibus adscribe.* Vbi per viros indutos vestibus albis intelligit Apostolos, per legatum intelligit Christum, & per librum Evangelium litteris visibilibus scriptum. Et hæc fabulosa sunt, quia nec Apostoli vestibus albis induti incedebant, neque Christus librum Evangeliorum à se scriptum, & compositum ostendit Apostolis, sed ore tantùm docuit, & post ejus Ascensionem in Cœlum, & Spiritûs Sancti missionem Sancti quatuor Evangelistæ divinitus inspirati diversis locis, & temporibus Evangelium scripserunt.

LIV. Septimò, in duodecimo Alcorani capitulo fabulosè narrat historiam Sacrificij Abelis, & Caini. Sic enim ait: *Illis* (scilicet Cain, & Abel) *holocaustum Deo igni supposito facientibus, alterius holocaustum minimè Deo collectum est. Vnde alteri* (scilicet Cain) *dicenti fratri suo, ego te interficiam; alter respondit: licèt manum tuam ad inferendam mihi mortem extenderis, ego nequaquam manum meam ad te extendam. Hæc narratio fabulosa est. Nam* Genes. 4. v. 5. *legimus, quòd obtulit Cain de fructibus terra munera Domino: Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum, & respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus; ad Cain verò, & ad munera ejus non respexit.* Porro ubi nos legimus, *respexit Dominus ad Abel, &c.* Theodotio transtulit: *Inflammavit Dominus super Abel, & super munera ejus.* Circa quod uniformiter docent Doctores, quòd Abel offerente ignis de Cælo veniens oblationem ejus incendit: quemadmodum 1. Paralipomen. 7. v. 1. de oblatione Salomonis, & 3. Reg. 18. v. 38. de oblatione Eliæ scriptum est. Non itaque Abel, & Cain ignem supposuerunt oblationibus suis: sed illis offerentibus, Deus ignem de Cœlo misit super oblationem Abelis, & non super oblationem Caini. Rursus,

ſus, quod dicit de colloquio inter fratres illos, fabuloſum eſt: nam ex Scriptura conſtat, quòd Cain dixit doloſè fratri: *Egrediamur in agrum*; *cúmque eſſent in agro*, *occidit eum*. Si autem priùs minatus fuiſſet mortem, non egrederetur Abel cum illo in agrum.

LV. Octavò, in decimoſexto Alcorani capitulo ſignificat, peccatum Angeli fuiſſe, quia noluit ſe humiliare, & proſternere coram Adamo, ut Deus præcipiebat. Sic enim Deum loquentem introducit: *Ego præcepi*, *ut Angeli patri veſtro* (*ſcilicet Adæ*) *ſe humiliarent*, *præceptóque meo omnes*, *excepto Beelzebub*, *paruerunt*. Quod ſæpe repetit in Alcorāo: nam alio loco aſſerit, Deum Angelis præcepiſſe, ut ſe in terram proſternerent coram Adam. Sed iſtud non conſonat Scripturis, in quibus aliæ cauſæ ruinæ Angelorum docentur, ut Iſai. 14. 1. Ezechielis 28. Deinde ſi unus duntaxat Beelzebub inobediens fuit, unus tantùm eſſet diabolus, ſiquidem Angeli boni poſt adimpletionem præcepti, ſtatim beatificati ſunt: conſtat autem, diabolos eſſe in magno numero. Nam Marci 5. Chriſtus ab uno obſeſſo legionem dæmonum abſtulit. Et Job 4. aſſeritur, quòd DEUS in Angelis ſuis reperit pravitatem. Et in Apocalipſi Draco dicitur traxiſſe ſecum tertiam partem ſtellarum, quia nimirum Lucifer tertiam partem Angelorum decepit.

Addit præterea in eodem capitulo: *Deo autem illum*, *ſcilicet Beelzebub*, *interrogante*, *qua de cauſa non obediret*, *reſpondit*: *Ego factus de igne*, *illi de terra limo plaſmato prævaleo*. Cæterùm hoc eſſe mendacium non ſolùm contra Hiſtoriam, ſed contra Philoſophiam conſtat, nam ut docent Averoës, Avicenna, & omnes Peripatetici Philoſophi cum Ariſtotele, Intelligentiæ, ſeu Angeli carent materiâ, & ſunt ſubſtantiæ ſpirituales, & immateriales.

LVI. Nonò, in eodem capite 16. dicit: *Quòd Deus præcepit Noë*, *ut hominibus perſuaderet*, *unum ſolum invocare Deum adoraréq;*, *& quòd ei plurimi contradixerunt*, *quaſi multorum deorum cultores*, *quos idcirco Deus ſubmerſit*. Sed hæc narratio fabuloſa eſt; conſtat enim in prima mundi ætate, quæ duravit ab Adam uſque ad Noë, idololatriam non fuiſſe. Et Geneſ. 6. dicitur, Deum immiſiſſe diluvium, non ob peccatum idolalatriæ, ſed ob nefanda carnis ſcelera: *Omnis quippe caro corruperat viam ſuam*. In illa namque prima mundi ætate propter recentem creationis mundi memoriam, unum duntaxat DEUM mundíque creatorem homines adorabant. Idolalatria autem poſt diluvium à Nino Rege cœpit, ut tangitur Sapientiæ 14. v. 15. *Acerbo enim luctu dolens pater*, *cito ſibi rapti filij fecit imaginem*: *& illum*, *qui tunc quaſi homo mortuus fuerat*, *nunc tanquam Deum colere cœpit*, *& conſtituit inter ſervos ſuos ſacra*, *& ſacrificia*. Vel ut dicunt alij, idololatria cœpit à Nembroth.

LVII. Decimò, eodem capite fabuloſè narrat miracula Moyſis per virgam facta: ait enim, *quòd cùm ſerpens Moyſis devoràſſet ſerpentes Magorum Pharaonis*, *omnes Magi ſuperati genua ſua coram*

coram Moyse flectebant, confitentes se DEO Moysis subjacere. Idcirco Pharao indignatus dixit eisdem : Manibus vestris, pedibúsque abscissis suspendam vos. Hanc narrationem esse fabulosam constabit legenti cap. 7. 8. & 9. Exodi.

Undecimò ex dictis ejusdem capitis manifestè evincitur, Mahumetum has Historias imperitè & sine luce veritatis Alcorano inseruisse. Nam ibidem legitur : *Homines Pharaonis dixerunt ad eum, si Moysem, & Fratrem ejus terram tuam sic vastare, tuámque gentem sibi allicere dimiseris, Idolum tuum, & te prorsus negligendo dimittent. Responditque Pharao : Ego fortis, & potens super eos, eorum infantes occidam, femináſque custodiam. Hîc manifestè cernitur Mahumeti imperitia, & ignorantia.* Constat enim ex capite decimo Exodi, occisionem masculorum infantum, & custodiam, seu reservationem fœmellarum, cœpisse, antequam Moyses natus esset; & illum Pharaonem, qui eam occisionem præcepit, alium fuisse ab eo, coram quo Moyses miracula operatus est.

Addit Mahumettus in eodem capite 16. quòd, *postquam filij Israël* mare rubrum miraculosè transiêrunt, submersis Ægyptijs, *invenientes homines idolorum cultores, precati sunt Moysem, ut eis similiter imagines constitueret.* Sed hoc fabulosum esse, facilè evincitur. Constat enim ex cap. 13. Exodi, quòd filios Israël de Ægypto eductos non duxit DEUS per terram Philisthiim, quæ vicina erat, sed circumduxit per desertum, usque ad montem Sinai, quin in toto illo itinere civitatem aliquam, vel populum invenerit : constátque, eos vitulum conflatilem adorâsse propè montem Sinai, & ob peccatum occisa fuisse viginti tria millia hominum, & non devenisse ad terras habitabiles, & ad gentes idololatras, nisi post multum temporis. Et incredibile est, quòd filij Israël statim post transitum maris rubri, in quo tam diram DEI ultionem contra idololatras viderant, petivisse à Moyse, ut ipsis constitueret idola.

Decimotertiò, ex eodem capite deprehenditur alius error Mahumeti contra veritatem Historiæ : ait enim, *quòd Loth increpavit gentem suam, videlicet Sodomitas, ob scelus inauditum à nemine priùs perpetratum.* Constat enim, ante diluvium hoc peccatum fuisse commissum ab hominibus, ut enim dicitur Genes. 6. *Omnis caro corruperat viam suam.*

Quartodecimò, in eodem capite affirmat, Moysé reliquisse Aaronem, tanquam sui Vicarium, & cùm primùm in montem Sinai ascendit, instanter Deum orâsse, ut ostenderet sibi faciem suam, Deũ verò ipsi respondisse: *Me non videbis, si mons à te visus loco suo permanet : eo autem montem ascendente, ipsum montem in minimum atque minutum pulverem redactum esse : unde Moysem quasi mortuum cecidisse ; postquam autem curatus est, dixisse :* DEUS ego tuus sum, & primus inter credentes. Verùm hoc fabulosum esse constat ex cap. 33. Exodi, in quo legimus, post tabularum digito DEI scriptarum collationem, & vituli aurei confractionem, legísque lationem, Moysem hoc modo DEUM orâsse. *Ostende mihi faciem tuam.* Falsum

sum est ergo, quod Mahumetus narrat, nempe illum hoc postulâsse, antequam legem, & tabulas susciperet.

Præterea ex Scriptura 2. Exodi 19. constat, DEO in montem descendente, montem ipsum fumâsse, & terribilem apparuisse; verumtamen integrum permansisse, Moysémque sæpè in illum ascendisse, & ex illo descendisse; abeuntibúsque filijs Israël, montem integrum fuisse relictum. Et dato, quòd in pulverem fuisset redactus, verisimile non est, DEUM voluisse, ut Moyses vir sanctissimus ita læderetur; cùm posset illum in aëre sustinere, sicut tenuit filios Core, igne partem eorum deglutiente, Num. 26. vel saltem illum cadentem præservare à læsione, sicut novo Testamento aliquos sanctos ab alto ruentes ab omni læsione servavit immunes. Quis deinde non videat, esse insigne mendacium, quòd Moyses fuerit primus in DEUM credens, cùm ante illum Abraham, Isaac, Jacob & multi alij in ipsum crediderint.

Quinto decimò, in eodem capite 16. affirmat, *auream statuam à filiis Israël conflatam, sonitum quasi stertentis emisisse; filios autem Israël sonitum illum audientes, confessos fuisse, se errâsse, & statim dixisse: Nisi DEUS misericordiam fecerit, nos perdendis annumerabimur.* Hanc narrationem esse falsam constat ex capite 32. Exodi, ubi dicitur, quòd, cùm Moyses de monte descendit, & appropinquavit ad castra, vidit vitulum, & filios Israël ducentes choros in honorem Idoli. Non ergo pœnituerant, antequam Moyses de monte descenderet.

LVIII. Decimosextò, in eodem capite narrat, Moysem reversum multâ commotum iracundiâ increpuisse filios Israël propter peccatum vituli, *& Fratrē suum arripuisse cum capillis.* Et addit: *Illi, qui taurum adoraverunt, pœnituerunt.* Verùm ex textu Exodi 22. v. 26. constat, jubente Moyse occisa fuisse viginti tria millia hominum ex ijs, qui vitulum adoraverant: & altera die orâsse Dominum, ut parceret populo superstiti.

LIX. Decimoseptimò, Mahumetus in eo capite de seipso testatur, *se Nuncium DEI*, esse legendi, & scribendi nescium, sui tamen mentionem reperiri in Testamento veteri ac novo, ibíque esse prænuntiatum; sic enim habet Alcorani textus: *Imitatores Nuntij atque Propheta scribendi nescij, cujus nomen atque mentio reperitur in testamento ac Evangelico.* Ex his duobus primum est verum, Mahumetum fuisse legendi, & scribendi nescium. Et propterea, quia fuit omnio imperitus, non aliam habuit notitiam Historiarum veteris, & novi Testamenti, nisi eas, quas à Judæis, & Christianis accepit, & ideo illas confusè percipiens, mille fabulis fœdavit.

Quòd autem dicit, ipsum fuisse prænuntiatum in veteri, & novo Testamento,, & tanquam Prophetam DEI promissum, est insigne mendacium, ut suprà ostendimus cap. 13. Verum tamen est, Mahumetum in Scriptura fuisse prænuntiatum à Christo Mathæi 24 dicente: *Surgent multi Pseudo Prophetæ, & seducent multos.* *Et* Luc. 21. *Hierusalem calcabitur à gentibus,*

tibus, donec impleantur tempora nationum. *Et Cornelius à Lapide exponens verba illa* Apocalypsis 6. 8. *Et ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infernus sequebatur eum, & data est illi potestas super quatuor patres terræ, interficere gladio, &c.* Cum Joachimo Seraphino, Firmiano, Pannonio, & Pererio, ait, per equum pallidum intelligi sectam Mahumetis, Turcas, & Sarracenos, infensissimos & celeberrimos jam à mille annis hostes Christianorum.

Hi enim (inquit) *post Gothos, Arianos, aliósque priscos hæreticos mox Ecclesiam gravissimè infestârunt, & jugiter infestant: éstque hæc quasi quarta ætas Ecclesiæ. Hæc secta rectè comparatur equo, quia planè irrationalis est, brutalis, & carnalis. Hic equus est pallidus, quia respondet sessori suo; sessor enim ejus est pallida mors. Rursus pallor significat Sarracenorum invidiam, livorem, & odium in Christianos, eorúmque nequitiam, & malitiam, insuper libidinem: in hac enim suis præcelluit Mahomet, eámque lege sua permisit. imò promisit: unde & polygamiam induxit. Libido enim spiritus & sanguinem exhaurit; itaque facit pallidos, & luridos. Denique pallor notat eorundem avaritiam, uti videmus, Turcas auri esse cupidissimos, ideóque apud ipsos auro venalia jura. Avari enim ob curas & metus, congerendi & conservandi opes, pallescunt. Quocirca argutè Diogenes rogatus, cur aurum palleret? Quia multos, inquit, habet sibi inhiantes, & insidiantes, teste* Laërtio lib. 6. *Hujus sessor est Mors, id est Mahomet, qui deficiente secta Arrij, mox ortus est regnante Heraclio Imperatore, suámque sectam propagavit gladio, nimirum omnes sibi resistentes occidendo: hoc enim erat Mahumetis symbolum, quod quotidie Sarraceni in suis Moskais sive fanis usque ad rabiem inclamant: Non est Deus nisi unus, & Mahomet Apostolus ejus. Quicumque hoc recipere, & profiteri nolebant, necabantur ab eo; qui verò recipiebant servabantur, ideóque dicti sunt Muselmanni, idest servati & liberati à morte (à radice schalam, quæ Hebraicè, & Arabicè significat, esse salvum, incolumem, prosperum) sed hi pejore, scilicet spirituali morte ab eo occidebantur: sequitur eum infernus, idest Anti Christus: est enim ipse præcursor Anti-Christi, qui erit vitiorum abyssus, & quasi infernus, illique viam præparat; putatur enim secta Mahumetana duratura usque ad Anti-Christum, ait Firmianus; adeóque Ioannes Annius, & alij putârunt, ipsum Mahumetum esse Anti-Christum. Rursum, totus infernus, omnésque dæmones ad juvandum Mahometem, ejúsque sectam propagandam videntur concurrisse. Tertiò propriè sequitur eum infernus, quia plurimos ipse præ Gothis, aliísque hæreticis ad infernum detrusit. Ipsius enim secta victorijs plurimis non tantùm Trapezuntinum, & Constantinopolitanum, duo Orientis Imperia, sed & majorem orbis partem occupavit, & plura in dies occupat; adeò ut nuper, subacta majori Hungaria, & Transilvania, jam Germaniæ, Italiæ, & Poloniæ immineat, ídque per Christianorum Principum dissidia; hisce enim crescit, & Christiani quasi excæcati non vident, aut non curant, Unde dicitur*

hic

hic per quatuor partes terræ grassata; huic proinde datum est interficere gladio, fame, morte, & bestijs terræ incolas orbis. Hæ enim sunt quatuor plagæ Dei, de quibus ait Ezechiel capite 14. 21. *Si quatuor judicia pessima, gladium, & famem, ac bestias malas, & pestilentiam (quam Joannes vocat mortem) immisero in Hierusalem, ut interficiam de ea hominem, & pecus. Sarraceni enim multos Christianos gladio, alios fame, alios ærumnis, indéque consequente peste, alios alijs generibus mortis, alios etiam leonibus, ursis, aliisque bestijs objiciendo occiderunt.* Hactenus P. Cornelius.

LX. Decimo octavò Mahumetus in capite 20. Alcorani, ait: *Quòd DEUS præcepit Noë fabricare arcam, non præmonendo incredulos, ac injustos, quatenus mergerentur.* Hoc constat esse falsum, quia omnes Doctores tam Christianorum, quàm Hebræorum, sanctíque Patres concorditer dicunt, DEUM per Sanctum Noë hortatum fuisse peccatores ad pœnitentiam, eísque minatum fuisse diluvium, nisi vitam emendarent. Et cùm certum sit ex cap. 6. & 7. Genesis, Noë in fabricanda arca centum, & ampliùs consumpsisse annos, dubitari non potest, interrogatum fuisse à plurimis toto illo tempore, ad quid arcam fabricaret; & virum DEI eis veritatem aperuisse, & illo tempore præconem fuisse Divinæ Justitiæ imminentis. Quod Christi prædicator facilè amplificare poterit; præsertim cùm semper fuerit consuetudo DEI in veteri Testamento, præmonere homines de futuro supplicio, nisi à peccatis desisterent, & pœnitentiam agerent.

LXI. Decimo nonò, in eodem capite 20. sic ait Mahumetus: *Noë in arcam conscendens filium suum ex alia parte stantem advocans ait; fili nobiscum equita, ne sis ultra incredulus. Qui respondit: ad montem, qui ab aqua me proteget, proficiscar. Cui Noë: Nihil, nisi cui Deus misericordiam feceris, hodie salvari poterit. Eos ita colloquentes unda disgregavit.* Sed hoc fabulosum esse convincitur ex Scripturæ testimonio Genes. 7. ubi ait: *Et ingressus est Noë & filij ejus, uxor ejus, & uxores filiorum ejus cum eo, in arcam propter aquas diluvij.* Constátque ex cap. 6. v. 31. Noë tres tantùm habuisse filios, Sem, Cham, & Japhet, & hos omnes cum illo ingressos, & egressos fuisse ex arca Genes. 7. v. 18.

LXII. Vigesimò, in eodem cap. 20. hæc habet in DEI persona: *Abraham meis nuntijs sibi missis gaudium, atque salutem afferentibus vitulum attulit saginatum: sed illis manum non apponentibus, hic stupidus, & timidus factus est.* Loquitur hîc Mahumetus de tribus Angelis, qui venerunt ad Abraham. Constátque evidenter, hanc narrationem esse fabulosam: nam Genesis 18. dicitur: *Tulisse Abrahamum vitulum tenerrimum, & coxisse illum: tulisse quoque butyrum, & lac, & posuisse coram eis.* Additque textus vers. 9. *Cùmque comedissent, dixerunt ad eum. &c.* Ergo falsum est, non comedisse, nec apposuisse manum; & fabula est, quòd Abraham stupidus factus, quia illi comedere noluerunt.

LXIII. Vigesimoprimò, in eodem cap. 20. ait Alcoran: *Tres illos Dei nuntios*

tios Abrahamum admonuisse, ne causam Sodomorum ulteriùs tractaret. Verùm hoc quoque constat esse falsum: nam eo cap. 18. v. 23. dicitur, Abrahamum obsecrâsse Dominum, ut parceret Sodomitis, si inter eos invenirentur quinquaginta justi, & id obtinuisse; rursus obsecrâsse, ut parceret propter quinquaginta quinque: & tertiò, ut parceret propter quadraginta: & quartò, ut parceret propter triginta. Quintò, ut parceret propter viginti. Sextò, ut parceret propter decem, si ibi invenirentur. Et his omnibus vicibus exorâsse, quod oraverat. Quis non videat, Abrahamum Virum Sanctissimum non toties, & cum tanto charitatis ardore oraturum fuisse pro Sodomitis, si Angeli id prohibuissent?

LXIV. In eodem cap. asserit Mahumetus, Angelos dixisse Loth, ut egrederetur cum tota gente sua; *Præter unam mulierem; id, quod cæteri, passuram.* Significans, Loth non abduxisse secum uxorem suam. Quod constat esse falsum. Nam Angeli apprehenderunt manum ejus, & manum uxoris, & filiarum, & eduxerunt eos. Et postea uxor Loth conversa est in statuam Salis, quia respexit retro Gen. 19. v. 26.

LXV. Vigesimotertiò: in capite vigesimo primo Alcorani narrat Mahumetus historiam de somnio Joseph, quod refertur Genes. 37. persecutionem, quam passus est à fratribus, ejus venditionem, & reliqua, & innumera miscet mendacia, contra id quod textus sacer habet. Chartusianus enumerat in narratione hujus Historiæ Josephi, prout habetur in illo cap. Alcorani triginta mendacia, & fabulas. Inter alia dicit Mahumetus, DEUM manifestâsse Jacob, filium suum esse positum in cisterna, quod cõstat esse falsum: quia si sciret, operam daret, ut eũm liberaret.

Secundò dicit, mulierem emptoris Josephum reperisse in suo thalamo, ipsúmque precatam esse, ut secum concumberet. Constat autem ex cap. 39. Gen. vers. 7. & 11. id esse falsum. Tertiò dicit, Josephum à domina sua sollicitatum parùm abfuisse à consentiendo, *Ferè tamen utriusque consensus fuit*, inquit Mahumetus; licèt postea à DEO inspiratus fugerit. Sed ex cap. 39. v. 8. constat, ab initio acriter ipsam reprehendisse. Quartò dicit, mulierem illam, quando fugientem Josephum sequebatur, apprehendisse subuculam ejus, eámque rupisse, quasi ille nudus è lecto surrexisset ad arripiendam fugam. Constat tamen ex textu, non tunicam interiorem, sed pallium exterius apprehendisse: nam ille *relicto in manu ejus pallio fugit.* Mitto alia fabulosa, quæ hîc interserit. Christi prædicator, si aliquem Mahumetanum Alcorani peritum inveniat, postulet ab eo, ut Historiam Josephi, prout in illo libro legitur, enarret, & mendacia facilè redarguet.

LXVI. Vigesimo quartò, in cap. 27. Alcorani dicit Mahumetus: *Deus Alexandro Regi, omnium rerum scientiam dedit.* Hoc fabulosum esse constat, quia Alexander Aristotelem habuit præceptorem, & quamvis multa ab illo didicerit, multò plura ignoravit; & passim ab illo interrogabat, quæ ipse nesciebat. Constátque Alexandrum idololatram ambitiosum, & libidinosum fuisse:

quo-

quomodo ergo à Deo omnium rerum scientiam accepit?

LXVII. Vigesimo quintò, in cap. 28. ait: *Deus dixit ad Zachariam, habebis filium nomine nunquam antè cuiquam imposito*, videlicet Joannem vocandum. Sed hoc est apertè falsum, quia nomen Joannis frequens erat apud Hebræos. Ibidem ait: *Ismaël fuit Propheta.* Quod tamen confictum videtur; Nam Genes. 16. v. 12. de eo dixit Angelus: *Hic erit ferus homo, manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum.*

LXVIII. Vigesimo sextò, cap. 46. Alcorani asserit; quòd Abraham, ducens filium suum ad immolandum, dixit ei: *O fili, mihi in visione nuntiatum est, quòd te decollarem*: sed hoc est contra textum Genes. 22. v. 7. nam Isaac dixit patri suo. *Ecce ignis, & ligna, ubi est victima?*

Mitto aliqua dicta Alcorani, quæ manifestè contradicunt Historiis Sacris; quorum aliqua in superioribus sectionibus attigimus; ut mendacium illud, quòd Christus non sit crucifixus. Duo tamen insigniora mendacia circa Annuntiationem, & partum Virginis seorsim confutanda sunt.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

Confutatur fabula Alcorani asserentis Angelum Gabrielem apparuisse B. Mariæ Virgini descendenti è domo parentûm in terram Orientalem, & tunc illi annuntiâsse Christi miraculosam Conceptionem. Vbi recensentur laudes, quæ in Alcorano de B. Virgine dicuntur.

LXIX. Seipsum Mahumetus Prophetam ignorantem appellavit; siquidem in cap. 16. Alcorani, Se ipsum vocat *Nuntium Dei; legendi scribendíve nescium.* In eo, quòd se ipsum Prophetam appellavit, mentitus est; in eo autem, quòd ignorantem dixit, verissimè pronuntiavit: nam cùm Historias Sacras solùm ex relatione Christianorum confusè nôsset, eis postea inmiscuit mille mendacia, dum tanquam sibi revelatas rusticis Arabibus proposuit. Ut inter alia cernitur in Historia Annuntiationis, & Nativitatis Christi, de quibus nunc agendum.

Igitur Pseudo-Propheta iste sic in cap. 28. Alcorani rem narrat: introducit Deum sic loquentem: *Mariæ versùs locum orientalem à sua gente discedenti spiritum nostrum, id est, Angelum misimus, cujus visu illa pavefacta*, Deum *rogat, ut se ab illo tueatur. Quam spiritus ille affatus est: nihil nisi* Dei *nuntius sum, qui tibi puerum optimè crescentem promittit. Respondit ipsa, cùm virum non tetigi, puerum quomodo*

do habebo? Ait ille: Hoc Deo leve est atque possibile.

Verùm ex Evangelio Lucæ constat, Beatam Virginem fuisse intra domum, cùm illi Angelus apparuit: id enim satìs apertè ostendunt verba Lucæ cap. 1. v.26. *Missus est Angelus Gabriel à Deo in Civitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad Virginem, &c. Et ingressus Angelus ad eam dixit, &c.* Ut enim ponderat Venerabilis P. Petrus Canisius. lib.3. de Maria Deipara Virgine cap. 1. significanter dixit Evangelista, *Ingressus Angelus ad eam*, ut palam nobis indicet, Virginem suo decoro servientem, id est, non forìs vagantem, sed domi potiùs latitantem, privatímque sua curantem, & sacris vacantem studijs. Hinc Maldonatus hunc locum exponens meritò reprehendit audaciam Hæreticorum, qui dubitant, an Maria fuerit in secreto domus suæ, cùm eam Angelus salutavit, & credere malunt, eam fuisse apud cognatum aliquem suum cum ancillis laborantem, dicítque illos Judaico esse ingenio. *Itaque non magìs (inquit) illis, quàm apocrypho illius Protoevangelij Authori, quod Jacobi nomine circumfertur, credendum est, ubi scriptum est B Virginem forsan ad hauriendam exijsse aquam, cùm illi Angelus apparuit. Utrumque enim, & Evangelistæ, & antiquis omnibus repugnat Authoribus. Nam & Lucas, cùm Angelum ad eam ingressum dicit, sine dubio significat, eam intra domum fuisse, & id Ambrosius, Eusebius Emissenus, & Andreas Hierosolimitanus, & Beda, & Bernardus affirmant. Sunt etiam, qui putant, clauso domûs ostio, Angelum ad Beatam Virginem penetrâsse: quod, & quia Angelo, cùm spiritus esset, opus non fuit aperire, & quia ad sanctitatem, puritatémque pertinebat Virginis, clauso esse ostio, valde credibile judico.*

Certissimúmque est, Angelum missum fuisse ad Civitatem Nazareth: non ergo Maria discesserat à sua gente, ut Mahumetus fabulatur. Maria enim, non solùm erat desponsa, sed verè nupta Josepho, cùm Christum concepit, ut probat Maldonatus in cap. 1. Matth. v.16. Præcipua enim causa, cur Spiritus Sanctus voluerit, Christum ex nupta nasci, hæc ab omnibus fuisse creditur, ut Virginis honori consuleretur; atqui non est consultum, si desponsa tantùm, nondum nupta, concepit. Dicit autem Evangelista, Angelum missum ad Virginem desponsatam, & non dixit missum ad Virginem nuptam, non quòd nupta non esset, & cum Josepho tanquam cum marito habitaret, sed quia, ut Chrysostomus adnotavit, non magìs à viro cognita, quàm sponsæ, quæ nondum nuptæ sunt. Itaque cùm B. Virgo Christum concepit, jam verum erat Matrimonium inter Josephum, & Mariam, ut probat Augustinus lib. 5. contra Julianum Pelagianum cap 9. & lib. 1. de nuptijs & concupiscentia. cap.11. & tenent, *aut omnes, aut optimi Theologi*, inquit Maldonatus. Ergo fabula est, quòd Maria discesserat à sua gente, cùm Christum concepit: quomodo enim Virgo Sanctissima virum suum relinqueret? Quòd autem B. Virgo Sanctissima fuerit, testatur ipse

ipse Mahumetus in Alcorano in cap. 5. & in cap. 74. nam ibi introducit Angelum sic loquentem. *O Maria cunctis viris, fœminísque præclarior, soli Deo perseveranter studens!* Et rursus ab eodem dicitur: *O Maria, Deus utique elegit te, & purificavit te, elegit te claram super mulieres sæculorum!* Iterum verò: *O Maria, Deus annuntiavit tibi Verbum ex ipso: nomen ejus Jesus Filius Mariæ, & erit honorabilis in hoc sæculo, & in futuro.* Quid autem eo luculentius? *Maria se dirigendo nihil malitiæ, aut pravitatis operata est: unde nostram ei animam insufflavimus.* Sic in persona Dei loquitur Mahumetus, & in propria persona de eadem loquens inquit: *E viris multi perfecti fuerunt, nulla autem ex mulieribus unquam perfecta fuit, nisi Maria Mater Jesu.* Ita refert Canisius lib. 3. de Deipara. cap. 20.

Et sanè S. Lucas quæ scribit de Annuntiatione Angeli ad Mariam, ab ipsa Virgine accepit, ut probat Maldonatus, in cap. 1. Lucæ num. 8. *Quædam enim scribit, quæ nemo præter Virginem ex iis, à quibus Lucas audire posset, quale est illud de mirabili Conceptione, & ortu Baptistæ, & istud de Annuntiatione Angeli.*

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

Annuntiationem factam esse in domo Virginis, probatur contra Mahumetanos, ex miraculosa illius translatione in Lauretum.

LXX. FALSITATIS convincitur illa narratio Alcorani; nam domum B. Virginis propter stupendum opus Incarnationis Verbi, quod Deus in ea operatus est, illustravit Dominus maximis miraculis: ut enim inquit Spondanus in Apparatu ad Annales Ecclesiasticos num. 26. *Domus illa, in qua de Verbi Incarnatione sanctissima Virgo cœleste accepit Nuntium, adhuc magno miraculo non tantùm integra perseverat, sed Angelorum ministerio ab infidelium manibus vindicata, in Dalmatiam primùm, inde in Italiam translata est in agrum Lauretanum, Piceni Provinciæ, quod perinsigne, ac nobilissimum vetustatis monumentum totus Christianus Catholicus orbis veneratur, ac colit.* Quæ verba sumpsit ex Baronio tom. 1. ad an. 9. num. 1. De hac miraculosa translatione domûs B. Virginis agit latè P. Canisius lib. 5. de Deipara cap. 25. & fusissimè P. Horatius Tursellinus nostræ Societatis, libris quinque ea de re conscriptis.

Rem narrat Canisius ex probatissimis Authoribus eo cap. 25. nimirum ex Biondio Historiographo, & rerum Italicarum peritissimo, ex Baptista Mantuano, sui quidem sæculi Theologo, & Poëta laudatissimo, & ex Hieronymo Angelica Reipublicæ Recanatensis

à secretis, viro valdè sincero, & rerum ad præsentem historiam pertinentium diligentissimo exploratore, in libello de historia B. Virginis Lauretanæ, quem Summo Pontifici nuncupavit, & ex Leandro Alberto Historiographo Italico. Summa historiæ est: *Non esse mirandum*, si Lauretana Ædes ingentem apud omnes obtineat authoritatem: eo enim loco Beatissimæ Virginis cubiculum contineri, in quo eadem, & nutrita, & postmodum ab Angelo salutata, adeóque Spiritu Sancto obumbrata, Christum in utero conceperit, & conceptum magna ex parte educârit. Hoc Sacrum cubiculum primùm in Nazareth Galileæ oppido constructum, post Christum verò in Cœlos receptum, in domum orationis, sive sacellum ab Apostolis commutatum, & divinis usibus consecratum, deindéque à Christianis reverenter habitum esse, quoad Palæstina demum sub Cosdroa Rege immanissimo Christianis adempta in Agarenorum potestatem devenit. Postea verò Angelorum ministerio ad Illiricos propè Castellum, cui nomen est *Flumen*, translatum est. Deinde anno 1294. decima die Decembris Bonifacio Octavo Pontifice Maximo, miro modo exinde Angelorum manibus transvectum super æquora, in agro Recanatensi consedit, in mediis nemoribus nobilissimæ cujusdam mulieris ejus civitatis, cui nomen fuit Laureta.

Nec fides hujus historiæ labascit, quòd mirabilis, & juxta naturam impossibilis hæc translatio fuerit; ut enim rectè Baptista Mantuanus ait: Mirum id sanè, atque adeò incredibile non immeritò videretur, si virtutem Cœlestem excluderemus, quæ & Habacuc Prophetam Dan. 14. ex Palæstina in Babilonem transtulit, ac eundem incolumem suis illico restituit. Unus Angelorum centum octoginta Assiriorum millia sine armis, sine copiis, nocte una percussit, prostravit, extinxit 4. Reg. 16. Rursus Angelico ministerio effectum est, ut Philippus Christi Discipulus, velut per aëra deportatus, nobili Eunucho consociaretur, eóque baptizato ad suos in Azotum confestim rediret, longis itinerum spacijs brevissimo tempore confectis, ut omnes subitam illam translationem, atque restitutionem ejusdem hominis admirarentur. *Actor*. 8. Quid verò magis prodigiosum videatur, quàm Eliam 4. *Reg*. 2. ex hominum conspectu subitò rapi, & curru igneo excipi, & in loca remotissima devehi, ac demum post multa sæcula in Palæstinam reverti, & in Majestate quadam conspici; postquam verò in monte *Matth*. 17. cum Christo de futuro ejus excessu collocutus esset, statim rursus evanescere. Nec defuerunt, qui cum Gregorio Neocæsariensi tanta fide excelluerint, ut rupes & montes ingentes oratione sola moverint, atque in alium locum transtulerint. Quo circa cùm divinæ virtuti nihil possit resistere, & similibus miraculis refertæ sint veteres historiæ, quas nullus in universum, nisi perfrictæ frontis homo abijcere possit, certè non adeo incredibile videri debet, Mariæ quoque domunculam Deo sacram, cùm malè neglecta jaceret, impijs

pijs ademptam esse cultoribus, & invisibili quadam virtute ad locum honestiorem tandem demigrâsse, ubi ad verum, & salutarem Christianæ gentis usum, & fructum converteretur. An non omnia propter electos? Quibus & Angeli Sancti, utpotè spiritus administratorij, sive (ut loquitur Cyprianus serm. de Nativit. Christi) salutis nostræ ministeriales, in ijs præsertim rebus propensè serviunt, quæ ad Christianæ fidei, ac pietatis profectum magis, ac magis in pijs animis excitandum, fovendúmque spectant. Quis autem non videat, hoc Mariæ cubiculum, non modò propter personæ quondam inhabitantis nobilitatem, nos ad amorem & honorem quendam rapere, verùm etiam velut pulcherrimum quoddam esse symbolum, quo parvi, & magni semper, multúmque commoneantur de Sanctissimæ Virginis vita, & conversatione jam olim in eo loco translacta, déque Christi Domini, & Matris ejus domesticâ, & perquàm suavi familiaritate ibidem habitâ, sed & de proprio Christiani hominis officio per hanc velut imaginem adumbrato? Nihil enim nobis in omni vita, si sapimus, diligentiùs curandum, ac elaborandum est, quàm ut nostros animos; velut sedes virgineas, & domos spirituales hospiti Christo præbeamus, ejúsque mysticæ matres, post MARIAM, & naturalem & spiritualem Domini Matrem, efficiamur. Id verò fiet pulcherrimè; si ad voluntatem Dei præstandam nos die noctéque componamus, illúmque Christi sermonem intimis animi sensibus complectamur: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in Cœlis est, ipse meus frater, soror, & Mater est.* Matth. 12.

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

Exploditur fabula Alcorani, affirmantis, B. Mariam Christum peperisse, cùm juxta palmam consisteret, & alia fabulosa narrantis.

LXXI. MAHUMETUS in Alcorano cap. 28. hæc habet: *Maria pregnata cum puero concepto in locum remotum aufugit, tandem menstruo partum præcedente destillante, cùm juxta palmam consisteret, dixit: utinam morti, oblivionique succumberem, antequam hoc mihi contigisset. Christus autem subtus egressus est: ipsámque consolans, ne timeas, inquit: ego enim tecum hic assideo: deinceps Deus ipsam allocutus injunxit, ut palmam excuteret, atque de ejus fructibus decidentibus vesceretur, atque roboraretur.* Addítque, eos, qui eam videbant gestantem puerum, & cognoscebant, ejus parentes esse justos & sanctos, ei exprobrâsse vitam turpiter actam cum suo-

suorum dedecore, & quasi culpabilem, ac fornicariam reprehendisse; ipsam verò, ut suam innocentiam defenderet, ab eis rogâsse, ut infantem illum de veritate interrogarent: tunc verò infantulum in hanc vocem erupisse: *Ego sum* Dei *minister, qui mihi librum tribuens me Prophetam constituit.* Concludit Mahumetus: *Hoc est de Christo Maria filio ve bum verax.* Dicere debuisset, *verbum mendax, & fabulosum.* Hæc enim narratio plura continet mendaciâ, quàm clausulas. Imprimis manifestum est, Prophetas antiquos annuntiâsse, Christum nasciturum in Bethleem, ut constat ex Micheæ 5. & ita responderunt Sacerdotes Herodi interroganti Matth. 2. v. 6. *Et tu Bethleem terra Judà, nequaquam minima es in Principibus Judà: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum.* Deinde clarè constat, Christum natum esse in Bethleem, ut narrat Matthæus cap. 2. *Cùm natus esset Jesus in Bethleem, &c.* Idque mundo publicavit adventus Magorum, qui ducti à stella ingressi sunt Hierosolymam dicentes, *ubi est, qui natus est Rex Judaorum? &c.* Illúmque ducti à stella quæsierunt, & invenerunt in Bethleem, & adoraverunt, offerentes ei aurum, thus & mirrham *Matth. 2. v.* 11. Constat etiam ex occisione Innocentium; nam Herodes *occidit omnes pueros qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus ejus à bimatu, & infrà.* Matth. 2. 17. supponens Christum ibi natum esse. Constat tertiò ex *Luca 2. cap.* Mariam ascendisse cum Josepho in Bethleem ob edictum Cæsaris, & ibi impletum fuisse tempus pariendi, & peperisse, & reclinâsse Infantem in præsepio; & Pastores ex admonitione Angeli venisse: *Et invenisse Mariam, & Joseph, & Infantem positum in præsepio.* Fabulosum ergo est, quòd B. Virgo in locum remotum aufugerit, quasi ad vitandam infamiam fornicationis, quam ei imputabant. Certum enim est, Beatam Virginem Matrimonium contraxisse cum Josepho, & Christum reputatum fuisse filium Josephi ab omnibus, qui mysterium ignorabant: nam propter honorem Mariæ, ne scilicet putaretur mulier fornicaria, Spiritus Sanctus disposuit, ut Christus nasceretur de Virgine nupta. Ergo falsum est, quòd tanquam inhonesta fuerit reprehensa. Falsissimum etiam est, hanc Virginem purissimam profluvium sanguinis in partu passam fuisse: sicut enim sine opera viri, & sine delectatione concepit, ita peperit sine dolore, immò cum ingenti spiritus sui gaudio, & sine aliis imperfectionibus, quibus aliæ fœminæ obnoxiæ sunt. Hæc est enim Virgo illa, de qua *Isaias cap. 66. v.* 7. prædixit: *Antequam parturiret, peperit,* id est, antequam dolorem pariendi sentiret: *Antequam veniret partus ejus, peperit masculum,* id est, antequam veniret dolor ex partu, peperit Christum. *Quis audivit unquam tale? Et quis vidit huic simile?* Partus namque iste fuit miraculosus. Et infans ille, quamvis corporis quantitate esset infans, judicij tamen, ac sapientiæ perfectione erat vir, juxta prophetiam Hieremiæ cap. 31. *Novum fecit Dominus super terram, fœmina*

mina circundabit virum, id est in utero gestabit Christum, qui erit plenus sapientiâ in utero, perinde ac si foret jam grandævus vir.

Nec illud dictum, *utinam morti, oblivionique succumberem, antequam hoc mihi contigisset*, concordat cum summa perfectione, quam de B. Virgine prædicat Mahumetus, ut vidimus paulò sup. c. 13. Nec cum illo privilegio, quod concessum fuisse soli Christo ejúsque Matri affirmat liber *Alkoam* magnæ authoritatis apud Mauros, & Turcas Discipulos Mahumeti: in illo enim libro sic legitur: *Nullus ex filijs Adam nascitur, quem non tangat Satàm: & ideo plorat vociferans ex ejus tactu, præter Mariam, & Filium ejus.* Ut refert Canisius lib. 3. de Deipara cap. 20. Hinc enim sequitur, Beatam Virginem neque peccatum originale contraxisse, neque actuale commisisse. Si autem res ita se habuit, quomodo in illa impatientiæ verba erumperet? Si virgo concepit, & virgo permansit in ipso partu, ut fatentur Mahumetani, ut constat ex cap. 3. pag. 54. non ergo menstruum passa est. Denique fabulosum est, quòd Christus infans locutus sit: etsi enim posset, voluit tamen aliorum infantum conditionem naturalem subire. Quòd autem narrat, infantem dixisse, sibi à Deo datum librum; si intelligatur de libro materiali Evangeliorum, fabulosum est: nam Evangelia Apostoli scripserunt post Christi Ascensionem.

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

Error Alcorani contra Mathematicam.

LXXII. IN Alcorano (secundùm quod illo utebantur, Mauri cum distinctione librorum) lib. 2. cap. 9. & lib. 3. cap. 19. & lib. 4. cap. de *Dominatione*, dicitur, stellas esse in primo cœlo; cùm tamen constet ex Mathematica, esse in octavo. Liber Sunæ, qui est paris authoritatis cum Alcorano (ut vidimus capit. 1.) affirmat, illas alligatas esse cœlo, ab ipsóque pendentes catenis aureis: & maximam stellarum non excedere magnitudinem magni montis. Idque ipsum narrat Mahumetus in Alcorano, quando depingit fabulosam suam Ascensionem in Cœlum, nimirum lib. 2. cap. 11. asseritque, Dæmones ascendere in Cœlum ad audienda secreta divina; stellas verò, cùm primò eos vident, concitato cursu, & assumpto titione ignito, illos fugare. Quæ omnia ridicula, & fabulosa sunt, cùm stellæ corpora sint inanimata, & cælo ipsi infixa, & tantæ magnitudinis, ut minima stellarum firmamenti sit quater supra sexagies major globo aquæ, & terræ, ut docet P. Ricciolus insignis Mathematicus.

LXXIII. Deinde liber Sunæ affirmat, Deũ fundâsse terrã supra Tauri cornua; & terræ motus tunc contingere, quando taurus ille movetur. Sed quis illi tauro herbam porrigit, ut alatur? Deinde si cornibus terram sustinet, ubinam figit pedes? Certè necesse est, ut pedes habeat sursum versùs Cœlum, & caput deorsum, quia gravia deorsum gravitant. Hæc deliria refert Joannes Andreas in sua confutatione sectæ Mahumetanæ cap. 5. & cap. 8.

LXXIV. Deinde Mahumetus sæpè in Alcorano docet, septẽ tantùm esse cœlos; sed tamen lib. 2. cap. 11. ponit octavum cœlum, in quo Deus existit. Cæterùm vera Mathematica præter septem cœlos Planetarum, & octavum cœlum in quo existunt stellæ fixæ, ponit nonum cœlum, quod dicitur primum mobile, & præterea Empireum.

LXXV. In cap. 63. Alcorani dicitur, *Appropinquavit hora Lunæ, quæ bipartita est*, in hoc loco dicunt Mahumetani alludi ad miraculum sui Prophetæ. *Aiunt enim Mauri*, (inquit S. Petrus Paschasius num. 154.) *Lunam ad Mahumetum venisse, illámque in suo sinu accepisse, & in duas partes divisisse, & postea illas inter se junxisse.* Rem verò sic narrant cæci Mahumetani. Dicunt enim, quòd, cùm quadam die esset cum Discipulis suis, illi ab eo postulârunt, ut faceret coram ipsis aliquod miraculum; tunc verò Mahumetum digitis versùs Lunam concrepâsse; hac verò digitorum percussione Lunam in duas partes fuisse divisam, & medietatem illius cecidisse supra montem *Elicer*, qui ad latus Meccæ situs est, alteram verò medietatem supra montem *Rufum*, qui situs est è regione ad latus opposit um: Mahumetum verò collegisse illas duas Lunæ partes; & illas intromisisse per manicas subuculæ, & inter se conjunxisse, & compegisse. *Hinc Turcæ venerantur Lunam, illámque in vexillis castris præferunt*, ut inquit Cornelius à Lapide in Apocal. pag. 218. Quis hæc audiens risum continere possit, & non miretur, homines rationis compotes hæc credere? Globus Lunæ major est, quàm ingens regnum; quia saltem complectitur decimam nonam partem globi terræ, & aquæ: quomodo cadere potuit, quin totam Arabiam opprimeret? Quomodo in manicas tantæ molis corpus potuit Mahumetus intromittere? Quomodo rem tam insolitam, & tam sensibilem, & palpabilem nullus scriptor memoriæ tradidit, sicut tradidêre eclypsim Solis, quæ in morte Christi accidit?

CA-

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

Errores Alcorani contra Philoſophiam Naturalem.

LXXVI. Liber Alcorani cap. 24. in perſona Dei ſic loquitur: *Hominem de terra, & luto plaſmavimus, diabolo priùs ex igne peſtifero creato.* Hoc eſt contra veram Philoſophiam, quæ docet, Angelos eſſe immateriales, & incorporeos. Rurſus eſt contra Sacram Hiſtoriam, quia priùs Deus Angelos creavit, quàm elementum ignis formaverit. Siquidem Angelos creavit primâ die, ſimul cum cœlo. Elementum verò ignis poſtea.

Rurſus lib. 1. cap. 4. & lib. 4. cap. cujus titulus eſt, de *Quo quarat*, dicit, animalia bruta reſurrectura in die judicij, & taurum cornupetam, qui alios boves ferijt, hujus facti rationem redditurum. Et ſimiliter arietes, qui oves facto impetu contuderunt. Præterea Mahumetus in libro Sunæ affirmat, omnes arietes, quos Mauri in ſuo paſchate jugulârunt, reſuſcitandos in die judicij, & preces fuſuros ad Deum pro ijs, qui ipſos ſacrificârunt: & quando S. Michaël in ſtatera animas appenderit, accurſuros arietes illos, & ſeipſos collocaturos in ea parte ſtateræ, in qua bona opera ponuntur, ut oppoſitæ parti malorum operum præponderet. Et hac de cauſa Mahumetani multos in paſchate occidunt arietes, quamvis ex præcepto legis unum tantùm teneantur jugulare. Et hinc ſequitur, animalia bruta in die judicij præmio vel pœnâ afficienda. Hæc refert Joannes Andreas in confutatione Alcorani cap. 4. quæ ſunt planè ridicula: nam certum eſt, animas brutorum non eſſe immortales, nec eſſe capaces peccati, cùm judicio rationis, & libero arbitrio careant: & inter animalia ſolum hominem capacem eſſe reſurrectionis, quia conſtat animâ immortali, quæ non perit ſimul cum corpore, ut animæ brutorum pereunt, quia ſunt materiales, & corporeæ.

LXXVII. Affirmat etiam Mahumetus, quando Abraham in procinctu erat ad jugulandum filium ſuum Iſaac, & illum immolandum Deo, adventâſſe Archangelum Gabrielem, & portâſſe arietem, qui per quadraginta continuos annos in Paradiſo paſcebat, ut eum loco filij Abraham ſacrificaret. Cùm hanc fabulam Joannes Andreas retuliſſet, per jocum à Mahumetanis rogat, numerent, quot excrementitios globulos aries ille in Paradiſo è ventre egeſſerit.

Præterea lib. 3. Alcorani cap. 9. affirmat Mahumetus, formicam quandam ita vocem extuliſſe, quòd illam Salomon audierit à tribus milliaribus diſtantiæ.

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

Errores Alcorani contra Dei misericordiam.

LXXVIII. IN octavo capitulo Alcorani inquit Mahumetus. *Malè operantes, neque ante mortem, sed in ipso mortis articulo digredi volentes, & similiter incredulos morientes Deus abhorrens pœnis affligit.* In quibus verbis affirmat, eandem fore sortem hominum peccatorum, qui usque ad horam mortis pœnitentiam differunt, & in illa hora à peccatis digredi volunt, & de illis pœnitentiam agunt, ac de incredulis, qui in infidelitate moriuntur, qui abs dubio damnantur. Hic autem est error contra Dei misericordiam, qui per Ezechielem cap. 18. universaliter promisit: *In quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum ejus non recordabor:* & homines in desperationem præcipitat.

LXXIX. Præterea c. 9. docet, Deum non remittere peccata graviora, sed dumtaxat minora. Ita enim inquit: *Deus summè criminalia peccata, videlicet cæteris maiora non, sed minora, cui vult, condonat.* Quis ita cæcus, qui non videat, hoc assertum injuriosum esse Dei misericordiæ, quæ, cùm sit infinita, nulla peccatorum gravitate potest vinci. Et sanè sicut non est magna laus medici, quòd medeatur infirmitatibus ordinarijs, & exiguis: sed quòd morbos penè desperatos curet; ita &c. Quis non videat hanc Mahumeti cogitationem, præcludendo januam veniæ magnorum criminum, aditum recludere alijs majoribus, in quæ homines desperantes de venia primi peccati gravioris concitato cursu ruent. Est præterea hoc placitum contra promissiones divinas veteris & novi Testamenti, in quibus generaliter veniam offert omnibus peccatoribus, quibuscunque irretiantur delictis, dummodo peccata dimittant, & pœnitentiam agant. Immò juxta doctrinam Apostoli Roman. 6. tanta est Dei pietas, ut frequenter, ubi abundavit delictum, abundet & gratia.

Est etiam hæc doctrina contra id, quod in scriptura legimus, nempe Deum sæpè remisisse ingentia crimina; qualia fuerunt crimina Regis Manassis, quæ Deus propter pœnitentiam dimisit, ut constat ex 2. Paralip. cap. 33. & ex 4. Reg. 21. Quæ majora crimina, quàm peccatum idololatriæ, blasphemiæ, occisionis Prophetarum, & similium? quæ tamen propter pœnitentiam dimissa esse à Deo, in scriptura legimus. Multique ex Christi crucifixoribus veniam propter pœnitentiam impetrârunt. Hoc argumentum facilè amplificare poterit Evangelicus prædicator.

LXXX. Item cap. 12. Alcorani dicitur. *Homines pravos ad viam rectam*

ctam Deus minimè dirigit. Hoc non solùm est contra divinam misericordiam, sed contra experientiam, & contra id, quod ex Scriptura constat. Sanè Mahumetus ipse aliquando fuit idololatra, & ipse fatetur, se misericorditer à Deo vocatum fuisse ad amplectendam veram fidem. Saulus crudelis fuit Christi hostis, & Christianorum inimicus, & mirabiliter à Christo conversus est Actor. 9. & per Isaiam cap. 42. Deus ipse loquitur dicens: *Deducam cæcos* (id est vitijs obtenebratos) *in viam, quam nesciunt.* Denique si homines pravos ad viam rectam Deus non dirigit, in via prava semper necessariò manebunt: quia nec à diabolo, neque à se ipsis sine Dei auxilio, & directione educentur à via prava ad rectam.

CAPUT DECIMUM NONUM.

Error Alcorani contra Dei providentiam, trahentem homines ad veram Fidem, & pietatem per miracula.

LXXXI. CAPITE 19. Alcorani dicit Mahumetus: *Constat, nihil cœlestium, sive terrestrium, neque miracula, seu virtutes incredulis quidquam proficere.* Cur hoc dixerit, facilè cernitur; quia enim ipse miracula facere non valebat, ea quasi inutilia rejecit. Inprimis Mahumetus ipse in sequenti capitulo supponit, miracula utilissima esse ad convertendos infideles, ac proinde sibi ipsi contradicit. Nam cap. 20. hæc habet: increduli dixerunt ad Huth: *Nos propter verba tua nequaquam refutabimus, quod adoramus; cùm tu minimè cum miraculis & virtutibus ad nos accedas.* Id autem ideo Mahumetus dixisse creditur, ne ipse solus inter Prophetas ac nuntios videretur absque miraculis advenisse. Estque error manifestus, quòd miracula nihil prosint ad conversionem infidelium. Constat enim, Deum dedisse Apostolis potestatem patrandi miracula in confirmationem doctrinæ, quam prædicabant, ut infideles traherent ad fidem. Et cùm Divus Petrus curavit claudum à nativitate in nomine Jesu, occasione hujus miraculi quinque millia hominum conversi sunt, ut dicitur Actor. 4. v. 4. *Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt, & factus est numerus virorum quinque millia,* & ut narrat idem Lucas in suo Evangelio cap. 23. Centurio videns miracula, quæ in morte Christi acciderunt, nimirum, quòd tenebræ factæ sunt super universam terram ab hora sexta usque ad nonam, & quòd Christus voce magna exspiravit dicens: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum, glorificavit Deum dicens, verè hic homo justus erat, & omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant,*

bant, quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur. Martyresque passim, & constantiâ in tormentis, & miraculorum virtute multos ad fidem Christi infideles converterunt, ut legimus in Breviario Romano 5. Februarij in Actis Sanctorum Faustini, & Iovitæ, & in Actis S. Ianuarij Episcopi die 19. Sept. & in Actis S. Martinæ Virginis die 30. Ianuarij, & sic de alijs, & Christus Dominus Joann. 14. planè testatur, miracula ad conversionem incredulorum multùm conferre. *Nisi signa* (inquiens) *& prodigia videritis, non creditis.*

CAPUT VIGESIMUM.

Error Alcorani contra Dei providentiam permittentem, ut amici sui in hac vita tribulationem patiantur, ut in alia coronentur.

LXXXII. MAHUMETUS in capite duodecimo Alcorani hæc habet: *Vos Judæi, & Christiani, si Dei Filij, suique dilecti estis, prout vos dicitis, cur vobis, culpas & peccata gerentibus, pœnas & malum infert?* Quæ verba non nisi ab homine totius spiritualis sapientiæ experte proferri potuerunt; sunt enim inscitiæ plena: ad providentiam namque Dei spectat, filiorum suorum adoptivorum, & amicorum peccata hîc punire, ne in alia vita duriùs puniat: hîc per flagella eos corrigere, & admonere, ut resipiscant, & rectam virtutis semitam sectentur, & per adversos casus premere, ne rebus caducis nimiùm inhærentes æterna fastidiant: & tribulationibus quasi stimulo pungere, ut ad patriam cœlestem concitato cursu tendant. Hinc Deus *Apocal. 3. v. 19.* inquit: *Ego, quos amo, arguo, & castigo.* Et Paulus ad Hebræos duodecimo v. 6. *Quem enim diligit Dominus, castigat, flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Et Angelus Raphaël Sancto Tobiæ cap. 12. v. 13. dixit: *Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* Et Salomon Prov. 3. v. 11. inquit: *Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias, nec deficias, cùm ab eo corriperis: quem enim diligit Dominus corripit: & quasi pater in filio complacet sibi.* Et Sanctus Job cap. 5. inquit: *Beatus homo, qui corripitur à Domino.* Et per Hierem. cap. 30 ait Dominus: *Castigo te in judicio, ut non tibi videaris innoxius.* Atque in 2. Mach. cap. 6. v. 13. Spiritu Sancto dictante scriptum est: *Etenim multo tempore non sinere peccatores ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficij est indicium.* Estque manifestum reprobationis signum, quando homines graviter peccant, & tamen in hac vita à Deo non puniuntur; cùm enim Deus sit summè justus, nullum peccatum relinquit

linquit omnino impunitum. Unde si in hac vita non punit ut pater ad correctionem, puniet in alia ut judex ad vindictam, & exterminationem. Unde de reprobis loquens Deus per os Davidis Psalm. 80. inquit: *Dimisi eos secundùm desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* Et similiter Paulus ad Hebr. 12. *Si extra disciplinam estis, ergo adulteri, & non filij estis.* Quare Deum hîc non punire peccatores, licèt videatur miseratio, est maxima indignatio, ut ponderat Bernardus serm. 42. in Cant. expendens verba illa Isaiæ cap. 26. num. 10. *Misereamur impio, & non discet justitiam: in terra Sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini.* Audi Bernardum: *Misericordiam hanc ego nolo: super omnem iram miseratio ista, sepiens mihi vias justitiæ. Satiùs profectò mihi, juxta Prophetæ consilium, apprehendere disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & peream de via justa: volo irascaris mihi pater misericordiarum, sed illâ irâ, quâ corrigis devium, non quâ extrudis de via.* Hinc per Prophetam Ezechielem terribiliter minatur Deus cap. 16. v. 42. *Auferetur Zelus meus à te: & quiescam, nec irascar ampliùs.* Solo auditu contremisco, inquit Bernardus ibidem, postquam recitavit hæc verba: *Vides, quia tunc magis irascitur Deus, cùm non irascitur? Si te zelus deseruit, deseruit amor: & nec eris amore dignus, qui indign⁹ castigatione censeris.* Certè dum maritus uxorem zelat, & reprehendit; amat adhuc & secum retinet: cæterùm postquam illi libellum repudij concessit, nihil ampliùs de illa curat, nec propter adulterium castigat. Sic ergo se Deus gerit cum reprobis, quos hîc non castigat. Quod alia similitudine explicatur: nam quando medico spes affulget de futura infirmi salute, prohibet illi nocitura, quæ appetit; quando autem nihil infirmo vetat, sed omnia ejus voluntati permittit, jam res deplorata est. Sic ergo, &c.

Non ergo ideo debuit putare Mahumetus, se à Deo dilectum, quia in hac vita Deus illum non punivit, sed prosperitatem ei induisit: quia potiùs hinc evincitur, illum abominabilem coram Deo fuisse, siquidem in hac vita eum ut pater non correxit, in alia castigaturus, tanquam severissimus Judex. Ut enim 2. *Machab. cap. 6. v. 14.* de magnis, & cæcis peccatoribus dicitur, *Dominus patienter expectat, ut cùm judicij dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat.*

Nec gloriari possunt Mahumetani, quasi Deo placeant, quia prævalent Christianis, eósque sæpè opprimunt. Dei enim mos est, uti malis & infidelibus, ut instrumento, & tanquam virgâ ad flagellandum fideles, atque electos suos; correctis autem & castigatis filijs virgam illam projiciet in ignem. Ut constat ex verbis Dei per Isaiam cap. 10. *Væ Assur* (id est Regi Assiriorum) *Virga furoris mei, & baculus ipse est.* Utitur infidelibus, & peccatoribus tanquam malleo, & incude ad efformanda pretiosa vasa, quibus dona sua in æternum committat, & quæ in Cœli abaco reponantur. Id explicat optimè Michael de Medina lib. 2. de recta in Deum fide fol. 6. & 7. *Nullum certè populum tot tantísque afflictionibus oppressum accepimus,*

mus, quàm Israëliticum populum, cùm tamen utcunque inter omnes mortales Deum coleret: contrà verò nullis tam applausit fortuna, quàm profanis illis nationibus, Babiloniis, Assiriis, Ægyptiis, Philistinis, Romanis, &c. Admirandum profectò divinæ providentiæ consilium, ut cùm & vetere illo sæculo duos populos habuerit, idololatrarum unum, & veræ Religionis expertem; Religiosum alterum, suæque saltem cognitionis participem, illum tantâ rerum affluentiâ, tantòque bellorum successu, contrà hunc tantis, & internis, & externis cladibus, & calamitatibus fuerit prosecutus, ut cùm hic infœlix apud omnes finitimas gentes sit habitus, ille in toto orbe felicissimus judicari potuerit. Hoc profectò non alio consilio factum est, quàm quòd ad populi sui peccata coërcenda, satellitibus, non quibuscumque, sed summâ virium humanarum potentiâ præditis, Deus indigeat. Nec enim principes in vindictam malefactorum inermes, & imbelles ministros assumunt: sed ingenti illos, & hominum, & armorum potentiâ circumdant, ut in peccatores, quantumvis potentes, intrepidi irruant. Non ergo infidelis populi felicitas, & fortunæ applausus inde provenit, quòd eorum Religio sit vera, nostra contrà falsa, sed quòd velit populum suum in disciplina contineri, quâ ratione virga furoris Assur, & exercitus Domini Romani vocantur, quòd voluntatem ejus, quasi ministri justitiæ, exequendo perficiant. Inundante igitur peccatorum diluvio, necesse est, ministrorum Dei potentiam excrescere. Atque id quidem, licèt totius aliquando populi fidelis peccatis contingat, potissimè verò Regum, & Præfectorum vivendi licentiâ provenire docemur: nunquam enim non est verum illud. Quidquid delirant Reges, plectuntur Achivi.

Id non modò pessimorum Regum, Jeroboam, Achab, Ochozia, Joram, Achaz, Manassis, Hosia, Ioachim, &c. ingenti Israëlitici populi malo, docent Historia, sed non minùs atrocibus exemplis Ecclesiastici annales. Totum certè Ecclesiasticum Imperium, quod olim ab Occidente in Orientem, & à Septentrione in Meridiem extendebatur, Romanorum, & Constantinopolitanorum Principum tyrannis, & licentia vivendi perdidit, & infidelibus prodidit; Hispaniam nobilissimam Europæ Provinciam Vitigis, & Roderici Regum Gothorum criminosa vita, post enormem totius regionis vastitatem, Sarracenis tradidit.

Et sanè quòd hæc duo rectè cohæreant, nempe aliquem esse eximiè sanctum, & dilectum Deo, & tamen in hac vita multa perpeti temporalia mala; negare non potest Mahumetus, qui confitetur, Christum Dominum, & Beatam Mariam ejus Matrem homines fuisse sanctissimos; & omnis peccati expertes: constat enim, Christum Dominum à Judæis passum fuisse calumnias, persecutiones, ludibria, verbera, & mortem ignominiosissimam, & ejus Matrem gladio compassionis fuisse transfixam, & dum in Ægyptum fugit cum puero Jesu, multos sustinuisse labores: ergo stat optimè, populum Christianum esse Deo dilectum, & tamen multas temporales calamitates perpeti.

CAPUT

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

Error Alcorani contra providentiam Dei, permittentem homines fideles à diabolo tentari.

LXXXIII. CApite 21. Alcorani sic loquitur Mahumetus: *Impossibile diabolo, quidquam facere, nisi incredulis.* Hic est error manifestus contra Dei providentiam, quæ permittit, diabolum tentare fideles, justos, & sanctos. Sic permisit, ut tentaret Christum; ut enim inquit Matthæus cap. 4. *Jesus ductus est in desertum à spiritu, ut tentaretur à diabolo.* Quod de Spiritu Sancto intelligendum esse, probat Maldonatus, & Christus Dominus Luc 22. verſ.31. dixit: *Simon Simon ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret, ſicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Hinc Christus docuit Discipulos suos Matth. 6. verſ. 13. ut orarent, dicentes, *Ne nos inducas in tentationem*; postulando, vel ne nos permittat à diabolo tentari, vel ut nobis conferat gratiam, qua tentationem vincamus, & Matth. 6. v.21. dixit: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.* Et Apostolus Petrus Epist.1. cap.5. fideles hortatur: *Sobrii estote, & vigilate, quia adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide.* Sanè Job, Vir Sanctissimus erat, & tamen diabolus multa illi intulit mala temporalia: & S. Antonium Abbatem, aliósque Sanctos Viros, permittente Deo ad majus ipsorum meritum variis molestiis & plagis affecit. Quid quòd ipse Mahumetus in cap.21. Alcorani narrat persecutiones, quas Joseph Patriarcha, quamvis justus, passus est: & dicit, Josephum in carcere detentum esse, quia suggerente diabolo, quando principem pincernarum rogavit, oblitus est nominare nomen Dei. Certúmque est, diabolum potissimùm suis tentationibus aggredi fideles, & justos, ut à recta salutis via avertens, ad infernum trahat. Et Christus Luc.8. testatur, quosdam ad tempus credere, & in tempore tentationis recedere. Cùm enim vera fides sit primum salutis fundamentum, diabolus enixè conatur, homines à vera fide avertere, & ad falsam trahere. Et hinc clarissimum argumentum formatur ad probandam veritatem Christianæ Religionis, & falsitatem sectæ Mahumetanæ, quia diabolus homines tentat, ne Christiani fiant, vel à fide Christi deficiant: nunquam autem Mauris persuadet, ut à sua secta discedant. Assumptum variis exemplis comprobari potest: insigne est illud Theophili Presbiteri, qui tempore Justiniani Imperatoris chirographum signatum diabolo tradidit: *Quo negabat Christum, ejúsque Matrem*, quia diabolus

ei promisit suam opem ad obtinendum Officium Ecclesiasticum, à quo per invidiam deturbatus fuerat, sub conditione, quòd Christum, ejúsque Matrem abjuraret. Quod exemplum habes in magno speculo exemplorum part. 1. dist. 14. exemplo 24. desumptum ex speculo historiali Vincentij lib. 21. cap. 69. & 70. Illud etiam celebre, quod legitur in vita S. Basilij in vitis Patrum, & habetur in eodem speculo magno exemplorum dist. 8. exemp. 80. de quodam juvene, qui ut nobilem Virginem Matrimonio sibi copularet, ad maleficum accessit, & ab illo instructus, diabolo scriptum fecit, in quo fatebatur, se Christo, & Baptismati, & Christianæ Religioni abrenuntiare: & sic Matrimonio illius virginis potitus est. Postea verò pœnitentiâ, & orationibus S. Basilij à Deo obtinuit, ut diabolus scriptum restitueret: & ab ejus insidijs liberatus est.

CAPUT VIGESIMUM SECUNDUM.

Confirmatur doctrina præcedens exemplo recenti Mahumetanæ fæminæ, quam à suscipiendo Baptismo dæmon ei apparens deterrebat.

LXXXIV. ANNO 1671. publicas conciones habuimus P. Joannes Gabriel Guillem, & ego ad Mahumetanos Xerâ, Gadibus, Portu Sanctæ Mariæ, Sanlucar de Barrameda, & alijs Civitatibus: non pauci in illis conversi sunt, solemníque pompâ Baptismus illis administratus est: Xera, & Gadibus in publico foro erectum est ingens tabulatum, in quo Catechumeni cum patrinis, & viris primarijs, tum Ecclesiasticis, tum Secularibus assidebant: in portu autem erectum est intrà Templum. Gadibus Illustrissimus Episcopus Catechumenos Sacro fonte tinxit: Xera, & Sanlucar Vicarius Illustrissimi Archiepiscopi Hispalensis. Erat in portu pius, & nobilis Ecclesiasticus, qui habebat ancillam Mahumetanam, cujus conversionem ardenter desiderabat, & enixè à Deo postulabat: ejus pertinaciam in concionibus publicis expugnare non potuimus: bonus ejus herus suam sortem deplorabat, séque infelicem dicebat, quamdiu ejus ancilla Christi fidem non amplecteretur: illam ferventer sæpe allocutus est; cessit tandem hujus fœminæ obstinatio, & se Christianam esse velle palam professa est, cum ingenti domini sui consolatione. Dilatus est Baptismus solemnis per aliquod tempus; donec Catechumeni bene in rebus fidei instruerentur. Ut hanc instructionem perficerem, ego redii è Civitate de Sanlucar, in qua æstivo tempore eo anno commorati sumus, ad Portum Sanctæ Mariæ. Jam omnia parata erant ad solemnem

lemnem Baptismum: diabolus moleſtè ferens illius Mahumetanæ conversionem, quadam die, dum illa sola existeret, in triclinio domini sui ei sub forma fœdissimi Æthiopis apparuit, & terribilibus oculis eam aspiciens, minis terruit, & imperavit, ne Baptismum susciperet; & quia dies solemnis appropinquabat, in quo Catechumeni abluendi erant, ut illa erubesceret cum aliis ad Ecclesiam in solemni processione procedere, illi forciculam obtulit, præcipiens, ut crines detonderet, sperans fore, ut denudata capillis non auderet in publicum prodire: renuit illa; tunc diabolus ferociori vultu minas ingeminans ita illam terruit, ut horrore perculsa, & ingenti metu consternata quasi exanguis in terram corruerit: & ne formato Crucis signo illum fugaret, ita brachia ejus retro contorsit, & manus atque digitos ita inter se implicuit, ut nullâ humanâ industriâ id contingere potuerit. Advenit eâ tempestate herus; ancillam reperit humi jacentem, oculis scintillantem, & præ terrore fatiscentem, brachia contorta habentem, & faciem pallore exangui contectam: monet, ut nomen Iesu invocet, & signo Crucis se muniat, & cùm illa brachia movere non posset, devotus Sacerdos aquâ benedictâ eam aspergens, & Dei opem implorans, brachia & manus ancillæ expedit, & illa signum Crucis formans, & nomen Iesu, & B. Virginis invocans, in se rediјt, & omnia, quæ acciderant, hero suo narravit. Indéque non parùm in fide confirmata est, & ardentiùs Baptismum desideravit; sic apud se discurrens: diabolus saluti hominum insidiatur, & illos ad infernum ducere vult; si ergo à Religione Christiana suscipienda me vult amovere, signum est, quòd illa vera est, & certa ad Cœlum via. Sic confirmata alacriter Baptismum cum aliis triginta septem in templo suscepit.

CAPUT VIGESIMUM TERTIUM.

Error Alcorani contra Dei iustitiam, & misericordiam.

LXXXV. IN capite 28. Alcorani hæc habet Mahumetus: *Sciendum, neminem esse, qui non ad ignem, quoniam hoc Deus mandavit, proficiscatur: ubi corporaliter etiam increduli perseverabunt; timentes autem Deum salvabuntur.* Non loquitur Mahumetus indifferenter de igne Purgatorij, & de igne Inferni damnatorum, sed determinatè de hoc, ad quem increduli deferuntur. Est autem error manifestus, & enormis, contra Dei justitiam, & misericordiam, quòd omnes homines in ignem Inferni Deus proijciat; cùm plurimi justi, & sancti ex hac vita decedant, quos Deus in ignem damnatorum

non projjicit, sed in ignem Purgatorij, si in hac vita pro reatu suorum peccatorum plenè non satisfecerunt; vel in Cœlum statim eos evehit, & visione beatifica donat, si omnino purificati decedunt. Rursus certum est, pueros, qui in lege nova ante usum rationis cum Baptismo decedunt, statim ad Cœlum evolare, & pueros decedentes cum circumcisione in lege Veteri ante usum rationis in sinum Abrahæ deportatos esse, ubi nulla erat pœna ignis. Immò pueri decedentes cum solo originali non detruduntur in Infernum damnatorum, in quo pœna ignis urit, sed in Lymbum, in quo pœnam damni tantùm patiuntur; æquitas enim, & misericordia Dei non patitur, eos pœna acri ignis torqueri, qui propria voluntate nullum peccatum commiserunt. Et quamvis ex adultis homines justi in peccata venialia labantur, exploratum tamen est, multos ex hac vita ita puros decedere, ut statim in Cœlum volent. Sic enim S. Antonius Abbas animam S. Pauli primi Eremitæ vidit ab Angelis in Cœlum deferri, & S. Severinus animam S. Martini, & S. Benedictus animam S. Germani.

Rursus error est, eos, qui in Infernum semel labuntur damnatorum, inde unquam extrahendos: nam ex Sacris Litteris constat, pœnam Inferni nunquam finiendam, ut ex illo Isaiæ ultimo: *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Et ex illo Christi Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis ejus.* Et Marci 9. ter in uno orationis contextu docuit, pœnas Inferni esse perpetuas illis verbis: *Mitti in gehennam ignis inextinguibilis, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* Idem constat ex Judith 6. & Eccl. 7. & Apocal. 14. & 19. & ex verbis Baptistæ Matth. 3. *Paleas autem comburet igne inexstinguibili.* Et Daniel 12. Sicut enim ad misericordiam, & justitiam remunerativam Dei pertinet, quòd merces bonorum sit æterna; ita pertinet ad justitiam punitivam Dei, quòd pœna impiorum sit æterna: cùm enim animæ sint immortales, & tempus viæ sit finitum, duratio præmij & pœnæ debet esse æterna; ubi enim locus non est merendi, & demerendi, debet esse locus, vel præmium accipiendi, vel pœnam subeundi.

CAPUT VIGESIMUM QUARTUM.

Quomodo Mahumetani fabulentur, Mauros ab Inferno extrahi.

LXXXVI. Existimant cæci Arabes, animas suorum defunctorum ab inferno extrahi; quia postquam corpora defunctorum humata sunt, elargiuntur Alfaquino suo, qui est veluti Parochus eorum, octo drachmas

drachmas eleemosynæ titulo, ut animam defuncti Deo commendet. Ille verò non aliud suffragium, nec aliud sacrificium pro illa offert, quàm legem Alcorani illis diebus legere; arbitrantur enim, tantùm valere apud Deum illam Alcorani lectionem, ut vi illius anima omnino mundetur; & Mahumetus illam ab inferno extrahere teneatur: quod illum præstare existimant, quia se coram Deo vultu tristi sistit; tunc verò ab illo Deus rogat: *Cur tristis es Mahumete? & ille respondet: quomodo tristis non sim, si in inferno est Maurus?* Tunc verò Deus Mahumeto. *Vade* (inquit) *& Maurum ab inferno educito:* Mahumetus verò accedens verticis crine apprehensum Maurum deducit ab orco, & secum in Paradisum vehit: & ideo Mahumetani in vertice pusillum comæ nutriunt, reliquâ abrasâ, ut illo extrahantur ab inferno. Quasi verò, vel anima crines habeat, vel Mahumetus in continuo futurus sit motu descensûs, & ascensûs; vel continuò simulaturus sit illam vultûs tristitiam. F. Antonius del Castillo in suo Itinerario Hierosolymitano lib. 3. cap. 3. affirmat, Hierosolymis supra portam *Auream* extare duo sacella, in quibus credunt Mauri, Christum, & Mahumetum futuros in die judicij, quando venerit Christus ad judicandum mundum; Mahumetum tamen futurum in sacello dextro. Dicunt insuper, Christum tunc dicturum Gentilibus. *Ite in infernum, quia fidem non habuistis*: Iudæis verò; *Ite in infernum, quia me voluistis occidere*: Christianis; *Ite in infernum, quia vestram legem non observâstis*: denique Mahumetanis; *Ite in infernum, quia peccâstis.* Tunc verò Mahumetum rogaturum pro suis Mauris, & Christo dicturum: *Propter me & mei amorem isti in infernum mittendi non sunt; si autem eos illuc miseris, amici non erimus:* Christum verò his precibus exoratum, responsurum: *Propter Mahumetum omnes Mauri in Cœlum eant.* Tunc autem Mahumetum convertendum esse in magnum caprum, lanæ vellere contectum; animas verò Maurorum convertendas in pulices, & insinuatas velleri illi deportandas à Mahumeto in Paradisum. Quis hanc fabulam audiens, risum teneat?

CAPUT VIGESIMUM QUINTUM.

Perniciosus alius Alcorani error contra Dei Iustitiam, affirmantis, homines per confessionem Mahumetanæ sectæ sine bonis operibus, & cum magnis criminibus fore salvandos.

LXXXVII. M*Ahumetus in Alcorano* (ut testatur S. Petrus Paschasius num. 135. & num. 153.) *Mauros de sua propria salute certos, & securos reddit,*

reddit, si in mortis hora in unum crediderunt Deum, & quòd Mahumetus sit ejus nuntius. Asseritque, quòd, quamvis in die judicij in una staterae lance ponantur innumera, & gravissima peccata, si tamen in alia reponatur fragmen papiri, longitudinem atque latitudinem digiti non excedentis, in quo scripta sint haec verba: *Leylehe illa, Alla, Mahomad, Arraculu, Alla*, hoc est, *non est nisi unus Deus, & Mahumetus est ejus nuntius, & Propheta*: statim haec pars alteri praeponderabit.

Sed hic est error manifestus contra Dei justitiam; quis enim non videat, aequum non esse, ut Dominus servum rebellem, & inobedientem non minore praemio afficiat, quàm servum obedientem? Certè si aliquis famulus erga herum suum hoc modo se gereret, ut palam fateretur: *Agnosco te esse Dominum meum legitimum, nolo tamen mandatis tuis obedire*; is dignus supplicio foret: ergo dignus supplicio est, qui credit in Deum, & tamen, quod Deus praecipit, opere exequi non vult. Unde Christus Dominus Matth. 7. vers. 21. verissimè pronuntiavit, *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum Caelorum.* Quia ut inquit Apostolus Jacobus cap. 2. 26. *Fides sine operibus mortua est*: ac proinde animam in vitam aeternam ducere nequit.

CAPUT VIGESIMUM SEXTUM.

Errores alii Alcorani contra lumen rationis.

LXXXVIII. MAHUMETUS ut supra vidimus capit. 3. pagin. 63. docet: *Vnumquemque salvari in sua lege, Iudaos, Christianos, Turcas, &c.* Et docet, ultimam hominis felicitatem consistere in delectationibus gustûs & tactûs: & utrumque est error manifestus contra rationem; ut ibidem capit. 11. pagin. 126. ostendimus.

Sed nunc verba Alcorani proferamus: igitur in primo capite sic ait: *Sciendum generaliter, quoniam omnis rectè vivens, sive Christianus, sive Judaus, seu lege sua relicta in aliam tendens, indubitanter divinum assequatur amorem.* Quod perinde est, ac asserere, unumquemque salvari posse in quacunque lege, dummodo secundùm praecepta illius vitam instituat. Sed praeterquam quòd hoc est contra evidentem luminis naturalis rationem, ut ibi demonstravimus, Mahumetus sibi ipsi apertè contradicit. Nam in tertio capite haec habet in Dei persona: *Suam legem propter aliam mutans, & in ea manens, hic, & in alio saeculo reus igne indeficiente peribit.* Et cap. 6. inquit: *Christiani volentes imitatores legis Mahumeti ad suam convertere legem, efficiunt eos, qui antea boni fuerunt, malos.* Alia adduximus suprà capit. 1. 379.

CA.

CAPUT VIGESIMUM SEPTIMUM.

Error Mahumetanorum circa corpora & animas defunctorum.

LXXXIX. JOANNES Andreas sæpè citatus in suo libro contra Mahumetanos cap. 5. testatur, esse articulum fidei inter Mahumetanos, quòd statim, postquam corpus defuncti sepelitur, adveniunt ad ejus sepulcrum duo Angeli nigri, quos Arabicè vocant, *Munquiri, Guanequir*; altérque eorum affert secum clavam ferream, alter verò uncinum, & corpus illud in sepulchro sedere faciunt, vel geniculari; & corpus illud induit animam extrinsecus, sicut tunicam interiorem, seu subuculam induimus, cæterùm usque ad renes tantùm. Et statim Angeli illi interrogant, an credat in Mahumetum, ejúsque legem, seu an credat, Mahumetum esse Dei Prophetam, & ejus legem esse à Deo latam? an in hoc mundo bona opera fecerit? nimirum an fecerit Zalá (quod est preces quasdam ad Deum fundere) an jejunium *Romadam* observaverit, an decimas solverit, & eleemosynas dederit? Si bonam rationem reddit, abeunt inde Angeli nigri, & veniunt duo Angeli nive candidiores, qui corpori illi se comites adhibent, usque ad diem judicij, altérque eorum ipsius capiti, alter verò cruribus brachia supponit. Si verò malam rationem reddit defunctus, Angelus clavam tenens tanto impetu illud percutit, ut septem stadia descendere cogat; alter verò uncino ferreo statim extrahit: primus iterum percutit, & dejicit; secundus iterum extrahit, & sic vicissim descendere, & ascendere cogunt usque ad diem judicij.

Hac de causa sepulchra nimis profunda faciunt, & concava relinquunt, ea tegendo tabulis, vel lateribus, ne terra immediatè corpus tangat: & ut remaneat in tumulo spatium vacuum, ut defunctus possit sedere, vel genuflectere. Et eadem de causa pedes, & caput cadaveris soluta ab omni vinculo relinquunt, ut possit assurgere. Ob timorem Angeli malleatoris, & Angeli uncinatoris quotidie post Zalá primæ auroræ recitant orationem quandam, cujus substantia est hæc: *Libera nos Domine ab interrogatione duorum Angelorum, & à tormento sepulchri, & à via prava. Amen.*

Quis non rideat tam crassum, & fabulosum errorem? Nam si anima decedit in peccato, statim ad infernum detruditur, & non redit ad locum corporis, quousque in die judicij cum illo reuniatur. Si autem ab omni reatu li-

bera è corpore egreditur, statim ad cælum convolat, & inde ad corpus non regreditur, quousque illud gloriosum reddat. Rursus quomodo vivificare potest corpus, prout oportet, ut tormenti capax sit, si illud internè non informat, & solùm extrinsecus vestit? Deinde cùm certum sit, corpus in pulverem reverti, quomodo potest usque ad diem judicij in sepulchro illam pœnam pati, descendendi, & ascendendi? Ut Mauri hunc errorem deponant, monendi sunt, ut aperiant monumenta defunctorum, & comperient, ridiculam esse fabulam illam, quam credunt.

CAPUT VIGESIMUM OCTAVUM.

Error Alcorani, affirmantis, diabolos credentes Mahumeto fuisse ab inferno liberatos.

XC. MAHUMETUS in Alcorano lib. 4. cap. 9. quod intitulatur *Elgam*, id est, de dæmonibus, affirmat, turmam quandam dæmonum audivisse quadam die ipsum Mahumetum legentem Alcoranum Mauris, & hac lectione maximè delectatos fuisse, quia animadverterunt, se posse salvari, si in Mahumetum crederent, & Mahumetani fierent: & ita factos fuisse Mahumetanos, & ab inferno liberatos esse. Hic est error manifestus contra Scripturas, ex quibus constat, pœnam dæmonum esse æternam, ut vidimus c. 25. & inde facilè evincitur, esse fabulam; quia si aliqui dæmones ab inferno liberati sunt, quia crediderunt, Mahumetum esse Dei Prophetam, & ejus legem susceperunt, citò infernus vacuus maneret; quia omnes dæmones, ut ab illis pœnis liberarentur, hoc ipsum facerent.

CAPUT VIGESIMUM NONUM.

Error Alcorani circa durationem inferni.

XCI. MAHUMETUS in Alcorano cap. 23. lib. 13. affirmat, infernum non duraturum ultra mille annos; eòque temporis spatio finito omnes damnatos ab inferno extrahendos. Qui etiam fuit error Origenis. Richoldus libro de Turcarum moribus cap. 12. affirmat, Mahumetanos existimare, post diem judicij Mahumetum ob suam magnam authoritatem & potentiam educturum ab inferno omnes damnatos, cujuscunque sint conditionis. Sed hic est error manifestus contra Scripturas veteris, & novi Testamenti, ut constat ex cap. 25.

CA-

CAPUT TRIGESIMUM.

Error Alcorani contra Dei sanctitatem, & hominis libertatem.

XCII. MAHUMETUS in Alcorani cap. 34. docet, Deum ab æterno ita præfixisse, & prædeterminâsse, quidquid homines in tempore facturi sunt, ut liberum non sit homicidæ, homicidium vitare, nec adultero adulterium, quia omnia hominum opera ita subjacent Dei voluntati, ut nihil facere possit homo, nisi illud, ad quod fuerit à Deo destinatus fatali quadam necessitate. Quòd hoc sentiat Mahumetus, testatur Doct. Martinus de Vivaldo in eruditis glossis marginalibus, quibus illustravit librum, cui titulus, *Zelus Christi, contra Judæos, & Sarracenos*, compositum à Doct. Petro de Cavalleria: nam numero marginali 853. inquit: *Decimotertiò, Mahumetus tollit liberum arbitrium.* Ex hoc errore consequens est alius, quòd nimirum Deus homines ad peccandum impellat; quem errorem docuisse videtur Mahumetus in Alcorano Azorâ, seu cap. 22. Nam ut testatur Æneas Silvius (postea Papa Pius Secundus) lib. 1. Epistolarum Epist. 396. hæc verba habentur in eo capite: *O Deus, quibus vis, bonam, & quibus vis, malam vitam prabes.* Et hoc ipsum testatur Theatrum vitæ humanæ tom. 1. fol. 5. & Catechism. Patriarch. lib. 1. Dialog. 15.

Et hunc errorem satis indicant Mahumetani; nam cùm eis dicimus: *Heus tu Amete, heus tu Haly, vis Christianus fieri?* Respondet: *Quando Deus voluerit.* Quasi dicant, jam à Deo statutum est, an futurus sim Christianus, an non. Si statutum est, infallibiliter Christianus fiam. Si non est statutũ, infallibiliter non ero, quia Deus nõ volet, ut ego Christian⁹ sim; si autẽ Deus non vult, quomodo sine ejus voluntate ego potero Christianus fieri? Ut ego sim Christianus, requiritur, quòd Deus id velit: Deus autem non vult, ut modò sim Christianus, quia si vellet, quomodo ego possem non esse Christianus? Quòd si Deus non vult, ut ego modò convertar ad fidem Christi, quomodo ego potero velle, quod Deus non vult? Expectemus ergo, ut Deus velit me petere Baptismum, & tunc ego petam.

Hunc errorem renovavit Calvinus lib. 3. Institutionum cap. 21. §. 71. ubi ait: *Dicimus æterno & immutabili consilio Deum semel constituisse, quos olim assumere vellet in salutem, quos rursum exitio devovere.* Et cap. 23. §. 8. *Non dubitabo simpliciter fateri, voluntatem Dei esse rerum necessitatem, atque id necessariò futurum esse, quod ille voluerit.* Contra hunc errorem agunt latè Doctores Catholici; est enim contra lumen rationis; quia, ut inquit August. lib. 3. de lib. arbit. cap. 18. *Quæcumque ista causa est voluntatis, si ei resi-*

resisti non potest, sine peccato ei ceditur: quis enim peccat in eo quod nullo modo caveri potest? Et ut idem inquit lib. de duab. anim. capit. 12. *Peccati reum teneri quenquam, quia non fecit, quod facere non potuit, summa iniquitatis est atque insania.* Et ut ait idem S. Doct. in lib. de vera Religione cap. 14. *Tam certum, & omnibus manifestum est, neminem peccare, in eo, quod necessitate facit, ut nulla hic doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat.* Et lib. de duab. animab. contra Manichæos sic scribit: *Nonne hoc cantant, & in montibus pastores, & in theatris poetæ, & indocti incirculis, & docti in Bibliothecis, & Magistri in scholis, & Antistites in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanũ?*

Idque constat manifestissimè ex Sacris Litteris, ut ex illo Ecclesi. 15. v. 14. *Nam Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui.* Unde Dominus Caino Gen. 4. 7. *Nonne si bene egeris, recipies, sin autẽ malè, statim in foribus peccatum tuum aderit? Sub te erit appetitus ejus* (peccati scilicet) *& tu dominaberis illius* (appetitûs scilicet, quo ad peccatum propendes, & allliceris.) Et Deut. 15. *Considera, quòd hodie proposuerim in conspectu tuo vitam, & bonum, & è contrario mortem, & malum, &c.* Et infrà: *Testes hodie invoco Cœlum, & terram, quòd proposuerim vobis vitam, & mortem, benedictionem, & maledictionem. Elige ergo vitam, ut vivas, & diligas Dominum Deum tuum.* Et Josue 24. v. 15. *Sin autem malum vobis videtur, ut Domino serviatis, optio vobis datur: eligite hodie, quod placet.* Et 2. Reg. 24. 12. *Trium tibi datur optio, elige unum, quod volueris ex ijs, ut faciam tibi.* Et Eccl. 31. *Erit illi gloria æterna, quia potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit.* Et Matth. 19. v. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.*

Estque impium, & blasphemum, Deum facere Authorem peccati: ut enim inquit David Psal. 5. *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* Et ibidem. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* Et Sapient. 14. 9. *Similiter autem odio est impius, & impietas ejus.* Et Hieron. 19. 5. *Ædificaverunt excelsa Baalim, quæ non præcepit, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.* Evidentíque ratione concluditur, Deum non esse Authorem peccati: nam cùm Deus dicat, *Non mæchaberis, non occides, non furtum facies*; nequit velle, ut homines mæchentur, furentur, & occidant; sic enim vellet, ut agerent contra ejus voluntatem, & sibi ipsi repugnaret. Impossibiléque est, ut Deus efficaciter velit, homines facere id, quod seriò prohibet ab hominibus fieri: at prohibet peccata fieri ab hominibus: ergo non vult efficaciter, ut homines peccata faciant. Tertiò quia impossibile est, ut homo peccet, dum adimplet Dei voluntatem, & id facit, quod Deus vult efficaciter, ut homo faciat. Quartò, quia Deus nequit ad infernum detrudere homines, quia fecerunt ejus voluntatem; hoc autem contingeret, si Deus homines suo decreto efficaci antecedenti adigeret ad peccandum. Quintò, quia Deus nequit hominem damnare, quia non fecit aliquid impossibile: impossibile autem est, hominem vitare peccatum, ad quod perpe-

perpetrandum à Deo necessitatur: & certum est, Deum damnare hominem, quia peccavit: ergo certum est, hominem non necessitari à Deo ad peccandū.

CAPUT TRIGESIMUM PRIMUM.

Quomodo perurgendi sint Mahumetani, qui interroganti, quando convertendi sunt ad fidem Christianam? Respondent Quando Deus voluerit. *Ubi exemplis, & aptis similitudinibus explicatur, prædestinationem, & præscientiam Dei non auferre nostram libertatem.*

XCIII. CUm in hac responsione supponant errorem illum nuper relatum, urgendi sunt exemplo lepidissimo, quod ex Cæsario refert Becanus in Manuali controversiarum lib. 3. cap. 4. num. 4. ut convellat perniciosissimum dilemma, quo homines perditi, sequentes errorem Calvini, de decreto divino antecedente, adigente homines, vel ad bona opera, vel ad prava, miserè cruciantur, & in desperationem aguntur; sic enim discurrunt: *Vel abæterno sum prædestinatus, vel reprobatus:* si prædestinatus, necessariò salvabor, etiamsi pessimè vixero; si reprobatus, necessariò damnabor, etiamsi velim bene vivere. Quo dilemmate miserè cruciantur miseri, dum se expedire nequeunt: & refert Augustinus lib. de bono persever. cap. 15. quendam Monachum sui Monasterij eò fuisse adductū hac argumentatione, ut tandem desertâ vitâ religiosâ ad seculi voluptates reversus sit, & perierit. Qui est fructus illius impiæ doctrinæ, quam cum Mahumeto sectatur Calvinus. Ut hoc perniciosum dilemma convellat Becanus, loco citato hoc exemplum refert.

XCIV. Ludovicus Landgravius, propter deploratam vivendi licentiam à Viris Religiosis correptus, ac graviter monitus, ut ad bonam frugem rediret, antequam inopina morte præveniretur; pro excusatione hoc adferebat: *Si prædestinatus sum, nulla peccata poterunt mihi regnum Cœlorum auferre: si reprobus, nulla bona opera conferre.* Item illud: *Cùm venerit dies mortis mea, certò moriar. Illum nec bene vivendo potero extendere, nec malè vivendo prævenire.* Quid factum? Incidit in gravem morbum: Medicum ad se vocat. Is, ut erat vir prudens, & verborum Landgravij memor: Domine mi, inquit, frustra me vocas. Nam si venit hora mortis tuæ, certò morieris, nec possum te juvare. Si non venit, non indiges mea ope. Quid ita verò, ait Landgravius? Quin juva me, antequam mors adrepat. Tum Medicus: si putas vitam corporis conservari posse, adhibitâ medicinâ; cur similiter non credis, vitam animæ juvari posse pœnitentiâ & contritione? Hoc verbo vicit Medicus, & Landgravio persuasit.

Ratio verò est, quia cùm Deus velit

omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, nullum hominē efficaciter destinat ad pœnas inferni, nisi sub conditione, quòd homo ipse contra Dei voluntatem malè operetur, & divina transgrediatur præcepta: unde nunquam habet decretum absolutum & efficax, damnandi & detrudendi ad flammam æternam ignis, quousque ex altissima æternitatis suæ specula videat, hominem pro suo libito, & contra Dei voluntatem peccaturum, & vitam finiturum in peccato: unde non ideo malus est homo, & perseverat in peccato, quia Deus voluit illum damnare; sed potiùs ideo voluit illum damnare, quia prævidit, malum ex propria electione futurum, & perseveraturum in peccato.

Et dum Deus prædestinat ad coronam gloriæ, non destinat ad finem sine medijs, sed ordinat hominem ad finem gloriæ per medium bonorum operum, quæ relinquit in hominis potestate, & præcipit, ut homo illa bona opera exerceat, quando habet potestatem non exercendi. Unde homo sic discurrere debet: si prædestinatus sum, id est, si à Deo ordinatus sum ad vitam æternam, per certa media, quæ in mea sunt potestate, consequendam, gloriam consequar, si illa media adhibuerim: si autem non adhibuerim, non consequar, quia Deus non me destinavit ad gloriam, nisi ut consequendam medio exercitio bonorum, quæ relinquit in mea potestate. Si sum reprobatus, id est, si à Deo ordinatus sum ad infernum propter mea peccata, quæ liberè commissurus sum, certò damnabor, si illa peccata committam: unde ad vitandam damnationem unicum medium est, vitare peccata. Quia cùm certissimum sit, Deum neminem sibi obedientem, & sua præcepta observantem, & in bono perseverantem damnare: & certum rursus sit, non damnaturum peccatorem, qui pœnitentiam in hac vita egerit, & perseveraverit in bono, certè si ego, ut possum, peccata nova evitem, & de præteritis pœnitentiam egero, non damnabor, sed salvus ero.

XCV. Id optimè explicat S. Vincentius Ferrerius, serm. de prædestinatione, qui habetur ad finem tomi tertij suorum operum pag. mihi 531. his verbis: *Omnes, quales sumus, sive prædestinati, sive præsciti, debemus conari ad bonam vitam perseverantem: Regula est Theologia, quòd quando Deus ordinavit aliquem finem, ordinavit etiam media ad illum finem, sine quibus non potest veniri ad illum finem. Etsiamsi non dixit, intelligitur, dixisse, ut patet, quia si Rex facit aliquem gubernatorem, intelligit, quòd faciat justitiam, etiamsi non ponat in mandamento, &c. Nota, quomodo salvandi scribuntur in libro prædestinationis, scilicet*, Salvabitur Joannes per innocentiam, Petrus per pœnitentiam, &c. *Ita quòd non solùm scribitur finis sive terminus, sed etiam via, sive medium, per quod, &c. Idem de præscitis. Et si Papa facit Episcopum; intelligitur, quòd sit Sacerdos, etiamsi non dixit. Idem in natura de pluvia per nubes, &c. Ita de prædestinatione. Ideo ibi est triplex defectus in illis, qui dicunt*, Quid me oportet operari? &c. *Primò est ignorantia, quia quando scribitur in libro prædestinationis*

tionis, Talis salvabitur, *ponitur etiam via, & medium per quod, quia per humilitatem, vel misericordiam, &c. Ideo respicere finem sine medio, est ignorantia, & talis deficit dicendo*: Quid me oportet laborare? *Immò certè oportet operari: alioquin auferres unam partem prædestinationis scilicet viam, & medium per quod, &c.* Ideo Greg. 1. Dialog. & ponitur 23. quæst. 4. cap. Obtineri: *Ipsa perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotente Deo disposita, ut ad hoc electi ex labore perveniant, quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante sæcula disposuit donare. Ideo si non vis ire ad infernum, remove viam, & medium, nempe peccatum, & non ibis*: Esaiæ 3. Væ impio in malum. *Secundus defectus: est stultitia, dicere*; Quid me oportet facere bonum? &c. *Nota qualiter scit Deus omnia futura; scit, si hodie prandebis, sicut si salvaberis. Si dicis, quid me oporteat parare cibum pro prandio? &c. Nullus facit argumentum de prandio, & arguit de anima. Idem, si est infirmus, quid me oportet vocare medicum? quia jam scit Deus, si ero curatus, &c. Si debes sanari, via est per medicinas, &c. Item, scit Deus, si hoc anno habebitis blandum (id est agrorum fructus) quid ergo oportet arare? &c. Responsio: quia illa est via. Item scit* Deus, *si Rex habebit victoriam de inimicis, quid oportet habere gentes armorum? Responsio: quia illa est via ad victoriam, &c. Tertius defectus est error maximus. Unde negare Trinitatem, error est contra unum articulum solùm, & sic de aliis: sed dicere, quòd prædestinati non debent facere bona opera, est error contra omnes articulos, quos destruit: v. g. quare Deus voluit incarnari? Respondeo, ut homines ascenderent in Cœlum. Et numquid sciebat* Deus, *an homines salvarentur. Quid oportebat, ipsum incarnari? Et sic de aliis. Item de quo servit fides, Baptismus? &c. Quia ante ista Deus sciebat, qui essent salvandi, &c. Magnus est error, sumere finem sine medio. Modò ergo finalis conclusio est, ut dicit thema*, Manete in me, *scilicet per bonam vitam*, & ego in vobis, *per gratiam. Ideo* 2. Pet. 1. *Fratres satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis: Hæc enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini, & Salvatoris nostri Jesu Christi.* Hactenus Sanctus Vincentius.

XCVI. Est ergo stulta illa responsio Mahumetanorum, *Vel Deus statuit, ut ego sim Christianus, vel non, &c.* Deus enim statuit, ut tu sis Christianus, si tu volueris admittere doctrinam fidei, illámque audire, & expendere: statuit, ut sis Christianus, si auferas impedimenta fidei Christianæ, nempe pluralitatem uxorum, & ritus Mahumetanos: & vult, ut admittas doctrinam fidei, quia in hunc finem sua admirabili providentia disposuit, ut captivus traheteris ad terras Christianorum, & ut tibi fides vera annuntiaretur: in hunc finem sæpè internè te vocat, ut jugum Christi suscipias. Deus non trahit homines ad fidem necessitando, sed suadendo, & alliciendo; tibi autem suadet, ut Christianus fias; quia tibi proponit rationes efficaciter persuadentes,

Fidem Christi esse veram, & sectam Mahumeti esse falsam: & voluntas manifesta Dei est, quòd homines deserant fidem falsam & amplectantur veram: sicut voluntas Dei est, quòd homines non furentur, non mæchentur, non injuriâ afficiant proximos. Unde sicut stultum esset, dicere: *Si Deus vellet, ut ego non furarer, ego furtum non fecissem*: ita stultum est, dicere, si voluntas Dei esset, ut ego Christianus sim, ego Christianus fierem. Constat enim, homines per Dei voluntatem non semper efficaciter trahi ad id, quod Deus vult; quia voluntas Dei est, ut homines à vitijs abstineant, & virtutem sectentur, & tamen frequenter à vitijs non abstinent, nec virtutem sectantur. Et ratio est, quia Deus vult, ut homines hæc opera liberè exerceant, illósque relinquit in manu consilij sui, & ideo ipsi sæpissimè Dei voluntati resistunt, sicut Stephanus dixit Judæis: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Unde sicut stultè responderet Maurus fur, & adulter, si interroganti: *Quando desines furari & adulterari:* Responderet: *Quando Deus voluerit.* Ita stultè mihi interroganti: *Quando convertendus es?* Respondes: *Quando Deus voluerit.* Jam enim Deus vult, ut convertaris ad Christum, & suam voluntatem tibi exponit per lumen rationis, quo cognoscis, sectam Mahumetanam esse falsam, & Religionem Christianam esse veram: Deus tamen te non cogit, neque tibi necessitatem infert; quia vult, ut convertaris liberè & cum merito; tu autem huic voluntati Dei resistis, dum non vis relinquere sectam Mahumetanam, sicut resistis voluntati Dei, dum non vis deserere vitia.

XCVII. Quomodo autem scientia & prædestinatio Dei libertatem non tollat creaturæ, aptè explicabo hac similitudine, quâ utitur S. Vincentius Ferrerius in sermone illo de prædestinatione. Existit speculator in alta turri, unde intuetur duas vias, & exitus illarum; alteram initio asperam, sed securam; alteram initio delectabilem & planam, sed periculosam & latronibus plenam: ex illa specula detegit eos, qui tendunt per viam delectabilem & planam, quæ à sinistris est, tandem cadere in quoddam præcipitium: eos verò, qui tendunt per viam initio asperam, quæ est à dextris, tandem pervenire ad locum felicitate plenum. Desiderans verò, ut viatores omnes perveniant ad locum illum felicem, clamat è turri, Amici, viatores, deserite viam sinistram, & carpite dextram, quia sinistra, quæ delectabilis & plana est, ducit ad præcipitium & mortem; dextra verò, quamvis aspera appareat, ducit ad locum felicem. Plerique verò ex viatoribus sinistram ingrediuntur, quia delectabilis & plana, & per illam gradiuntur: speculator verò ex altitudine turris intuetur eorum præcipitium. An in hoc casu visio speculatoris detegentis præcipitationem & perditionem eorum, qui gradiuntur per viam sinistram, est causa, cur illi præcipitentur? minimè. Neque enim ideo illi præcipitantur, quia speculator videt; sed potiùs speculator videt, quia illi præcipitantur. Unde potiùs illi sua voluntaria præcipitatione sunt causa, quòd speculator videat, & non è converso. Nec illa speculatoris visio illis libertatem adimit, sed qui præcipitantur, liberè præcipitantur, & quia

volunt:

volunt: quia si viam dextram carperent, & illi insisterent, efficerent, ut speculator videret oppositum.

XCVIII. Sic ergo res se habet in nostro casu. Existit Deus in alta suæ æternitatis specula, unde omnia tanquam præsentia aspicit, quæ in tempore fiunt. Duæ sunt viæ: altera spatiosa & lata, quæ ducit ad perditionem; altera aspera, quæ ducit ad vitam. Clamat Deus per os Prophetarum, & Apostolorum, & per internas inspirationes: *Hac est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram.* Isai. 30. 21. idest neque amore prosperitatis temporalis, neque timore adversitatis, deseratis viam rectam mandatorum Dei, quæ ducit ad vitam: omnibus hominibus præstat auxilia necessaria ad ambulandum per viam rectam, sed illi ob difficultatem viæ hujus arripiunt viam latam, per quam tendunt ad perditionem. Deus ex alta specula æternitatis infelicem eorum exitum prospicit: & tamen hac sua scientia non est causa, cur ipsi pereant, neque enim ideo illi præcipitantur, quia Deus videt, sed potiùs ideo Deus videt, quia illi præcipitantur. Ut enim inquit Hieronymus in caput 26. Hieremiæ, *non quia Deus scit, futurum aliquid, idcirco futurum est; sed quia futurum est, novit Deus, qui est præscius futurorum.* Et ut ait Origenes lib. 7. in Epistol. ad Romanos explicans illud, *quos præscivit: Non propterea erit aliquid, quia id scit Deus futurum; sed quia futurum est, scitur à Deo, antequam fiat.* Et ut loquitur Damascenus in Dialogo contra Manichæos pag. 562. *Prævidens Deus ea, quæ à nobis sponte futura erant; videlicet, quæ in nostra sunt potestate, virtutem dico & vitium, prædestinat ea, quæ non sunt in nostra potestate. Præscientia Dei vera est, & aliter quàm ipsa habet, res fieri nequit; sed ipsa non est causa, cur, quod futurum est, omnino fiat; sed quia hoc vel illud facturi sumus, ideo prænoscit: prænoscit autem multa, quæ ipsi non placent, sed horum causa non est.* Et ut ait Augustinus lib. 5. de civitate cap. 10. *Neque enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum præscivit, imò ideo non dubitatur ipsum peccare, cùm peccat, quia ille, cujus præscientia falli non potest, ipsum peccaturum esse præscivit; qui si nolit, omnino non peccat: sed si peccare noluerit, etiam hoc ille præscivit.* Et ita loquuntur alij Patres apud Fasolum tom. 2. pag. 47. & apud Lessium in opusculo de gratia efficaci cap. 3.

En ergo apertissimam rationem, cur prædestinatio divina, licèt infallibilis sit, non auferat nostram libertatem, quia prædestinatio secundùm Augustinum nihil aliud est, quàm *præscientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicunque liberantur;* ac proinde duo includit, nempe voluntatem divinam conferentem ea beneficia & dona, quibus homines de facto liberantur ab æterno interitu, & vitam consequuntur æternam: & præscientiam, per quam Deus videt, quòd homines illis donis & beneficijs bene usuri sunt. Ex ijs duobus primum nequit auferre libertatem, quia Deus dat auxilia, & dona prævenientia, quæ necessitatem non inferunt, sed talis sunt naturæ, ut eis possit voluntas creata *dissentire, si velit, eáque abjicere*, ut definit Tridentinum:

vel *illis resistere*, ut definit Senonense Concilium: præscientia autem Dei, quâ prævidet, arbitrium creatum benè usurum illis donis, nequit officere libertati, quia non est causa nostri operis, sed potiùs nostrum opus est causa illius præscientiæ. Neque enim ideo homo rectè operabitur, & perseverabit in bono, quia Deus scit; sed è contra ideo Deus scit, quia homo sic perseverabit.

CAPUT TRIGESIMUM SECUNDUM.

Demonstratur, Alcoranum non esse testimonium Dei, quia fabulis ridiculis plenum est.

XCIX. ASSUMPTUM probatur primò, ex dictis in toto capite præcedenti. Secundò, ex dictis cap. 1. Tertiò, quia teste Joanne Andrea cap. 8. sui libri, Mahumetus in Alcorano lib. 2. cap. 11. narrat, sibi Almedinæ commoranti apparuisse Angelum Gabrielem septuaginta alarum paribus instructũ, secúmq; adduxisse brutum quoddam nive candidius, nomine *Alborach*, & jussisse, ut in illud conscenderet, brutum verò equitem admittere noluisse, nisi facta priùs sponsione, quòd ipsum in paradisum esset adducturus; Mahumetum verò ita spopondisse; & sic equum illum se facilem præbuisse; & confestim conscendisse; & Angelo dextrante pervenisse citissimè in Templum Sanctum Hierusalem; & ibi in occursum ejus processisse Prophetas omnes, illúmque tanquam maximum Dei Prophetam salutâsse; ad fores autem Templi appositam esse scalam, quæ cœlum contingebat: & per eam conscendisse ad primum cœlum, & post illud alios sex penetrâsse; primum cœlum esse argenteum, secundum aureum, tertium, quartum, quintum, & sextum, ex varijs lapidibus pretiosis, septimum verò lucis; in primo cœlo stellas suspensas esse ex catenis aureis, & maximam illarum esse sicut montem, qui juxta Almedinam extat. In primo cœlo invenisse Adamum, qui eum arctè complexus est, & gratias Deo egit, quia talem filium ei donare dignatus est: in secundo invenisse Noë: in tertio Abrahamum: in quarto Josephum: in quinto Moysem: in sexto Joannem Baptistam: in septimo Christum. In omnibus his cœlis, affirmat, se vidisse varios Angelos diversis muneribus destinatos: sed specialiter narrat; se in septimo cœlo vidisse Angelum, qui septuaginta millia capita habeat; & in singulis capitibus septuaginta mille linguas, & singulis linguis septuaginta mille voces formabat, quibus Deum laudaret.

C. Deinde dicit, manente Angelo comite in septimo cœlo, se sine socio ad octavum cœlum ascendisse, & immensæ altitudinis juga superâsse, & invenisse nives, & pluvias, & jam præ nimio frigore penè defecisse; tunc verò audîsse vocem dicentem sibi: *Ampliùs appropinqua Mahumete, & creatorem tuum*

tuum saluta: hac autem voce confortatum prope Thronum Dei ascendisse, Deum verò manum suam super humeros ejus posuisse; illam verò ita frigidam fuisse, ut præ nimio frigore ejus contactum vix ferre posset. Hîc Deum magna ipsi secreta manifestâsse, & præcepta dedisse. Postea redijsse ad septimum cœlum; & Angelum, qui eum comitabatur, eum duxisse ad videndum paradisum, quem Deus Mauris præparaverat. Hæc deliria referre sufficiat, quia illa quivis poterit impugnare.

Quartò, teste eodem Joanne Andrea in capite 5. sui libri 1. Mahumetus lib. 3. cap. 9. (secundùm Alcoranum, qui legitur sine distinctione librorum, est caput 36.) narrat, Salomonem cum exercitibus suis tum hominum, tum avium pervenisse propè *fluvium formicarum*. Et cùm adhuc per leucam distaret, audivisse vocem cujusdam formicæ, quæ cæteris præcipiebat, ut se reciperent in antra sua, ne conculcarentur ab exercitu Salomonis. Et in illo itinere locutum fuisse cum upupa, quæ illi multa dixit de Regina Saba, & cum upupa illa epistolam misisse ad Reginam. Cùm verò scivisset, Reginam Saba in occursum ipsius à sua curia jam processisse, dæmonem coëgisse, ut palatium ipsum Reginæ Saba in ictu oculi illuc transportaret: idque dæmonem præstitisse, atque ita Reginam à Salomone in suo ipsius palatio fuisse exceptam, & propterea potentiam Salomonis fuisse admiratam.

Quintò, lib. 3. Alcorani cap. 14. (teste Joanne Andrea) affirmat, quòd Salomon habebat plures dæmones in ergastulo catenis & compedibus ligatos: & cùm morti appropinquavit, præcepit, ut cadaver suum unguentis condirent, & medicaminibus præservatum in Sella Regia collocarent, ut quasi vivus timeretur. Ita verò fuit executioni mandatum. Cæterùm in ipsius dexterâ virga apposita est, cujus extremitas terræ infixa erat: à qua egrediens vermis virgam corrosit; & sic Salomon in terram corruit; & hoc pacto dæmones cognoverunt, eum esse mortuum; & sic à pœnis liberati sunt.

Et cap. 43. Alcorani in persona Dei sic loquitur: *Davidi divitias abundanter contulimus, & montes ac aves illi parere fecimus, ferrùmque molliri præcepimus; ipsum quoque loricas bonas exinde texere jussimus. Salomoni quoque ventos, & pluvias vespere, ac mane parere fecimus, suaque manui mineralia auri, & diabolos opifices, ut illi pro velle suo aras & imagines, & paropsides, ac amphoras fabricarent, subjecimus.* Hæc tamen fabulosa esse facilè constabit legenti libros Regum, & Paralipomenon.

CI. Item cap. 47. hæc habet: ***Pharao jussit sibi ædificium usque ad cœlestium attactum portarum parari, ut sic Moysis Deum conspiceret.*** Hæc & alia multa fabulosa habet in Alcorano, quæ libens omitto. Duas tamen historias vel potiùs ridiculas fabulas præterire non possum, quas Mahumetus scriptas reliquit, in responsione ad quasdam quæstiones, quas illi proposuerunt tres Rabini Judæorum, de quibus suprà mentionem feci cap. 1.

Inter

Inter has quæstiones una fuit, cur sepulchrum Moysis ignoretur? Ut huic responderet, sequentem fabulam composuit, & ijs verbis recitavit: *Moyses cùm solus per per desertum vagaretur, fortè sepulchrum apertum vacuúmque invenit, rectè ad quantitatem suam effossum: quod admirans cœpit ad propriam staturam metiri. Interea Angelus mortis venit ad interficiendum Moysem. Quem cùm cognovisset Moyses, quæsivit: ad quid venisti? Respondit: Missus sum pro anima tua. Cui Moyses, quomodo ergo putas eam eripere? Per os enim non poteris, quo locutus sum cum Domino; neque per aures, quibus vocem Dei audivi; neque per oculos, quibus faciem Dei vidi; neque per manus, quibus donum* Dei *recepi; neque per pedes, quibus montem Sinaï ascendi. His auditis abijt Angelus* Do*mini, formáque mutatâ, attulit pomum de paradiso, quod cùm olfaciendo porrigeret, recepit Moyses; cúmque naribus apponeret, arripuit eum Angelus per nares, per quas tanquam emungens, animam ejus extorsit; quo facto, mansit corpus ejus in sepulchro nunquam reperto.* Planum est, hæc ridicula, & fabulosa esse. Veritas constat ex capite ultimo Deuteronomij. Alia quæstio, seu interrogatio fuit: cur caro porcina edi non debeat? Ut huic interrogationi satisfaceret Mahumetus, sequentem fabulam contexuit: *Jesus Christus* (inquit) *dum rogaretur à Discipulis, ut modum arcæ Noë, habitúmque superstitis in eo generis humani exponeret, rogantes audiens, formulam ex luto inter manus suas confectam projecit humi, & ait: surge in nomine patris mei, & surrexit homo canus: cui Christus: tu quis es? Respondit: Ego sum Japhet filius Noë. Cui Jesus; itáne canus mortuus es? Respondit: Nequaquam, sed in hac ipsa hora, putans me ad diem judicij surgere, metu canus effectus sum. Præcepit ergo Jesus Japhet, ut omnem historiam arcæ Discipulis rogantibus exponeret. Tunc ille rem omnem à primordio narrans, pervenit ad locum, ubi cùm domus secessus pondere, inquit, egestionis arcam inclinaret, timuimus valde. Consuluit itaque Pater Noë Deum: cui Deus; adduc, inquit, elephantem, & verte posteriora dorsi ejus super locum, & fecit sic. At ubi elephas fimum suum hominum egestioni injecit, surrexit sus grandis: quæ cùm massam omnem disperderet, conceptum insuetis naribus edidit murem: qui cùm tabulas roderet, consulto Domino, percussit Pater Noë illico leonem in fronte: percussus leo concitatus, flamine anxio catum naribus ejecit. Satísne ergo videtur causa, Abdia, vitandi animal immundum?* Hucusque Mahumetus; qui similes fabulas, & ineptias adhibuit in responsione ad multas alias interrogationes, quas Judæus Abdias, & alij duo Rabini ei proposuerunt.

CA-

CAPUT TRIGESIMUM TERTIUM.

Ostenditur, legem Mahumeti non esse à Deo, quia lex Domini convertens, à quo procul abest lex Mahumeti.

CII. CUM finis legis Dei sit, animas ad Deum ducere, & veram sanctitatem procurare, qua anima conjungitur Deo, illique placet; nequit esse lex divina illa, quæ vitia non cohibet, & virtutes promovet, & media ad generandam veram sanctitatem non habet. Talem autem esse legem Mahumeti, facile est probare ex dictis, cùm illa proponat, tanquam articulos fidei, & veritates salutares, mille errores, & præcipiat, vel consulat, vel saltem ut licita permittat multa fœda & illicita, & hominum corda sursum non elevet, sed potiùs rebus terrenis, & delectationibus corporis, & bonis sensibilibus immergat. Sed nunc breviter hoc ipsum ostendendum est, tum à posteriori, tum à priori. A posteriori quidem, quia nullus fuit unquam inter Mahumetanos homo verè sanctus, cuius sanctitatem Deus mundo ostenderit per signa illa & virtutes, quibus in Ecclesia Christi in omni sæculo Deus multorum sanctitatem ostendit, tam virorum, quàm fœminarum. Hoc assumptum Christi prædicator amplificare poterit, in medium producendo ea, quæ sincerissimè & verissimè narrat Fr. Antonius del Castillo è Seraphica Familia, qui inter Turcas diu versatus est, in suo *devoto peregrino*, seu *itinerario* Hierosolymitano lib. 3. cap. 6. ubi describit vitam & mores eorum, quos Turcæ ut sanctos venerantur, & *Morabitos*, *Turlacos*, vel *Truncos* appellant.

CAPUT TRIGESIMUM QUARTUM.

Quales sint Mahumetanorum sancti.

CIII. EST doctrina inter Mahumetanos recepta, homines jejunando, eleemosynas largiendo, à delectationibus carnis abstinendo, & pœnitentiam agendo initio vitæ suæ, tandem adquirere naturam Angelicam, & impeccabiles reddi, & in præmium vitæ anteactæ posse jam, quidquid libuerit, deinceps facere, & quamcunque delectationem capere. Audiamus Thomam Bozium tom. 1. de signis Ecclesiæ lib. duodecimo cap. 20. pag. mihi 543. ubi hæc scribit: Est inter Turcas quorundam, qui religiosissimi habentur, secta; Vocantur hi Turlachi. Mos est istis, palam per obscœni-

tatem spurcissimam coire cum quibusvis, ipsis etiam belluis, præcipuè verò cum asinabus, quibus ipsi vehuntur; & quò fidentiùs hæc ij perpetrârint, eò sanctiores existimantur. Id ego, si in uno, aut altero scriptore legissem, nullo modo inducere in animum possem, ut crederem: sed omnes, qui Turcarum mores latiùs describunt, id constantissimè affirmant; in his Joannes Antonius Menauinus Genuensis, Theodorus Spanduginus Cantacuzenus, Bellonus Gallus, Joannes Leo Africanus; qui quidem è Mahumetanorum sanguine ortus, Mahumetique diu addictus, cùm fuisset à nostris captus, Romámque Leone X. Sedente adductus, Christo se dedidit, & Africæ descriptionem, morésque suæ Gentis proprio libro diligentissimè notatos nobis reliquit. Adjicit hic aliud longè obscœnissimum, solitos hujusmodi homines, ubi eos impetus libidinis arripuerit, violare mulieres obvias, quas posuerint in mediis viis, nisi obstiterint illæ, præ naturali, qui reliquus est humanæ menti, pudore. Quod verò est insanissimæ mentis, & ad præsens argumentum spectat, tanta superstitione defixi populi tenentur, ut credant, hos homines divinissimos; mulieres verò, quæ compressæ fuerint ab istis, ex hoc facto quasi consecratas, ac sanctiores effectas. Secundum sit illud: Siquis inter Mahumetanos, ac præcipuè Turcas, inciderit in amentiam, ac mentis stuporem, pro sancto habetur, & honore præcipuo, cœlestique à cunctis colitur, quamvis furiosos ipsi constringant, & cædant. Refert idem Joannes Leo, à Rege Tunetano exædificatas fuisse non ignobiles ædes, bonáque assignata satis opulenta stupido cuidam; unde alebantur illius sectatores, & cognati multi. Ex his judicare possumus reliqua istorum. Qui vult legere ridenda multa ad hoc pertinentia, videat itinerarium Ludovici Barthenæ cap. 5. & seq. lib. 2.

CIV. Addit Joannes Leo Africanus lib. 3. Historiæ Africanæ cap. 43. se vidisse unum ex his Morabitis, seu Turlachis publicè aggredi in platea Babyloniæ, seu Cayri fœminam nobilem, egredientem ex balneo, & cum illa coram omnibus coivisse: peracto autem turpissimo concubitu, statim certatim omnes confluxisse ad tangendas in venerationis signum vestes illius fœminæ, quas jam sacras arbitrabantur; maritum verò illius, re cognita, mille gratias egisse Deo ob felicem sortem suam: & ad manifestandam cordis sui lætitiam publicum parâsse convivium, fortunatum se existimans, quia Propheta Mahumetus sub specie delectationis capiendæ uxorem suam divinis voluit sanctificare favoribus. Idémque testatur Fr. Antonius del Castillo. Persuasum enim habent cœci isti homines, Prophetam Mahumetum hos turpissimos congressus inspirare illis Morabitis, ut quasi nomine illius, & personam ipsius agentes commisceantur fœminis, ut illis ipsarúmque domui insignia conferat beneficia: & hinc oritur, quòd mulieres illas à Morabitis cognitas ut rem sacram, & à Mahumeto sanctificatam, venerentur.

Quis non videat, turpissimam, & abomi-

abominandam esse legem, quæ tales fructus producit, animásque non ad Deum convertere, sed in bestias transformare? Conferat hîc Christi prædicator puritatem Religionis Christianæ cum hac impuritate, & in medium proferat vitam & gesta eorum, quos Sancta Ecclesia, ut Sanctos colit: discurrat per singula sæcula, & breviter enumeret celebriores sanctos, qui in singulis floruerunt, ut Mahumetani oculos aperiant & lucem veritatis videant. Ut autem præ oculis habeat sanctos famosiores, qui singulis sæculis floruerunt, legat Cardinalem Bellarminum in tomo concionum S. 6. de fide, ubi breviter & dilucidè eos proponit: & Patrem Franciscum Arias nostræ Societatis tom. 1. de Imitat. Christi, tract. 5. à cap. 23. usque ad 37. ubi copiosè & eruditè rem tractat.

CAPUT TRIGESIMUM QUINTUM.

Ostenditur, legem Mahumeti carere mediis perveniendi ad sanctitatem. Et primò de Maurorum Zalà, seu oratione.

CV. MIRUM non est, quòd lex ista homines non ducat ad sanctitatem, quia cùm sanctitas à Deo provenire debeat, medijs instrumentis ab ipso designatis, & ad generandam sanctitatem aptis, eiusmodi instrumentis carent. Universale instrumentum est oratio, & obsecratio (qua à Deo aliquid petimus ob ejus misericordiam, & ob Christi merita) ut enim inquit Chrysostomus lib. 1. de orando Deo, *Oratio* est instar clavis cujusdam, per quam omnes Dei thesauros possumus aperire, & ex illis accipere, quidquid nobis commodum videtur ad æternam salutem consequendam. Et ideo Christus *Matth.* 7. & *Luc.* 12. ad orationem homines hortatur dicens: *Et ego dico vobis, petite & dabitur vobis: quærite & invenietis: pulsate & aperietur vobis: omnis enim, qui petit, accipit, & qui quærit, invenit, & pulsanti aperietur. Quod Christus explicat similitudine ab humanis ductà: Si enim vos, cùm sitis mali, nôstis bona data (quæ non à vobis habetis. sed aliunde accepistis) dare filijs vestris, quantò magis Pater vester de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se.*

Hoc instrumento universali ad omnia saluti opportuna facilè obtinenda carent Mahumetani: etsi enim sæpe repetant formulam orandi, quam *Zalà* vocant, in ea nihil petunt: dicunt enim solùm hæc verba: *Deus magnus est, & Mahumetus à dextris Dei existit. Benedictus sit Deus.* Quæ verba cum magnis cæremonijs proferunt, quandocumque faciunt *Zalà*. Faciem enim versus meridiem vertunt, ut te-

ſtatur S. Petrus Paſchaſius num. 84. & jam oculos in cœlum attollunt, jam caput uſque ad terram demittunt; oculos utraque manu abſtergendo, & quaſi lingendo, & maxillas contrectando. Quinquies autem in die faciunt hanc orationem, ſeu *Zalà*; nimirum 1. primâ aurorâ. 2. *meridie.* 3. quaſi horâ quartâ poſt meridiem. 4. cùm ſol occidit. 5. horâ & dimidiâ à prima nocte. Habent etiam ſua roſaria ſatìs longa, quæ nimirum centum globulis conſtant; quæ percurrunt, & in ſingulis globulis hæc tantùm dicunt verba, *Biſmila*, id eſt, *nomen Dei.* Et hæc roſaria recitare, ſæpe repetendo illam vocem, *Biſmila*, ſeu *nomen Dei*, eſſe exiſtimant magnum ſuffragium ad extrahendas animas defunctorum ab inferno. Conferat Chriſti prædicator hanc formulam orandi cum formula orandi, qua Chriſtiani utuntur, dum orationem Dominicam, & ſalutationem Angelicam proferunt; & exponat petitiones ſeptem, quas Pater noſter continet, & preces, quas continet *Salve Regina*: atque laudes B. Virginis, quas continet ſalutatio Angelica, & ſalutarem petitionem: ut Mahumetani hæc inter ſe comparantes, veritatem agnoſcant.

CAPUT TRIGESIMUM SEXTUM.

De Mahumetanorum lotionibus, & lavacris.

CVI. MAHUMETUS in Alcorano cap. 12. hæc habet: *Viri boni cùm oratum ſurrexeritis, facies veſtras, ac manus & brachia uſque ad cubitum, & pedes uſque ad tibias abluere, & capillos revolvendo abſtergere, & poſt coitum mulierum, vos balneari oportet. Infirmi autem & in itinere poſiti, ab egeſtu, aut mulierum coitu venientes, & aquam minimè reperientes, facies ſuas, & manus terra munda pulvere tergant: Deus namque veſtram mundiciam diligit.* Idem repetit cap. 9. his verbis: *Poſt coitum, & egeſtionem, & antequam orent, abluantur, &c. Et ſi aqua non adſit, terra munda pulvere, quaſi aquâ, tergendo mundentur.* Verùm hæc vana & ſuperſtitioſa eſſe, & à perfidis Judæis deſumpta, facile eſt probare: Deus enim mundiciem interiorem animæ præcipuè quærit, & hanc præcipit. Anima autem non inquinatur egeſtione, quæ opus naturale eſt, neque coitu cum uxore legitima, quando uxoratus ad conſortem accedit ex deſiderio prolis ad obſequium Dei educandæ, vel ex fine honeſto reddendi debitum, vel ſe liberandi à periculo incontinentiæ: ergo ſuperſtitioſè tunc præcipitur lotio illa. Si autem coitus ſit illicitus, macula, quam anima ex illo opere contraxit, non ablutione exteriori corporis, ſed animi contritione, & veniæ petitione, & fer-

& ferventi oratione ad Deum fusæ, obtinenda est. Unde Christus Matt. 15. 19. *De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemia. Hæc sunt, quæ coinquinant hominem: non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.* Quòd à Judæis illas ablutiones sumpserit Mahumetus, probari potest: nam ut Marcus testatur cap. 7. 3. *Pharisæi, & omnes Judæi, nisi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum. Et à foro (scilicet venientes) nisi baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis servare baptismata calicum, & urceorum, & paramentorum, & lectorum, in quibus scilicet ad mensas accumbebant:* Quia enim in foro omne genus hominum versabatur, Judæi, & Gentiles, mundi & immundi; cùm ex foro redibant Judæi, se totos in aquam immergebant, ne quid in corpore immunditiæ remaneret: & omnia, quæ contrectaturi prandentes erant, ne eorum attrectatione, si fortè immunda essent, contaminarentur, priùs eluebant. Sed hæc tam crebra lavatio inutilis & superstitiosa erat, & tempus ad alia utiliora consumebat.

Diabolúsque miseros Mahumetanos decipit, dum eis persuadet, eis ablutionibus animam lavari à maculis peccatorum; cùm tamen ad hoc nullam virtutem habeant, sicut habet ablutio Baptismalis; nam Christus applicat meritum suæ Passionis Baptismo, & dum corpus exteriùs abluitur, Deus internè gratiam infundit virtute illorum verborum: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti:* gratiâ illâ anima emundatur à sordibus culpæ. Conferat Christi minister vanitatem harum ablutionum, quibus utuntur Mahumetani, cum efficacia, quam habent ad mutanda corda hominum Sacramenta à Christo instituta; & in hunc scopum legat P. Franciscum Arias tom. 1. de Imitatione Christi, tract. 5. cap. 49. & 50. ubi appositissima narrat exempla ad hanc rem persuadendam.

CAPUT TRIGESIMUM SEPTIMUM.

De Mahumetanorum Ieiunio.

CVII. Mahumetus in Alcorano capite secundo ita loquitur: *Tota die jejunate, nocte jejunium solvite, & tunc comedentes & bibentes quantum libuerit, ferè usque ad principium horæ, quæ solis ortum antecedit.* Sanctus Petrus Paschasius, num. 85. de hoc jejunio loquens, inquit: *Mauri, statim ac dies lucescere cœpit, jejunare incipiunt, & nihil comedunt, neque bibunt, neque cum mulieribus coëunt; sed post solis occasum, cùm nox jam suas*

tenebras super terram fundere cœpit, comedunt, & bibunt, & cum mulieribus coëunt.

Habent autem jejunium continuatum per integrum mensem lunarem, quod *Ramadân* appellant. Non habet verò fixam anni stationem, sed jam uno, jam alio tempore incidit: & sæpè incidit in æstate, quando messes colliguntur: tantóque rigore illud observant, ut quamvis siti pereant, nec fauces quidem aquâ humectare liceat, quia si aliquis deprehenderetur jejunium solvisse, illicò suspenderetur.

Hoc tamen jejunandi præceptum à Deo non esse, neque aptum disponere homines ad sanctitatem, nec ex temperantia, sed ex superstitione procedere, facilè probatur; ut enim testantur Spanduginus, Cambinus, Nicolaus à Nicolais, ac Petrus Bellonus apud Bozium, tom. 1. de signis Ecclesiæ, signo 46. cap. 3. cùm Turcæ hæc jejunia agunt, licèt usque ad noctem cibum non gustent, tamen ubi advesperascit, sic insatiabili aviditate corripiuntur, ut totas noctes vorando, & bibendo consumant. Et ut scribunt viri Religiosi, qui diu inter Mauros captivi detenti sunt, postquam Mauri initio noctis voracissimè comedunt, sive ex piscibus, sive ex carnibus, & cubitum eunt; media nocte procedit per vicos homo, quasi publicus præco, clavam gerens, qui fores percutiens alta voce clamat: *Surgite Mauri ad comedendum, & bibendum, & gignendos filios contra Christianos.*

Et sanè cùm naturalis ratio dictet, ut de cibo & potu non plus sumatur, quàm utile sit naturæ ac expediens animæ ad bene agendum: & tota penè nocte ad libitum epulari valde gravet naturam, & animam impediat ab exercitijs virtuosis; lex ita comedendi post jejunium est divinæ atque naturali legi contraria. Secundò, quia cùm lex divina jubeat, ut sensualitas reprimatur, & sub rationis dominio servetur; nequit esse à Deo lex, quæ consulit, vel saltem tamquam licitum permittit, tot horis ad libitum comedere, & bibere, & sensualitati fræna laxare. Tertiò, quia cùm finis jejunij sit, vitia comprimere, passiones frænare, pro culpis præteritis satisfacere, mentem elevare, & ad contemplationem divinorum disponere, nequit Deum habere Authorem lex illa, quæ post jejunium licentiam præbet se ingurgitandi per totam noctem: quia hoc ipso ea admittit, quæ impediunt omnia illa bona, quæ per jejunium intenduntur.

Conferat Christi prædicator hoc jejunium cum jejunio Christianorum, & illam Mahumeti doctrinam cum doctrina Christi, sic præcipientis, Luc. 21. *Videte, ne graventur corda vestra crapulâ, vel ebrietate; aut curis huius sæculi.* Et Luc. 6. *Væ vobis, qui saturati estis, quia esurietis.* Et cum doctrina Petri Epistola 1. cap. 2. sic monentis: *Charissimi, abstinete vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversùs animam.* Et Pauli, Roman. 8. dicentis: *Si secundùm carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.*

CAPUT

CAPUT TRIGESIMUM OCTAVUM.

Concluditur ex dictis, quàm impudenter Mahumetus dixerit, suam legem esse supra omnes.

CVIII. IN cap. 18. Alcorani sic legitur: *Nuncium suum*, videlicet Mahumetum, *cum via recta, legéque bona Deus misit, ut ipsam manifestet, & super omnes leges extollat.* Verùm hoc esse mendacium impudenter confictum à Mahumeto, constat evidenter ex dictis in toto capite præcedenti: & ex dictis in his postremis capitibus constat, nullam ex conditionibus legis Domini convenire legi Mahometi. Hîc Christi prædicator facilè potest probare, omnes proprietates legis Dei, convenire cum summa perfectione legi Christianorum.

CAPUT TRIGESIMUM NONUM.

Quamvis Mahumetus in Alcorano dicat, sibi non esse datam potestatem faciendi miracula: tamen aliqua testibus carentia, in sui commendationem finxit.

CIX. IN capite 15. Alcorani introducitur Deus sic loquens cum Mahumeto: *Tu nequaquam ad incredulos cum manifestis Dei miraculis venies, quoniam ea velut otiosa atque contraria reputarent: Nisi sciremus, eos tibi non credituros, sicut nec aliis crediderunt, daremus tibi signa atque prodigia. Increduli, licèt omnes virtutes, omniáque Dei viderent miracula, numquam nisi tecum disputatione facta crederent: cùm dicant, hæc nequaquam fieri nisi per pravias incantationes.* Hæc astutè confinxit Mahumetus, ut declinaret ignominiam, & dedecus, quod ex publica obmurmuratione Judæorum contra ipsum resultare ipsi poterat apud sui sectatores: palam enim Judæi obmurmurabant, Mahumetum non esse Prophetam, quia non habebat potestatem faciendi miracula, ut diximus, cap. 1.

Ut æstimationem tamen apud suos lucraretur, aliqua de se confinxit, quæ refert Joannes Andreas, cap. 10. sui operis contra Alcoranum: ne tamen de falsitate convinceretur, ea confinxit, quæ testes non habuerunt, vel quæ coram testibus jam mortuis narrabat facta.

I. Est

I. Est illud de pectore sibi aperto, & guttâ nigrâ extractâ: de quo supra c. 5.

II. Quòd cùm esset septemdecim annorum, & camelos Domini sui duceret, Deus miraculosè illum protexit nube, ne à nimio solis ardore ureretur.

III. Quòd illum in spelunca sæpe Angelus Gabriel visitaverit.

IV. Quòd ipsum redeuntem ex colloquio cum Angelo, arbores, lapides, & aves salutabant.

V. Quòd cùm calore solis premeretur, vocavit arbores procul existentes, ut sibi umbram facerent; & illæ statim accurrerunt.

VI. Quòd se iter agente, & in contemplatione Dei absorpto, magnus truncus arboris per medium scissus est, ut pergenti viam præberet.

VII. Quòd cùm ab ipso patruus ejus, & alij (qui jam obierant, quando hoc primum narravit) postularent, ut coram ipsis miraculum faceret, lunam divisit, ut habes supra cap. 16.

CAPUT QUADRAGESIMUM.

Miracula, quæ de Mahumeto narrant Sarraceni.

CIX. HÆc enumerat P. Cornelius à Lapide in *Caput XIII. Apocalyps. pag.* 218. Primum, quòd sine dolore prodierit ex utero Matris, circumcisus, & hilaris. Secundum, quòd in ejus natali omnia idola per totum orbem corruerint. Tertium, quòd Lucifer arreptus ab Angelis, tunc immersus sit in profundum maris. Quartum, quòd venti, aves, & nubes de ejus educatione decertârint. Quintum, quòd asina voce humana eum vocaverit *sigillum Prophetarum*. Sextum, quòd nubes atra semper, etiam cœlo sereno, ejus capiti incubuerit. Septimum, quòd lunam bipartito divisam conjunxerit, & compegerit: hinc Turcæ venerantur lunam, illámque in vexillis castris præferunt. Octavum, quòd Angelus sit ei locutus. Nonum, quòd arbor fici ab eo evocata, ei se humiliter inclinaverit. Decimum, quòd bos & agnus ei, tamquam maximo inter nuncios Dei, locuti sint. Quocirca asserant, Mahumetis nomen fuisse ante mundi creationem in conspectu Dei: & quòd, nisi fuisset, nequaquam mundum condidisset.

LIBER

LIBER SEXTUS.

IN QVO TRADITUR PRAXIS, convertendi Mahumetanos, petita ab experientia Authoris, & designantur themata Concionum, & loca etiam ex toto opere, quibus expleri possint.

CAPUT PRIMUM.

Quantum expediat, publicas ad Mahumetanos Conciones habere.

I. IN PRIMIS utilissimum est, publicas Conciones ad Mahumetanos habere in urbibus, & oppidis, ubi illorum non est adeò exiguus numerus, ut sunt Malaca, Portus Sanctæ Mariæ, Gades, Hispalis, Xera, Calpe, S. Lucar de Barrameda, Velezmalaga, Granata, & alia oppida Bæticæ Provinciæ, item Matritum, & aliæ civitates maritimæ in Hispania prope mediterraneum. Harum concionum multiplex est fructus. 1. Ipsorum Mahumetanorum conversio, qui his sermonibus publicis non parùm commoventur, ut constat ex dictis in hoc tractatu: & sanè concurrente fidelium multitudine ad has conciones, ardens desiderium in ipsis excitatur de Mahumetanorum reductione, illámque à Deo enixè postulant, & sæpè obtinent.

Secundò, cùm multi sint occulti Judæi in magnis urbibus, ubi viget commercium, ut in civitatibus maritimis; & cùm non possimus directè conciones in Hispania habere contra Judæos, qui non nisi occulti & incogniti habitare in his regnis possunt, oportet, ut hæ conciones contra Mahumetanos publicè habeantur; nam ad illas venire non renuunt Judæi, & saltem curiositate ducti confluunt. Et cùm plurima ex argumentis, quæ contra Mahumetanos fiunt, militent contra perfidos Judæos; unâ operâ omnes convincuntur, & Christi minister sub titulo prædicandi Mahumetanis potest contra Judæos discursus & argumenta dirigere. Et ita ego præstiti Hispali, & maximè optavi, ut conciones istæ fierent in Ecclesia Cathedrali, vel propè illam, quia illuc sine nota, & sine incommodo concurrere poterant hujusmodi homines; inclementia tamen temporis coëgit anno præterito 1679. Ut concio-

nes incæptas ad januam Majoris templi, quæ meridiem respicit, prosequerer in Domo Professa Societatis Jesu, in qua anno 1672. habitæ fuerant conciones illæ, in quibus 38. Mahumetani Baptismum petierunt.

Tertiò, quia in magnis urbibus Indiarum commercio frequentatis degunt occulti non pauci hæretici, ut Hispali, Gadibus, Malacæ, & etiam Matriti, qui libenter ad has conciones audiendas veniunt; & occasione arrepta potest Catholicus concionator adversùs illos sermonem convertere, eósque argumentis premere. Id ego sæpè observavi, præsertim quando impugnabam illum Mahumetanorum errorem, quòd unusquisque possit in sua lege salvari: tunc enim converti sermonem contra Sectarios Calvinistas, & Lutheranos, fatentes, esse salutem in Ecclesia Catholica Romana. Item quando recensentur notæ, quibus manifestè comprobatur, Ecclesiam Christi esse veram Dei Ecclesiam, & sectam Mahumetanam esse Synagogam Satanæ, facile est, discursum dirigere contra hæreticos; nam signa veræ Ecclesiæ Christi in sola Catholica, & Romana Ecclesia reperiuntur. Item cùm ex depravatis Mahumeti moribus, & ex contradictionibus Alcorani falsitas Mahumetanæ sectæ detegitur, idem argumentum torquetur contra Sectarios Lutheranos, & Calvinistas. Et ita ego præstiti Malacæ, Gadibus, & Hispali.

Quartò, istæ conciones utilissimæ sunt ipsis Christianis Catholicis, ut in fide magis radicentur, & crescente fidei fervore, & vivacitate, crescant reliquæ virtutes. Et in oris maritimis, unde quotidie Christiani à Mauris captivi abducuntur, est res ista maximè necessaria: quia plebei homines ignorantes motiva credibilitatis, quibus manifestè demonstratur, Religionem Christianam habere Deum Authorem, facilè à Mahumetanis seducuntur, & à Christo deficiunt. Unde Christiani Prædicatores deberent in ijs præcipuè locis populo expendere argumenta illa, quibus Christus suam Divinitatem probavit, & reliqua omnia, quæ in prima parte ego confeci. Utinam Oratores Christiani omissis discursibus alijs prorsus inutilibus, quos sæpe concionibus inserunt, quandoque populo Christiano exponerent argumenta illa, quibus evidentissimè demonstratur, Deum revelâsse mysteria Religionis Christianæ. Experientia me docuit, fideles maximam consolationem accipere ab ejusmodi concionibus, & intimè commoveri ad agendas Deo gratias pro beneficio Fidei Christianæ, sine qua impossibile est, Deo placere. Observavi ego non semel, aliquos fideles auditis ijs argumentis, quibus probavi Christi Domini divinitatem contra Mahumetanos, & Judæos, lachrymas continere non potuisse ob redundantiam spiritualis consolationis, quâ eorum animus reficiebatur.

II. Certè cùm in Domo Professa Societatis Jesu Matritensi anno 1670. conciones publicas ad Mahumetanos primùm habuimus, tanta erat has conciones audiendi aviditas, ut necessarium fuerit, fores templi & domûs prætoria cohorte cingere, ut aditus reservaretur

Magna-

Magnatibus, & Principibus fœminis. Et quamvis hæc diligentia prudenter præmissa fuerit; tamen multi Dynastæ vix potuerunt liberum ingressum invenire, & magno cum labore locum ad audiendum consecuti sunt. Inter Proceres primariæ sortis quidam, vir severæ frontis, & non modici supercilij, & qui signa tantæ affabilitatis exhibere non solebat, cùm prædicatorem audivit de Christi Divinitate disputantem, & evidentiam argumentorum expertus est, quibus Veritatem Religionis Christianæ ostendit; se continere non potuit, quin illum è pulpito revertentem ad cubiculum insequeretur; ipsúmque arctè complexus est, & gratias habuit pro concione tantæ utilitatis & consolationis.

III. Cùm primùm Hispali, anno 1672. ad Mahumetanos publicè verba fecimus in Domo Professa, quæ in meditullio civitatis sita est, necesse fuit, ob multitudinem auditorum eodem tempore simul in duobus locis prædicare: in Templo fœminis, viris autem in peristylio domus, quod amplissimum est, & quinque millia hominum capere potest, qui ex pavimento, & ex fenestris, & pergulis concionem audiebant. Contigit autem, ut, dum concio haberetur, non semel plueret; & quamvis per tegulas, & canales aqua supra auditores copiosè decideret, & concionator ab illis rogaret, ut loco illo decederent, quia periculum erat, ut aqua usque ad interiora penetraret, ab ipsis impetrare non potuit, ut locum illum desererent, nec ut paterentur, concionem interrumpi per aliquod temporis intervallum. Tantâ enim cum voluptate conciones illas audiebant, ut indignum judicarent, ob ullum temporale incommodum hoc bono privari.

Quintò, his utilitatibus accedit, quòd cùm fideles vident, aliquem ex Mahumetanis argumentis convictum, publicè Baptismum petere, lætitiam continere non possunt, Deum laudant, & ei ex intimo cordis affectu gratias agunt, quia cor illius infidelis tetigit, ab eo precantur, ut ei constantiam, & perseverantiam largiatur, illúmque arctè amplexantur, & alia charitatis signa ei exhibent; & multarum virtutum actus exercent: & hic publicus plausus, & conclamatio infideles accendit, & emollit, & fideles maximè consolatur. Id ego sæpissimè expertus sum, præsertim Malacæ, Hispali, Xeræ, Gadibus, Calpe, & Matriti.

Sextò, non exigua est utilitas, quòd his concionibus instruuntur Christiani perspicacis ingenij, & bono intellectu præditi, ut cum Mahumetanis servis possint de Religione disputare, & illos ad Christianismum adhortari, & veritatem Religionis Christianæ argumentis ostendere, quæ à concionatore audierunt. Ipsique Mahumetani, quamvis tunc non convertantur, ex concionibus colligunt fidei semina, quæ postea suo tempore fructum faciant; ut constat exemplo illo, quod narravi cap. 6. Et aliis duobus, quæ illi adjunxi eodem capit, & ex ijs, quæ ibi dixi cap. 10.

CAPUT SECUNDUM.

Quomodo Mahumetani convocandi sunt ad has conciones publicas audiendas.

IV. UT has conciones utiliter audiant, curandum est, ut non tam vi cogantur, quàm rationibus, & benevolentiæ signis adducantur: & ut libentes veniant, providendum imprimis illis est de pecunia, quam singulis diebus pendere solent dominis suis; cùm enim arceantur propter concionem ab operibus, in quibus mercedem diurnam lucrantur, quâ solvunt heris suis vectigal diurnum, de quo conventum est inter illos; debet aliunde merces illa compensari. Servi namque Africani plerumque pacisci solent cum heris suis, & quotidiè pendunt in tributum drachmas aliquas, donec libertatem acquirant; & tributum illud lucrantur sudore vultûs sui, & ex mercede diurna partem reservant ad propriam sustentationem, partem ad solvendum tributum dominis suis. Unde ut sine violentia ad conciones adducantur, vel heri remittere debent illius diei vectigal; vel illis donandum est, unde solvant. Libenter autem veniunt, si sciant, post concionem eis tribuendum esse tantum pecuniæ, quantum possent lucrari, vel onera portando, vel agros colendo, vel alio modo laborando. Unde optimus modus eos congregandi est, pecunias quærere, quibus solvant vectigal illius diei. Scientes enim, se tantundem lucraturos audiendo concionem, quantum lucrarentur tota die laborando, libenter accedent. Hoc modo usi sumus Hispali anno 1672. Nam quamvis primò Dominus Archiepiscopus in Parœcijs edictum publicari jussetit, quo monebat, ut heri suos servos & ancillas adducerent in Domum Professam Societatis, & hujus rei executionem impensè commendavisset Vicario Domini Assistentis, seu Proprætori, qui Ministros justitiæ distribuens per vicos, seu vicinitates civitatis eos cogeret in unum, postea tamen meliori inito consilio, epistolium scripsi ad Dominum Michaëlem de Mannara equitem Calatravensis militiæ, præstantis sanctimoniæ virum, & amore Dei, & zelo animarum flagrantem, qui Præfectus erat, vel Frater Major Sodalitatis *Charitatis*, quæ Hispalensi nobilitate constat; ferè sub hac forma: *Domine mi Deus Charitas est, & qui manet in Charitate, in Deo manet: nisi Charitas hoc munus suscipiat congregandi Mahumetanos, nihil agemus, quia barbari isti, si compellantur à Satellitibus Domini Assistentis, non lubentes, sed coacti audient; ac proinde sine fructu. Rogo ergo te, ut rem hanc commendes Sodalibus Charitatis.* His acceptis litteris, congregavit Sodales, & re

& re inter ipsos consulta, decretum est, ut hujus Sodalitatis equites inter se partirentur vicos, & Paræcias civitatis, & singuli curarent Mauros congregare, qui in suo vico, vel Paræcia degebant: Sodalitásque ipsa in se sumpsit onus solvendi Mahumetanis pretium illud, quod illi lucrari poterant; & in hoc insigni charitatis opere expendit sexcenta scuta, quia singulis Mahumetanis venientibus ad concionem, eâ finitâ, donabatur certa pecuniæ summa, unde ea die ali possent, & heris suis tributum solvere. Mirum est, qua diligentia, quo zelo, & charitatis ardore Dominus D. Michaël de Mannara & reliqui hujus nobilissimæ Sodalitatis alumni conversioni Maurorum operam navaverint. Eos secum adducebant ad concionem, non vi, sed amore, & in ipsa concione inter ipsos sedebant, & verbis ardentibus adhortabantur, ut Baptismum peterent; preces ad Deum fundebant, eleemosinas, jejunia, flagellationes, & alias mortificationes Domino offerebant pro eorum conversione. Et huic *Charitatis Hispalensis nobilitatis* insigni pietati debetur felix exitus harum concionum, in quibus quadraginta quatuor conversi sunt, quorum octo suprà triginta una die solemniter baptizati sunt à Domino Archiepiscopo, & latè narratur in historica Relatione, quæ de hoc solemni Baptismo typis mandata est. Certè non alium solemniorem triumphum habuit unquam Hispalensis civitas, postquam à Sancto Ferdinando debellata est, quàm illum, quem illa die spectavit. Instituta est solemnis processio, in qua ducebantur triumphantium more catechumeni à Domo Professa Societatis in Ecclesiam Cathedralem, in qua erectum erat ingens theatrum in eo ipso loco, in quo in hebdomada sancta collocatur celebre illud *Monumentum*, quod omnibus admirationi est, ut in editiori loco administratus Baptismus posset ab omnibus spectari. Processionem præibat *Imago crucifixi*, quæ est insigne *Sodalitatis Charitatis* proprium: Sanctam Imaginem accensis cereis immediatè sequebantur triginta sex pauperes, quos Sancta Sodalitas vestivit: subinde catechumenos ipsos comitabantur Charitatis Sodales, qui trecentorum numerum implebant, & Religiosi Societatis; alij à dextris, alij à sinistris catechumenis associati. Et sic peractus est Baptismus ea pompa, & majestate, quæ in ea Relatione describitur.

V. Quantum Deo placuerit cura illa, quam Sancta Sodalitas Charitatis suscepit donandi Mauris pretium, quo tributum diurnum solverent, manifestavit eventus singularis, anno præterito 1679. in quo Missionem repetens in illa civitate, conciones quoque publicas ad Mahumetanos habui. Rogavi Dominum D. Michaëlem de Mannara, ut nunc eandem curam susciperet Sodalitas Charitatis circa Maurorum conversionem, quam priùs susceperat anno 1672. hoc munus libentissimè amplexa est: cæterùm cùm tota illa provincia annonæ penuriâ laboraret, siquidem trium librarum panis quinque drachmis emebatur: & Sodalitas Charitatis ingentem pecuniæ summam quotidie alendis pauperibus insumeret, non ha-

habebat Sancta Sodalitas, unde solveret denarios illos diurnos Mauris donandos: & re maturè inter Sodales deliberata, decretum est, non posse eleemosinas à fidelibus collatas ad pauperum sustentationem, & ægrotantium curationem, in alios usus quantumvis pios converti; & hujus decreti Author præcipuus fuit Dominus D. Michaël de Mannara; qui tandem conclusit, sibi ut Fratri Majori Sodalitatis incumbere onus, industriè quærendi pretium donandum Mauris. Sequenti die illum de hac re nihil cogitantem convenit civis Hispalensis, quem antea non noverat; qui in hunc modum eum allocutus est: hîc affero, Domine D. Michaël, mille scuta in eos pios usus expendenda, in quibus sancta Charitas solet eleemosinas sibi erogatas expendere. Tunc ille omnino immemor Maurorum: satius erit, inquit, ut mihi designes opus, in quo vis hanc pecuniam expendi: vix hæc verba protulerat, cùm recordatus est pretij Mauris donandi, nihil tamen exteriùs pronuntiavit: illius autem eleemosinæ largitor, quasi cogitationem Domini D. Michaëlis legeret, illicò adjecit: meæ voluntatis est, ut hanc pecuniam expendas in eo opere pio, quod nunc in tua cogitatione volvis: & cùm tunc cogitatione volveret eleemosinam elargiendam Mauris, miratus est singularem Dei providentiam, quam in se confidentibus exhibet. Hunc mirabilem successum mihi narravit Dominus D. Michaël, paucis diebus antequam incideret in morbum, quo ingenti cum luctu totius Hispalensis civitatis & uberrimis pauperum lachrimis sublatus est die 9. Maij anno 1679. Et cùm ego eventum mirarer, alios mihi tunc mirabiliores narravit, quos sæpè expertus est. Hujus præclari viri vitam & gesta in lucem hoc anno edit R. P. Joannes de Cardenas nostræ Societatis Exprovincialis, satis ex suis scriptis orbi, & civitati Hispalensi ob pietatem notus. Ego sanè id sanctè testari possum, sæpè hanc cogitationem animum meum subijsse, fore, ut aliquando Dominus Michaël de Mannara in altaribus collocaretur: sæpè cum illo de rebus divinis locutus, ardentis in Deum amoris in illo manifesta signa deprehendi: cùm de Deo loquebatur, totus ardebat, & quasi extasim passus extra se veluti rapiebatur: nihil aliud quærebat, nihil aliud cogitabat quàm majorem Dei gloriam, & proximorum salutem, pauperúmque & ægrotorum levamen. Epistolam apud me habeo Patris Cardenas, in qua testatur, hujus viri corpus, post septem menses effossum, integrum & incorruptum repertum esse. Et sanè quamvis mihi diceretur, eum mortuos suscitâsse, nihil mirarer. Nam mihi ejus vitam & mores contemplanti, sæpè occurrit, non aliter vixisse, quos Ecclesia in altaribus veneratur.

VI. Quod si Sodalitas Charitatis provinciam hanc non sibi vendicâsset; illam absque dubio amplexus fuisset illustrissimus pauperum Pater, Dominus Archiepiscopus D. Ambrosius Ignatius de Espinola & Guzman, quia ultra quingentorum ducatorum millia tempore famis in alimoniam pauperum expendit. Et sanè hoc opus dignissimum est Episcoporum largitate. Ubi autem

Episcopi non fuerint, vel Sodalitates aliæ similes Hispalensi Charitati (si fortè in toto orbe Christiano perfectè similem habet illustris illa Sodalitas) quærenda est eleemosina inter divites populi. Ubi autem Mauri non de proprio vivunt, sed heris suis tanquam famuli ministrant, monendum est, ut domini illos ad conciones adducant; idque illis injungendum est à Prætore urbis, præconis voce, si opus fuerit. Et cura hujus rei committenda est Sacerdotibus pijs, aliisque personis devotis, qui invigilent, ne ullus Mahumetanorum à concione absit. In ipsa autem concione expedit, ut Mahumetanæ fœminæ à Mahumetanis viris separentur, ne illas volentes petere Baptismum cohibeant: & ne se mutuò impediant infideles, intermiscendi sunt cum Christianis, viri cum viris, & fœminæ cum fœminis. Experientia enim docet, quòd, ubi Mahumetani inter se conjuncti sedent, obdurati & pertinaces detinent dociles, ne Baptismum petant.

CAPUT TERTIUM.

Quòd pro Maurorum conversione preces, eleemosinæ, jejunia, & alia pia opera à Christianis exercenda sunt, ut prædicatio effectum sortiatur. Ubi singularia hujus rei exempla ab Hispalensibus exhibita recensentur.

VII. CUM infidelium conversio non sit opus hominis currentis, sed Dei miserentis, quia, ut ait Christus: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus trâxerit eum*: non solùm concionator debet enixè à Deo postulare, ut internè illuminet, quos ipse externè admonet; sed à Christianis auditoribus rogare, ut intimo cordis affectu postulent à Deo illorum conversionem, & pro illa impetranda eleemosinas, jejunia, & alias mortificationes Deo offerant. Idque initio singularum concionum debet impensè commendare. Et hac in re reliquæ Christiani orbis civitates imitari possunt insignem pietatem, & religiosum fervorem Hispalensium, qui vix cognoverunt, Missionarios Societatis publicas velle ad Mahumetanos conciones habere anno 1672. cùm ad expugnandam eorum perfidiam, Deo pro eorum conversione obtulerunt Communiones, Missas, jejunia, pœnitentias, & mortificationes in magno numero. Persona nobilis obtulit pro singulis, qui converterentur, quinquaginta Missas: alia obtulit, inservire pauperibus hospitalis feriâ sextâ nudis pedibus & cruribus. Alia pro singulorum conversione corpus suum cilicio cingere, & exosculari ulcus fœtidius pauperum in hospitali jacentium (& hic fuit D. Michaël de Mannara.) Alia persona vovit Domino abstinentiam

tiam perpetuam à carnibus, si emolliret cor cujusdam obstinati Mahumetani, cujus conversionem vehementer desiderabat; conversus est ille, & ipsa votum suum religiosè adimplet. Puer decennis, à parentibus Mahumetanis genitus, & in prima infantia baptizatus, miram ostendit pietatem; nam à primis annis totam doctrinæ Christianæ summam diligenter didicit, & ab usu rationis suorum parentum conversionem sitiens, pro illa preces ad Deum fundebat, & ferventer ipsos hortabatur ut Christiani fierent; in hac autem occasione, in qua Mauris prædicabamus, coram multis se provolvit ad pedes obstinati patris, illósque exosculatus, cum lachrimis rogavit, ut duritiem illam deponeret, & Baptismum peteret: qua pietate omnium oculos & amorem in se convertit. His diebus, quibus conciones habebantur, puer iste aquam afferebat ijs, qui in tanta gentium pressura sitiebant; & ex eleemosinis, quas ipsi viri pij erogabant ob hanc pietatem, octo drachmas congregavit, quas tradidit Sacerdoti, ut quatuor Missas Deo offerret pro conversione suorum parentum.

Sodalitas Charitatis Deo promisit, tot pauperes in integrum vestire, quot Mauri converterentur: id quod cumulatissimè adimplevit. Primariæ nobilitatis fœminæ inter Mahumetanas sedebant, eísque plena charitatis viscera ostendentes, verbis ardentibus, affectibus ardentioribus ad Christum trahere conabantur. Inter has eminuit Princeps fœmina, inter Hispaniæ Proceres sanguine clarissima, quæ non solùm fœtidis Mahumetanis assidebat, eásque arctè complectebatur; sed flexis genibus integram concionem audiebat, quæ plerumque per horam cum dimidia, & quandoque duas protrahebatur, Deo offerens hanc pœnitentiam, ut illarum duritiem emolliret. Quandoque necessarium fuit, sedilia ab uno in alium locum mutare: tanta autem devotione has conciones Hispalenses equites audiebant, ut cùm adessent servi & famuli, quibus hoc imperarent, ipsi suis manibus subsellia, & sedilia transportarent. Omnibus his concionibus adfuit Illustrissimus Archiepiscopus, qui Africanos, qui Baptismũ petierant, spirituali gaudio plenus arctissimè amplectebatur, eos verbis suis in fide confirmans, & ad ardentiùs desiderandum Baptismum inflammans. Huic Hispalensium pietati post Deum debetur tam numerosa Maurorum conversio, cùm pro magnitudine civitatis exiguus sit numerus eorum mancipiorum, quæ Hispali degunt, quia vix attingit trigesimam partem eorum, qui Gadibus, in Portu Sanctæ Mariæ, & Malacæ commorantur.

Charitatem & pietatem Hispalensium animadvertentes Africani, non minùs illâ, quàm concionibus ipsis movebantur ad fidem amplectendam: quam aliqui eo ardore susceperunt, ut prædicatores effecti alios ad Christum traherent. Maurus quidam uxoratus eam lucem in concionibus à Deo accepit, ut domum suam reversus uxori suæ prædicare cœperit, eam adhortans, ne hanc occasionem amitteret, lucrandi æternam animæ salutem: & quia eam obsti-

natam

natam vidit, ei omnem suam suppellectilem, & pecuniam donans, & nihil sibi reservans, Christo contentus, eam dimisit, nolens ampliùs cohabitare cum muliere, quæ fidem Christi amplecti nolebat, idque ipsum alius præstitit, dimisit enim uxorem, sibi nimis charam, quia converti noluit; utrumque tamen post aliquot dies Dominus consolatus est, quia mulieres illæ exemplo maritorum permotæ, Christum agnoverunt, & mariti eas cum ingenti lætitia admiserunt.

Turca quidam tanto cum fervore fidem Christi professus est, ut, quamvis haberet sufficientem pecuniam ad sui redemptionem, maluerit illam pecuniam alteri Africano, qui ipsius admonitione & exemplo conversus fuerat, donare, ut libertatem emeret, quàm propria libertate frui. Uno ex iis diebus, in quibus Mahumetanis prædicabatur, accepit litteras Africana ancilla ab Algerio, quibus monebatur, ejus redemptionem peractam esse, facta commutatione inter ipsam, & civem Hispalensem, qui captivus in Algerio detinebatur: quibus generosè respondit, malle se captivam in Hispania inter Christianos commorari, quàm cum libertate ad perfidiam Mahumetanam redire.

Fuit inter Hispalenses cives nonnullus, qui tanto gaudio affectus est ob conversionem mancipij sui, ut statim ipsum libertate donaverit, quamvis bonis fortunæ non abundaret. Multi ex Patrinis fervorem eorum, quos in Baptismo tenuerunt, videntes, eorum libertatem emerunt.

CAPUT QUARTUM.

Singulare exemplum puellæ sexennis orantis pro Mahumetanorum conversione.

VIII. PRÆFATIS exemplis aliud adjungo; quod abundè probat, quantùm apud Deum valeant ferventes orationes justorum pro impetranda Maurorum conversione: inter familias nobiles, quæ Malacæ morum integritatem & præclaram pietatem cum sanguinis claritate conjungunt, non postremum locum obtinet familia Domini D. Josephi Azedo del Castillo. Habebat eques iste filiam sexennem Marianam nomine, cujus certè intelligentia erat supra ætatem, pietas atque devotio supra naturam: nemo illam alloquebatur, qui non miraretur tam vividas rationis scintillas, ita ut mihi dubium non fuerit, eam in illa ætate jam capacem esse suscipiendæ Eucharistiæ, quia tam rationis compos erat, eóque judicio pollebat, quo vix aliæ pollent in nono vel decimo ætatis anno. Habebant parentes ejus ancillam Mahumetanam, cujus conversionem desiderabant, eam verò à Deo impetravit

virguncula illa sexennis, nam in genua coram altari provoluta magno devotionis affectu vitam suam Deo obtulit pro conversione ancillæ: *Obsecro Domine* (inquiens) *ut nobis concedas conversionem hujus ancillæ: ut illa Christo vivat, ego libenter moriar: ego vitam meam tibi offero pro ejus salute.* Non potuit non maximè Deo placere hujus Angeli oratio: & ita, quod postulavit, obtinuit, nimirum conversionem ancillæ; quæ ob amorem hujus puellæ Mariana appellata est; cujus reductione remuneravit Deus Christianam curam, quam adhibuerunt parentes illius puellæ in ipsius educatione; pietatem enim à pijs parentibus hauriens, non priùs incæpit vivere, quàm devotionem ostendere, & orationes recitare. Accidit casus iste ad extremum anni 1669.

CAPUT QUINTUM.

Quantùm expediat, quòd Mahumetani ad Fidem conversi magna cum solemnitate baptizentur.

IX. RATIO, & experientia docent, multùm omnino referre, quòd Mahumetani, & Judæi, qui inter Christianos convertuntur, cum solemni apparatu ducantur ad sacrum fontem, & quòd, si fieri potest, ab Illustrissimis Episcopis, vel Archiepiscopis cum ingenti pompa baptizentur. Primò, quia cùm homines rudes res spirituales in seipsis attingere non possint, manuduci debent per hæc exteriora ad ipsarum cognitionem. Et ideo Christus Dominus Sacramenta novæ Legis in signis exterioribus, & sensibilibus instituit. Ut enim inquit D. Thomas 4. contra gentes cap. 56. *Sicut cæteris rebus, ita etiam homini Deus providet secundùm ejus conditionem: est autem talis hominis conditio, quòd ad spiritualia & intelligibilia capienda naturaliter per sensibilia deducitur: oportuit igitur, spiritualia remedia hominibus sub signis sensibilibus dari.* Et propterea S. Ecclesia tot sacras cæremonias instituit in administratione Baptismi, ut illius mirabiles effectus his signis declaret. Secundò, quia tam infideles, quàm fideles, dum sacras illas cæremonias spectant, & solemnitatem considerant, quâ confertur, magnum aliquid ibi apprehendunt, sicut reverâ est; quod sanè non facerent, si solùm viderent homines exteriùs ablui. Tertiò, quia infideles contemplantes hilaritatem catechumenorum, & spirituale gaudium fidelium, & authoritatem Episcopi administrantis, hinc moventur ad venerationem Baptismi, & sæpe excitantur ad illum petendum, ut sequentibus exemplis constabit.

X. Quando ad finem anni 1669. Malacæ conciones publicas habui ad Mahumetanos, aderat tunc puella Mahumetana duodecim annorum, arguta valde & perspicacis ingenij, quam paucis ante mensibus captivam abdu-

xe-

xerant ex Oràn: erat illa in secta Mahumetana pertinacissima, ejúsque conversionem frustrà sæpè tentaverat pia fœmina, cui ut ancilla inserviebat: & quamvis quadam curiositate ducta memoriæ mandaverat quatuor primas catechismi orationes, quas sæpè repetebant famulæ illius domus; ejus tamen cor longè erat à credendo, quod ore proferebat. Tristitiâ maximâ, & impotenti rabie afficiebatur, quando aliquis Mahumetanorum Baptismum petebat; & quadam die tam acerbè tulit conversionem Mahumetanæ fœminæ, cujus cor in concione Deus emollivit; ut faciem propriam unguibus fœdaverit præ doloris & impatientis furoris æstu; secundùm consuetudinem illius barbaræ gentis, apud quam fœminæ in occasionibus magnæ tristitiæ unguibus faciem lacerant. Hujus tamen puellæ cor Deus mirabiliter mutavit, ea die, qua Illustrissimus Episcopus triginta tres catechumenos cum magna solemnitate sacro fonte lustravit, ut diximus suprà cap. 1. Petivit illa à domina sua facultatem ad spectandam solemnem processionem catechumenorum, qui à Collegio Societatis ad Cathedralem Ecclesiam ducebantur, ubi eos expectabat illustrissimus Episcopus, qui erigi mandavit ingens tabulatum juxta sacri Templi fores, ut sacra illa functio liberè ab immensa populi multitudine spectari posset. Spectavit puella, quasi stupefacta, hilaritatem, quam vultu præferebant catechumeni, spirituale gaudiũ Christianorum, magnificam illam pompam, & devotionem, quâ tota nobilitas catechumenos comitabatur, omnibus alta voce cantantibus nostræ fidei mysteria: irrupit per mediam multitudinem, ut in tabulatum ascenderet, & sacras ceremonias intueretur: & intus accensa, exteriùs fervorem spiritûs promebat; veniebat honestè cooperta subtili pallio, seu nebulâ sericâ; & faciem, capútque discooperiens, hilaritate vultûs, & verborum fervore ardorem internum prodens, altâ voce ab Illustrissimo Episcopo Baptismum petit: ille benignè ad se vocans, & in visceribus charitatis recipiens, ejus vocationem explorat, & motivum petendi Baptismum inquirit, & cognito virgunculæ fervore, me interrogat, an puella illa posset tunc cum aliis Baptizari, quamvis non esset instructa eo pacto, quo adulti ante Baptismum instrui debent? quia propter ætatis teneritudinem videtur posse, inquit, ut parvula reputari; & aliunde periculum non est perversionis, quia existit in domo devotæ fœminæ, omnino separata à Mahumetanorum commercio, & intra breves dies potest integrè instrui, ejúsque fervor hoc præmium postulat, ut cum aliis baptizetur; mæstitia enim non exigua illi erit, si Baptismus differatur. Prudentissimæ rationes illæ Illustrissimi Episcopi mihi persuaserunt, posse illi tunc Baptismum administrari, omnísque ratio dubitandi ablata est, cùm compertum est, eam memoriâ tenere symbolum, & sufficienter capere mysterium Trinitatis, & Incarnationis, & reliqua, quorum fides explicita exigitur ab adultis. Itaque dum alij baptizabantur, breviter eam ibi instruximus, & post alios ibidem so-

lemniter baptizata est cum festivo omnium plausu, & cum maxima consolatione Illustrissimi Episcopi, qui vehementer admirabatur ingentem lætitiam, quam vultu præferebat propter beneficium suscepti Baptismi.

Similem eventum expertus sum Xeræ anno 1671. Erat ibi Turca adolescens, corporis, & oris elegantiâ conspicuus, & qui potiùs Matriti, quàm in Africa educatus videbatur: conceperat ille aliquando propositum suscipiendi Baptismum, & jam orationes didicerat, & mysteria fidei sufficienter noverat. Sed perfidus Mahumetanus, qui magnæ erat authoritatis apud suos, eum ab hoc proposito deturbavit, illùmque omnino decepit, ut in Mahumetana secta persisteret, & satagebat, ne conciones audiret, quas ibi prædicavimus. Permanebat adhuc in sua perfidia toto illo tempore, quo missio Xeretana duravit, nempè tempore Quadragesimæ. Cæterùm post aliquot menses solemniter baptizati sunt Mahumetani, qui conversi fuerant; non enim ibi potuimus remanere tempore illo, quod necessarium erat ad Catechumenorum instructionem. Urgebat enim Missio Gaditana, quam enixè Illustrissimus Episcopus poscebat, & civitas desiderabat, ob ingentem cladem, quam ingens ventorum procella intulerat, naves in Portu submergens, & domus non paucas subvertens, & ædificia quatiens: urgebat etiam missio Portuensis, quam excellentissima Ducissa de Medina Cæli impetrabat. Post has Missiones peractas, & post Missionem habitam in Civitate de Sanlucar, Xeram migravimus ad Baptismum solemnem, in quo quindecim Mauri Sacro fonte expiati sunt. Erectum est ingens theatrum in maximo foro, vulgò *Arenal*; confluxit innumerabilis hominum turba, Catechumeni stipati equitibus, & Religiosis Societatis in processione ducti sunt ad locum Baptismi, sicut Malacæ factum fuerat.

Adolescens ille Turca hoc spectaculum contemplans, & Sacrum apparatum intuens, ita commotus est, ut alta voce medio in foro clamare cœperit. *Volo Christianus esse, & cum cæteris baptizari: locum date, ut possim theatrum conscendere*: & per confertam multitudinem perrumpens, tandem ascendit, & magno fervore Baptismum petiit. Illum ego examinavi, & inveni sufficienter instructum in mysteriis fidei, quæ aliquando didicerat: & quanta potui celeritate disposui, ut Baptismo cum reliquis tingeretur à Vicario Domini Archiepiscopi: suo fervore, & vultûs elegantiâ omnium oculos in se rapuit, & summo cum gaudio Baptismum suscepit.

XI. Tertiò, anno 1670. tempore Pentecostes celebratus est solemnis Baptismus Matriti in nostro Collegio Imperiali, in cujus capacissimo templo ingens tabulatum erectum, & ornatum erat, prout sacra hæc functio postulabat: ibíque inspectante Hispanica nobilitate, undecim vel duodecim Catechumeni, qui perfidi Mahumeti sectam deseruerant, convicti argumentis, quæ adversùs illam confecimus in nostra domo Professa, ab Illustrissimo Episcopo Arcadiæ (nam Eminentissimus

mus Cardinalis Archiepiscopus Toletanus D. Paschasius de Aragon, vel defectu integræ valetudinis, vel aliis curis, & negotiis legitimè impeditus, per seipsum hoc munus exequi non potuit) Sacro fonte lustrati sunt. Egressa est processio Catechumenorum à domo Professa, eos stipantibus à dextris, & à sinistris Dynastis, & Regni Proceribus. Adolescens Mahumetanus, hanc solemnitatem admiratus, à Deo in hoc itinere illuminatus est; in tota via oculos avellere non poterat à Catechumenis, & quamvis sæpè vi repulsus sit, ne illis appropinquaret; ejus tamen perseverantia obtinuit, ut per mediam turbam pertumperet, & tabulatum ascenderet; ubi alta voce Baptismum petiit: qui tamen tunc ei administratus non est, quia non erat adhuc instructus in rebus fidei. Hi casus manifestè probant, convenientissimum esse, ejusmodi Baptismata cum pompa, & magno apparatu celebrari.

CAPUT SEXTUM.

Quomodo expugnanda sit obstinatio Mahumetanorum, qui veritatem Religionis Christianæ cognoscentes, Baptismum suscipere detrectant, vel differunt.

XII. QUANDO Christi prædicator agnoverit, intellectum Mahumetanorum convictum quidem esse, cæterùm voluntatem adhuc rebellem existere; minas Dei ingeminet, novissima ponderet, severitatem divini judicij, & terribilitatem pænarum inferni expendat, & effigiem animæ damnatæ è pulpito ostendat. Cùm in secunda Missione Hispalensi primò ad Mahumetanos verba fecimus, post aliquot conciones, animadvertens prædicator duram obstinationem quorundam, de inferno sermonem instituit; effigiem hominis damnati ostendit, & ad extremum ad parietem, vel columnam, cui suggestum innitebatur, conversus, & sudorem, quo madebat frons ejus, manu emundans, æstu quodam fervoris abreptus, manum sudore madidam, columnæ marmoreæ impegit alta voce inclamans, *Columna, parietes, audite verbum Domini, & testes mihi estote, quòd veritatem huic obduratæ genti prædicaverim.* Et ad Mahumetanos faciem vertens, & minacia verba proferens: ego, ego, in Dei (inquit) judicio vester Fiscalis ero, ego vestram duritiem coram supremo judice accusabo; sudor iste testis erit locupletissimus; ignorantiam ibi allegare non poteritis; luce meridiana clariùs vobis ostendi, Mahumetum non Dei Prophetam, sed seductorem nequissimum fuisse, & extra Christi Religionem salutem non esse: satis, arbitror, vester intellectus convictus est; sed rebellis adhuc voluntas existit. O bone Deus! frange horum lapidum duritiem, & ex illis filios Abrahæ constitue. Hæc

& alia terribilia verba fulminavit. Et adspirante divina gratia, cujusdam obstinatissimi durities tandem fracta est; extorsêre terrores, quod elicere rationes non poterant: siquidem ad Baptismum iis minis tractus est. Solent obstinati Mahumetani, dum, quid respondeant, non occurrit, ad hanc responsionem confugere: Pater meus Maurus, avus meus Maurus, proavus Maurus; & ego quoque Maurus usque ad mortem. Sed hanc esse stultam responsionem, facilè convincitur, sicut stulta est eadem responsio, posita in ore Gentilis idololatræ, vel obstinati Hebræi Judaizantis. *Pater meus idololatra avus meus idololatra, &c.* Et sicut stultum esset, dicere: Pater meus in inferno est, avus in inferno &c. Majorum vita prava non est imitanda, sed deserenda: eorum præcipitium fugiendum, non quærendum est, &c. Quid expectas, ut convertaris? An quòd Deus miraculum aliquod faciat ad te convertendum? Sed Deo mos non est, miracula sine necessitate facere. Josue 5. v 2. *Defecitque manna postquam comederunt de frugibus terræ, nec usi sunt ultrà cibo illo filij Israël.* Stella, quæ apparuit Magis, & eos duxit in Hierusalem; cùm illuc pervenerunt, disparuit, quia jam ibi non erat necessaria, ubi Christi notitia aderat; & ideo voluit Deus, ne existeret otiosa: & ideo Job cap. 5. dixit: *Nihil in mundo sine causa fit.* Ideo Christus noluit miracula coram Herode facere, quia otiosa erant, & solùm ad curiositatem quærebantur. Luc. 23. 3 Certè tentare Deum, petendo miraculum, non est medium aptum, ut convertaris: nec, ut ad Christum venias, bona dispositio est, expectare, ut tibi miraculosè appareat.

Sanè si tu fidem non habes iis, quæ conscientia tua tibi dictat, nec ei, quod probant miracula, quæ Christus fecit in confirmationem suæ doctrinæ, nec miraculis, quæ fecerunt Apostoli in confirmationem suæ prædicationis, nec credis mirabili mundi conversioni, nec innumerabilium Martyrum præconio qui sanguinem suum fuderunt in defensionem veritatis, quam ego vobis prædicavi: nec Christianus fies, quamvis ipse Christus tibi appareat. Luc. 16. *Si Moysem & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis surrexerit, credent.* Chrysostom. Hom. 9. in Lucam: *Si scivisset Deus, quòd mortui excitati viventibus essent profuturi, nequaquam omisisset, neque tantum lucri præterisset, qui cuncta nobis profutura procurat.* Lazarus, & Christus surrexerunt, & nec Lazaro, nec Christo crediderunt perfidi Judæi.

XIII. Dum autem moras nectunt, & in tempus futurum prospiciunt, urgendi sunt verbis illis Spiritûs Sancti: *Ne tardes converti ad Dominum; nec differas de die in diem, subitò enim veniet ira illius.* Si bonum est, Christianum esse, hoc bonum non est differendum. Si modò non vis fieri Christianus, forsan veniet tempus, quando velis, & non possis: ut enim inquit Augustinus serm. de verbis Apost. Petri, & Pauli: *Cùm vult, non potest, quia, quando potuit, noluit, ideo per malum velle, perdidit bonum posse.* Et lib.

lib. 3. de lib. arb. c. 18. *Illa est pœna peccati justissima, ut amittat unusquisque illud, quod bene uti noluit, cùm sine ulla difficultate posset, si vellet: id est, ut, qui sciens rectè non facit, amittat scire, quod rectum est; & qui rectum facere, cùm posset, noluit, amittat posse, cùm velit.* Hinc Gerson tractatu de parvulis ad Christum trahendis: *Plerunque fit justo Dei judicio, ut, qui gratiam Dei, vel neglexerit, vel repulerit, abutens donis Dei, & talentis summi Patris familias, in primo ætatis vigore, dum fas erat, postmodum ad eam veniendi nequaquam recursus habeatur.*

Narret hîc Christi prædicator exemplum illud, quod legitur in speculo Magno exemplorum part. 2. dist. 9. exemplo 215. de illo peccatore, qui pœnitentiam, cùm posset agere, protrahens, in hora mortis constitutus clamabat, *O pœnitentia, pœnitentia! ubi es, quòd te invenire non possum? Justo Dei judicio nunc pœnitere non valeo, quia, cùm potui, nolui, & hoc dicens mortuus est.* Item illud, quod ex Cardinali Petro Damiano narrat idem speculum dist. 1. exemplo 94. de illo peccatore, qui pœnitentiam protrahens usque ad mortem; in illo articulo constitutus, cùm de alijs rebus sermo miscebatur, vigil attendebat; cùm autem de pœnitentia agenda monebatur, statim obdormiebat; & raptus in infernum à Diabolo est, &c. In hunc scopum potest ponderari illud 1. Reg. 26. 12. *Omnes dormierant, quia sopor Domini irruerat super eos.* Super quod Salvianus: *Sopor infunditur, ut perditio sequatur.*

Possunt in hoc assumptum expendi verba illa Proverb. 1. 24. *Quia vocavi, & renuistis, &c.* Et illa Psalmi 17. 42. *Clamaverunt, nec erat, qui salvos faceret, ad Dominum, nec exaudivit eos.* Item illa Job. 27. 9. *Numquid Deus audiet clamorem ejus, cùm venerit super eum angustia? Aut poterit in omnipotente delectari, & invocare Deum omni tempore?* Demum illud Christi Matth. 25. 11. *Domine, Domine aperi nobis. At ille respondens ait: nescio vos.*

Cùm ego Mauris Malacæ prædicavi ad finem anni 1669. honestus, & valde spiritualis Sacerdos, nomine Dominus Christophorus Brito, habebat servum Mahumetanum, cujus conversionem vehementer desiderabat: cum de hac re sæpè allocutus est, sed irritò: adduxit illum ad conciones, sed neque prædicatio, neque exempla aliorum illi persuadere potuerunt: denique ut nihil intentatum relinqueret, illum ad me adduxit initio anni 1670. ut privatim illi veritatem manifestarem; quantum potui, laboravi, ut illum ad Christum traherem, sed frustra. Citò ejus duritiem Dominus punivit: nam cùm essem in nostro Complutensi Collegio de JESUS del Monte, accepi litteras illius Sacerdotis subscriptas die 19. Augusti anni 1670. in quibus hæc formalia verba continebantur: *Miserabilis ille Maurus fratris mei servus infeliciter obijt, violenter occisus; idque tam celeriter, ut post inflicta vulnera statim mortuus corruerit, sic Deo castigante duritiem cordis ejus: nobis manet dolor,*

quòd

quòd infelix ille noluerit Doctrinam in sermonibus auditam ad anima sua salutem convertere, sicut alij converterunt.

CAPUT SEPTIMUM.

Quid consulere debeat Christi prædicator Mauris, quibus persuadere non potuit, ut Baptismum peterent.

XIV. Curet Christi minister, Mauros pertinaces, quos sermonibus flectere non potuit, blandè, & charitativè alloqui, illísque consulere, ut lucem à Deo petant, ut cor illorum tangat, ad Christi fidem amplectendam, si illa sit ad salutem necessaria, & ad deserendam Mahumeti legem, si verum sit, quod Christiani credunt, eam esse certam ad æternam perditionem viam. Legatur in hunc scopum consilium, quod dedit P. Ignatius de las Casas Cordubæ Mahumetano ægrotanti, suprà capit. 6. ut scilicet ex toto corde dicant illam orationem, quæ in Alcorano legitur; *Doce nos Domine viam rectam, & bonam.* Et quod ego dedi Fatimæ Malacæ, ut suprà, & quod dedi Hispali Joanni Baptistæ.

Refert Cardinalis Baronius tom. 2. ad annũ 130. apparuisse senem venerabilem Sancto Justino Philosopho, & Martyri, cùm adhuc esset idololatra, eique dixisse: *Veram Philosophiam non posse nisi in Schola Christi reperiri*, & addidisse: *At tu votis & precibus tibi ante omnia lucis portas aperiri postula: neque enim ab aliquibus percipiuntur aut intelliguntur, præterquam si Deus, & Christus eis concesserit intelligentiam.*

Insuper admoneat Mahumetanos, quòd, si velint à Deo lucem impetrare ad cognoscendam veritatem, non solùm debent eam à Deo petere, sed vitia fugere, & peccata vitare: hæc enim sunt impedimentum, & quasi murus, ne lux de Cœlo veniens animam illuminet. Ut enim inquit Hieremias cap. 5. 25. peccatoribus loquens; *Peccata vestra prohibuerunt bonum à vobis.* Et ut ait Isaias c. 59. 2. *Iniquitates vestræ diviserunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem ejus à vobis, ne exaudiret.* Et Sophonias c. 1. 17. *Ambulabunt ut caeci, quia Domino peccaverunt.* Et David Psal. 39. 13. *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui, ut viderem.* Ideo Christus Joan. 7. 16. *Mea doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cògnoscet de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego à me ipso loquar.* Et Spiritus Sanct. Ecclesiast. 1. 33. *Fili concupiscens sapientiam conserva justitiam & Deus præbebit illam tibi.* Item David Psal. 83. 13. *Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia.* Et Ecclesiasticus cap. 2. 20.

Qui timetis Deum, diligite illum, & illuminabuntur corda vestra.

XV.

XV. Consulendum etiam illis est, ut in hunc finem impetrandi à Deo lucem aliquas eleemosynas secundùm suam possibilitatem pauperibus erogent: & ad hoc persuadendum narretur ipsis, quod S. Lucas Act. 10. refert de conversione Cornelij Centurionis, quam media oratione, & eleemosynis impetravit: siquidem Angelus dixit ei: *Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.* Act. 10. 4. Proferat etiam in medium exemplum S. Casildæ filiæ Almenonis Mauri Regis Toletani, quæ propter eleemosynas, quas Christianis Captivis largiebatur, à Deo meruit illuminari, & baptizata ad magnam pervenit sanctitatem, ut scribit Mariana lib. 9. histor. Hispan. c. 3. Aliud exemplum admirabile refert Bar. tom. 7. ad An. Christ. 537. cujusdam fœminæ Gentilis, quæ propter eleemosynam, quam pauperi laqueo se suspendere volenti dedit, quo illum à suspendio liberavit, miraculosè meruit baptizari, & à turpi vita revocata est, & æternam salutem obtinuit.

Item, quandoquidem B. Virginem ut eximiè sanctam venerantur, consulendum ipsis est, ut ab ipsa precentur, ut si vera sunt, quæ Christiani de Filio ejus credunt, quòd scilicet sit verus Deus, à Deo ipsis impetret lucem ad suscipiendam fidem Christianam; sin verò, in sua Religione moriantur.

XVI. Denique si aliquem Mahumetanum invenerit Christi prædicator, qui libros Hispanicâ linguâ conscriptos legere sciat, ut ego inveni, ei consulat, ut libros devotos legat. R. P. Ludovicus Granatensis in Prologo 2. part. symboli refert, quòd Maurus captivus nomine Hamete habebat apud se librum ejusdem Authoris de oratione, & meditatione, & in eo frequenter legebat: & cùm famuli ejusdem familiæ ob hoc riderent, ipsúmque quadam die interrogâssent: *Quid tu hic legis?* Ille respondit: *Sinite me: ego scio, quid faciam*: tandem lectionem continuando meruit ab illo illuminari, qui Eunuchum reginæ Candacis legentem Isaiam illuminavit Act. 8. & Baptismum petijt.

CAPUT OCTAVUM & VLTIMUM.

Insinuantur Verba Scripturæ, quæ pro themate concionum contra Mahumetanos seligi possunt. Et quomodo ex dictis expleri possint.

XVII. PRimum Thema: *Sine fide impossibile est placere Deo*, ad Heb. 11. 6. Nequit dari arbor sine radice, neque domus, vel ædificium sine fundamento, neque salus æterna animæ rationalis sine vera fide: est enim fides fundamentum spiritualis ædificij, in quo in hac vita hospitari debemus Deũ intra

intra animas nostras, ut in alia vita ipse hospitetur nos in suo Cœlo: Spes est veluti paries, & charitas est quasi tectum, ut docet August. Fides autem generatur in anima audiendo prædicatores, qui Verbum Dei annuntiant. Ut enim inquit Apostol. Rom. 10. 17. *Fides ex auditu, auditus autem per Verbum Christi, id est, auditus credentium est per Verbum prædicatorum, quod est Verbum Christi*, ita D. Thom. explicat verba hæc.

Hic explicare debet prædicator, Sanctissimam Christi Religionem docere, & præcipere, neminem violenter cogendum esse ad fidem suscipiendam; quia fides vera, quæ sit salutis æternæ Fundamentum, debet esse libera, & voluntaria adulto credenti: posse tamen incredulos cogi ad audiendum, quia credere non possunt, nisi audiant, & audire nequeunt sine prædicante, ut inquit idem Apostolus: *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* Loquitur Deus hominibus per os hominum, quos ad prædicandum mittit; sicut loquutus est Ninivitis per os Jonæ, & Hebræis atque Ægyptijs per os Moysis: & sicut loquutus est filijs Israël per os Prophetæ Isaiæ, Hieremiæ, & reliquorum; & sicut loquutus est mundo per os Christi, & post Christum per Apostolos ab ipso missos in universum mundum ad prædicandum Evangelium. Etenim sicut frænetìcum nolentem manus medici admittere, possumus ligare, & cogere, ut sinat medicinam sibi applicari: Ita quia nos Christiani certi sumus, & tanquã fidei articulum tenemus, neminem extra fidem Christi salvari posse; jure merito possumus infideles cogere ad audiendam prædicationem veræ fidei. Sed quamvis possemus vos, ô Mahumentani, cogere ad audiendas conciones, nolumus tamen neque ad hoc ipsum violentiâ uti; sed rogamus, & obsecramus, ut veniatis, & ut excusationem non habeatis, operam dedimus, ut nihil emolumenti temporalis amittatis, dum ad concionem venitis. Itaque nullum damnum vobis accidere potest ex ijs concionibus: siquidem illis auditis, liberum vobis erit, vel Christi fidem amplecti, vel in vestra perseverare. Potest autem ex eisdem maximum vobis commodum accrescere: si enim verum est, quod vobis prædicabo, ut verissimum esse certò credimus Christiani, vestra æterna salus hinc pendet. A vobis hoc unum propter magni Dei reverentiam postulo, ut attendatis ad ea, quæ dixero; sanctè enim obtestor, me in hac prædicatione nihil aliud intendere, quàm æternam salutem vestram, quam diligo sicut propriam, & pro qua paratus sum vitam meam ponere. Si vera vobis non apparuerint, quæ dixero, manete in vestra Religione: si autem vera esse cognoveritis, debetis illam deserere, & Christianam amplecti. O Pater misericordiarum! ô Deus totius consolationis! qui neminem vis perire, sed omnes vis salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, illumina mentes horum hominum, quos tanquam proximos propter te diligo, & quibus æternam felicitatem ex animo desidero,

ut

ut cognoſcant *te verum Deum & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.* Loquere Domine intus ad cor eorum, dum ego externè loquor ad aures; ſcio Domine, neminem poſſe *venire ad Chriſtum, niſi tu traxeris eum:* trahe ergo Domine eos ad ad Filium tuum. Et vos ô Chriſtiani, viſcera charitatis oſtendite erga hos proximos veſtros: date veſtris orationibus efficaciam verbis meis; petite ex toto corde converſionem iſtorum fratrum à Deo: offerte illi pro illorum ſalute Miſſas, Communiones, eleemoſynas, jejunia, pœnitentias, & alia pia opera: probè nôſtis, quàm verum ſit, quod ſumma veritas Chriſtus dixit Joan. 12. *Nemo venit ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo*: rogate ergo illum, ut det donum fidei his fratribus noſtris: & vos ô chariſſimi, & dilectiſſimi Mahumetani, quando quidem Deum Cœli, & terræ Dominum colitis, rogate impensè in cordibus veſtris, ut ſi ego prædicator veritatis ſum, ab ipſo verè miſſus, vobis ſupernè mittat lucem, quâ veritatem cognoſcatis, & robur, ut veritatem cognitam profiteamini: ſi autem ſeductor ſum, vos ab errore, & falſa fide liberet. Quid hâc petitione æquius? quid rationabilius?

XVIII. Hoc exordio præmiſſo, & in hunc modum captatâ benevolentiâ Mahumetanorum, ſermonem inchoet à prima demonſtratione propoſitâ c. 1. rémque amplificet, & ſermonem finiat in medium proferendo aliquod exemplum ex iis, quæ ſuprà habentur & in fine concionis in brevem epilogum reducat, quæ fuſè dicta ſunt in ejus decurſu, & vehementiam affectuum commovens, auditores hortetur ad petendum Baptiſmum publicè, & confitendum Chriſtum coram hominibus, ut ipſos ille confiteatur coram Angelis Dei. Fideles commoveat ut hoc inſtanter à Deo precentur, & cum illis aliquam ferventem orationem vocalem ad Deum, & B. Virginem fundat ad impetrandam illorum converſionem. Parata habeat Roſaria: & ſi aliquis auditorum Baptiſmum petat, & ſit vir, jubeat, ut ad pulpitum adducatur, ibíque eum arctiſsimè amplectatur, & Roſarium collo ejus imponat in teſtimonium fidei. Si autem ſit fœmina, ei Roſarium porrigat, cæterum propter honeſtatem ab amplexu abſtineat; & hoc munus amplexandi mulieres converſas committat alicui fœminæ nobili ex circumſtantibus. Hanc praxim concionandi ego ſervavi.

XIX. Secundum Thema. *Si non credideritis, quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro.* Joan. 8 24. horum verborum explicationem quære in diſp. de divinitate Chriſti 1. part. Quia primum fundamentum fidei Chriſtianæ, in quo diſcriminamur à Judæis, & Mahumetanis, eſt credere, quòd Chriſtus eſt Filius Dei naturalis, verúſque Deus; oportet ut Chriſti prædicator coram Mahumetanis unam, vel duas conciones inſtituat de Chriſti divinitate. Ad hoc autem aſſumptum explendum proferat argumenta in illa diſputatione à me expenſa. Item lib. 3. cap. 1.

Tertium Thema, poteſt etiam ad prædicandum de Chriſti divinitate aſſumi hoc thema: *Hæc eſt*

rum, & liberam eas repudiandi licentiam licitam facit: quia sodomiam, & bestialitatem licitas facit: quia evidenter fabulatur, Evangelia esse corrupta.

Undecimum. *Testimonium Domini fidele sapientiā prastans parvulis.* Pſ. 18. ostendatur legem Mahumeti sapientiam non præstare parvulis, 1. quia non ordinat homines ad supernaturalem finem, & divinum, in quo juxta S. Thomam consistit, quòd præstet sapientiam parvulis. Secundò, quia proponit, ut res veras, fabulas ridiculas. Tertiò, quia contra evidentissima testimonia Evangelij, & omnium hominum, fabulatur circa Annunciationem, & Partum B. Virginis, ut constat ex suprà dictis. Quartò, quia non habet orationem, sacrificia, & alia media elevantia hominem ad Dei contemplationem, & amorem. Quintò, quia eos, quos Mahumetani vocant sanctos, brutales & bestiales facit. Afferat hîc prædicator Christi exempla sapientiæ, quam Religio Christiana tribuit pueris innocentibus: v. g. Justo, & Pastori, quam tribuit Agneti, Catharinæ, Cæciliæ, Theresiæ, Teclæ, & aliis.

Duodecimum. *Euntes in mundum universum pradicate Evangelium omni creatura.* Marc. ult. conferat Christi prædicator modum, quo lex Christi introducta est in mundum per pauperes Piscatores, contradicentibus orbis Principibus, cum modo, quo invecta est secta Mahumetana, & convincet, illam esse veram, & hanc falsam. Ad hoc explendum thema legatur disputatio de Divinitate Christi, c. 39. Item expendat miracula, quibus floruerunt in omni sæculo Sectatores Christi, ut breviter, & dilucidè facit Cardin. Bellarm. in tomo concionum concione 6. de fide & impotentiam faciendi miracula, quam de seipso fatebatur Mahumetus, & miracula ridicula, quæ in sui commendationem confinxit, ut constat ex dictis.

Decimum tertium. *Ambulate, dum lucem habetis, ut non vos tenebra comprehendant.* Joan. 12. 35. ad expugnandam duritiem Maurorum, qui auditis concionibus nolunt ad Christum venire, quamvis veritatem cognoscant, vide lib. 6. cap. 6. & 7. Item ad impugnandam illam communem excusationem, *Convertar, quando Deus voluerit*, vide suprà, ubi impugnatur error Mahumetanorum asserentium Deum destinare homines ad malum, & omnia ex necessitate evenire.

INDEX
SECUNDÆ PARTIS
MANUDUCTIONIS AD CONVERSIONEM MAHUMETANORUM.
PARS SECUNDA.

In qua Falsitas Mahumetanæ Sectæ convincitur, pariterque veritas Religionis Christianæ, quæ primâ parte demonstrata est, novis iterum argumentis stabilitur.

LIBER PRIMUS.

PRoœmialis, exhibens brevem notitiam de Mahumeti vita, & moribus, de Alcorani erroribus, & de artibus, quibus secta hac introducta est.

LIBER SECUNDUS.

In quo continentur apertæ aliquæ demonstrationes contra hanc sectam, quæ confirmantur ex mirabilibus quorundam Mahumetanorum conversionibus: specialiter verò falsitas Alcorani convincitur ex eo, quòd ponat ultimam felicitatem hominis in delectationibus Corporis.

LIBER TERTIUS.

In quo ex dictis Alcorani, & ex Scripturis Divinis, quas admittit, & ex Divinis visionibus, & miraculis probatur Divinitas Christi, & Trinitas Personarum. Ubi etiam apponitur longum colloquium, quod Author habuit cum arguto Mahumetano: & varijs similitudinibus exponuntur mysteria Incarnationis, & Trinitatis: & docetur, quomodo agendum sit cum Infidelibus, qui ob difficultatem mysteriorum nostræ fidei illam recipere detrectant: & demonstratur, legem Christi abrogari non potuisse per legem Mahumeti, quamvis lex Moysis sit abrogata per legem Christi.

LI-

LIBER QUARTUS.

In quo demonstratur, Christum mortuum esse, & resurrexisse, contra id, quod Alcoranus fabulatur: & exponitur, cur Deus fieri voluerit homo passibilis, & ostenditur, nec novum, nec vetus Testamentum fuisse corruptum à Christianis, ut Mahumetus finxit.

LIBER QUINTUS.

In quo ex contradictionibus Alcorani, ex fabulis, quibus est refertus, ex erroribus manifestis contra historiam, contra Mathematicam & Philosophiam, ex impura Mahumeti vita, & moribus eorum quos Mahumetani Sanctos appellant, evidenter demonstratur, legem contentam in Alcorano non esse legem DEI, nec illi convenire ullam ex proprietatibus legis Divinæ, quas David descripsit,

LIBER SEXTUS.

In quo traditur praxis convertendi Mahumetanos, petita ab experientia Authoris, & designantur themata Concionum, & loca etiam ex toto opere, quibus expleri possint.

FINIS.

